

ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
ROK 2022

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI

ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMII
UMIEJĘTNOŚCI

ROK 2022

KRAKÓW 2023

Redaktor tomu
Szczepan BILIŃSKI

© Copyright by Polska Akademia Umiejętności
Kraków 2023

ISSN 1230-7033

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
Ul. Sławkowska 17, 31-016 Kraków

Kancelaria
tel. 12 424-02-00
e-mail: office@pau.krakow.pl

Dystrybucja
tel. 12 424-02-12
e-mail: wydawnictwo@pau.krakow.pl

Księgowność
tel. 12 424-02-03

TREŚĆ

Struktura Polskiej Akademii Umiejętności (stan w dniu 31 grudnia 2022)

Rada	11
Członkowie	13
Krajowi	13
Wydział I Filologiczny	13
Czynni	13
Korespondenci	14
Wydział II Historyczno-Filozoficzny	15
Czynni	15
Korespondenci	16
Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych	17
Czynni	17
Korespondenci	19
Wydział IV Przyrodniczy	20
Czynni	20
Korespondenci	21
Wydział V Lekarski	22
Czynni	22
Korespondenci	23
Wydział VI Twórczości Artystycznej	24
Czynni	24
Zagraniczni	25
Wydział I Filologiczny	25
Wydział II Historyczno-Filozoficzny	26
Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych	27
Wydział IV Przyrodniczy	28
Wydział V Lekarski	29
Wydział VI Twórczości Artystycznej	30

Komisje Naukowe PAU	31
Komisje wydziałowe	31
Wydział I Filologiczny.	31
Komisja Filologii Klasycznej PAU	31
Komisja Neofilologiczna PAU	32
Komisja Kultury Słowian PAU	34
Komisja Historii Sztuki PAU	35
Komisja Etyki Komunikacji PAU	36
Wydział II Historyczno-Filozoficzny	37
Komisja Środkowoeuropejska PAU	37
Komisja Wschodnioeuropejska PAU	38
Komisja Prawnicza PAU	40
Komisja Historii i Kultury Żydów PAU	41
Komisja Prehistorii Karpat PAU	42
Komisja Nauk Ekonomicznych PAU	43
Komisja Etnograficzna PAU	44
Komisja Historii Wojen i Wojskowości PAU	45
Komisja Archeologii Krajów Śródziemnomorskich PAU	45
Komisja Medioznawcza PAU	48
Komisja Biograficzna PAU	49
Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych	51
Komisja Astrofizyki PAU	51
Komisja Nauk Technicznych PAU	51
Komisja Układów Złożonych PAU	53
Wydział IV Przyrodniczy	54
Komisja Geoinformatyki PAU	54
Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU	56
Komisja Biologii Rozwoju PAU	57
Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU	58
Komisja Geograficzna PAU	59
Komisje międzywydziałowe	60
Komisja Historii Nauki PAU	60
Komisja Spraw Europejskich PAU	62
Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU	63
Komisja Filozofii Nauk PAU	65
Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych	66
Komisja PAU do Badań Diaspory Polskiej	68
Komisja Antropologiczna PAU	69
Komisja Ergonomii PAU	70
Komisja PAU Zarządzania Kulturą i Mediami	71

Komisje Stacji Naukowych PAU	73
Stacja Naukowa PAU w Katowicach	73
Komisja Historii Śląska PAU w Katowicach	73
Komisja Nauk Matematycznych PAU w Katowicach	73
Komisja Nauk Przyrodniczych PAU w Katowicach	74
Komisja Prawnicza PAU w Katowicach	74
Stacja Naukowa PAU w Gdańsku	75
Komisja Kaszubska PAU w Gdańsku	75

Działalność

Sprawozdanie sekretarza generalnego PAU za rok 2022	79
Protokół Komisji Rewizyjnej Polskiej Akademii Umiejętności	97
Protokół Walnego Zgromadzenia PAU w dniu 19 marca 2022 roku	102
Protokół Walnego Zgromadzenia PAU w dniu 11 czerwca 2022 roku	104
Protokół Uroczystego Posiedzenia Publicznego PAU w dniu 11 czerwca 2022 roku	106
Jubileusz 150-lecia Polskiej Akademii Umiejętności	108
Uchwała Walnego Zgromadzenia PAU o przyjęciu sprawozdania finansowego za rok 2021	112
Uchwała Walnego Zgromadzenia PAU o podziale zysku za rok 2021	112
Członkowie PAU wybrani 11 czerwca 2022 roku	113
Posiedzenia Wydziałów PAU w 2022 roku	130
Posiedzenia Komisji Naukowych PAU w 2022 roku	132
Posiedzenia Stacji Naukowych i Komisji PAU działających poza Krakowem w 2022 roku	190
Czasopisma i książki wydane w 2022 roku	192
Sprawozdanie z działalności Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie w 2022 roku	194
Sprawozdanie z działalności Fototeki Lanckorońskich PAU w 2022 roku	197
Sprawozdanie z działalności Ośrodka Badań nad Kulturą Ormiańską PAU w 2022 roku	200
Wyciąg z protokołu posiedzenia Komisji Stypendialnej PAU do rozdziału stypendiów Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich na 2023 rok	209

Zmarli

Członkowie PAU zmarli w 2022 roku	213
Wydział I	215
Krajowi	215
Jerzy Bartmiński 19 IX 1939–7 II 2022, <i>Ryszard Tokarski</i>	215
Wojciech Michał Chlebda 18 I 1950–1 X 2022, <i>Stanisław Koziara</i>	221
Zagraniczni	226
John E. C. T. White 4 X 1924–6 XI 2021, <i>Mateusz Grzęda</i>	226
Hermann Fillitz 20 IV 1924–14 VI 2022, <i>Marek Walczak</i>	228
David Alan Frick 28 X 1955–10 XII 2022, <i>Roman Mazurkiewicz</i>	231

Wydział II	234
Krajowi	234
Feliks Kiryk 24 IX 1933–24 IV 2022, <i>Zdzisław Noga</i>	234
Stanisław Salmonowicz 9 XI 1931–24 V 2022, <i>Wacław Uruszczyk</i>	240
Stefan Karol Kozłowski 4 XI 1938–2 IX 2022, <i>Bolesław Ginter</i>	245
Zagraniczni	249
Dan Berindei 3 XI 1923–23 XII 2021, <i>Agnieszka Małgorzata Kastory</i>	249
Marco Jačov 6 II 1949–8 I 2022, <i>Antoni Cetnarowicz</i>	252
Wydział III	255
Krajowi	255
Jan Maria Kisyński 24 VI 1933–18 XI 2022, <i>Adam Bobrowski</i>	255
Henryk Górecki 10 III 1927–12 XII 2022, <i>Ryszard Tadeusiewicz</i>	260
Zagraniczny	265
Sigurd Hofmann 15 II 1944–17 VI 2022, <i>Andrzej Warczak</i>	265
Wydział IV	269
Krajowi	269
Stanisław Nawrocki 20 XII 1927–30 XI 2021, <i>Stefan Skiba</i>	269
Tadeusz Bielicki 28 III 1932–20 VI 2022, <i>Jadwiga Charzewska</i>	272
Leon Stuchlik 25 IV 1931–26 XI 2022, <i>Ewa Zastawniak-Birkenmajer</i>	279
Zagraniczni	282
Michael Sela 2 III 1924–27 V 2022, <i>Barbara Plytycz</i>	282
Josef Zemann 25 V 1923–16 X 2022, <i>Alfred Uchman</i>	284
Wydział V	286
Krajowi	286
Marian Zembala 11 II 1950–19 III 2022, <i>Michał Tendera</i>	286
Stefan Angielski 16 I 1929–22 IV 2022, <i>Andrzej Szutowicz</i>	289
Marek Zembala 1 I 1940–12 IX 2022, <i>Andrzej Górski</i>	297
Wydział VI	299
Krajowi	299
Jan Pamuła 16 I 1944–24 VI 1922, <i>Tadeusz Boruta</i>	299
Stefan Gierowski 21 V 1925–14 VIII 2022, <i>Konrad Kucza-Kuczyński</i>	302
Alfabetyczny spis członków PAU	305

STRUKTURA
POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
(stan w dniu 31 grudnia 2022)

RADA

Prezes – **prof. dr hab. Jan Ostrowski**
Wiceprezes – **prof. dr hab. Andrzej Mączyński**
Wiceprezes z Warszawy – **prof. dr hab. Ewa Szczepańska-Sadowska**
Sekretarz generalny – **prof. dr hab. Szczepan Biliński**
Delegat Walnego Zgromadzenia – **prof. dr hab. Wiesław Pawlik**

Wydział I Filologiczny

Dyrektor – **prof. dr hab. Kazimierz Korus**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Roman Mazurkiewicz**
Sekretarz – **prof. dr hab. Maciej Włodarski**

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Dyrektor – **prof. dr hab. Janusz Kruk**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Andrzej Kastory**
Sekretarze – **prof. dr hab. Krzysztof Ożóg**
prof. dr hab. Jacek Purchla

Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych

Dyrektor – **prof. dr hab. Ewa Broclawik**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Maria Nowakowska**
Sekretarz – **prof. dr hab. Jakub Zakrzewski**

Wydział IV Przyrodniczy

Dyrektor – **prof. dr hab. Elżbieta Pyza**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Marek A. Krapiec**
Sekretarze – **prof. dr hab. Barbara Płytycz**
prof. dr hab. Jerzy Starzyk

Wydział V Lekarski

Dyrektor – **prof. dr hab. Marek Sanak**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Ryszard Przewłocki**
Sekretarz – **prof. dr hab. Kalina Kawecka-Jaszcz**

Wydział VI Twórczości Artystycznej

Dyrektor – **prof. dr hab. Adam Myjak**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Konrad Kucza-Kuczyński**
Sekretarz – vacat

Delegat Rady do Współpracy Międzynarodowej
– **prof. dr hab. Paweł Valde-Nowak**

Komisja Rewizyjna – **prof. dr hab. Sylwester Czopek**
prof. dr hab. January Weiner
prof. dr hab. Karol Życzkowski

CZŁONKOWIE

Krajowi

WYDZIAŁ I FILOLOGICZNY

Czynni

Jerzy Axer – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 1997, na członka czynnego 22 czerwca 2013.

Wojciech Balus – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 2015, na członka czynnego 11 czerwca 2022.

Jerzy Bartmiński – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 2008, na członka czynnego 14 czerwca 2014. Zmarł 7 lutego 2022.

Krystyna Bartol – wybrana na członka korespondenta 23 czerwca 2012, na członka czynnego 24 czerwca 2017.

Leszek Bednarczuk – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 11 czerwca 2022.

Andrzej Bogusławski – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 19 czerwca 2004.

Włodzimierz Bolecki – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2012, na członka czynnego 11 czerwca 2022.

Andrzej Borowski – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2011.

Jerzy Danielewicz – wybrany na członka korespondenta 14 czerwca 2003, na członka czynnego 19 czerwca 2010.

Michał Głowiński – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 26 czerwca 1993.

Maciej Grochowski – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 2006, na członka czynnego 14 czerwca 2014.

Kazimierz Korus – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 2015, na członka czynnego 19 czerwca 2021.

Maria Korytowska – wybrana na członka korespondenta 22 czerwca 2013, na członka czynnego 19 czerwca 2021.

- Teresa Kostkiewiczowa** – wybrana na członka korespondenta 17 czerwca 2000, na członka czynnego 23 czerwca 2007.
- Roman Mazurkiewicz** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 2013, na członka czynnego 19 czerwca 2021.
- Jan Michalik** – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 1998, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
- Sergiusz Michalski** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 2002, na członka czynnego 11 czerwca 2022.
- Teresa Michalowska** – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 1999, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
- Stanisław Mossakowski** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Alina Nowicka-Jeżowa** – wybrana na członka korespondenta 24 czerwca 2006, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
- Jan Ostrowski** – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 2010, na członka czynnego 20 czerwca 2015.
- Henryk Antoni Podbielski** – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 2004, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Jadwiga Puzynina** – wybrana na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
- Stefan Sawicki** – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
- Stanisław Stabryła** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 23 czerwca 2007.
- Lucjan Suchanek** – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 1998, na członka czynnego 23 czerwca 2007.
- Zuzanna Topolińska** – wybrana na członka czynnego 9 marca 1991.

Korespondenci

- Edward Balcerzan** – wybrany 17 czerwca 2000.
- Wojciech Chlebda** – wybrany 18 czerwca 2016. Zmarł 1 października 2022.
- Magdalena Danielewicz** – wybrana 24 czerwca 2017.
- Bogusław Dopart** – wybrany 19 czerwca 2020.
- Marcin Fabiański** – wybrany 15 czerwca 2019.
- Albert Juliusz Gorzkowski** – wybrany 16 czerwca 2018.
- Janusz S. Gruchala** – wybrany 19 czerwca 2020.
- Mirosława Hanusiewicz-Lavallee** – wybrana 20 czerwca 2015.
- Stefan Kiedroń** – wybrany 16 czerwca 2018.
- Hanna Kowalska-Stus** – wybrana 24 czerwca 2017.

Anna Legeżyńska – wybrana 11 czerwca 2022.
Jarosław Mariusz Ławski – wybrany 24 czerwca 2017.
Maria Maślanka-Soro – wybrana 16 czerwca 2016.
Tomasz Mika – wybrany 19 czerwca 2021.
Ryszard Nycz – wybrany 19 czerwca 2004.
Tomasz Polański – wybrany 19 czerwca 2021.
Jacek Popiel – wybrany 15 czerwca 2019.
Maria Poprzęcka – wybrana 17 czerwca 2000.
Jan Prokop – wybrany 24 czerwca 2006.
Piotr Salwa – wybrany 24 czerwca 2006.
Tadeusz Sławek – wybrany 18 czerwca 2016.
Marek Stachowski – wybrany 20 czerwca 2015.
Marian Stala – wybrany 22 czerwca 2013.
Ryszard Tokarski – wybrany 18 czerwca 2016.
Maciej Włodarski – wybrany 24 czerwca 2017.
Wiesław Wydra – wybrany 18 czerwca 2016.
Marta Wyka – wybrana 19 czerwca 2010.
Roman Maria Zawadzki – wybrany 20 czerwca 2009.
Antoni Ziemia – wybrany 20 czerwca 2015.

WYDZIAŁ II HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY

Czynni

Krzysztof Baczkowski – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 1998, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
Sylwester Czopek – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 2015, na członka czynnego 19 czerwca 2021.
Juliusz Domański – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 14 czerwca 2003.
Michał Heller – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 2006, na członka czynnego 20 czerwca 2015.
Andrzej Kastory – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 2010, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
Feliks Kiryk – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 2006, na członka czynnego 24 czerwca 2017. Zmarł 24 kwietnia 2022.
Janusz Krzysztof Kozłowski – wybrany na członka czynnego 9 marca 1991.
Janusz Kruk – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 2010, na członka czynnego 16 czerwca 2018.

- Ewa Łętowska** – wybrana na członka korespondenta 21 czerwca 1997, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Jan Machnik** – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 24 czerwca 1994.
- Janusz Mallek** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Andrzej Mania** – wybrany 18 czerwca 2016, na członka czynnego 11 czerwca 2022.
- Andrzej Mączyński** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Krzysztof Ozóg** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2016, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Jacek Purchla** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2011, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Marek H. Safjan** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 19 czerwca 2021.
- Stanisław Salmonowicz** – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 24 czerwca 1995. Zmarł 24 maja 2022.
- Władysław Stróżewski** – wybrany na członka czynnego 9 marca 1991.
- Jerzy Strzelczyk** – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 1995, na członka czynnego 23 czerwca 2007.
- Stanisław Suchodolski** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Piotr Sztompka** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 13 czerwca 1992.
- Stanisław Waltoś** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 21 czerwca 2008.
- Jan Woleński** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 23 czerwca 2012.
- Zenon Woźniak** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 1997, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Andrzej Zoll** – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 22 czerwca 1996.

Korespondenci

- Leszek Balcerowicz** – wybrany 24 czerwca 2006.
- Jan Barcz** – wybrany 11 czerwca 2022.
- Stanisław Biernat** – wybrany 11 czerwca 2022.
- Józef Borzyszkowski** – wybrany 22 czerwca 2013.

Andrzej Bronk – wybrany 20 czerwca 2009.
Bogdan Dembiński – wybrany 11 czerwca 2022.
Andrzej Friszke – wybrany 19 czerwca 2020.
Janina Gajda-Krynicka – wybrana 22 czerwca 2013.
Antoni Gąsiorowski – wybrany 20 czerwca 2009.
Bolesław Ginter – wybrany 11 czerwca 2022.
Jerzy Hausner – wybrany 15 czerwca 2019.
Wojciech Iwańczak – wybrany 20 czerwca 2015.
Agnieszka Kijewska – wybrana 18 czerwca 2016.
Stefan Karol Kozłowski – wybrany 20 czerwca 2009. Zmarł 2 września 2022.
Marcin Kula – wybrany 15 czerwca 2019.
Joanna Maria Kurczewska – wybrana 18 czerwca 2011.
Waldemar Łazuga – wybrany 11 czerwca 2022.
Piotr Łossowski – wybrany 9 marca 1991.
Lech J. Mróz – wybrany 14 czerwca 2014.
Roman Murawski – wybrany 11 czerwca 2022.
Jerzy Nalepa – wybrany 22 czerwca 1996.
Cezary Obracht-Prondzyński – wybrany 19 czerwca 2020.
Maksymilian Pazdan – wybrany 23 czerwca 2001.
Aleksander Posern-Zieliński – wybrany 19 czerwca 2010.
Jerzy Rajski – wybrany 13 czerwca 1992.
Marian Rębkowski – wybrany 11 czerwca 2022.
Stanisław Soltysiński – wybrany 9 marca 1991.
Andrzej Szostek – wybrany 19 czerwca 2021.
Karol Tarnowski – wybrany 18 czerwca 2011.
Michał Tymowski – wybrany 18 czerwca 2011.
Wacław Uruszczak – wybrany 23 czerwca 2012.
Paweł Valde-Nowak – wybrany 11 czerwca 2022.
Ryszard Wójcicki – wybrany 20 czerwca 1998.
Jerzy Zajadło – wybrany 20 czerwca 2015.
Marek Ziółkowski – wybrany 19 czerwca 2010.

WYDZIAŁ III NAUK ŚCISŁYCH I TECHNICZNYCH

Czynni

Andrzej Białas – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.
Iwo Białynicki-Birula – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 15 czerwca 2019.

- Ewa Broclawik** – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 2010, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Tomasz Dohnalik** – wybrany 21 czerwca 1997, na członka czynnego 11 czerwca 2022.
- Andrzej Fuliński** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 1997, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
- Zygmunt Kolenda** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Stanisław Kwapien** – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 2015, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Janusz Stanisław Lipkowski** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2012, na członka czynnego 19 czerwca 2021.
- Bogdan Marciniak** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2016, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Mieczysław Mąkosza** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 1997, na członka czynnego 14 czerwca 2014.
- Zenon Mróz** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2016.
- Stanisław Penczek** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2012, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Wiesław Antoni Pleśniak** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Stefan Pokorski** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 23 czerwca 2012.
- Krzysztof Redlich** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2007, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Ryszard Sosnowski** – wybrany na członka korespondenta 17 czerwca 2000, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Andrzej Staruszkiewicz** – wybrany na członka czynnego 9 marca 1991.
- Andrzej Trautman** – wybrany na członka korespondenta 17 czerwca 2000, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Michał Marian Turała** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 2002, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Zenon Waszczyszyn** – wybrany na członka czynnego 17 listopada 1989.
- Andrzej Kajetan Wróblewski** – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 1998, na członka czynnego 19 czerwca 2004.
- Agnieszka Zalewska** – wybrana na członka korespondenta 22 czerwca 2013, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Kacper Zalewski** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.
- Marek Zralek** – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 1999, na członka czynnego 22 czerwca 2013.

Korespondenci

Zbigniew Adamczyk – wybrany 24 czerwca 2006.
Romuald Będziński – wybrany 18 czerwca 2016.
Jakub Bodziony – wybrany 9 marca 1991.
Tomasz Dietl – wybrany 20 czerwca 2009.
Marcin Drąg – wybrany 11 czerwca 2022.
Wojciech Dziembowski – wybrany 21 czerwca 1997.
Henryk Górecki – wybrany 17 czerwca 2000. Zmarł 12 grudnia 2022.
Ryszard Horodecki – wybrany 19 czerwca 2021.
Stanisław Jadach – wybrany 16 czerwca 2018.
Andrzej Jajszyk – wybrany 19 czerwca 2020.
Bogumił Jeziorski – wybrany 16 czerwca 2018.
Janusz Jurczak – wybrany 18 czerwca 2016.
Jerzy Kaczorowski – wybrany 15 czerwca 2019.
Jan Kisiński – wybrany 20 czerwca 2009. Zmarł 18 listopada 2022.
Sławomir Kołodziej – wybrany 16 czerwca 2018.
Andrzej Korbel – wybrany 22 czerwca 2002.
Henryk Kozłowski – wybrany 16 czerwca 2018.
Wojciech Kucharz – wybrany 11 czerwca 2022.
Maciej Lewenstein – wybrany 19 czerwca 2021.
Jerzy Łuczka – wybrany 18 czerwca 2016.
Marian Mikołajczyk – wybrany 15 czerwca 2019.
Maria Nowakowska – wybrana 24 czerwca 2017.
Wiesław Pawłucki – wybrany 19 czerwca 2004.
Marek Pfützner – wybrany 16 czerwca 2018.
Michał Praszalowicz – wybrany 19 czerwca 2020.
Marek Samoć – wybrany 19 czerwca 2020.
Jakub Siemek – wybrany 24 czerwca 1995.
Błażej Skoczeń – wybrany 19 czerwca 2020.
Józef Smak – wybrany 25 czerwca 1994.
Gwidon Szefer – wybrany 9 marca 1991.
Ryszard Tadeusiewicz – wybrany 20 czerwca 1998.
Andrzej Tylikowski – wybrany 22 czerwca 2013.
Andrzej Udalski – wybrany 19 czerwca 2004.
Andrzej Witkowski – wybrany 20 czerwca 1998.
Maciej Wojtkowski – wybrany 18 czerwca 2016.
Jakub Zakrzewski – wybrany 16 czerwca 2018.
Karol Życzkowski – wybrany 19 czerwca 2020.

WYDZIAŁ IV PRZYRODNICZY

Czynni

- Stefan Witold Alexandrowicz** – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 22 czerwca 1996.
- Barbara Bilińska** – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 2004, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Szczepan Biliński** – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 21 czerwca 2008.
- Jerzy Fedorowski** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 14 czerwca 2003.
- Krystyna Grodzińska** – wybrana na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 18 czerwca 2005.
- Wincenty Kilarski** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.
- Włodzimierz Korohoda** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 24 czerwca 1995.
- Andrzej Kostrzewski** – wybrany na członka korespondenta 14 czerwca 2003, na członka czynnego 19 czerwca 2021.
- Adam Kotarba** – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 1995, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
- Jan Kozłowski** – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 1998, na członka czynnego 18 czerwca 2016.
- Teresa Madeyska** – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 2004, na członka czynnego 19 czerwca 2021.
- Anna Medwecka-Kornaś** – wybrana na członka czynnego 14 czerwca 2003.
- Elżbieta Morycowa** – wybrana na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Wojciech Narębski** – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 21 czerwca 1997.
- Stanisław Nawrocki** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989. Zmarł 30 listopada 2021.
- Tadeusz Niedźwiedź** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 21 czerwca 2008.
- Barbara Płytycz** – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 1999, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Elżbieta Pyza** – wybrana na członka korespondenta 20 czerwca 2009, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Józef Razowski** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 16 czerwca 2018.

- Jerzy R. Starzyk** – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 2009, na członka czynnego 19 czerwca 2021.
- Kazimierz Strzałka** – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 2006, na członka czynnego 11 czerwca 2022.
- Andrzej Ślęczka** – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Marian Tischner** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 21 czerwca 1997.
- January Weiner** – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 1995, na członka czynnego 14 czerwca 2003.
- Kazimierz Zarzycki** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.

Korespondenci

- Grzegorz Bartosz** – wybrany 20 czerwca 2009.
- Tadeusz Bielicki** – wybrany 21 czerwca 1997. Zmarł 20 czerwca 2022.
- Jadwiga Bryła** – wybrana 26 czerwca 1993.
- Maria A. Ciemerych-Litwinienko** – wybrana 11 czerwca 2022.
- Tadeusz Chrobak** – wybrany 18 czerwca 2016.
- Wojciech Francisz** – wybrany 26 czerwca 1993.
- Zbigniew Maciej Gliwicz** – wybrany 22 czerwca 1996.
- Anna Grabowska** – wybrana 18 czerwca 2016.
- Aleksander Guterch** – wybrany 19 czerwca 1999.
- Alicja Józkowicz** – wybrana 19 czerwca 2021.
- Małgorzata Kossut** – wybrana 23 czerwca 2001.
- Marek Antoni Krąpiec** – wybrany 23 czerwca 2012.
- Kazimierz Krzemień** – wybrany 19 czerwca 2021.
- Barbara Kwiecińska** – wybrana 20 czerwca 2009.
- Andrzej B. Legocki** – wybrany 22 czerwca 1996.
- Maria Grażyna Łanczont** – wybrana 20 czerwca 2009.
- Leszek Marks** – wybrany 11 czerwca 2022.
- Jacek Matyszkiewicz** – wybrany 14 czerwca 2014.
- Piotr Migoń** – wybrany 22 czerwca 2013.
- Adam Nadachowski** – wybrany 19 czerwca 2021.
- Maciej Jan Nałęcz** – wybrany 19 czerwca 1999.
- Tadeusz M. Peryt** – wybrany 15 czerwca 2019.
- Ewa Wanda Roniewicz** – wybrana 20 czerwca 2015.
- Tadeusz Sarna** – wybrany 23 czerwca 2012.
- Stefan Skiba** – wybrany 15 czerwca 2019.
- Leon Stuchlik** – wybrany 9 marca 1991. Zmarł 26 listopada 2022.

Adam Szewczyk – wybrany 11 czerwca 2022.
Jacek M. Szymura – wybrany 19 czerwca 2004.
Krzysztof Turlejski – wybrany 24 czerwca 2017.
Katarzyna Turnau – wybrana 11 czerwca 2022.
Alfred Uchman – wybrany 18 czerwca 2011.
Krystyna Wasylikiowa – wybrana 13 czerwca 1992.
Grzegorz Węgrzyn – wybrany 20 czerwca 2015.
Michał Woyciechowski – wybrany 24 czerwca 2017.
Maciej Żylicz – wybrany 23 czerwca 2001.

WYDZIAŁ V LEKARSKI

Czynni

Jan Albrecht – wybrany na członka korespondenta 17 czerwca 2000, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
Tomasz Brzozowski – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 2008, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
Anna Członkowska – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 1999, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
Józef Dulak – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2011, na członka czynnego 11 czerwca 2022.
Andrzej Górski – wybrany na członka korespondenta 14 czerwca 2003, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
Jan Górski – wybrany na członka korespondenta 14 czerwca 2003, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
Ryszard Jerzy Gryglewski – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.
Włodzimierz Januszewicz – wybrany na członka czynnego 3 maja 1990.
Jerzy Kawiak – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
Kalina Kawecka-Jaszcz – wybrana na członka korespondenta 23 czerwca 2012, na członka czynnego 11 czerwca 2022.
Paweł Kisielow – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 18 czerwca 2005.
Wojciech Kostowski – wybrany na członka czynnego 26 czerwca 1993.
Janusz Limon – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 19 czerwca 2010.
Stanisław Moskalewski – wybrany na członka korespondenta 14 czerwca 2003, na członka czynnego 20 czerwca 2015.

- Wiesław W. Pawlik** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 17 czerwca 2000.
- Andrzej Pile** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Tadeusz Popiela** – wybrany na członka czynnego 22 czerwca 1996.
- Edmund Przegaliński** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
- Ryszard Przewłocki** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Czesław Radzikowski** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 2002, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
- Marek Sanak** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 2008, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Ewa Szczepańska-Sadowska** – wybrana na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Michał Tendera** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 2008, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
- Tomasz Trojanowski** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 2008, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Andrzej Więcek** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2011, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Marek Zembala** – wybrany na członka czynnego 9 marca 1991. Zmarł 12 września 2022.

Korespondenci

- Stefan Angielski** – wybrany 18 czerwca 2005. Zmarł 22 kwietnia 2022.
- Włodzimierz Buczek** – wybrany 18 czerwca 2011.
- Andrzej Budaj** – wybrany 24 czerwca 2017.
- Stanisław Czekalski** – wybrany 18 czerwca 2011.
- Stanisław Jerzy Czuczwar** – wybrany 23 czerwca 2012.
- Wenancjusz Domagała** – wybrany 20 czerwca 1998.
- Małgorzata Filip** – wybrana 15 czerwca 2019.
- Tomasz Kazimierz Grodzicki** – wybrany 16 czerwca 2018.
- Jerzy Hołowiecki** – wybrany 20 czerwca 1998.
- Barbara Jarzab** – wybrana 23 czerwca 2007.
- Jacek Jassem** – wybrany 22 czerwca 2013.
- Marek Krawczyk** – wybrany 14 czerwca 2014.
- Władysław Lason** – wybrany 19 czerwca 2020.
- Jerzy W. Łazarewicz** – wybrany 19 czerwca 2010.

Ludwik Kazimierz Malendowicz – wybrany 23 czerwca 2012.
Maciej Tadeusz Malecki – wybrany 24 czerwca 2017.
Lucyna Mastalerz – wybrana 24 czerwca 2017.
Katarzyna Mizia-Stec – wybrana 11 czerwca 2022.
Jacek Musiał – wybrany 22 czerwca 2013.
Michał Myśliwiec – wybrany 14 czerwca 2014.
Krzysztof Narkiewicz – wybrany 23 czerwca 2012.
Ewa Nizankowska-Mogilnicka – wybrana 24 czerwca 2006.
Barbara Elżbieta Przewłocka – wybrana 24 czerwca 2017.
Krzysztof Selmaj – wybrany 23 czerwca 2001.
Aleksander B. Skotnicki – wybrany 23 czerwca 2012.
Tomasz Szczepański – wybrany 19 czerwca 2020.
Tadeusz Stanisław Tolloczko – wybrany 21 czerwca 2008.
Adam Torbicki – wybrany 16 czerwca 2018.
Piotr Trzonkowski – wybrany 15 czerwca 2019.
Anetta Undas – wybrana 18 czerwca 2016.
Kazimierz Wierzchowski – wybrany 3 maja 1990.
Michał Witt – wybrany 19 czerwca 2021.
Wojciech Wojakowski – wybrany 19 czerwca 2021.
Marian Zembala – wybrany 19 czerwca 2010. Zmarł 19 marca 2022.

WYDZIAŁ VI TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ

Czynni

Tadeusz Boruta – wybrany 20 czerwca 2015.
Marek Budzyński – wybrany 11 czerwca 2022.
Witold Cęckiewicz – wybrany 16 listopada 1989.
Marian Fikus – wybrany 18 czerwca 2011.
Stefan Gierowski – wybrany 14 czerwca 2014. Zmarł 14 sierpnia 2022.
Agnieszka Holland – wybrana 11 czerwca 2022.
Krzysztof Ingarden – wybrany 20 czerwca 2015.
Jerzy Kalina – wybrany 19 czerwca 2020.
Ryszard Krynicki – wybrany 20 czerwca 2015.
Konrad Kucza-Kuczyński – wybrany 22 czerwca 2013.
Ewa Lipska – wybrana 20 czerwca 2009.
Krystian Lupa – wybrany 24 czerwca 2017.
Lech Majewski – wybrany 24 czerwca 2017.
Krzysztof Meyer – wybrany 18 czerwca 2011.

Adam Myjak – wybrany 20 czerwca 2009.
Wiesław Myśliwski – wybrany 19 czerwca 2020.
Wiesław Ochman – wybrany 19 czerwca 2010.
Ryszard Kazimierz Otręba – wybrany 22 czerwca 2002.
Jan Pamuła – wybrany 16 czerwca 2018. Zmarł 24 czerwca 2022.
Andrzej Seweryn – wybrany 17 czerwca 2000.
Krzysztof Skórczewski – wybrany 22 czerwca 2013.
Jacek Sroka – wybrany 11 czerwca 2022.
Paweł Szymański – wybrany 19 czerwca 2021.
Paweł Maria Taranczewski – wybrany 24 czerwca 2006.
Olga Tokarczuk – wybrana 19 czerwca 2020.
Krzysztof Zanussi – wybrany 25 czerwca 1994.
Kazimierz Gustaw Ziemia – wybrany 14 czerwca 2003.

Zagraniczni

WYDZIAŁ I FILOLOGICZNY

Xaverio Ballester – wybrany 22 czerwca 2013.
Alfred Bammesberger – wybrany 14 czerwca 2003.
Pietro Boitani – wybrany 9 marca 1991.
Giovanna Brogi Bercoff – wybrana 18 czerwca 2016.
Petar Ž. Bunjak – wybrany 24 czerwca 2017.
Alain van Crugten – wybrany 19 czerwca 2004.
Maria Delaperrière – wybrana 18 czerwca 2005.
Hans Jürgen Diller – wybrany 22 czerwca 1996.
Rolf Fieguth – wybrany 22 czerwca 2002.
Hermann Fillitz – wybrany 20 czerwca 1998. Zmarł 14 czerwca 2022.
David Frick – wybrany 18 czerwca 2016. Zmarł 10 grudnia 2022.
Bernhard Gajek – wybrany 19 czerwca 1999.
György Gömöri – wybrany 21 czerwca 2008.
Margreta Grigorova – wybrana 11 czerwca 2022.
Stephen Harrison – wybrany 18 czerwca 2016.
Thomas DaCosta Kaufmann – wybrany 19 czerwca 2021.
Maryla Laurent-Zielińska – wybrana 22 czerwca 2013.
Aleksander W. Lipatow – wybrany 18 czerwca 2005.
Ryszard Löw (Loew) – wybrany 23 czerwca 2007.
Luigi Marinelli – wybrany 18 czerwca 2005.
Michał Masłowski – wybrany 19 czerwca 2010.

Alain Michel – wybrany 22 czerwca 1996.
Nullò Minissi – wybrany 19 czerwca 1999.
Hugo Montgomery – wybrany 21 czerwca 1997.
Stefan Muthesius – wybrany 16 czerwca 2018.
Sergiej Iwanowicz Nikolajew – wybrany 11 czerwca 2022.
Ivo Pospíšil – wybrany 19 czerwca 2021.
Rostysław Radyszewski – wybrany 23 czerwca 2012.
François Rosset – wybrany 19 czerwca 2010.
Joseph Rykwert – wybrany 20 czerwca 1998.
Brigitte Schultze – wybrana 18 czerwca 2005.
Anne Markham Schulz – wybrana 14 czerwca 2014.
Victor Ieronim Stoichita – wybrany 16 czerwca 2018.
Swietłana Tolstojowa – wybrana 24 czerwca 2017.
Boris A. Uspienski – wybrany 18 czerwca 2011.
Stephanie Roberta West – wybrana 23 czerwca 2012.
John E. C. T. White – wybrany 21 czerwca 1997. Zmarł 6 listopada 2021.
Anna Wierzbicka – wybrana 19 czerwca 2004.
Peter Wiesinger – wybrany 21 czerwca 1997.

WYDZIAŁ II HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY

Olivier Aurenche – wybrany 18 czerwca 2016.
Shlomo Avineri – wybrany 22 czerwca 2013.
Daniel Beauvois – wybrany 21 czerwca 1997.
Emil Brix – wybrany 18 czerwca 2011.
Alfredas Bumblauskas – wybrany 19 czerwca 2021.
Francesca Cantù – wybrana 22 czerwca 2013.
Ivan Čolović – wybrany 24 czerwca 2017.
Norman Davies – wybrany 26 czerwca 1993.
Robert I. Frost – wybrany 19 czerwca 2020.
Timothy Garton Ash – wybrany 15 czerwca 2019.
Tadeusz Gromada – wybrany 18 czerwca 2016.
Christopher Michael Hann – wybrany 19 czerwca 2020.
Wołodymyr Horbatenko – wybrany 11 czerwca 2022.
Jarosław Hrycak – wybrany 22 czerwca 2013.
Marco Jačov – wybrany 22 czerwca 1996. Zmarł 8 stycznia 2022.
Zenon Kaluža – wybrany 22 czerwca 2002.
István Kovács – wybrany 23 czerwca 2012.
Jolanta Kren Kostkiewicz – wybrana 19 czerwca 2020.

Eduard Mühle – wybrany 18 czerwca 2016.
Juraj Pavúk – wybrany 21 czerwca 1997.
Krzysztof Pomian – wybrany 21 czerwca 2008.
Raimo Pullat – wybrany 23 czerwca 2001.
Pál Raczky – wybrany 18 czerwca 2011.
Jan Rychlik – wybrany 11 czerwca 2022.
Timothy Snyder – wybrany 15 czerwca 2019.
Robert Sokolowski – wybrany 24 czerwca 1995.
Andrzej Sulima-Kamiński – wybrany 21 czerwca 1997.
Olli Vehviläinen – wybrany 21 czerwca 1997.
Szewach Weiss – wybrany 15 czerwca 2019.
Rudolf Welser – wybrany 22 czerwca 2013.
Thomas Wunsch – wybrany 19 czerwca 2020.

WYDZIAŁ III NAUK ŚCISŁYCH I TECHNICZNYCH

Halina Abramowicz – wybrana 14 czerwca 2014.
Ugo Amaldi – wybrany 24 czerwca 2017.
James Daniel Bjorken – wybrany 18 czerwca 2005.
Sava Bratoš – wybrany 19 czerwca 1999.
Romuald Brazis – wybrany 24 czerwca 1995.
Andrzej Jerzy Buras – wybrany 18 czerwca 2011.
Wit Busza – wybrany 20 czerwca 1998.
Krzysztof Cios – wybrany 19 czerwca 2004.
Dominique Delande – wybrany 11 czerwca 2022.
Leszek Feliks Demkowicz – wybrany 22 czerwca 2013.
Artur Ekert – wybrany 11 czerwca 2022.
Kálmán Györy – wybrany 18 czerwca 2016.
Rolf-Dieter Heuer – wybrany 23 czerwca 2012.
Sigurd Hofmann – wybrany 23 czerwca 2012. Zmarł 17 czerwca 2022.
Henryk Iwaniec – wybrany 24 czerwca 2006.
Andrzej Joachimiak – wybrany 23 czerwca 2012.
Marek Karliner – wybrany 24 czerwca 2017.
Christer Oscar Kiselman – wybrany 22 czerwca 2002.
Jacek Klinowski – wybrany 26 czerwca 1993.
Jean-Marie Lehn – wybrany 11 czerwca 2022.
Giulio Maier – wybrany 21 czerwca 2008.
Herbert A. Mang – wybrany 19 czerwca 2004.
Tadeusz B. Massalski – wybrany 22 czerwca 1996.

Krzysztof Matyjaszewski – wybrany 24 czerwca 2017.
Janusz Nowotny – wybrany 20 czerwca 2009.
Walter Oelert – wybrany 19 czerwca 2004.
Yuri Oganessian – wybrany 18 czerwca 2016.
Peter Pflug – wybrany 14 czerwca 2014.
Helmut Satz – wybrany 19 czerwca 2020.
Herwig Schopper – wybrany 20 czerwca 2015.
John F. Smith – wybrany 24 czerwca 2006.
Volker Hermann Soergel – wybrany 25 czerwca 1994.
Paul Söding – wybrany 22 czerwca 2002.
Daniel Stroock – wybrany 19 czerwca 2004.
Tomasz Robert Taylor – wybrany 20 czerwca 2015.
Israel E. Wachs – wybrany 18 czerwca 2005.
Frank Wilczek – wybrany 23 czerwca 2007.
Stanley George Wojcicki – wybrany 22 czerwca 2013.
C. Pierre Zaleski – wybrany 24 czerwca 2006.
Jan Charles Zarnecki – wybrany 22 czerwca 2013.

WYDZIAŁ IV PRZYRODNICZY

Andrzej Bajer – wybrany 14 czerwca 2003.
Andrzej Bartke – wybrany 22 czerwca 1996.
Björn Berglund – wybrany 25 czerwca 1994.
Andrij Bogucki – wybrany 21 czerwca 2008.
Leszek K. Borysiewicz – wybrany 22 czerwca 1996.
Pavel Bosák – wybrany 23 czerwca 2007.
Louis Du Pasquier – wybrany 19 czerwca 2020.
Richard Frackowiak – wybrany 19 czerwca 2020.
Peter Fritz – wybrany 21 czerwca 2008.
Klaus Hahlbrock – wybrany 16 czerwca 2018.
Michael A. Kaminski – wybrany 19 czerwca 2020.
Claudine Kieda – wybrana 18 czerwca 2011.
Małgorzata Kloc-Stępkowska – wybrana 16 czerwca 2018.
Wighart von Koenigswald – wybrany 26 czerwca 1993.
Gedyminas Motuza – wybrany 22 czerwca 2002.
Dumitru T. Murariu – wybrany 14 czerwca 2014.
Krzysztof Palczewski – wybrany 20 czerwca 2015.
Charles Alexander Pasternak – wybrany 22 czerwca 2002.
Jerzy Rzędowski – wybrany 24 czerwca 2017.

Michael Sela – wybrany 20 czerwca 1998. Zmarł 27 maja 2022.
Nicholas John Severs – wybrany 22 czerwca 1996.
Helmut Sies – wybrany 19 czerwca 2020.
Andrzej T. Słomiński – wybrany 19 czerwca 2020.
Rostyslav Stoika – wybrany 22 czerwca 2002.
Mario Suwalsky – wybrany 22 czerwca 2013.
Krystyna Urbańska – wybrana 23 czerwca 2007.
Andreas Wetzel – wybrany 18 czerwca 2016.
Stanisław Wicherek – wybrany 11 czerwca 2022.
Josef Zemann – wybrany 20 czerwca 1998. Zmarł 16 października 2022.
Magdalena Żernicka-Goetz – wybrana 18 czerwca 2016.

WYDZIAŁ V LEKARSKI

Philip W. Askenase – wybrany 13 czerwca 1992.
Krzysztof S. Bankiewicz – wybrany 19 czerwca 2020.
Benjamin Michael Chain – wybrany 17 czerwca 2000.
Vittorio Colizzi – wybrany 21 czerwca 1997.
Klaus Eichmann – wybrany 18 czerwca 2005.
Roberto Ferrari – wybrany 11 czerwca 2022.
Hans-Dieter Flad – wybrany 17 czerwca 2000.
Kjell Fuxe – wybrany 19 czerwca 2020.
Detlev Ganten – wybrany 9 marca 1991.
Willem Hendrik Gispén – wybrany 14 czerwca 2003.
Jolanta Gutkowska – wybrana 18 czerwca 2011.
Anne-Lise Haenni – wybrana 21 czerwca 1997.
Jacek Hawiger – wybrany 9 marca 1991.
Stephen Townley Holgate – wybrany 23 czerwca 2001.
Jerzy W. Kupiec-Weglinski – wybrany 18 czerwca 2016.
Salomon Z. Langer – wybrany 9 marca 1991.
Lukasz Lebioda – wybrany 24 czerwca 1995.
Janusz Lipski – wybrany 24 czerwca 2006.
Tadeusz Maliński – wybrany 23 czerwca 2012.
N. Avrion Mitchison – wybrany 9 marca 1991.
Salvador Moncada – wybrany 25 czerwca 1994.
Krzysztof Mrózek – wybrany 11 czerwca 2022.
Marek Radomski – wybrany 16 czerwca 2018.
Janusz Rak – wybrany 19 czerwca 2021.
Naropantul Appaji Rao – wybrany 19 czerwca 1999.

Mariusz Z. Ratajczak – wybrany 21 czerwca 2008.
Alfredo Salerno – wybrany 21 czerwca 1997.
Tadeusz Samorajski – wybrany 25 czerwca 1994.
Arne Schousboe – wybrany 19 czerwca 2004.
Maria Zofia Siemionow – wybrana 23 czerwca 2012.
Bronisław Slomiany – wybrany 9 marca 1991.
Akira Terano – wybrany 19 czerwca 1999.
Alexei Verkhratsky – wybrany 19 czerwca 2021.
David H. Vesole – wybrany 19 czerwca 2021.
Sylvester Vizi – wybrany 14 czerwca 2003.
Torkel Wadström – wybrany 20 czerwca 1998.
Zbigniew Wszolek – wybrany 16 czerwca 2018.
Christoph Zielinski – wybrany 19 czerwca 2021.

WYDZIAŁ VI TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ

Karol Berger – wybrany 24 czerwca 2017.
Arata Isozaki – wybrany 22 czerwca 1996.
Alina Kalczyńska-Scheiwiller – wybrana 18 czerwca 2011.
Adam Korpak – wybrany 23 czerwca 2012.
Volodymyr Odrekhivskiy – wybrany 11 czerwca 2022.
Tomas Venclova – wybrany 23 czerwca 2007.

KOMISJE NAUKOWE PAU

Komisje wydziałowe

WYDZIAŁ I FILOLOGICZNY

Komisja Filologii Klasycznej PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Marek Wilczyński
Zastępcy przewodniczącego: prof. dr hab. Tomasz Polański
dr hab. Antoni Bobrowski
Sekretarz: dr Adrian Szopa

Członkowie:

Dr hab. Tadeusz Aleksandrowicz
Ks. prof. dr hab. Arkadiusz Baron
Prof. dr hab. Michał Bednarski
Dr hab. Krzysztof Bielawski
Dr hab. Antoni Bobrowski
Dr hab. Jarosław Bodzek
Dr hab. Dariusz Brodka
Prof. dr hab. Józef Budzyński
Dr Michał Bzinkowski
Prof. dr hab. Krzysztof Ciałowicz
Dr Michał Czerenkiewicz
Prof. dr hab. Jerzy Danielewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Edward Dąbrowa
Prof. dr hab. Juliusz Domański (członek PAU)
Prof. dr hab. Albert Gorzkowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Janusz Gruchała (członek PAU)
Dr hab. Marek Hermann
Dr Agnieszka Heszen
Dr hab. Joanna Janik

Dr Aneta Kliszczyk
Dr hab. Joanna Komorowska
Prof. dr hab. Kazimierz Korus (członek PAU)
Prof. dr hab. Aleksander Krawczuk
Prof. dr hab. Ryszard Legutko
Ks. dr hab. Janusz Lewandowicz
Prof. dr hab. Adam Łukaszewicz
Prof. dr Bruce MacQueen
Prof. dr hab. Maria Maślanka-Soro (członek PAU)
Dr hab. Iwona Milewska
Prof. dr hab. Krzysztof Narecki
Prof. dr hab. Janusz A. Ostrowski
Dr hab. Monika Ożóg
Prof. dr hab. Ewdoksia Papuci-Władyka
Dr Krzysztof Pawłowski
Ks. prof. dr hab. Henryk Pietras SI
Prof. dr hab. Henryk Podbielski (członek PAU)
Prof. dr hab. Tomasz Polański (członek PAU)
Dr hab. Michał Rzepiela
Prof. dr hab. Maciej Salamon
Dr hab. Sławomir Sprawski
Prof. dr hab. Stanisław Stabryła (członek PAU)
Prof. dr hab. Władysław Stróżewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Styka
Prof. dr hab. Marian Szarmach
Dr Adrian Szopa
Prof. dr hab. Joachim Śliwa
Prof. dr hab. Stanisław Śnieżewski
Dr hab. Stanisław Turlej
Prof. dr hab. Marek Wilczyński
Dr hab. Hubert Wolanin
Prof. dr hab. Roman Zawadzki (członek PAU)
Mgr Paweł Zawora-Skabczewski
Dr hab. Leszek Zinkow

Komisja Neofilologiczna PAU

Przewodnicząca:	prof. dr hab. Barbara Sosień
Wiceprzewodniczący:	dr hab. Stanisław Jasionowicz
Sekretarz:	dr hab. Monika Coghén

Członkowie:

Dr Teresa Bałuk-Ulewiczowa
Prof. dr hab. Teresa Bela
Prof. dr hab. Zofia Berdychowska
Prof. dr hab. Regina Bochenek-Franczakowa
Prof. dr hab. Anna Bochnak
Prof. dr hab. Jerzy Brzozowski
Prof. dr hab. Elżbieta Chrzanowska-Kluczevska
Dr hab. Monika Coghen
Prof. dr hab. Urszula Dąbska-Prokop
Prof. dr hab. Katarzyna Dybeł
Prof. dr hab. Marta Gibińska-Marzec
Dr Maria Gubińska
Dr Magdalena Heydel
Dr hab. Stanisław Jasionowicz
Prof. dr hab. Katarzyna Jaśtał
Dr Kazimierz Jurczak
Dr Jadwiga Kita-Huber
Prof. dr hab. Maria Kłaińska
Dr Danuta Kucala
Prof. dr hab. Regina Lubas-Bartoszyńska
Dr hab. Ewa Łukaszyk
Prof. dr hab. Elżbieta Mańczak-Wohlfeld
Prof. dr hab. Maria Maślanka-Soro (członek PAU)
Dr hab. Zygmunt Mazur
Prof. dr hab. Jadwiga Miszalska
Dr hab. Mariusz Misztal
Dr hab. Joanna Porawska
Prof. dr hab. Jan Prokop (członek PAU)
Dr hab. Joanna Pychowska
Prof. dr hab. Waclaw Rapak
Dr hab. Agnieszka Romanowska-Kowalska
Dr hab. Anna Sawicka
Prof. dr hab. Barbara Sosień
Dr hab. Roman Sosnowski
Dr hab. Ewa Stala
Prof. dr hab. Krystyna Stamirowska
Prof. dr hab. Marcela Świątkowska
Prof. dr hab. Elżbieta Tabakowska
Prof. dr hab. Karolina Targosz

Dr hab. Anna Walczuk prof. UJ
Dr Krystyna Waligóra
Dr Monika Woźniak

Komisja Kultury Słowian PAU

Przewodnicząca: prof. dr hab. Hanna Kowalska-Stus
Zastępcy przewodniczącej: prof. dr hab. Bogusław Dopart
prof. dr hab. Dorota Gil
Sekretarz: dr hab. Urszula Cierniak

Członkowie:

Dr hab. Małgorzata Abassy
Prof. dr hab. Adam Bezwiński
Dr Bartłomiej Brządkiewicz
Dr hab. Urszula Cierniak prof. UJD
Dr hab. Maciej Czerwiński
Prof. dr hab. Bogusław Dopart (członek PAU)
Prof. dr hab. Katarzyna Duda
Dr hab. Magdalena Dyras
Dr Piotr Gierowski
Prof. dr hab. Dorota Gil
Dr Aleksandra Hudymač
Dr hab. Celina Juda prof. UJ
Dr Dominika Kaniecka
Prof. dr hab. Jerzy Kapuścik
Dr Martyna Kowalska
Prof. dr hab. Hanna Kowalska-Stus (członek PAU)
Dr Agata Krzywdzińska
Dr Aleksandra Kudymowicz
Dr hab. Józef Kuffel
Dr Tomasz Kwoka
Dr Marta Lechowska
Dr Rafał Majerek
Dr hab. Lech Miodyński
Dr hab. Barbara Oczko prof. UJ
Dr hab. Krystyna Pietrzycka-Bohosiewicz
Dr Magdalena Pytlak
Prof. dr hab. Anna Rażny

Dr hab. Jan Stradomski
Prof. dr hab. Lucjan Suchanek (członek PAU)
Prof. dr hab. Anna Woźniak
Dr hab. Agnieszka Ziółowicz

Komisja Historii Sztuki PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Marcin Fabiański
Zastępca przewodniczącego: prof. dr hab. Marek Walczak
Sekretarz: dr Wojciech Walanus

Członkowie:

Prof. dr hab. Wojciech Bałus (członek PAU)
Dr hab. Maria Bernasikowa
Prof. dr hab. Andrzej Betlej
Dr Beata Biedrońska-Słotowa
Dr hab. Albert Boesten-Stengel
Dr Katarzyna Brzezina-Scheuerer
Mgr Krzysztof Czyżewski
Dr Paweł Dettloff
Prof. dr hab. Marcin Fabiański (członek PAU)
Dr hab. Józef Grabski
Dr Piotr Grotowski
Prof. dr hab. Tomasz Gryglewicz
Dr hab. Maria Hussakowska-Szyszko
Dr hab. Waldemar Komorowski
Prof. dr hab. Piotr Krasny
Dr hab. Mirosław Piotr Kruk
Prof. dr hab. Sergiusz Michalski (członek PAU)
Prof. dr hab. Stanisław Mossakowski (członek PAU)
Dr hab. Michał Myśliński
Mgr Dariusz Nowacki
Prof. dr hab. Jan Ostrowski (członek PAU)
Dr hab. Paweł Pencakowski prof. ASP
Mgr Jerzy Petrus
Dr Magdalena Piwocka
Dr Katarzyna Płonka-Bałus
Prof. dr hab. Maria Poprzęcka (członek PAU)
Prof. dr hab. Jacek Purchla (członek PAU)

Dr hab. Teresa Rodzińska-Choraży
Dr Józef Skrabski
Dr Sławomir Skrzyniarz
Dr hab. Małgorzata Smorağ-Różycka
Prof. dr hab. Andrzej Szczerski
Dr Marcin Szyma
Prof. dr hab. Ewa Śnieżyńska-Stolot
Dr Wojciech Walanus
Prof. dr hab. Marek Walczak
Prof. dr hab. Tomasz Węclawowicz
Ks. prof. dr hab. Andrzej Witko
Dr hab. Andrzej Włodarek prof. UPJPII
Dr hab. Marek Zgórniak prof. UJ
Prof. dr hab. Antoni Ziemia (członek PAU)
Dr Joanna Ziętkiewicz-Kotz
Mgr Jerzy Żmudziński

Komisja Etyki Komunikacji PAU

Przewodnicząca: dr hab. Anna Cegiela
Zastępcy przewodniczącej: dr hab. Agata Małyska
dr hab. Dorota Suska
Sekretarz: dr hab. Agnieszka Walecka-Rynduch

Członkowie:

Prof. dr hab. Leszek Bednarczuk (członek PAU)
Dr hab. Iwona Benenowska prof. UKW
Dr hab. Małgorzata Bogunia-Borowska prof. UJ
Dr hab. Anna Cegiela prof. UW
Prof. dr hab. Wojciech Chlebda (członek PAU)
Prof. dr hab. Michał Drożdż
Prof. dr hab. Stanisław Gajda
Dr hab. Alicja Gałczyńska prof. UJK
Dr. hab. Marek Kochan
Prof. dr hab. Stanisław Koziara
Prof. dr hab. Jadwiga Linde-Usiekiewicz
Dr hab. Małgorzata Łosiewicz
Prof. dr hab. Jolanta Maćkiewicz
Dr hab. Agata Małyska

Prof. dr hab. Iwona Morawska
Dr hab. Mirosława Mycawka
Prof. dr hab. Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska
Dr hab. Paweł Nowak prof. UMCS
Prof. dr hab. Kazimierz Ożóg
Prof. dr hab. Jadwiga Puzynina (członek PAU)
Dr hab. Anna Ryłko-Kurpiewska
Dr hab. Małgorzata Rzeszutko-Iwan
Dr hab. Marzena Stępień
Dr hab. Dorota Suska prof. UJD
Dr hab. Agnieszka Walecka-Rynduch
Dr hab. Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska prof. UW
Dr Tomasz Żurawlew

WYDZIAŁ II HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY

Komisja Środkowoeuropejska PAU

Przewodnicząca: dr hab. Agnieszka Kastory
Zastępcy przewodniczącej: prof. dr hab. Artur Patek
dr hab. Mirella Korzeniewska-Wiszniewska
Sekretarz: dr Rafał Woźnica

Członkowie:

Prof. dr hab. Krzysztof Baczkowski (członek PAU)
Dr hab. Jan Jacek Bruski prof. UJ
Prof. dr hab. Antoni Cetnarowicz
Dr hab. Anna Citkowska-Kimla prof. UJ
Dr hab. Tadeusz Czekalski
Dr hab. Wojciech Drelicharz
Dr hab. Andrzej Dubicki prof. UŁ
Prof. dr hab. Mirosław Dymarski
Dr hab. Andrzej Essen prof. UP
Dr hab. Tomasz Graff
Prof. dr hab. Wojciech Iwańczak (członek PAU)
Dr Miloš Jačov
Dr hab. Agnieszka Kastory prof. UJ
Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)

Dr hab. Piotr Kimla prof. UJ
Prof. dr hab. Roman Kochnowski
Prof. dr hab. Marek Kornat
Prof. dr hab. Julian Kornhauser
Dr hab. Mirella Korzeniewska-Wiszniewska
Prof. dr hab. István Kovács (członek PAU)
Prof. dr hab. Józef Łaptos
Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)
Prof. dr hab. Grzegorz Mazur
Dr hab. Mariusz Misztal prof. UP
Prof. Jan Nemeček
Prof. dr hab. Andrzej Nowak
Dr hab. Krzysztof Nowak
Dr Paweł Nowakowski
Prof. dr hab. Ewa Orlof
Prof. dr hab. Artur Patek
Prof. Aron Petneki
Dr hab. Stanisław Pijaj prof. UJ
Prof. dr hab. Jan Prokop (członek PAU)
Dr hab. Krzysztof Prokop
Prof. dr hab. Michał Pułaski
Prof. dr hab. Danuta Quirini-Popławska
Prof. dr hab. Andrzej Romanowski
Dr hab. Jan Rydel prof. UP
Dr Paweł Skorut
Dr hab. Janusz Smołucha
Prof. dr hab. Stanisław Andrzej Sroka
Dr hab. Aleksandra Stankowicz prof. ATH
Prof. dr hab. Irena Stawowy-Kawka
Dr hab. Henryk Walczak prof. US
Prof. dr hab. Zenon Woźniak (członek PAU)
Dr Rafał Woźnica

Komisja Wschodnioeuropejska PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Krzysztof Stopka
Zastępca przewodniczącego:	dr hab. Andrzej A. Zięba
Sekretarze:	dr hab. Helena Duć-Fajfer dr Adam Świątek

Członkowie:

Dr hab. Tadeusz Betlej prof. UJ
Prof. dr hab. Piotr Borek
Dr hab. Jan Bruski prof. UJ
Prof. dr hab. Teresa Chynczewska-Hennel
Dr hab. Helena Duć-Fajfer prof. UJ
Dr hab. Henryk Głębocki
Dr Janusz Kaczmarczyk
Prof. dr hab. Jerzy Kapuścik
Prof. dr hab. Eugeniusz Koko
Dr Anna Krochmal
Dr hab. Oleg Łatyszonek prof. UwB
Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)
Dr hab. Ewa Michna prof. UJ
Prof. dr hab. Antoni Mironowicz
Prof. dr hab. Aleksander Naumow
Prof. dr hab. Andrzej Nowak
Dr hab. prof. nadz. Włodzimierz Osadczy
Prof. dr hab. Mirosława Papierzyńska-Turek
Prof. dr hab. Michał Parczewski
Prof. dr hab. Czesław Partacz
Dr Leon Popek
Prof. dr hab. Grzegorz Przebinda
Dr hab. Elżbieta Przybył-Sadowska prof. UJ
Dr Andžej Pukšto
Dr hab. Jakub Sadowski prof. UJ
Dr hab. Małgorzata Smorağ-Różycka prof. UJ
Dr Stanisław Stępień
Prof. dr hab. Krzysztof Stopka
Prof. dr hab. Maria Strycharska-Brzezina
Prof. dr hab. Wasilij Szczukin
Dr Adam Świątek
Dr hab. Katarzyna Warmińska-Zygmunt prof. UEK
Prof. dr hab. Wiesław Witkowski
Dr hab. Andrzej Zięba

Komisja Prawnicza PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Jerzy Pisuliński
Zastępcy przewodniczącego: prof. dr hab. Arkadiusz Sobczyk
prof. dr hab. Jan Widacki
Sekretarz: prof. dr hab. Hanna Knysiak-Sudyka

Członkowie:

Prof. dr hab. Stanisław Biernat (członek PAU)
Prof. dr hab. Bartosz Brożek
Prof. dr hab. Sławomir Dudzik
Dr hab. Monika Florczak-Wątor prof. UJ
Prof. dr hab. Tomasz Gizbert-Studnicki
Prof. dr hab. Bogusława Gnela
Prof. dr hab. Piotr Kardas
Dr hab. Inga Kawka prof. UP
Prof. dr hab. Hanna Knysiak-Sudyka
Prof. dr hab. Krzysztof Krajewski
Dr hab. Jan Lic prof. UEK
Ks. prof. dr hab. Franciszek Longchamps de Berier
Prof. dr hab. Ewa Łętowska (członek PAU)
Prof. dr hab. Ryszard Markiewicz
Prof. dr hab. Andrzej Mączyński (członek PAU)
Prof. dr hab. Adam Niża
Dr hab. Barbara Nita-Światłowska
Prof. dr hab. Iwona Niżnik-Dobosz
Prof. dr hab. Maksymilian Pazdan (członek PAU)
Dr hab. Marlena Pecyna prof. UJ
Prof. dr hab. Jerzy Pisuliński
Dr hab. Janusz Raglewski prof. UJ
Dr hab. Marta Romańska
Prof. dr hab. Marek Safjan (członek PAU)
Prof. dr hab. Arkadiusz Sobczyk
Prof. dr hab. Mirosław Stec
Prof. dr hab. Jerzy Stelmach
Prof. dr hab. Andrzej Szumański
Dr hab. Andrzej Światłowski prof. UJ
Dr hab. Piotr Tuleja prof. UJ
Prof. dr hab. Waclaw Uruszczak (członek PAU)
Prof. dr hab. Stanisław Waltoś (członek PAU)

Prof. dr hab. Jan Widacki
Dr hab. Włodzimierz Wróbel prof. UJ
Prof. dr hab. Mariusz Załucki
Prof. dr hab. Kazimierz Zawada
Prof. dr hab. Andrzej Zoll (członek PAU)
Prof. dr hab. Fryderyk Zoll

Komisja Historii i Kultury Żydów PAU

Przewodniczący:	dr hab. Leszek Hońdo
Zastępca przewodniczącego:	dr hab. Magdalena Ruta
Sekretarz:	dr Anna Jakimyszyn-Gadocha

Członkowie:

Prof. dr hab. Czesław Brzoza
Dr Mirosława Maria Bułat
Prof. dr hab. Edward Dąbrowa
Dr hab. Jan Doktor
Dr Irmina Gadowska
Dr hab. Michał Galas prof. UJ
Dr Edyta Gawron
Dr hab. Stefan Gąsiorowski prof. UJ, PAN
Prof. dr hab. Tomasz Gąsowski
Dr hab. Leszek Hońdo
Dr Anna Jakimyszyn-Gadocha
Dr Alicja Jarkowska-Natkaniec
Ks. prof. dr hab. Łukasz Kamykowski
Dr Zdzisław Kapera
Prof. dr hab. Adam Kaźmierczyk
Prof. dr hab. Maria Kłańska
Dr Jacek Krupa
Dr Andrzej K. Link-Lenczowski
Dr Alicja Maślak-Maciejewska
Ks. prof. dr hab. Stanisław Mędała
Prof. dr hab. Jerzy Michalewicz
Prof. dr hab. Jerzy Ochman
Prof. dr hab. Eugenia Prokop-Janiec
Prof. dr hab. Jacek Purchla (członek PAU)
Dr hab. Dariusz Rozmus

Dr hab. Magdalena Ruta prof. UJ
Dr hab. Magdalena Sitarz prof. UJ
Prof. dr hab. med. Aleksander B. Skotnicki (członek PAU)
Dr hab. Łukasz Tomasz Sroka prof. UP
Prof. dr hab. Dariusz Stola
Dr Natasza Styra
Dr hab. Maciej Tomal prof. UJ
Dr Marek Tuszewicki
Dr Ewa Węgrzyn
Dr hab. Waław Wierzbieniec prof. URz
Prof. dr hab. Marcin Wodziński
Dr Przemysław Zarubin
Dr hab. Agnieszka Żółkiewska

Komisja Prehistorii Karpat PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Paweł Valde-Nowak
Zastępcy przewodniczącego: prof. dr hab. Renata Madyda-Legutko
dr hab. Magdalena Moskal-del Hoyo
Sekretarz: dr Paweł Jarosz

Członkowie:

Prof. dr hab. Jan Chochorowski
Dr Bogusław Chorąży
Prof. dr hab. Sylwester Czopek (członek PAU)
Mgr Jan Gancarski
Dr hab. Piotr Gębica prof. WSIZ
Prof. dr hab. Bolesław Ginter (członek PAU)
Prof. dr hab. Krystyna Harmata
Dr Paweł Jarosz
Dr Małgorzata Kaczanowska
Prof. dr hab. Sławomir Kadrow
Prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Marek Krąpiec (członek PAU)
Prof. dr hab. Janusz Kruk (członek PAU)
Prof. dr hab. Maria Łanczont (członek PAU)
Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)
Dr Paweł Madej
Prof. dr hab. Renata Madyda-Legutko

Dr hab. Magdalena Moskal-del Hoyo
Dr hab. Marek Nowak prof. UJ
Doc. dr hab. Andrzej Obidowicz
Prof. dr hab. Michał Parczewski
Dr hab. Andrzej Pelisiak prof. UR
Prof. dr hab. Jacek Poleski
Dr hab. Marcin Przybyła
Prof. dr hab. Pál Raczky (członek PAU)
Dr hab. Judyta Rodzińska-Nowak
Prof. dr hab. Stefan Skiba (członek PAU)
Dr hab. Krzysztof Sobczyk prof. UJ
Dr Krzysztof Tunia
Prof. dr hab. Paweł Valde-Nowak (członek PAU)
Dr hab. Agnieszka Wacnik
Dr hab. Piotr Włodarczyk prof. PAN
Prof. dr hab. Zenon Woźniak (członek PAU)

Komisja Nauk Ekonomicznych PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Józef Pociecha
Zastępca przewodniczącego: prof. dr hab. Roman Niestrój
Sekretarz: dr hab. Jerzy Marzec

Członkowie:

Prof. dr hab. Anna Czubała
Dr hab. Marek Dąbrowski prof. UEK
Prof. dr hab. Krzysztof Firlej
Prof. dr hab. Kazimierz Górka
Prof. dr hab. Marek Gruszczyński
Prof. dr hab. Henryk Gurgul
Prof. dr hab. Paweł Lula
Dr hab. Jerzy Marzec prof. UEK
Prof. dr hab. Roman Niestrój
Prof. dr hab. Jacek Osiewalski
Dr hab. Anna Pajor prof. UEK
Dr hab. Barbara Pawełek prof. UEK
Dr hab. Mateusz Pipień prof. UEK
Prof. dr hab. Józef Pociecha
Dr hab. Barbara Podolec

Prof. dr hab. Adam Sagan
Prof. dr hab. Maria Sierpińska
Dr hab. Ryszard Szewczyk
Dr hab. Paweł Ulman prof. UEK
Prof. dr hab. Krzysztof Wach
Prof. dr hab. Aleksander Welfe
Prof. dr hab. Jan Wiktor
Prof. dr hab. Michał Gabriel Woźniak
Prof. dr hab. Zbigniew Ziolo

Komisja Etnograficzna PAU

Przewodnicząca: dr hab. Róża Godula-Węclawowicz
Zastępca przewodniczącej: dr hab. Janusz Barański
Sekretarz: dr Renata Hołda

Członkowie:

Dr Ewa Baniowska-Kopacz
Prof. dr hab. Janusz Barański
Prof. dr hab. Halina Florkowska-Frančič
Dr hab. Róża Godula-Węclawowicz prof. PAN
Dr hab. Monika Golonka-Czajkowska
Dr Krystyna Hermanowicz-Nowak
Dr Renata Hołda
Prof. dr hab. Ryszard Kantor
Dr hab. Ewa Kocój
Dr Ewa Krasińska
Dr hab. Grażyna Kubica-Heller
Dr Krystyna Kwaśniewicz
Dr Magdalena Kwiecińska
Dr hab. Urszula Lehr prof. PAN
Dr Małgorzata Maj
Dr hab. Anna Niedźwiedz
Dr Marek Pawlak
Dr Łukasz Sochacki
Dr Anna Spiss
Prof. dr hab. Ewa Śnieżyńska-Stolot
Dr hab. Jan Święch prof. UJ
Dr Patrycja Trzeszczyńska

Komisja Historii Wojen i Wojskowości PAU

Przewodniczący: dr hab. Marek Herma
Zastępca przewodniczącego: dr Piotr Nykiel
Sekretarz: dr Paweł Krokosz

Członkowie:

Prof. dr hab. Krzysztof Baczkowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Michał Baczkowski
Dr Grzegorz Chomicki
Prof. dr hab. Tadeusz Bolesław Dubicki
Dr hab. Andrzej Wojciech Essen prof. UP
Dr hab. Krzysztof Filipow prof. UwB
Doc. dr hab. Alina Fita-Więckowska
Dr hab. Marek Herma prof. UP
Dr Zdzisław Kapera
Dr hab. Agnieszka Małgorzata Kastory prof. UJ
Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)
Dr hab. Roman Kochnowski prof. UP
Mgr Andrzej Kozanecki
Dr Paweł Krokosz
Dr hab. Renata Król-Mazur
Prof. dr hab. Józef Łaptos
Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)
Prof. dr hab. Grzegorz Mazur
Dr hab. Piotr Krzysztof Mikietyński
Dr hab. Piotr Nykiel
Dr hab. Piotr Olender
Dr hab. Aleksander Stefan Woźny prof. UP

Komisja Archeologii Krajów Śródziemnomorskich PAU

Przewodnicząca: prof. dr hab. Ewdoksia Papuci-Władyka
Zastępcy przewodniczącej: prof. dr hab. Janusz Czebreszuk
dr hab. Tomasz Scholl
Sekretarz: dr Kamil Kopij

Członkowie:

Prof. Olivier Aurenche (członek PAU)
Dr Grażyna Bąkowska-Czerner
Prof. dr hab. Piotr Bieliński
Dr Andrzej Biernacki
Dr Przemysław Bobrowski
Dr hab. Jarosław Bodzek
Dr Aleksandra Brzozowska
Dr hab. Ewa Bugaj
Dr hab. Mariusz Burdajewicz
Dr Roksana Chowaniec
Prof. dr hab. Krzysztof Ciałowicz
Dr Mateusz Cwaliński
Dr Marcin Czarnowicz
Prof. dr hab. Janusz Czebreszuk
Dr hab. Agnieszka Czekaj-Zastawny
Prof. dr hab. inż. arch. Rafał Czerner
Dr Andrzej Ćwiek
Dr hab. Tomasz Derda prof. UW
Dr Joanna Dębowska-Ludwin
Dr Agata Dobosz
Dr Krzysztof Domżański
Dr Katarzyna Dudlik
Prof. dr hab. Piotr Dyczek
Dr Teresa Dziedzic
Dr Patrycja Filipowicz
Prof. dr hab. Michał Gawlikowski
Prof. dr hab. Bolesław Ginter (członek PAU)
Dr Inga Głuszek
Dr Dorota Gorzelany
Dr Katarzyna Harabiasz
Dr Jędrzej Horodecki
Dr hab. Krzysztof Jakubiak
Dr Piotr Jaworski
Dr Szymon Jellonek
Dr Maciej Jórdeczka
Dr Mariusz Jucha
Dr hab. Jacek Kabaciński prof. PAN
Dr Małgorzata Kaczanowska
Dr Małgorzata Kajzer

Dr hab. Radosław Karasiewicz-Szczypiorski
Dr hab. Elena Klenina
Prof. dr hab. Michał Kobusiewicz
Dr Piotr Kołodziejczyk
Dr Paulina Komar
Dr Kamil Kopij
Prof. dr hab. Jacek Kościuk
Prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski (członek PAU)
Dr Michał Krueger
Dr Agata Kubala
Dr Anna Kubicka
Dr hab. Ewa Laskowska-Kusztal
Dr Martin Lemke
Prof. dr hab. Kazimierz Lewartowski
Dr hab. Barbara Lichocka
Dr Bartłomiej Lis
Prof. dr hab. Adam Łajtar
Prof. dr hab. Adam Łukaszewicz
Dr hab. Grzegorz Majcherek
Prof. dr hab. Arkadiusz Marciniak
Dr Marcin Matera
Dr Henryk Meyza
Prof. dr hab. Mariusz Mielczarek
Dr Łukasz Miszk
Prof. dr hab. Jolanta Młynarczyk
Prof. dr hab. Iwona Modrzewska-Pianetti
Dr Jakub Niebieszczański
Dr Kamila Nocoń
Prof. dr hab. Krzysztof Nowicki
Dr Francisco Núñez
Dr hab. Artur Obłuski
Dr hab. Marek Tycjan Olszewski
Prof. dr hab. Ewdoksia Papuci-Władyka
Dr Jacek Rakoczy
Dr hab. Monika Rekowska
Dr Teodozja Rzeuska
Prof. dr hab. Tadeusz Sarnowski
Dr hab. Tomasz Scholl
Dr hab. Krzysztof Sobczyk
Dr Zbigniew Szafrąński
Prof. dr hab. Marzena Szymt

Dr hab. Barbara Tkaczow
Dr hab. Agnieszka Tomas
Dr Agata Ulanowska
Dr Maciej Waclawik
Dr hab. Tomasz Waliszewski
Dr Urszula Wicenciak-Núñez
Dr Dagmara Wielgosz-Rondolino
Dr hab. Anna Wodzińska
Dr Zuzanna Wygnańska
Dr Katarzyna Zeman-Wiśniewska
Dr hab. Jerzy Żelazowski
Dr hab. Bogdan Żurawski

Komisja Medioznawcza PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Maciej Kawka
Zastępcy przewodniczącego: ks. prof. dr hab. Michał Drożdż
dr hab. Danuta Kępa-Figura
Sekretarze: dr hab. Krzysztof Kaszewski
dr hab. Wojciech Prazuch

Członkowie:

Prof. dr hab. Janusz Adamowski
Prof. dr hab. Leszek Bednarczuk (członek PAU)
Prof. dr hab. Ireneusz Bobrowski
Dr hab. Klaudia Cymanow-Sosin
Dr hab. Henryk Czubała
Dr Katarzyna Drąg
Ks. prof. dr hab. Michał Drożdż
Prof. dr Lidia Duskajewa
Dr hab. Ryszard Filas
Prof. dr hab. Ignacy S. Fiut
Prof. dr hab. Wiesław Godzic
Dr Olimpia Górską
Dr Paweł Hamera
Dr hab. Agnieszka Hess prof. UJ
Dr hab. Marek Jachimowski prof. UŚ
Prof. dr hab. Jerzy Jastrzębski
Dr hab. Andrzej Kaliszewski prof. UJ

Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)
Dr hab. Krzysztof Kaszewski
Dr hab. Inga Kawka
Prof. dr hab. Maciej Kawka
Dr hab. Danuta Kępa-Figura prof. UMCS
Dr hab. Marek Kochan prof. Uniwersytetu SWPS
Dr hab. Krystyna Kowalik
Prof. dr hab. Tomasz Mielczarek
Ks. prof. dr hab. Wojciech Misztal
Dr hab. Maria Nowina-Konopka prof. UJ
Prof. dr Dimitar Pandev
Dr Magdalena Pataj
Dr hab. Artur Piskorz prof. UP
Dr Paweł Płaneta
Prof. dr hab. Katarzyna Pokorna-Ignatowicz
Dr hab. Wojciech Prażuch prof. UP
Prof. dr hab. Marek Ruszkowski
Prof. dr hab. Bogdan Szlachta
Dr hab. Magdalena Ślawska prof. UŚ
Dr hab. Jacek Wasilewski
Prof. dr hab. Maria Wojtak
Prof. dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński

Komisja Biograficzna PAU

Przewodnicząca:	dr hab. Elżbieta Orman
Zastępca przewodniczącej:	prof. dr hab. Mariusz Wołos
Sekretarz:	dr Krzysztof Kłoc

Członkowie:

Dr Agata Barzycka-Paździor
Dr hab. Agnieszka Biedrzycka
Dr hab. Grzegorz Bąbiak
Prof. dr hab. Andrzej Chwalba
Dr Maria Czeppe
Dr hab. Jarosław Czuby prof. UW
Mgr Joanna Daranowska-Łukaszewska
Dr hab. Marek Gałęzowski prof. Uczelni Łazarskiego
Dr Patrycja Gąsiorowska

Prof. dr hab. Tomasz Gąsowski
Dr Mikołaj Getka-Kenig
Dr hab. Henryk Głębocki prof. UJ
Dr Karolina Grodziska
Prof. dr hab. Iwona Hofman
Dr Małgorzata Kamela
Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)
Dr Krzysztof Kloc
Dr hab. Eryk Krasucki prof. US
Dr hab. Wojciech Krawczuk prof. UJ
Prof. dr hab. Janusz Kruk (członek PAU)
Mgr Tomasz Latos
Prof. dr hab. Andrzej Mania (członek PAU)
Prof. dr hab. Andrzej Mączyński (członek PAU)
Dr hab. Elżbieta Orman prof. PAN
Prof. dr hab. Jan Ostrowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Krzysztof Ożóg (członek PAU)
Dr hab. Radosław Ptaszyński prof. US
Prof. dr hab. Andrzej Romanowski
Mgr Mariusz Ryńca
Dr hab. Joanna Schiller-Walicka prof. PAN
Dr hab. Stanisław T. Sroka prof. PAN
Prof. dr hab. Rafał Stobiecki
Mgr Ewa Szklarska
Prof. dr hab. Adam Wątor
Prof. dr hab. Elżbieta Wichrowska
Mgr Anna Wiekłuk-Marianowska
Dr Joanna Winiewicz-Wolska
Dr Roman Włodek
Dr hab. Marian Wolski prof. UPJPII
Prof. dr hab. Mariusz Wołos
Prof. dr hab. Andrzej Kajetan Wróblewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Krzysztof Zamorski
Prof. dr hab. Jerzy Zdrada

WYDZIAŁ III NAUK ŚCISŁYCH I TECHNICZNYCH

Komisja Astrofizyki PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Andrzej Staruszkiewicz
Zastępca przewodniczącego: prof. dr hab. Lech Sokołowski
Sekretarz: dr hab. Andrzej Odrzywołek

Członkowie:

Prof. dr hab. Marek Biesiada
Prof. dr hab. Piotr Bizoń
Prof. dr hab. Wojciech Dziembowski (członek PAU)
Dr hab. Zdzisław Golda
Prof. dr hab. Stanisław Grzędzielski
Dr hab. Piotr Homola
Prof. dr hab. Wincenty Kilarski (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Kreiner
Dr hab. Sebastian Kubis
Prof. dr hab. Marek Kutschera
Prof. dr hab. Jerzy Machalski
Prof. dr hab. Edward Malec
Dr hab. Andrzej Odrzywołek
Prof. dr hab. Józef Smak (członek PAU)
Prof. dr hab. Lech Sokołowski
Prof. dr hab. Andrzej Staruszkiewicz (członek PAU)
Dr hab. Łukasz Stawarz
Prof. dr hab. Kazimierz Stępień
Dr hab. Sebastian Szybka
Prof. dr hab. Henryk Wilczyński
Prof. dr hab. Andrzej Woszczyzna
Prof. dr hab. Marian Wójcik
Prof. dr hab. Andrzej Zdziarski

Komisja Nauk Technicznych PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. inż. Kazimierz Furtak
Zastępcy przewodniczącego: prof. dr hab. inż. Jerzy Lis
prof. dr hab. inż. Błażej Skoczeń

Sekretarz: prof. dr hab. inż. Wojciech Mitkowski
Zastępca sekretarza: dr hab. inż. Paweł Skruch

Członkowie:

Prof. dr hab. inż. Piotr Augustyniak
Prof. dr hab. inż. Ludwik Błaż
Prof. dr hab. inż. Włodzimierz Bochniak
Prof. dr hab. inż. Jakub Bodziony (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Tadeusz Chmielniak
Prof. dr hab. inż. Józef Dubiński
Prof. dr hab. inż. Jan Dutkiewicz
Prof. dr hab. inż. Krzysztof Fitzner
Prof. dr hab. inż. Kazimierz Furtak
Prof. dr hab. inż. Zdzisław Gosiewski
Dr hab. inż. Wojciech Karmowski prof. PK
Prof. dr hab. inż. Zygmunt Kolenda (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Andrzej Korbel (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Jerzy Lis
Prof. dr hab. inż. Jan Małolepszy
Prof. dr hab. inż. Wojciech Mitkowski
Prof. dr hab. inż. Zenon Mróz (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Stanisław Nagy
Prof. dr hab. inż. Wojciech Nowak
Prof. dr hab. inż. Janusz Orkisz
Prof. dr hab. inż. Krzysztof Pielichowski
Prof. dr hab. inż. Andrzej Rudnicki
Prof. dr hab. inż. Jakub Siemek (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Błażej Skoczeń (członek PAU)
Dr hab. inż. Paweł Skruch prof. AGH
Dr hab. inż. Andrzej Szarata prof. PK
Prof. dr hab. inż. Gwidon Szefer (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Tomasz Szmuc
Prof. dr hab. inż. Janusz Szmyd
Prof. dr hab. inż. Ryszard Tadeusiewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Antoni Tajduś
Dr hab. inż. Józef Tutaj prof. PK
Prof. dr hab. inż. Andrzej Tylikowski (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Tadeusz Uhl
Prof. dr hab. inż. Zenon Waszczyszyn (członek PAU)
Dr hab. inż. Andrzej Winnicki prof. PK

Dr hab. inż. Szczepan Woliński prof. PRz

Dr hab. inż. Robert Zalewski prof. PW

Komisja Układów Złożonych PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Karol Życzkowski

Zastępca przewodniczącego: prof. dr hab. Zdzisław Burda

Sekretarz: dr hab. Paweł Góra

Członkowie:

Prof. dr hab. Piotr Białas

Dr hab. Jacek Bieroń

Prof. dr hab. Ewa Broclawik (członek PAU)

Prof. dr hab. Zdzisław Burda

Prof. dr hab. Stanisław Drożdż

Prof. dr hab. Włodzisław Duch

Prof. dr hab. Bartłomiej Dybiec

Prof. dr hab. Andrzej Fuliński (członek PAU)

Dr Jakub Gizbert-Studnicki

Dr hab. Paweł Góra

Prof. dr hab. Ewa Gudowska-Nowak

Prof. dr hab. Janusz Hołyst

Prof. dr hab. Romuald Janik

Dr hab. Adam Krawiec

Prof. dr hab. Krzysztof Kułakowski

Prof. dr hab. Marek Kuś

Prof. dr hab. Ryszard Kutner

Prof. dr hab. Jarosław Kwapien

Prof. dr hab. Jerzy Łuczka (członek PAU)

Prof. dr hab. Marcin Magdziarz

Prof. dr hab. Danuta Makowiec

Prof. dr hab. Tadeusz Marek

Prof. dr hab. Maciej A. Nowak

Prof. dr hab. Paweł Oświecimka

Prof. dr Adam Rycerz

Prof. dr hab. Krzysztof Sacha

Prof. dr hab. Józef Spalek

Prof. dr hab. Jerzy Szwed

Prof. dr hab. Aleksander Weron
Prof. dr hab. Jacek Wosiek
Prof. dr hab. Jakub Zakrzewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Kacper Zalewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Karol Życzkowski (członek PAU)

WYDZIAŁ IV PRZYRODNICZY

Komisja Geoinformatyki PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Jacek Kozak
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. inż. Tomasz Szmuc prof. dr hab. inż. Piotr Wężyk
Sekretarz:	dr hab. inż. Krystian Koziół
Zastępca sekretarza:	dr inż. Stanisław Szombara

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Joanna Bac-Bronowicz
Dr hab. inż. Anna Barańska
Prof. dr hab. inż. Jakub Bodziony (członek PAU)
Dr inż. Małgorzata Buśko
Prof. dr hab. inż. Tadeusz Chrobak (członek PAU)
Prof. dr hab. Adam Cichy
Prof. dr hab. inż. Konrad Eckes
Prof. dr hab. Mariusz Flasiński
Prof. dr hab. inż. Dariusz Gotlib
Prof. dr hab. inż. Stanisław Gruszczyński
Prof. dr hab. inż. Beata Hejmanowska
Prof. dr hab. inż. Ryszard Hejmanowski
Prof. dr hab. inż. Józef Jachimski
Dr hab. inż. Jacek Jakubowski
Dr hab. inż. Alicja Kicińska
Prof. dr hab. Jacek Kozak
Dr hab. Zenon Koziół prof. UMK
Dr hab. inż. Krystian Koziół
Dr inż. Artur Krawczyk
Dr hab. inż. Jacek Kudrys

Prof. dr hab. inż. Andrzej Leśniak
Dr hab. inż. Stanisław Lewiński
Dr Małgorzata Luc
Dr hab. Michał Lupa
Prof. dr hab. inż. Jadwiga Maciaszek
Dr inż. Kamil Maciuk
Dr inż. Janusz Magiera
Prof. dr hab. inż. Henryk Marczak
Dr inż. Wojciech Mastej
Dr hab. inż. Sławomir Mikrut
Dr hab. inż. Bartosz Mitka prof. URK
Prof. dr hab. inż. Mariusz Młynarczuk
Dr Małgorzata Mycke-Dominko
Prof. dr hab. inż. Barbara Namysłowska-Wilczyńska
Prof. dr hab. inż. Marek Nieć
Prof. dr hab. Andrzej Olajossy
Prof. dr hab. Jan Romuald Olędzki
Prof. dr hab. inż. Robert Olszewski
Dr Krzysztof Ostafin
Dr Katarzyna Ostapowicz
Dr Zbigniew Perski
Prof. dr hab. inż. Edward Popiołek
Prof. dr hab. inż. Krystian Pyka
Prof. dr hab. inż. Jakub Siemek (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Tadeusz Słomka
Prof. dr hab. inż. Tomasz Szmuc
Dr inż. Stanisław Szombara
Dr hab. inż. Marta Szostak prof. URK
Prof. dr hab. inż. Ryszard Ślusarczyk
Prof. dr hab. inż. Ryszard Tadeusiewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Kazimierz Twardowski
Dr hab. inż. Jarosław Wąs prof. AGH
Prof. dr hab. Piotr Werner
Prof. dr hab. inż. Piotr Wężyk
Prof. dr hab. inż. Jan Zabrodzki
Prof. dr hab. Wiesława Żyszkowska

Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Marek A. Krąpiec
Zastępcy przewodniczącego: prof. dr hab. Dorota Nalepka
dr hab. Włodzimierz Margielewski
Sekretarz: dr hab. Magdalena Moskal-del Hoyo

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)

Prof. dr hab. Witold Alexandrowicz

Prof. dr hab. Zofia Alexandrowicz

Prof. dr hab. Dariusz Ciszewski

Dr hab. Jacek Forysiak prof. UŁ

Dr hab. Piotr Gębica prof. URz

Prof. dr hab. Bolesław Ginter (członek PAU)

Dr Wojciech Granoszewski

Dr hab. Tomasz Kalicki prof. UJK

Prof. dr hab. Piotr Kittel

Dr Piotr Kłapyta

Prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski (członek PAU)

Prof. dr hab. Marek A. Krąpiec (członek PAU)

Prof. dr hab. Janusz Kruk (członek PAU)

Prof. dr hab. Henryk Kubiak

Dr hab. Maria Lityńska-Zajac prof. PAN

Prof. dr hab. Maria Łanczont (członek PAU)

Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)

Prof. dr hab. Teresa Madeyska (członek PAU)

Dr hab. Włodzimierz Margielewski prof. PAN

Prof. dr hab. Leszek Marks (członek PAU)

Dr hab. Danuta Micheczyńska prof. UŚ

Dr hab. Adam Micheczyński prof. UŚ

Dr hab. Anna Michno prof. UJ

Dr hab. Magdalena Moskal-del Hoyo

Dr hab. Przemysław Mroczek prof. UMCS

Dr hab. Aldona Mueller-Bieniek

Prof. dr hab. Adam Nadachowski (członek PAU)

Prof. dr hab. Dorota Nalepka

Prof. dr hab. Tadeusz Niedźwiedź (członek PAU)

Dr hab. Andrzej Obidowicz

Dr Jacek Pawlyta

Prof. dr hab. Anna Pazdur
Prof. dr hab. Andrzej Rakowski
Dr Tadeusz Sokołowski
Dr hab. Renata Stachowicz-Rybka prof. PAN
Dr hab. Jacek Szymańda prof. UP
Dr hab. Elżbieta Szychowska-Krąpiec prof. AGH
Dr hab. Jan Urban prof. PAN
Dr hab. Agnieszka Wacnik prof. PAN
Prof. dr hab. Adam Walanus
Prof. dr hab. Krystyna Wasylińska (członek PAU)
Dr hab. Jarosław Wilczyński prof. PAN
Dr hab. Piotr Wojtal prof. PAN
Prof. dr hab. Antoni Wójcik
Prof. dr hab. Bartłomiej Wyżga
Dr Jerzy Zasadni

Komisja Biologii Rozwoju PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Bartosz Płachno
Zastępca przewodniczącego: prof. dr hab. Piotr Świątek
Sekretarz: dr hab. Aneta Słomka

Członkowie:

Prof. dr hab. Hieronim Bartel
Prof. dr hab. Elżbieta Bednarska-Kozakiewicz
Prof. dr hab. Barbara Bilińska (członek PAU)
Prof. dr hab. Szczepan Biliński (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Bohdanowicz
Prof. dr hab. Alicja Boroń
Dr hab. Paweł Grzmil prof. UJ
Prof. dr hab. Robert Hasterok
Dr hab. Anna Hejmej prof. UJ
Dr hab. Mariusz Jaglarz prof. UJ
Prof. dr hab. Andrzej Joachimiak
Prof. dr hab. Wincenty Kilarz (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Klag
Prof. dr hab. Ewa Kurczyńska
Prof. dr hab. Elżbieta Kuta
Prof. dr hab. Dorota Kwiatkowska

Dr hab. Anna Pecio prof. UJ
Prof. dr hab. Bartosz Płachno
Prof. dr hab. Barbara Płytycz (członek PAU)
Prof. dr hab. Elżbieta Pyza (członek PAU)
Dr hab. Weronika Rupik
Prof. dr hab. Maria Słomczyńska
Dr hab. Aneta Słomka prof. UJ
Prof. dr hab. Małgorzata Stpiczyńska
Prof. dr hab. Teresa Szklarzewicz
Prof. dr hab. Piotr Świątek

Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU

Przewodnicząca:	prof. dr hab. Krystyna Koziec
Zastępcy przewodniczącej:	prof. dr hab. Jan Szarek prof. dr hab. Józef Walczyk
Sekretarz:	prof. dr hab. Stanisław Brożek

Członkowie:

Dr hab. Wiktor Adamus prof. UJ
Prof. dr hab. Józef Bieniek
Prof. dr hab. Zdzisław Boryczko
Prof. dr hab. Stanisław Brożek
Prof. dr hab. Monika Bugno-Poniewierska
Prof. dr hab. Krystyna Czekońska
Prof. dr hab. Franciszek Dubert
Prof. dr hab. Andrzej Dubiel
Prof. dr hab. Teresa Fortuna
Prof. dr hab. Florian Gambuś
Prof. dr hab. Wojciech Grodzki
Prof. dr hab. Andrzej Grzywacz
Prof. dr hab. Kazimierz Kosiniak-Kamysz
Prof. dr hab. Krystyna Koziec
Prof. dr hab. Andrzej Libik
Prof. dr hab. Joanna Makulska
Prof. dr hab. inż. Stanisław Małek
Prof. dr hab. Władysław Migdał
Prof. dr hab. Zygmunt Pejsak
Prof. dr hab. Marcin Pietrzykowski

Prof. dr hab. Stefan Skiba (członek PAU)
Prof. dr hab. Zdzisław Smorąg
Prof. dr hab. Jerzy R. Starzyk (członek PAU)
Prof. dr hab. Krzysztof Surówka
Prof. dr hab. Jan Szarek
Dr hab. Jan Szczepaniak prof. PIMR
Prof. dr hab. Tadeusz Szulc
Dr hab. inż. Sylwester Tabor prof. URK
Prof. dr hab. Marian Tischner (członek PAU)
Dr hab. Paweł Tylek prof. URK
Prof. dr hab. Józef Walczyk
Prof. dr hab. Kazimierz Wiech
Prof. dr hab. Janusz Żmija

Komisja Geograficzna PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Kazimierz Krzemień
Zastępca przewodniczącego:	prof. dr hab. Adam Kotarba
Sekretarz:	prof. dr hab. Bolesław Domański
Zastępca sekretarza:	prof. dr hab. Zofia Rączkowska

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)
Dr hab. Jarosław Balon
Dr hab. Elżbieta Bilaska-Wodecka
Dr hab. Anita Bokwa prof. UJ
Dr hab. Tomasz Bryndał prof. UP
Prof. dr hab. Zbigniew Długosz
Prof. dr hab. Bolesław Domański
Dr hab. Marek Drewnik
Prof. dr hab. Krystyna German
Dr hab. Elżbieta Gorczyca
Prof. dr hab. Zygmunt Górka
Prof. dr hab. inż. Czesław Guzik
Dr hab. Krzysztof Gwosdz
Dr hab. Bogdana Izmailow
Prof. dr hab. Antoni Jackowski
Prof. dr hab. Andrzej Kostrzewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Adam Kotarba (członek PAU)

Prof. dr hab. Kazimierz Krzemień (członek PAU)
Dr hab. Józef Kukulak prof. UP
Prof. dr hab. Włodzimierz Kurek
Dr hab. Sławomir Kurek prof. UP
Prof. dr hab. Adam Łajczak
Dr hab. Roman Malarz prof. UP
Dr hab. inż. Włodzimierz Margielewski prof. PAN
Dr hab. Dorota Matuszko prof. UJ
Dr hab. Grzegorz Micek prof. UJ
Dr hab. Mirosław Mika prof. UJ
Prof. dr hab. Tadeusz Niedźwiedź (członek PAU)
Dr hab. Zygmunt Olecki
Dr Józef Partyka
Dr hab. Katarzyna Piotrowicz
Prof. dr hab. Joanna Pociask-Karteczka
Dr hab. Paweł Prokop prof. PAN
Prof. dr hab. Zofia Rączkowska
Prof. dr hab. Stefan Skiba (członek PAU)
Prof. dr hab. Roman Soja
Dr hab. Izabela Soljan prof. UJ
Dr hab. Jacek Szymańda prof. UP
Dr hab. Jolanta Świąchowicz
Prof. dr hab. Janina Trepieńska
Prof. dr hab. Robert Twardosz
Prof. dr hab. Zbigniew Ustrnul
Dr hab. Agnieszka Wypych prof. UJ
Dr hab. Joanna Zawiejska
Dr hab. Andrzej Zborowski
Prof. dr hab. Wiesław Ziąja
Dr hab. Mirosław Żelazny

Komisje międzywydziałowe

Komisja Historii Nauki PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Michał Kokowski
Zastępca przewodniczącego:	dr hab. Stanisław Domoradzki
Sekretarz:	dr Paweł Brzegowy

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)

Dr hab. Gabriela Besler prof. UŚ

Dr Barbara Bienias

Prof. dr hab. Anna Brożek

Dr Paweł Brzegowy

Dr Friedrich Cain

Dr hab. Mariusz Chrostek prof. URz

Dr Danuta Ciesielska

Ks. dr hab. Stanisław Cieślak SJ prof. Ignatianum

Dr Henryk Ditchen

Dr hab. Stanisław Domoradzki prof. URz

Dr Sławomir Dorocki

Dr Krzysztof Duda

Prof. dr hab. Roman Duda

Prof. dr hab. Julian Dybiec

Mgr Ewa Dziurzyńska

Dr Mikołaj Getka-Kenig

Prof. dr hab. Ryszard W. Gryglewski

Mgr Mateusz Hübner

Prof. dr hab. Piotr Hübner

Dr Paweł Jarnicki

Dr Maciej Jasiński

Prof. dr hab. Wincenty Kilarski (członek PAU)

Dr Andrzej Kobos

Prof. dr hab. Michał Kokowski

Prof. dr hab. Włodzimierz Korohoda (członek PAU)

Prof. dr hab. Piotr Köhler

Prof. dr hab. Henryka Kramarz

Dr Marcin Krasnodębski

Prof. dr hab. Jerzy Kreiner

Dr hab. inż. Piotr Krzywiec prof. PAN

Prof. dr hab. Halina Lichocka

Dr hab. Sławomir Łotysz prof. PAN

Prof. dr hab. Anita Magowska

Dr Rita Majkowska

Dr hab. Krzysztof Maślanka prof. PAN

Ks. prof. dr hab. Janusz Mączka prof. UPJPII

Prof. dr hab. Andrzej Mączyński (członek PAU)

Dr Jan Mietelski

Dr Wioletta A. Miśkiewicz

Prof. dr hab. Roman Murawski (członek PAU)
Prof. dr hab. Wojciech Nareński (członek PAU)
Dr inż. Krzysztof Petelczyc
Dr hab. Janusz Pezda prof. UJ
Prof. dr hab. Bożena Płonka-Syroka
Dr hab. Paweł Polak prof. UPJPII
Dr hab. Tomasz Pudłocki prof. UJ
Dr Alicja Rafalska-Łasocha
Dr hab. Adam Redzik prof. UW
Dr hab. Marek Rembierz prof. UŚ
Dr hab. Jacek Rodzeń prof. UJK
Prof. dr hab. Zenon Roskal
Dr hab. Maria Stinia prof. UJ
Dr Jan Surman
Prof. dr hab. Karolina Targosz
Prof. dr hab. Radosław Tarkowski
Dr Paweł Tomaszewski
Dr hab. Zbigniew Tucholski prof. PAN
Dr Michał Wagner
Prof. dr hab. Stanisław Waltoś (członek PAU)
Dr hab. Jan Wnęk prof. KA
Prof. dr hab. Jan Woleński (członek PAU)
Ks. prof. dr hab. Józef Wołczański
Dr Krystyna Wołkowicz
Dr hab. Stanisław Wołkowicz prof. PIG-PIB
Dr hab. Andrzej J. Wójcik prof. PAN
Dr hab. Wiesław Wójcik prof. UJD
Prof. dr hab. Zbigniew Wójcik
Prof. dr hab. Andrzej Kajetan Wróblewski (członek PAU)
Dr hab. Ewa Wyka prof. PAN
Prof. dr hab. Leszek Zasztowt
Prof. dr hab. Alicja Zemanek
Dr hab. Przemysław Żukowski

Komisja Spraw Europejskich PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Zdzisław Mach
Zastępca przewodniczącego:	prof. dr hab. Michał Turała
Sekretarze:	prof. dr hab. Dorota Praszalowicz
	prof. dr hab. Jacek Kołodziej

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)

Prof. dr hab. Jan Barcz (członek PAU)

Prof. dr hab. Stanisław Biernat (członek PAU)

Prof. dr hab. Bolesław Ginter (członek PAU)

Prof. dr hab. Roman Hołyński

Dr hab. Agnieszka Kastory prof. UJ

Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)

Prof. dr hab. Jacek Kołodziej

Prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski (członek PAU)

Prof. dr hab. Roman Kuźniar

Prof. dr hab. Zdzisław Mach

Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)

Prof. dr hab. Andrzej Mania (członek PAU)

Prof. dr hab. Andrzej Mączyński (członek PAU)

Prof. dr hab. Jerzy Niewodniczański

Prof. dr hab. Maria Nowakowska (członek PAU)

Red. Marian Nowy

Prof. dr hab. Dorota Prasałowicz

Prof. dr hab. Jan Prokop (członek PAU)

Prof. dr hab. Jacek Purchla (członek PAU)

Prof. dr hab. Piotr Sztompka (członek PAU)

Prof. dr hab. Michał Turała (członek PAU)

Prof. dr hab. Michael Waligórski

Prof. dr hab. Jerzy Zdrada

Prof. dr hab. Andrzej Zoll (członek PAU)

Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Michał Prasałowicz

Zastępcy przewodniczącego: prof. dr hab. Joanna Kurczewska

prof. dr hab. Janusz Szmyd

Sekretarze: prof. dr hab. Stanisław Nagy

prof. dr hab. Dariusz Wojakowski

Członkowie:

Prof. dr hab. Jakub Bodziony (członek PAU)

Prof. dr hab. Hanna Bojar

Dr hab. Grzegorz Brus
Dr Dariusz Brzeziński
Prof. dr hab. Witold Cecot
Prof. dr hab. Witold Cęckiewicz (członek PAU)
Dr hab. inż. Józef Chowaniec
Dr Karolina Cynk
Dr hab. Franciszek Czech
Dr Kamil Filipek
Dr Marcin Galent
Prof. dr hab. Andrzej Gołaś
Prof. dr hab. Andrzej Gonet
Prof. dr hab. Krystyna Grodzińska (członek PAU)
Prof. dr hab. Ryszard Gryglewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Wiesław Gumuła
Prof. dr hab. Andrzej Jajszczyk (członek PAU)
Prof. dr hab. Urszula Jarecka
Dr Andrzej Kobos
Prof. dr hab. Agnieszka Kolasa-Nowak
Prof. dr hab. Zygmunt Kolenda (członek PAU)
Prof. dr hab. Włodzimierz Korohoda (członek PAU)
Prof. dr hab. Joanna Kurczewska (członek PAU)
Prof. dr hab. Jacek Kurczewski
Prof. dr hab. Wojciech Misztal
Prof. dr hab. Stanisław Nagy
Prof. dr hab. Wojciech Narębski (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Niewodniczański
Red. Marian Nowy
Prof. dr hab. Janusz Orkisz
Prof. Tadeusz W. Patzek
Prof. dr hab. Andrzej Paulo
Prof. dr hab. Czesław Porębski
Prof. dr hab. Michał Praszalowicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Jacek Purchla (członek PAU)
Prof. dr hab. Jakub Siemek (członek PAU)
Prof. dr hab. Andrzej Staruszkiewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Władysław Stróżewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Janusz Szmyd
Prof. dr hab. Piotr Sztompka (członek PAU)
Mgr Marcin Ślarzyński
Prof. dr hab. Ryszard Tadeusiewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Antoni Tajduś

Prof. dr hab. Marian Tischner (członek PAU)
Dr Anna Turner
Prof. dr hab. January Weiner (członek PAU)
Prof. dr hab. Dariusz Wojakowski
Prof. dr hab. Kazimierz Zarzycki (członek PAU)
Prof. dr hab. Andrzej Zoll (członek PAU)

Komisja Filozofii Nauk PAU

Przewodniczący:	ks. dr hab. Janusz Mączka
Zastępca przewodniczącego:	dr hab. Paweł Polak
Sekretarze:	ks. dr hab. Wojciech Grygiel dr Roman Krzanowski

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)
Ks. prof. dr hab. Andrzej Anderwald
Prof. dr hab. Henryk Arodź
Prof. dr hab. Andrzej Bielecki
Prof. dr hab. Bogdan Dembiński (członek PAU)
Prof. dr hab. Juliusz Domański (członek PAU)
Dr Michał Eckstein
Dr hab. Marcin Gorazda
Ks. dr hab. Wojciech Grygiel prof. UPJPII
Prof. dr hab. Ryszard Gryglewski (członek PAU)
Ks. prof. dr hab. Michał Heller (członek PAU)
Dr Mateusz Hohol
Prof. dr hab. Wincenty Kilarski (członek PAU)
Prof. dr hab. Michał Kokowski
Prof. dr hab. Zygmunt Kolenda (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Andrzej Koleżyński
Prof. dr hab. Włodzimierz Korohoda (członek PAU)
Prof. dr hab. Jan Kozłowski (członek PAU)
Dr hab. Jerzy Król prof. WSliZ
Dr Roman Krzanowski
Ks. dr Zbigniew Liana
Prof. dr hab. Maria Massalska-Arodź
Ks. dr hab. Janusz Mączka prof. UPJPII

Dr Jan Mietelski
Dr Tomasz Miller
O. dr Łukasz Mściślawski
Prof. dr hab. Roman Murawski (członek PAU)
S. prof. dr hab. Tereza Obolevich
Dr Barbara Petelenz
Prof. dr hab. Piotr Petelenz
Dr hab. Paweł Polak prof. UPJPII
Prof. dr hab. Jadwiga Puzynina (członek PAU)
Dr hab. Marek Rembierz prof. US
Dr Anna Sarosiek
Prof. dr hab. Stefan Sawicki (członek PAU)
Dr hab. Lech Sokołowski
Prof. dr hab. Andrzej Staruszkiewicz (członek PAU)
Dr Mariusz Stopa
Prof. dr hab. Władysław Stróżewski (członek PAU)
Dr hab. Sebastian Szybka
Prof. dr hab. Karol Tarnowski (członek PAU)
Dr Kamil Trombik
Prof. dr hab. inż. Adam Walanus
Prof. dr hab. Tadeusz Wasiutyński
Prof. dr hab. Zenon Waszczyszyn (członek PAU)
Ks. prof. dr hab. Damian Wąsek
Ks. dr hab. Zbigniew Wolak prof. UPJPII
Prof. dr hab. Jan Woleński (członek PAU)
Ks. dr hab. Robert J. Woźniak prof. UPJPII
Dr hab. Wiesław Wójcik prof. AJD
Prof. dr hab. Wojciech Zajac
Prof. dr hab. Kacper Zalewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Zofia Zarębianka
Prof. dr hab. Piotr Zieliński
Prof. dr hab. Piotr Żenczykowski

Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych

Przewodniczący:	prof. dr hab. Barbara Płytycz
Zastępcy przewodniczącego:	dr Jerzy Kuczyński dr hab. Karol Sanojca
Sekretarze:	dr hab. Jerzy Szczepański dr Irena Trzcieniecka-Schneider

Członkowie:

Prof. dr hab. Michał Baczkowski
Prof. dr hab. Andrzej Białas (członek PAU)
Dr Grzegorz Chomicki
Dr Danuta Ciesielska
Dr Robert Czuchnowski
Dr Wiktor Darasz
Dr Karol Dudek-Różycki
Dr hab. Andrzej Essen prof. UP
Dr hab. Beata Gola prof. UJ
Dr hab. Tomasz Graff
Dr Joanna Janus
Prof. dr hab. Anna Janus-Sitarz
Prof. dr hab. Kazimierz Karolczak
Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)
Prof. dr hab. Krzysztof Kawalec
Prof. dr hab. Maciej Kawka
Dr hab. Krystyna Kobyłańska-Szkaradek
Dr Anna Kolasa
Dr Katarzyna Kołakowska
Dr Bartosz Kołoczek
Dr hab. Krystyna Kowalik
Prof. dr hab. Jadwiga Kowalikowa
Prof. dr hab. Stanisław Koziała
Dr hab. Barbara Krysztopa-Czupryńska
Dr hab. Danuta Krzyżyk
Dr Jerzy Kuczyński
Prof. dr hab. Grzegorz Mazur
Dr hab. Anna Michalik
Dr inż. Mateusz Muchacki
Dr hab. Joanna Mysona-Byrska prof. UPJPII
Dr Ewa Odrowąż
Dr hab. Ewa Ogłóża
Dr hab. Małgorzata Pawlak prof. UW
Dr hab. Marcin Pawlak
Dr hab. Anna Pecio prof. UJ
Dr Małgorzata Pietrzak
Dr Michał Płotek
Prof. dr hab. Barbara Płytycz (członek PAU)
Dr hab. Tomasz Rachwał prof. UEK

Prof. dr hab. Dariusz Rott
Dr hab. Karol Sanojca prof. UW
Dr hab. Aneta Słomka
Dr inż. Grzegorz Sokal
Dr Dagmara Sokołowska
Dr hab. Sławomir Sprawski prof. UJ
Prof. dr hab. Zofia Stasička
Dr hab. Maria Stinia prof. UJ
Prof. dr hab. Helena Synowiec
Dr hab. Jerzy Szczepański prof. UJ
Dr hab. Elżbieta Szostak
Dr hab. Zbigniew Tabarowski prof. UJ
Dr Irena Trzcieniecka-Schneider
Prof. dr hab. Zenon Uryga
Prof. dr hab. January Weiner (członek PAU)
Dr Jarosław Wilamowski

Komisja PAU do Badań Diaspory Polskiej

Przewodniczący:	prof. dr hab. Adam Stefan Walaszek
Zastępca przewodniczącego:	dr hab. Anna Mazurkiewicz
Sekretarz:	dr hab. Janusz Pezda

Członkowie:

Prof. dr hab. Grzegorz Babiński
Dr Andrzej Biernat
Prof. dr hab. Wiesław Caban
Dr hab. Hubert Chudzio prof. UP
Prof. dr hab. Kazimierz Dopierała
Prof. dr hab. Halina Florkowska-Frančić
Prof. dr hab. Tadeusz Gromada (członek PAU)
Prof. dr hab. Halina Grzymała-Moszczyńska
Prof. dr hab. Rafał Habielski
Dr hab. Marta Kijewska-Trembecka prof. UJ
Prof. dr hab. Zygmunt Kolenda (członek PAU)
Prof. dr hab. Jan Marcin Kula (członek PAU)
Dr hab. Jan Lencznarowicz prof. UJ
Prof. dr hab. Wojciech Ligęza
Prof. dr hab. Krzysztof Marchlewicz

Dr hab. Anna Mazurkiewicz prof. UG
Dr hab. Ewa Michna prof. UJ
Prof. dr hab. Władysław Miodunka
Prof. dr hab. Piotr Mitzner
Dr Aneta Nisiobęcka
Red. Marian Nowy
Ks. prof. dr hab. Maciej Ostrowski
Prof. dr hab. Artur Patek
Dr Michalina Petelska
Dr hab. Janusz Pezda prof. UJ
Prof. dr hab. Andrzej Pilc (członek PAU)
Dr Danuta Płygawko
Prof. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński (członek PAU)
Prof. dr hab. Dorota Praszalowicz
Prof. dr hab. Anna Reczyńska
Prof. dr hab. Krzysztof Ruchniewicz
Dr Paweł Sękowski
Prof. dr hab. Anna Siwik
Prof. dr hab. Krystyna Slany
Dr Krzysztof Smolana
Prof. dr hab. Gwidon Szefer (członek PAU)
Prof. dr hab. Maria Szmeja
Prof. dr hab. Wiesław Śladkowski
Prof. dr hab. Adam Walaszek
Prof. dr hab. Joanna Wojdon
Prof. dr hab. Mariusz Wołos
Kust. Maria Wrede
Dr hab. Józef Wróbel
Prof. dr hab. Kazimierz Piotr Zaleski (członek PAU)
Dr hab. Jerzy Zdrada prof. UJ
Dr hab. Andrzej Zięba prof. UJ
Prof. dr hab. Henryk Żaliński

Komisja Antropologiczna PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Krzysztof Szostek
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. Sławomir Kozieł dr hab. Henryk Głąb
Sekretarz:	dr hab. Marcin S. Przybyła

Członkowie:

Prof. dr hab. Paweł Bergman
Dr hab. Marcin Brocki prof. UJ
Prof. dr hab. Jadwiga Charzewska
Prof. dr hab. Joachim Cieślik
Dr hab. Henryk Głąb
Dr hab. Elżbieta Haduch
Prof. dr hab. Maria Kaczmarek
Dr hab. Danuta Kornafel prof. UWri
Prof. dr hab. Sławomir Kozieł
Prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Guido Kriesel
Prof. dr hab. Janusz Kruk (członek PAU)
Dr hab. Danuta Penkala-Gawęcka prof. UAM
Prof. dr hab. Janusz Piontek
Dr hab. Marcin Przybyła prof. UJ
Prof. Jiři Svoboda
Prof. dr hab. Krzysztof Szostek
Prof. dr hab. Jacek Tomczyk
Prof. dr hab. Ryszard Źarów
Prof. dr hab. Elżbieta Źądzińska

Komisja Ergonomii PAU

Przewodnicząca: dr inż. Karolina Trzyniec
Zastępcy przewodniczącej: dr hab. inż. Marcin Butlewski
dr inż. arch. Anna Taczalska-Ryńskiak
Sekretarz: dr hab. inż. Grzegorz Szewczyk

Członkowie:

Dr hab. inż. Florian Władysław Adamczyk
Dr Bernard Bińczycki
Dr hab. inż. Marcin Butlewski
Dr hab. inż. arch. Małgorzata Drożdż-Szczybura
Dr hab. inż. Iwona Grabarek prof. PW
Dr hab. inż. Witold Grzywiński
Prof. dr hab. inż. Tadeusz Juliszewski
Dr hab. inż. Joanna Kałkowska

Dr hab. inż. Paweł Kielbasa
Dr sztuki Janusz Konaszewski prof. WSSiP
Prof. dr hab. inż. Jerzy Lewandowski
Dr hab. inż. Beata Mrugalska
Dr hab. inż. Wiesława Nowacka
Dr sztuki Patrycja Ochman-Tarka
Prof. dr hab. inż. Leszek Pacholski
Dr inż. arch. Natalia Ratajczak-Szponik
Prof. dr hab. inż. Danuta Roman-Liu
Dr hab. inż. Małgorzata Sławińska
Prof. dr hab. inż. Janusz Sowa
Dr hab. inż. Arkadiusz Stańczykiewicz
Dr hab. inż. Grzegorz Szewczyk
Dr hab. inż. Piotr Szymczyk
Dr inż. arch., mgr sztuki Anna Taczalska-Ryniak
Prof. dr hab. inż. Ryszard Tadeusiewicz (członek PAU)
Dr inż. Karolina Trzyniec
Dr hab. inż. Paweł Tylek
Prof. dr hab. inż. Edwin Tytyk
Dr hab. inż. arch. Matylda Wdowiarz-Bilska
Dr inż. arch. Katarzyna Zawada-Pęgiel
Prof. dr hab. inż. arch. Maciej Złowodzki

Komisja PAU Zarządzania Kulturą i Mediami

Przewodnicząca:	dr hab. Ewa Bogacz-Wojtanowska
Zastępca przewodniczącej:	dr Joanna Szulborska-Łukaszewicz
Sekretarz:	dr Anna Pluszyńska

Członkowie:

Dr hab. Katarzyna Barańska prof. UJ
Dr hab. Marzena Barańska prof. UJ
Dr hab. Roman Batko
Dr hab. Ewa Bogacz-Wojtanowska prof. UJ
Dr hab. Agnieszka Cieślukowska prof. PAN
Prof. dr hab. Barbara Czarniawska
Dr Joanna Dziadowiec
Dr hab. Paweł Frącz prof. PO

Dr hab. Kinga Gajda
Dr hab. Łukasz Gawęł prof. UJ
Dr hab. Bożena Gierat-Bieroń
Dr hab. Beata Glinka prof. UW
Dr Anna Góral
Dr hab. Alicja Kędziora prof. UJ
Dr Jarosław Kłaś
Dr hab. Jerzy Kociatkiewicz
Dr hab. Ewa Kocój prof. UJ
Dr Agnieszka Konior
Dr Katarzyna Kopeć
Prof. dr hab. Monika Kostera
Dr hab. Jan Kreft
Dr Marcin Laberschek
Dr hab. Krzysztof Leja prof. PG
Dr hab. Regina Lenart-Gansiniec prof. UJ
Dr hab. Rafał Maciąg
Prof. dr hab. Sławomir Magala
Dr hab. Grzegorz Mazurkiewicz
Prof. dr hab. Bogusław Nierenberg
Prof. dr hab. Emil Orzechowski
Dr Michał Pałasz
Dr Henryk Pietrzak
Dr Katarzyna Plebańczyk
Dr Anna Pluszyńska
Dr Weronika Pokojska
Prof. dr hab. Grażyna Prawelska-Skrzypek
Dr Małgorzata Sternal
Prof. dr hab. Lucjan Suchanek (członek PAU)
Prof. dr hab. Łukasz Sułkowski
Dr Agnieszka Szostak
Dr Joanna Szulborska-Łukaszewicz
Dr hab. Jan Wojciechowski
Prof. dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński

Komisje Stacji Naukowych PAU

STACJA NAUKOWA PAU W KATOWICACH

Komisja Historii Śląska PAU w Katowicach

Przewodniczący: vacat
Sekretarz: dr Karol Makles
Członkowie:

Prof. dr hab. Antoni Barciak
Prof. dr hab. Edward Długajczyk
Dr Andrzej Drogoń
Dr Zdzisław Janeczek
Prof. dr hab. Wiesław Kaczanowicz
Prof. dr hab. Adam Lityński
Dr Karol Makles
Prof. dr hab. Jan Malicki
Prof. dr hab. Iwona Nowakowska-Kempna
Mgr Jadwiga Rudnicka
Prof. dr hab. Wojciech Świątkiewicz
Dr hab. Andrzej J. Wójcik

Komisja Nauk Matematycznych PAU w Katowicach

Przewodniczący: prof. dr hab. Aleksander Błaszczyk
Sekretarz: dr hab. Andrzej Kucharski

Członkowie:

Prof. dr hab. Karol Baron
Prof. dr hab. Aleksander Błaszczyk
Prof. dr hab. Jan Cholewa
Prof. dr hab. Roman Ger
Prof. dr hab. inż. Jerzy Klamka
Prof. dr hab. Zygfryd Kominek
Dr hab. Andrzej Kucharski prof. UŚ
Prof. dr hab. Szymon Plewik

Prof. dr hab. Maciej Sablik
Prof. dr hab. Tadeusz Trzaskalik

Komisja Nauk Przyrodniczych PAU w Katowicach

Przewodniczący: prof. dr hab. Wiktor Zipper
Sekretarz: prof. dr hab. Krzysztof Ślosarek

Członkowie:

Prof. dr hab. Maria Augustyniak
Prof. dr hab. Marek Biesiada
Prof. dr hab. Andrzej Bluszcz
Prof. dr hab. Adam Czornik
Prof. dr hab. n. med. Jan Duława
Prof. dr hab. Janusz Janeczek
Prof. dr hab. Jacek Jania
Dr Paweł Kojs
Prof. dr hab. Stanisław Kucharski
Prof. dr hab. Jerzy Łuczka (członek PAU)
Prof. dr hab. Mirosław Nakoneczny
Dr hab. Zbigniew Nawrat prof. IPS
Prof. dr hab. Lucjan Swadźba
Prof. dr hab. Andrzej Szlęk
Prof. dr hab. Krzysztof Ślosarek
Prof. dr hab. Elżbieta Zipper
Prof. dr hab. Wiktor Zipper
Prof. dr hab. Marek Zrałek (członek PAU)

Komisja Prawnicza PAU w Katowicach

Przewodnicząca: dr hab. Monika Jagielska

Członkowie:

Prof. dr hab. Teresa Dukiet-Nagórska
Dr hab. Monika Jagielska prof. UŚ
Prof. dr hab. Czesław Martysz
Prof. dr hab. Maksymilian Pazdan (członek PAU)

Prof. dr hab. Wojciech Popiołek
Prof. dr hab. Ewa Rott-Pietrzyk
Dr hab. Maciej Szpunar prof. UŚ
Prof. dr hab. Zygmunt Tabor
Prof. dr hab. Kazimierz Zgryzek

STACJA NAUKOWA PAU W GDAŃSKU

Komisja Kaszubska PAU w Gdańsku

Przewodniczący: prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński
Sekretarz: dr Tomasz Rembalski

Członkowie:

Dr hab. Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk prof. UG
Prof. dr hab. Józef Borzyszkowski (członek PAU)
Dr hab. Nicole Dołowy-Rybińska prof. PAN
Dr hab. Witosława Frankowska
Prof. dr hab. Daniel Kalinowski
Dr Katarzyna Kulikowska
Dr Aleksandra Kurowska-Susdorf
Dr hab. Anna Kwaśniewska prof. UG
Prof dr hab. n. med. Beata Lipska-Ziętkiewicz
Dr hab. Bogdan Narloch prof. ASz
Prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński (członek PAU)
Dr Justyna Pomierska
Dr Tomasz Rembalski
Prof. dr hab. Miloš Řezník
Prof dr hab. n. med. Jolanta Wierzba

DZIAŁALNOŚĆ

Sprawozdanie sekretarza generalnego PAU za rok 2022

Sprawozdanie z działalności PAU obejmuje rok kalendarzowy, tj. okres od 1 stycznia do 31 grudnia roku 2022. Tradycyjnie sprawozdanie to nie obejmuje spraw finansowych, w tym analizy kosztów i wydatków Akademii. Sprawozdanie z wykonania planu finansowego w roku sprawozdawczym było przedmiotem obrad Zarządu PAU oraz Komisji Rewizyjnej (por. Protokół Komisji Rewizyjnej PAU na s. 97–101). Zostało ono jednogłośnie zaakceptowane przez wymienione gremia. Uzyskało również pozytywną opinię biegłego rewidenta, przygotowaną przez kancelarię PROFIN.

Informacje ogólne

Aktualnie w skład korporacji Polskiej Akademii Umiejętności wchodzi 1 członek honorowy, 148 członków krajowych czynnych, 162 członków krajowych korespondentów oraz 176 członków zagranicznych. W roku 2022 wybory nowych członków Akademii odbyły się podczas Walnego Zgromadzenia w dniu 11 czerwca. Wyłoniły one 12 członków czynnych, 16 nowych członków korespondentów oraz 11 członków zagranicznych. Ze względu na obchody jubileuszowe dyplomy nowo wybranym członkom PAU zostały wręczone z opóźnieniem – podczas wiosennego Walnego Zgromadzenia w dniu 11 marca 2023 roku.

W roku sprawozdawczym Akademia poniosła szczególnie dotkliwe straty. Na zawsze odeszli od nas:

Z Wydziału I

- Prof. Jerzy Bartmiński – członek czynny, zmarł 7.02.2022 r.
- Prof. Hermann Fillitz – członek zagraniczny, zmarł 14.06.2022 r.
- Prof. Wojciech Chlebda – członek korespondent, zmarł 1.10.2022 r.
- Prof. David Frick – członek zagraniczny, zmarł 10.12.2022 r.

Z Wydziału II

- Prof. Marco Jačov – członek zagraniczny, zmarł 8.01.2022 r.
Prof. Feliks Kiryk – członek czynny, zmarł 24.04.2022 r.
Prof. Stanisław Salmonowicz – członek czynny, zmarł 24.05.2022 r.
Prof. Stefan K. Kozłowski – członek korespondent, zmarł 2.09.2022 r.

Z Wydziału III

- Prof. Sigurd Hofmann – członek zagraniczny, zmarł 17.06.2022 r.
Prof. Jan Kisiński – członek korespondent, zmarł 18.11.2022 r.
Prof. Henryk Górecki – członek korespondent, zmarł 12.12.2022 r.

Z Wydziału IV

- Prof. Michael Sela – członek zagraniczny, zmarł 27.05.2022 r.
Prof. Tadeusz Bielicki – członek korespondent, zmarł 20.06.2022 r.
Prof. Josef Zemann – członek zagraniczny, zmarł 16.10.2022 r.
Prof. Leon Stuchlik – członek korespondent, zmarł 26.11.2022 r.

Z Wydziału V

- Prof. Marian Zembala – członek korespondent, zmarł 19.03.2022 r.
Prof. Stefan Angielski – członek korespondent, zmarł 22.04.2022 r.
Prof. Marek Zembala – członek czynny, zmarł 12.09.2022 r.

Z Wydziału VI

- Prof. Jan Pamuła – członek czynny, zmarł 24.06.2022 r.
Prof. Stefan Gierowski – członek czynny, zmarł 14.08.2022 r.

Działalność Wydziałów, Komisji i Stacji

Liczbę członków poszczególnych Wydziałów oraz liczbę odbytych posiedzeń naukowych przedstawia tabela I.

Tabela I. Wydziały PAU

Wydział	Liczba członków czynnych	Liczba członków korespondentów	Liczba członków zagranicznych	Liczba posiedzeń naukowych
Wydział I Filologiczny	26	28	36	9
Wydział II Historyczno-Filozoficzny	23	34	30	1
Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych	24	35	38	2
Wydział IV Przyrodniczy	25	33	28	5
Wydział V Lekarski	25	32	38	6
Wydział VI Twórczości Artystycznej	25	–	6	–
Członek honorowy	1			
Razem	148	162	176	23
Całkowita liczba członków (stan w dniu 31.12.2022)	487			

W roku sprawozdawczym w PAU działało 39 Komisji – 24 Komisje wydziałowe i 15 Komisji międzywydziałowych (por. tabele II–VI). Tabele te przedstawiają również liczbę odbytych posiedzeń i sesji naukowych. Niestety, w roku 2021 działalność zawiesiła Komisja Przyrodniczo-Medyczna we Wrocławiu.

Tabela II. Komisje Wydziału I Filologicznego PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Filologii Klasycznej PAU	9	–
Komisja Neofilologiczna PAU	7	–
Komisja Kultury Słowian PAU	8	–
Komisja Historii Sztuki PAU	9	–
Komisja Etyki Komunikacji PAU	3	–

Tabela III. Komisje Wydziału II Historyczno-Filozoficznego PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Środkowoeuropejska PAU	8	–
Komisja Wschodnioeuropejska PAU	4	–
Komisja Prawnicza PAU	3	1
Komisja Historii i Kultury Żydów PAU	8	1
Komisja Prehistorii Karpat PAU	4	–
Komisja Nauk Ekonomicznych PAU	6	–
Komisja Etnograficzna PAU	6	1
Komisja Historii Wojen i Wojskowości PAU	6	–
Komisja Archeologii Krajów Śródziemnomorskich PAU	8	–
Komisja Medioznawcza PAU	7	1
Komisja Biograficzna PAU	9	–

Tabela IV. Komisje Wydziału III Nauk Ścisłych i Technicznych PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Astrofizyki PAU	21	–
Komisja Nauk Technicznych PAU	5	–
Komisja Układów Złożonych PAU	5	1

Tabela V. Komisje Wydziału IV Przyrodniczego PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Geoinformatyki PAU	5	1
Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU	4	–
Komisja Biologii Rozwoju PAU	2	2
Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU	7	2
Komisja Geograficzna PAU	8	–

Tabela VI. Komisje międzywydziałowe PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Historii Nauki PAU	10	12
Komisja Spraw Europejskich PAU	2	–
Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU	7	–
Komisja Filozofii Nauk PAU	5	–
Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych	8	1
Komisja PAU do Badań Diaspory Polskiej	3	–
Komisja Antropologiczna PAU	3	–
Komisja Ergonomii PAU	2	1
Komisja PAU Zarządzania Kulturą i Mediami	6	–
Komisja Historii Śląska PAU w Katowicach	–	–
Komisja Nauk Matematycznych PAU w Katowicach	–	–
Komisja Nauk Przyrodniczych PAU w Katowicach	1	–
Komisja Prawnicza PAU w Katowicach	–	1
Komisja Przyrodniczo-Medyczna PAU we Wrocławiu	Komisja zawiesiła działalność w roku 2021	–
Komisja Kaszubska PAU w Gdańsku	1	1
Polska Grupa CIHEC Commission Internationale d’Histoire Ecclésiastique Comparée	–	–

Pełne dane, ukazujące aktywność wszystkich Komisji PAU w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 roku, przedstawiono w dwóch rozdziałach „Rocznika PAU” za rok 2022, zatytułowanych *Komisje Naukowe PAU* (por. s. 31–75) oraz *Posiedzenia Komisji Naukowych PAU w 2022 roku* (por. s. 132–189). Podobnie jak w poprzednich latach, w rozdziałach tych zamieszczono wykazy członków Komisji, informacje o ich władzach oraz spis zaprezentowanych referatów i wykładów. Opublikowano również wszystkie nadesłane streszczenia prac/wykładów, przedstawionych podczas spotkań Komisji.

Poza Wydziałami i Komisjami w strukturze Polskiej Akademii Umiejętności znajdują się też dwie Stacje Naukowe: Stacja Naukowa w Gdańsku i Stacja Naukowa w Katowicach. Obecnie trwają prace nad uruchomieniem trzeciej stacji – w Poznaniu. Ponadto, w ramach Stacji w Katowicach aktywnie działa Wszechnica Naukowo-Kulturalna w Gliwicach. Jednostka ta w roku 2022 zorganizowała 6 posiedzeń naukowych.

Konferencje, sesje i przedsięwzięcia cykliczne

Istotnym elementem czynności PAU są konferencje i sesje naukowe. Złagodzenie, a następnie odwołanie ograniczeń związanych z organizacją zebrań i spotkań (obowiązujących w czasie trwania epidemii COVID-19) spowodowało znaczący wzrost liczby konferencji i sesji organizowanych i współorganizowanych przez Wydziały, Komisje i Stacje PAU. W roku sprawozdawczym zorganizowano 33 sesje i konferencje naukowe; 12 z nich miało charakter międzynarodowy. Spotkania te odbyły się w trybie on-line lub w trybie hybrydowym. Chronologiczny spis konferencji przedstawia poniższe zestawienie. Konferencje międzynarodowe oznaczono *.

26.01.2022

Sesja naukowa połączona z prezentacją książki *Język „okrągły jak pomarańcza”... Pamięci Profesor Krystyny Pisarkowej w 90. rocznicę Jej urodzin*

Organizator: Wydział I Filologiczny PAU

18.03.2022

Kwartalna konferencja Komisji Historii Nauki PAU *Z historii kultury uzdrowiskowej*
Organizatorzy: Komisja Historii Nauki PAU, Zakład Humanistycznych Nauk Farmaceutycznych. Studium Nauk Humanistycznych i Społecznych Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

23.03.2022

Konferencja naukowa *Profesor Adam Strzałkowski (26 XI 1923–25 VII 2020). In memoriam*

Organizatorzy: Komisja Historii Nauki PAU, Pracownia Naukoznawstwa IHN PAN, Obserwatorium Astronomiczne UJ, Instytut Fizyki im. Mariana Smoluchowskiego UJ, Instytut Fizyki Jądrowej im. Henryka Niewodniczańskiego PAN

28.03.2022

Seminarium „Naukoznawstwo: historia i współczesność”, *Plan odbudowy IHN PAN a Krajowy Plan Odbudowy (perspektywa aksjologiczno-naukoznawcza)*

Organizatorzy: Pracownia Naukoznawstwa IHN PAN, Komisja Historii Nauki PAU

11.04.2022

Seminarium „Naukoznawstwo: historia i współczesność”, *Plan odbudowy IHN PAN a Krajowy Plan Odbudowy (perspektywa aksjologiczno-naukoznawcza)*. Cz. II, *Odbudowa (?) Instytutu a różne perspektywy poznawcze i pragmatyczne oraz postawa dialogiczna*

Organizatorzy: Pracownia Naukoznawstwa IHN PAN, Komisja Historii Nauki PAU

13.04.2022

Seminarium *Geoinformatyka w Polsce – początki*

Organizatorzy: Komisja Geoinformatyki PAU, Polskie Towarzystwo Informacji Przestrzennej

22.04.2022

Konferencja naukowa *Renata Dutkova (1927–2015). Uczona, archiwistka, organizatorka nauki*. Konferencja połączona z otwarciem wystawy *Z pasji do nauki. Renata Dutkova (1927–2015)*

Organizatorzy: Archiwum Nauki PAN i PAU, Polska Akademia Umiejętności, Pracownia Historii Kultury, Nauki i Edukacji Historycznej Instytutu Historii UJ

19–21.05.2022

XXXIV Konferencja Embriologiczna *Rośliny – Zwierzęta – Człowiek*

Organizatorzy: Zakład Biologii Rozwoju i Morfologii Bezkręgowców Wydziału Biologii UJ, Komisja Biologii Rozwoju PAU

25.05.2022

II Kwartalna konferencja Komisji Historii Nauki PAU *Z historii myśli geopolitycznej*

Organizatorzy: Komisja Historii Nauki PAU, Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ, Polskie Towarzystwo Geopolityczne

30.05.2022

Seminarium „Naukoznawstwo: historia i współczesność”, *Czasopisma z historii nauki na liście czasopism MEiN (21.12.2021)*

Organizatorzy: Pracownia Naukoznawstwa IHN PAN, Komisja Historii Nauki PAU

21.06.2022

II Sympozjum Metodologiczne *Jak badać etykę mediów i etykę w mediach*

Organizatorzy: Komisja Medioznawcza PAU

*21.06.2022

Jubileuszowa Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa *Adam Mickiewicz i romantycy wobec tradycji wileńskiego środowiska filologicznego (1795–1864)*. *Osobowości – Idee – Dzieła – Konteksty europejskie*

Organizatorzy: Katedra Badań Filologicznych „Wschód–Zachód”, Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku, Wydział I Filologiczny PAU, Akademia Edukacji w Wilnie Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie, Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku

22.06.2022

III Kwartalna konferencja Komisji Historii Nauki PAU *Z kart historii nauki i jej metodologii*

Organizatorzy: Komisja Historii Nauki PAU, Pracownia Naukoznawstwa IHN PAN

27.06.2022

Konferencja *Między naturą a historią. Naukowe pasje prof. Jana Mariana Włodka. Konferencja w 10. rocznicę śmierci*

Organizatorzy: Komisja Historii Nauki PAU, Fundacja im. Zofii i Jana Włodków

29.06.2022

Seminarium „Naukoznawstwo: historia i współczesność”, *Wykaz czasopism historycznych opracowany przez Pracownię Naukoznawstwa IHN PAN – pierwsze wyniki*

Organizatorzy: Pracownia Naukoznawstwa IHN PAN, Komisja Historii Nauki PAU

*5.09.2022

Konferencja *W 50. rocznicę czechosłowacko-polskiej wyprawy na wulkan Cotopaxi*

Organizatorzy: Archiwum Nauki PAN i PAU, Instytut Historii PAN, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky

*12.09.2022

Konferencja *The Structure of Scientific Revolutions (1962) by T. S. Kuhn versus science studies: the Polish context*

Organizatorzy: Komisja Historii Nauki PAU, Pracownia Naukoznawstwa IHN PAN

*14–16.09.2022

IX Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Użytkowanie maszyn rolniczych i leśnych – badania naukowe i dydaktyka*

Organizatorzy: Katedra Użytkowania Lasu, Inżynierii i Techniki Leśnej UR w Krakowie, Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krakowie

*22.09.2022

Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Adam Mickiewicz i Ukraina. Obraz kraju – obraz poety – recepcja – konteksty europejskie*

Organizatorzy: Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”, Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku, Wydział I Filologiczny PAU, Katedra Polonistyki Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki, Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku

*28–30.09.2022

VIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Żydzi i judaizm we współczesnych badaniach polskich*

Organizatorzy: Polskie Towarzystwo Studiów Żydowskich, Instytut Judaistyki UJ, Polska Akademia Umiejętności, Wydział Historii UW, Centrum im. Anielewicza, Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce, Polin Muzeum Historii Żydów Polskich, Muzeum Getta Warszawskiego, Żydowski Instytut Historyczny, Kolegium Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego – Instytut Historii, Centrum Badań Kultury Żydowskiej Wydziału Filologicznego UŁ, Pracownia Badań nad Współczesnym Izraelem oraz Relacjami Polsko-Izraelskimi im. Teodora Herzla i Ozjasza Thona UJ

*7–8.10.2022

Konferencja naukowa poświęcona pamięci Profesora Jerzego Jurkiewicza *Quantum Gravity and More*

Organizatorzy: Uniwersytet Jagielloński, Polska Akademia Umiejętności

*18–20.10.2022

Konferencja naukowa *Świat w obliczu nowych wyzwań* (w ramach obchodów Jubileuszu 150-lecia PAU)

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Gmina Miejska Kraków, Uniwersytet Jagielloński, Muzeum Narodowe w Krakowie, Akademia Górniczo-Hutnicza, Uniwersytet Pedagogiczny, Biblioteka Naukowa PAU i PAN, Archiwum Nauki PAN i PAU

4–5.11.2022

X Sympozjum *Współczesne problemy gospodarki odpadami w ujęciu ergonomicznym*

Organizatorzy: Komisja Ergonomii PAU, Katedra Eksploatacji Maszyn, Ergonomii i Procesów Produkcyjnych UR w Krakowie, Katedra Architektury Miejsc Pracy, Sportu i Usług Politechniki Krakowskiej, Komisja Ergonomiczna Krakowskiego Oddziału PAN

*17–18.11.2022

Konferencja naukowa *Explicitus est liber: Dziedzictwo sztuki drukarskiej do roku 1800*

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Biblioteka Naukowa PAU i PAN, Archiwum i Biblioteka OO. Karmelitów na Piasku

*17–18.11.2022

25th Cracow Methodological Conference: *Symmetry: Between Physics, Mathematics, Philosophy and Art*

Organizatorzy: Komisja Filozofii Nauk PAU, Centrum Kopernika Badań Interdyscyplinarnych, Katedra Filozofii Przyrody Wydziału Filozoficznego UPJPII

22.11.2022

Konferencja *Pisarstwo podręcznikowe. Akademia Umiejętności na rzecz edukacji*

Organizator: Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych

23.11.2022

Konferencja naukowa *100-lecie Związku Polaków w Niemczech*

Organizatorzy: Stacja Naukowa PAU w Gdańsku, Komisja Historii Nauki PAU, Pracownia Naukoznawstwa IHN PAN

25.11.2022

Symposium naukowe *Badania organizmów żywych – aspekty naukowe, etyczne i prawne*

Organizator: Komisja Biologii Rozwoju PAU

30.11.2022

Konferencja naukowa *O kształtowaniu się środowiska historyków matematyki w Polsce w II połowie XX w.*

Organizator: Komisja Historii Nauki PAU

*1.12.2022

Konferencja naukowa *Information and Computing in Nature: Philosophical Perspectives*

Organizator: Komisja Filozofii Nauk PAU

7–9.12.2022

Konferencja naukowa *Romantyzm i tradycja romantyczna w kulturze literackiej, artystycznej i intelektualnej Krakowa, Polski i Europy*

Organizatorzy: Wydział I Filologiczny PAU, Wydział Polonistyki UJ

*8.12.2022

Konferencja naukowa *Ukraina-Polska. Kolizyjnoprawne aspekty wojny i przymusowego przemieszczania się osób*

Organizator: Komisja Prawnicza Stacji Naukowej PAU w Katowicach

12.12.2022

Konferencja naukowa *Nauka prawa wobec zjawiska post-prawdy*

Organizator: Komisja Prawnicza PAU

Trzeba w tym miejscu wspomnieć również o koordynowanych przez PAU otwartych dla szerszej publiczności spotkaniach cyklicznych: Kawiarni Naukowej i Herbaciarni Naukowej, oraz o przeprowadzonych przez prof. Dominikę Dudek wywiadach z członkami PAU. Zostały one przygotowane w ramach obchodów jubileuszu PAU.

Działalność naukowa

Od trzech lat w strukturze PAU działa pierwsza w Polsce jednostka naukowo-badawcza prowadząca badania armenologiczne – Ośrodek Badań nad Kulturą Ormiańską w Polsce (Research Centre for Armenian Culture in Poland). Ośrodek finansowany jest z wyodrębnionej w budżecie PAU dotacji MEiN. Ponadto, w roku 2022 Ośrodek otrzymał dotację z NPRH na finansowanie projektu badawczego (por. sprawozdanie Ośrodka na s. 200–208).

W roku sprawozdawczym w PAU realizowano 10 projektów badawczych (grantów), finansowanych ze źródeł zewnętrznych; kolejne 3 wnioski zostały przedstawione do oceny. Tabele VII–VIII przedstawiają listę realizowanych projektów, finansowanych przez: Narodowy Program Rozwoju Humanistyki (9 projektów) oraz Narodowe Centrum Nauki (1 projekt).

Tabela VII. Projekty badawcze realizowane w PAU: NPRH

Tytuł	Kierownik	Okres realizacji	Uwagi
Opracowanie naukowe zbiorów rzeźby, malarstwa, miniatur i grafiki Towarzystwa Historyczno-Literackiego/Biblioteki Polskiej w Paryżu, w oparciu o prace inwentaryzacyjne i w połączeniu z wydaniem katalogów najciekawszych materiałów	Dr Anna Czarnocka	7.07.2014– –6.07.2023	realizowany
Publikacja rękopisu Jana Czekańskiego „Dziennik kolumny antropologiczno-etnologicznej ekspedycji do Afryki Środkowej w latach 1907–1909”	Prof. dr hab. Michał Tymowski	11.09.2017– –10.06.2023	realizowany
Documenta polonica ex Archivo Generali Hispanae in Simancas. Nova series, vol. II–III	Prof. dr hab. Ryszard Skowron	8.05.2018– –8.05.2024	realizowany
Słowniki biograficzne uczonych polskich	Prof. dr hab. Andrzej K. Wróblewski	21.12.2018– –20.12.2023 60 miesięcy	realizowany
Ludzie i instytucje emigracji polskiej XIX wieku. Opracowanie archiwów rodziny Gałęzowskich i Szkoły Narodowej Polskiej w zbiorach Biblioteki Polskiej w Paryżu i Polskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego	Dr hab. Janusz Pezda prof. UJ	10.01.2019– –9.01.2024 60 miesięcy	realizowany

Tabela VII cd.

Tytuł	Kierownik	Okres realizacji	Uwagi
Korespondencja Jagiellonów. Europejskie kontakty dynastii w późnym średniowieczu	Dr hab. Lidia Korczak prof. UJ	23.04.2020– –22.04.2025 60 miesięcy	realizowany
Edycja krytyczna niepublikowanej korespondencji między Józefem Ignacym Kraszewskim a Władysławem Mickiewiczem	Prof. dr hab. Piotr Tylus	1.03.2022– –1.05.2026 50 miesięcy	realizowany
Ormianie kresowi na Śląsku po 1945 roku	Dr Franciszek Wasyl	18.10.2022– –18.10.2027 60 miesięcy	realizowany
PAUart-5. Katalog zbiorów naukowych i artystycznych. Źródła ikonograficzne i ich kontekst dokumentacyjny	Dr Adam Korczyński	9.12.2022– –9.12.2027 60 miesięcy	realizowany

Tabela VIII. Projekty badawcze realizowane w PAU: NCN

Tytuł	Kierownik	Okres realizacji	Uwagi
Akty unii polsko-litewskiej z lat 1499–1501. Dokumenty i studia	Dr hab. Lidia Korczak prof. UJ	12.01.2018– –11.01.2023	realizowany

Poza projektami uwzględnionymi w tabelach PAU realizuje bezterminowy projekt, finansowany przez Fundację Lanckorońskich, pt. *Acta Nuntiatu-
rae Poloniae*. W ramach tego projektu opracowywane są relacje i dokumenty poszczególnych nuncjuszy apostolskich w Polsce od roku 1519 do czasów współczesnych. W roku sprawozdawczym wydane zostały 2 tomy *ANP*, kolejne znajdują się w rozmaitych fazach przygotowania do druku.

Działalność wydawnicza

Niezwykle istotną częścią aktywności badawczej PAU jest działalność wydawnicza. Łącznie w roku 2022 PAU wydawała lub współwydawała 22 czasopisma. Poza czasopismami naukowymi, od ponad 20 lat, PAU wydaje internetowy tygodnik „PAUza Akademicka”. Popularność tego tygodnika wciąż rośnie, co jest niewątpliwą zasługą redaktora naczelnego

prof. Andrzeja Białasa. Tabela IX przedstawia punktację czasopism wydawanych i współwydawanych przez PAU, zaczerpniętą z aktualnego wykazu czasopism Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Tabela IX. Czasopisma PAU

Tytuł	L. pkt
Acta Archaeologica Carpathica	70
Acta Militaria Mediaevalia	20
Acta Physica Polonica B*	70
Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych	40
Folia Historiae Artium	20
Folia Quaternaria	20
Geoinformatica Polonica	20
Kultura Słowian. Rocznik Komisji Kultury Słowian	100
Kwartalnik Filozoficzny*	20
Kwartalnik Prawa Prywatnego	70
The Polish Review**	100
Prace Geograficzne*	70
Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*	20
Studia Historiae Scientiarum	100
Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*	70
Studia Środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne	70

Czasopisma współwydawane z UJ oznaczono *; czasopismo współwydawane z PIASA oznaczono **

Ponadto, w roku sprawozdawczym ukazało się 10 tytułów książek. Łączna objętość wszystkich wydanych woluminów to 1032,75 arkusza drukarskiego (362,75 arkusza wydawnictw książkowych + 670 arkuszy czasopism). O poziom naszych wydawnictw dba Komitet Wydawniczy PAU. Wszystkie zgłoszone teksty recenzowane są przez niezależnych recenzentów, a do druku przyjmowane są wyłącznie dzieła, które uzyskały jednoznacznie pozytywne recenzje. Komitet działa obecnie pod przewodnictwem wiceprezesa PAU prof. Andrzeja Mączyńskiego. Pełny wykaz wydawnictw PAU zob. s. 192–193.

Współpraca międzynarodowa

Listę jednostek naukowych, z którymi PAU ma obowiązujące (aktualne) umowy o współpracy, przedstawia poniższe zestawienie:

- Czeska Akademia Nauk
- Słowacka Akademia Nauk
- Ukraińska Akademia Nauk
- Węgierska Akademia Nauk
- Węgierska Akademia Sztuk
- Słoweńska Akademia Nauk
- Austriacka Akademia Nauk
- Macedońska Akademia Nauk
- Rumuńska Akademia Nauk
- Berlińsko-Brandenburska Akademia Nauk
- The ExtreMe Matter Institute
- The Royal Society of Edinburgh
- Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki
- Instytut Historii Litwy Republiki Litewskiej
- Biblioteka Naukowa Przykarpackiego Uniwersytetu Narodowego Imienia Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankiwsku, Ukraina
- Polskie Towarzystwo Naukowe w Żytomierzu

W roku 2022 miały miejsce wymiany osobowe z Czeską Akademią Nauk, Słoweńską Akademią Nauk, a także z Instytutem Historii Litwy Republiki Litewskiej.

PAU jest członkiem dwóch organizacji międzynarodowych: Międzynarodowej Unii Akademii (UAI) oraz All European Academies (ALLEA). Trzeba w tym miejscu wspomnieć również o współpracy z Polskim Instytutem Naukowym (PIASA) w Stanach Zjednoczonych i Polskim Instytutem Naukowym w Kanadzie (PINK) w Montrealu. Oba te instytuty mają formalnie status stacji naukowych PAU. Wspólnie z Instytutem w Nowym Jorku wydajemy czasopismo „The Polish Review” (por. tab. IX).

Działalność wspomagająca badania naukowe

W taką działalność zaangażowane są trzy jednostki PAU: Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie, Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie oraz Fototeka Lanckorońskich.

Biblioteka Naukowa to druga co do wielkości placówka tego typu w naszym mieście. Pod kierunkiem dyrektora Biblioteki dr Agnieszki Fludy-Krokos

kontynuowane są zmiany organizacyjne, które prowadzą do coraz lepszego wykorzystania cennych zbiorów.

Zbiory Biblioteki w 2022 roku prezentowano na 10 wystawach:

- *O dobro ojczyzny. Litwa i Polska w epoce Konstytucji 3 maja*, Pałac Wielkich Książąt Litewskich w Wilnie – Muzeum Narodowe, Litwa;
- *Lelewel. Rytownik Polski*, Muzeum Narodowe w Krakowie, Galeria Sztuki Polskiej XIX w. w Sukiennicach;
- *Z pasji do nauki. Renata Dutkova 1927–2015*, Archiwum Nauki PAN i PAU;
- *Franciszek Mirecki – sława i zapomnienie*, Biblioteka Jagiellońska;
- *Skarby Polskiej Akademii Nauk*, PAN Archiwum w Warszawie, wystawa plenerowa (skany);
- *Wędrujące obrazy. Małgorzata Mirga-Tas*, Międzynarodowe Centrum Kultury;
- *Boże Narodzenie. Światłość w ciemności świeci od wieków po dziś dzień*, Muzeum Diecezjalne w Siedlcach;
- *Ja, kot. Koty w sztuce Japonii i zachodu*, Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie;
- *Wenus. Schulz / Cranach*, Kordegarda. Galeria Narodowego Centrum Kultury w Warszawie;
- *Ölrausch und Huzulenkult. Fotografische Streitobjekte aus Galizien und der Bukowina*, Volkskundemuseum Wiedeń, Austria.

Biblioteka Naukowa PAU i PAN prowadzi też własną działalność wydawniczą. W roku 2022 ukazały się:

- 67. tom „Rocznika Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”;
- *Explicitus est liber: dziedzictwo sztuki drukarskiej do roku 1800* (red. A. Fluda-Krokos);
- *Littera scripta manet. Zbiory rękopiśmienne w zasobach bibliotek, archiwów i muzeów* (red. A. Fluda-Krokos, E. Danowska, J. Łepkowski);
- *Przegląd krakowskich tradycji, legend, nabożeństw, zwyczajów, przysłów i właściwości* (red. K. Grodziska);
- oraz 2 wersje kalendarza na rok 2023 (wspólnie z PAU).

W roku sprawozdawczym Biblioteka zorganizowała też 2 międzynarodowe konferencje naukowe:

- „*Explicitus est liber*”. *Dziedzictwo sztuki drukarskiej do roku 1800*. Konferencji tej towarzyszyły dwa pokazy starych druków ze zbiorów Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie oraz Archiwum i Biblioteki OO. Karmelitów na Piasku;

- *Artificem commendat opus. Zbiory graficzne w zasobach bibliotek, archiwów, muzeów i kolekcji prywatnych.*

Warto podkreślić, iż 16 pracowników Biblioteki prowadzi systematyczną działalność naukową, publikując artykuły oryginalne i teksty o charakterze popularnonaukowym oraz opracowując edycje źródeł i katalogi zbiorów.

Pełne sprawozdanie z działalności Biblioteki zostanie opublikowane w 68. tomie „Rocznika Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”.

Archiwum Nauki jest jednostką wspólną Oddziału PAN w Krakowie oraz PAU.

W Archiwum zorganizowano 2 wystawy:

- *Z pasji do nauki. Renata Dutkova (1927–2015)*; wystawie tej towarzyszyła konferencja naukowa *Renata Dutkova (1927–2015). Uczona, archiwistka, organizatorka nauki*;
- *W służbie nauki. W 150-lecie Polskiej Akademii Umiejętności.*

Pełne sprawozdanie z działalności Archiwum por. s. 194–196.

Fototeka Lanckorońskich stanowi własność PAU od roku 1929. W zbiorach Fototeki znajduje się ponad 50 000 fotogramów. Zbiory te są w dalszym ciągu sukcesywnie porządkowane i opracowywane; prowadzona jest też ich digitalizacja. W grudniu 2022 roku Fototeka otrzymała dofinansowanie na realizację 5-letniego projektu badawczego „PAUart-5. Katalog zbiorów naukowych i artystycznych. Źródła ikonograficzne i ich kontekst dokumentacyjny”. Ponadto, w roku sprawozdawczym w Fototece zorganizowano zajęcia dydaktyczne (konserwatoria i praktyki) dla studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Papieskiego im. Jana Pawła II.

Pełne sprawozdanie z działalności Fototeki por. s. 197–199.

Biblioteka Polska w Paryżu

Szczegółnej uwagi wymaga Biblioteka Polska w Paryżu, stanowiąca współwłasność PAU i paryskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego. W każdym kolejnym roku budżetowym Akademia przekazuje Bibliotece z dotacji MEiN 1 300 000 zł. W roku sprawozdawczym, decyzją Ministra Edukacji i Nauki, środki te zostały jednorazowo powiększone o kwotę 900 000 zł. Niestety, prace nad ostatecznym uregulowaniem stanu prawnego i finansowego Biblioteki, prowadzone w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wciąż trwają. W roku sprawozdawczym w Bibliotece Paryskiej realizowane były 2 projekty badawcze, finansowane przez Narodowy

Program Rozwoju Humanistyki, których celem jest inwentaryzacja materiałów historycznych (rękopisów), zbiorów rzeźby, grafiki, malarstwa i miniatur znajdujących się w zasobach BPP.

Nagrody, wyróżnienia i stypendia

Tak jak każdego roku, również w roku sprawozdawczym Polska Akademia Umiejętności przyznała wyróżnienia i nagrody. Niewątpliwie najbardziej prestiżową z nich jest **Nagroda im. Erazma i Anny Jerzmanowskich**. Nagroda ta przyznawana jest za działalność naukową, kulturalną i dobroczynną, a w roku sprawozdawczym została sfinansowana przez Marszałka Województwa Małopolskiego oraz Prezydenta Miasta Krakowa. Trzynastym – po reaktywacji nagrody – laureatem został ksiądz prof. Michał Heller. Uroczystość wręczenia nagrody odbyła się 12.12.2022 r. na Wawelu.

Nagroda im. Tadeusza Browicza przyznawana jest przez PAU na wniosek Wydziału V Lekarskiego. W roku sprawozdawczym Nagrodę im. Tadeusza Browicza dla młodego pracownika naukowego otrzymała dr Katarzyna Głombik (Instytut Farmakologii im. Jerzego Maja Polskiej Akademii Nauk) za czynnościowe badania zaburzeń synaptycznych, metabolicznych i hormonalnych mózgu w modelu depresji.

Nagroda im. Profesora Adama Bielańskiego przyznawana jest na wniosek Wydziału III Nauk Ścisłych i Technicznych. W roku 2022 otrzymał ją prof. dr hab. Bogdan Marciniak (Wielkopolskie Centrum Zaawansowanych Technologii) za wybitne osiągnięcia w dziedzinie chemii i katalizy związków krzemu i nową strategię syntezy reagentów metaloorganicznych i (nano)materiałów.

Stypendia Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich. Stypendia te przyznaje komisja pod przewodnictwem prof. Andrzeja Borowskiego. W jej skład, poza przedstawicielami PAU, wchodzi również delegaci Fundacji oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i Uniwersytetu Wrocławskiego. W roku sprawozdawczym komisja przyznała 62 stypendia. Ze względu na epidemię COVID-19 spośród stypendiów przyznanych w roku ubiegłym wykorzystano 52. Kolejnych 10 stypendiów z roku 2022 zostało przeniesionych na rok 2023 (por. s. 209–210).

Prace remontowe i inwestycje

W roku sprawozdawczym kontynuowano zaplanowane prace remontowe w siedzibie PAU. Były one finansowane z funduszy własnych Akademii oraz z dotacji NFOZK. W ramach tych prac ukończono remont dachu w budynku przy ul. św. Jana 22, wymieniono instalację c.o. w budynkach przy ul. św. Jana 22 i 26, rozpoczęto wymianę stolarki okiennej w budynku przy ul. św. Jana 22. Odnowiono również portal i drzwi wejściowe do budynku przy ul. Sławkowskiej 17.

Po ukończeniu przeglądu sprzętu komputerowego, będącego w posiadaniu jednostek organizacyjnych PAU, zakupione zostały komputery wraz z wyposażeniem dodatkowym dla pracowników PAU, Biblioteki PAU/PAN i Ośrodka Badań nad Kulturą Ormiańską w Polsce. Inwestycje te były finansowane ze środków własnych oraz projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych.

Sekretarz generalny PAU
Prof. dr hab. Szczepan Biliński

Protokół

Komisji Rewizyjnej Polskiej Akademii Umiejętności

(kontrola dokumentacji finansowo-księgowej za rok 2022)

Komisja Rewizyjna Polskiej Akademii Umiejętności w składzie: prof. dr hab. Sylwester Czopek, prof. dr hab. January Weiner i prof. dr hab. Karol Życzkowski w dniu 23 lutego 2023 otrzymała od pani mgr Marzeny Panek, głównej księgowej PAU, komplet dokumentacji finansowej Polskiej Akademii Umiejętności za rok 2022. Po analizie otrzymanych dokumentów i przeprowadzeniu kontroli dokumentacji finansowej Akademii Komisja Rewizyjna uzgodniła w trybie zdalnym niniejszy protokół w dniu 8 marca 2023.

Komisja uprzejmie dziękuje pani Marzenie Panek za dokładne przygotowanie dokumentacji oraz za udzielenie wyczerpujących wyjaśnień dotyczących przygotowanych dokumentów.

Zakończyło się szczegółowe sprawdzanie pod względem formalnym dokumentacji finansowo-księgowej za rok 2022 przez biegłego rewidenta z firmy PROFIN p. Annę Borowiec-Rogalską. Opinia rewidenta jest pozytywna, a raport pokontrolny będzie do wglądu w kancelarii PAU w terminie późniejszym.

Praca Komisji Rewizyjnej koncentrowała się na sprawach finansowych i merytorycznych, wynikających z analizy przychodów oraz kosztów i wydatków w zakresie działalności statutowej, dedykowanych dotacji i grantów oraz działalności gospodarczej Akademii.

Zgodnie z praktyką lat ubiegłych Komisja Rewizyjna analizowała bieżące dane finansowe Akademii oraz porównała je do danych z lat ubiegłych. Porównawczy wyciąg danych za lata 2021 oraz 2022 zamieszczono w poniższej tabeli.

Na podstawie sprawdzonej dokumentacji finansowo-księgowej przychodów oraz kosztów i wydatków za rok 2022 Komisja Rewizyjna stwierdza, co następuje:

- Dokumentacja przedstawiona Komisji jest przejrzysta i zawiera dodatkowe informacje oraz przydatne porównania z latami poprzednimi.
- W 2022 roku całkowite przychody Polskiej Akademii Umiejętności wynosiły¹: 13 363 tys. zł, ale koszty i wydatki wynosiły 15 333 tys. zł, powodując stratę w wysokości 1970 tys. zł. Ujemny bilans budżetowy w 2022 roku był spowodowany znacznymi kosztami wykonanych remontów. Środki na ten cel zgromadzono w poprzednich latach, co świadczy o dobrym zarządzaniu finansami PAU.
- Podstawą finansowania działalności statutowej PAU pozostaje dotacja z Ministerstwa Edukacji i Nauki, która w 2022 roku wynosiła 8 711 tys. zł (o 1428 tys. zł więcej niż w roku poprzednim). Przychody z grantów Narodowego Centrum Nauki w roku 2022 wyniosły 51 tys. zł (prawie czterokrotnie więcej niż w roku 2020).
- Analiza innych przychodów statutowych PAU pokazuje, że w roku 2022 dotacja Fundacji Lanckorońskich (937 tys. zł) uległa znacznemu zwiększeniu w porównaniu do roku poprzedniego (349 tys. zł). Nie było już dofinansowania z Funduszy Europejskich dla PAUart ani dofinansowania z Województwa Małopolskiego oraz Urzędu Miasta Krakowa, które w roku 2021 łącznie wynosiły 951 tys. zł. Przychody z działalności gospodarczej Akademii, związane z wynajmem budynków w Krakowie, wzrosły i wyniosły 1771 tys. zł.
- W 2022 roku PAU wydała 6 pozycji książkowych w ramach wydawnictw seryjnych (razem 216 arkuszy wydawniczych) i 4 wydawnictwa nieseryjne (147 arkuszy) oraz 20 czasopism w 54 zeszytach o łącznej objętości 670 arkuszy. Sumaryczny dorobek wydawnictwa zamknął się w roku 2022 liczbą 1032 arkuszy drukarskich, analogiczną do danych z lat minionych. Merytoryczną opiekę nad działalnością wydawniczą PAU sprawował Komitet Wydawniczy, a jej koszty w roku 2022 wyniosły 278 tys. zł, w porównaniu do 339 tys. zł w roku poprzednim.
- W 2022 roku PAU była organizatorem (lub współorganizatorem) 33 sesji i konferencji naukowych, 12 z nich miało charakter międzynarodowy. Część tych spotkań odbyła się w trybie *on-line* lub w trybie hybrydowym. Na szczególną uwagę zasługuje Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Świat w obliczu nowych wyzwań* (18–20.10.2022), zorganizowana dla uczczenia Jubileuszu 150-lecia Polskiej Akademii Umiejętności, wspólnie z Gminą Miejską Kraków, Uniwersytetem Jagiellońskim, Muzeum Narodowym w Krakowie, Akademią Górniczo-Hutniczą, Uniwersytetem Pedagogicznym, Biblioteką Naukową PAU i PAN oraz Archiwum Nauki PAN i PAU.

---

¹ W protokole Komisji wszystkie podane kwoty zaokrąglono z dokładnością do 1000 zł.

- Komisja Rewizyjna niezwykle wysoko ocenia prowadzenie tygodnika internetowego „PAUza”, który ukazuje się od czerwca 2008 roku, a potrójny numer 625–626–627 był ostatnim wydanym w roku 2022. Czasopismo to zdobyło już sobie prestiż oraz uznanie czytelników także poza wąskim środowiskiem akademickim i stanowi znaczne osiągnięcie Akademii.

**Porównanie przychodów i kosztów oraz stanu rachunków
Polskiej Akademii Umiejętności za rok 2022 i 2021**

I.	Salda bankowe na dzień 1 stycznia	2022	2021
	1. Rachunek bieżący	1 475 460,43	3 180 262,33
	2. Rachunek funduszu socjalnego	34 211,00	36 865,89
	3. Rachunek funduszu celowego BPP	2 142 419,06	2 142 419,06
	4. Pozostałe rachunki	6 400 576,59	3 515 768,66
	5. Rachunek stypendium medycznego im. A. i Z. Hermanów	712 950,78	712 353,49
	6. Kasa	3 927,32	4 896,81
II.	Przychody		
	1. Dotacje MEiN		
	A. Działalność statutowa	8 711 300,00	7 282 400,00
	B. Inne dotacje	876 739,90	597 856,72
	2. Granty NCN	51 247,00	12 991,10
	3. Dotacje Fundacji Lanckorońskich	936 867,44	348 760,65
	4. Pomoc de minimis wsparcie czasopism	22 691,76	
	5. Dofinansowanie z Funduszy Europejskich PAUart		525 957,09
	6. Pozostałe przychody statutowe	993 245,08	1 257 367,80
	7. Przychody z działalności gospodarczej	1 770 593,81	1 676 906,27
	Razem przychody:	13 362 684,99	11 702 239,63
III.	Koszty i wydatki		
	1. MEiN		
	A. Działalność statutowa	8 711 300,00	7 048 363,52
	B. Inne dotacje	876 739,00	508 515,86
	2. Granty NCN	51 247,00	12 991,10

	3. Koszty i wydatki dotacji Fundacji Lanckorońskich	950 015,12	366 118,26
	4. Pozostałe koszty statutowe	3 214 192,56	1 408 264,48
	5. Koszty Funduszy Europejskich – dofinansowanie PAUart		525 957,22
	6. Koszty z Pomoc de minimis – czasopisma naukowe	22 691,76	
	7. Koszty działalności gospodarczej	1506 706,18	878 440,59
	Razem koszty:	15 332 893,12	10 748 651,03
	Strata	-1 960 208,13	953 588,60
IV.	Salda bankowe na dzień 31 grudnia		
	1. Rachunek bieżący	2 178 218,98	1 475 460,43
	2. Rachunek funduszu socjalnego	32 473,20	34 211,00
	3. Rachunek funduszu celowego BPP	2 142 419,06	2 142 419,06
	4. Pozostałe rachunki	4 552 604,75	6 400 576,59
	5. Rachunek stypendium medycznego im. A. i Z. Hermanów	725 037,74	712 950,78
	6. Kasa	3 371,98	3 927,32

- Porównanie kosztów i wydatków w latach 2022 i 2021 wykazuje znaczny wzrost pozostałych kosztów statutowych (o 1805 tys. zł) i kosztów działalności gospodarczej (o 628 tys. zł), co łącznie przyczyniło się do znacznej straty w budżecie (prawie 2 mln zł). Zmiany te wynikają z poniesionych kosztów inwestycji i remontów (remontu dachu i wymiany okien w budynku przy ul. św. Jana 22, remontu portalu i wejścia do budynku i instalacji serwerowni przy ul. Sławkowskiej 17, instalacji centralnego ogrzewania w budynku przy ul. św. Jana 22 i 26), które łącznie wynosiły 3274 tys. zł. Koszty te pokryto ze środków celowo zgromadzonych w tym celu w latach ubiegłych.
- Zestawienie porównawcze kosztów obsługi działalności wskazuje, iż koszty działalności statutowej w roku 2022 wzrosły w stosunku do lat poprzednich, co było związane z obsługą prac remontowych.

koszty obsługi działalności	2022	2021	2020	2019
koszty działalności statutowej	783 878,18	188 424,24	245 788,30	207 785,01
koszty obsługi	1 675 267,64	1 693 618,12	1 452 824,11	1 347 829,12
koszty zarządu	282 651,65	247 467,21	218 271,59	319 593,75

- Analiza kosztów wynagrodzeń osobowych i ubezpieczeń społecznych pracowników PAU pokazuje niewielki wzrost całkowitej kwoty na wynagrodzenia w 2022 roku (3762 tys. zł) w porównaniu z rokiem 2021 (3535 tys. zł) oraz odpowiedni do tego wzrost ubezpieczeń społecznych. Świadczenia pracownicze utrzymano na podobnym poziomie w obu latach (odpowiednio 153 000 zł oraz 158 000 zł).

W podsumowaniu Komisja Rewizyjna stwierdza, że w roku 2022 Polska Akademia Umiejętności dobrze rozwijała działalność statutową w zakresie badań naukowych, działalności wydawniczej i popularyzacji nauki. Znaczną część uprzednio zgromadzonych środków i ogromną pracę Polska Akademia Umiejętności zainwestowała w konieczne remonty budynków przy ul. Sławkowskiej i ul. św. Jana, co przyczyni się do polepszenia warunków działania Akademii (remonty będą kontynuowane w roku bieżącym). Komisja Rewizyjna pozytywnie ocenia gospodarkę funduszami Akademii i wnioskuje o udzielenie absolutorium.

Kraków, 8 marca 2023

Prof. dr hab. Sylwester Czopek

Prof. dr hab. January Weiner

Prof. dr hab. Karol Życzkowski

Protokół Walnego Zgromadzenia PAU w dniu 19 marca 2022 roku

Posiedzenie odbyło się w trybie on-line; obradom przewodniczył prezes PAU prof. Jan Ostrowski.

Otwierając posiedzenie prezes powitał wszystkich uczestników (za pośrednictwem Internetu). Następnie podzielił się refleksjami na temat aktualnej sytuacji politycznej w Ukrainie. Poinformował, że pokoje gościnne PAU zostały zaoferowane uchodźcom z Ukrainy. Niestety dotychczas nikt z tej propozycji nie skorzystał. Następnie przypomniał kilka ważnych wydarzeń, które miały miejsce od czasu listopadowego uroczystego posiedzenia PAU. Wymienił konferencję *Język „okrągły jak pomarańcza”... Pamięci Profesor Krystyny Pisarkowej w 90. rocznicę Jej urodzin* i konferencję *Philosophy of Informatics VI. Frontiers of philosophy of computing and information*. Konferencje te odbyły się w trybie on-line. Wspomniał też o konferencjach planowanych, m.in. o konferencji poświęconej prof. Adamowi Strzałkowskiemu i Konferencji Embriologicznej *Rośliny – Zwierzęta – Człowiek*.

Wśród wydawnictw, które ukazały się od ostatniego posiedzenia PAU, prezes zwrócił uwagę na następujące publikacje: kolejny tom *Acta Nuntiarum Polonae*, książkę *Corpus der römischen Funde in europäischen Barbaricum* oraz książkę *Poland and Ukraine. Poles and Ukrainians. Relations after 1990*.

W punkcie 2. sekretarz generalny prof. Szczepan Biliński poinformował zebranych o wyborach nowych członków PAU (korespondentów, czynnych i zagranicznych), przeprowadzonych na Wydziałach. Wybory te przebiegły prawidłowo i zostały zakończone. Dodał, że materiały prezentujące kandydatów są obecnie przygotowywane przez Zarządy kolejnych Wydziałów i Kancelarię PAU. Zostaną one przesłane członkom PAU pocztą elektroniczną lub tradycyjną. Podobnie członkom korporacji dostarczony zostanie również Protokół Komisji Rewizyjnej.

Następnie sekretarz generalny przedstawił krótką informację na temat działalności PAU w ostatnim czasie. Wymienił prace remontowe prowadzone w siedzibie PAU (remont dachu budynku przy ul. św. Jana 22 oraz wymianę

okien ostatniego piętra w tym samym budynku). Podkreślił wzorowe funkcjonowanie Platformy Naukowej PAU.

W ostatnim punkcie porządku dziennego prezes prof. Jan Ostrowski przedstawił wykład *Siedziba Polskiej Akademii Umiejętności*¹. W dyskusji po wykładzie udział wzięli: prof. prof. Romuald Będziński, Jan Woleński oraz Cezary Obracht-Prondzyński. Dyskusja dotyczyła współpracy naukowej między PAU i PAN oraz procedowania projektu Ustawy o „Akademii Kopernikańskiej” w Parlamencie RP. Po zakończeniu dyskusji prezes zamknął posiedzenie.

Protokół sporządził sekretarz generalny PAU
Prof. dr hab. Szczepan Biliński

---

¹ Wykład dostępny on-line: <https://youtu.be/w31c76XrmsA>

Protokół Walnego Zgromadzenia PAU w dniu 11 czerwca 2022

Posiedzeniu przewodniczył prezes PAU prof. Jan Ostrowski.

Po krótkim powitaniu prezes poprosił sekretarza generalnego prof. Szczepana Bilińskiego o prowadzenie kolejnych punktów porządku dziennego.

W punkcie 2. prof. Szczepan Biliński poprosił prof. prof. Andrzeja Borowskiego (Wydział I) i Andrzeja Manię (Wydział II) o sprawdzenie protokołów Walnych Zgromadzeń, które odbyły się 20 listopada 2021 roku i 19 marca 2022 roku. Obaj profesorowie wyrazili zgodę. Protokół został przyjęty i podpisany.

W punkcie 3. sekretarz generalny prof. Szczepan Biliński przedstawił sprawozdanie finansowe (ilustrowane przezroczeniami) za rok 2021. Omawiając stan finansów PAU oraz zysk finansowy za rok 2021, sekretarz generalny poinformował zebranych o remontach, które zostały już zrealizowane w siedzibie PAU (remont dachu i wymiana okien dachowych w budynku przy ul. św. Jana 22) i o remontach, które zostaną wykonane w nadchodzących miesiącach (m.in. remont instalacji CO). Poinformował też, iż sprawozdanie finansowe zostało zaakceptowane przez Zarząd oraz Komisję Rewizyjną. Audyt sprawozdania finansowego za rok 2021 (opinia i raport biegłego rewidenta) przygotowała wybrana przez Komisję Rewizyjną Kancelaria Biegłego Rewidenta PROFIN. Sekretarz generalny odczytał konkluzję raportu audytowego. Dyskusji nie było.

Sekretarz generalny zarządził głosowanie nad dwoma uchwałami Walnego Zgromadzenia:

1. O przyjęciu sprawozdania finansowego za rok 2021.
2. O podziale zysku za rok 2021.

Obie uchwały (por. s. 112) zostały zaakceptowane.

W punkcie 4. sekretarz generalny zaproponował powołanie Komisji Skrutacyjnej do wyboru nowych członków PAU w następującym składzie: prof. prof. Maciej Włodarski (Wydział I), Janusz Kruk (Wydział II), Sławomir Kołodziej (Wydział III), Alicja Józkowicz (Wydział IV), Andrzej Pilc (Wydział V) oraz Tadeusz Boruta (Wydział VI). Wszyscy zainteresowani wyrazili zgodę na pracę w Komisji Skrutacyjnej, a Walne Zgromadzenie jednomyślnie zaakceptowało propozycję. Przystąpiono do czynności wyborczych. Karty

do głosowania zostały wręczone członkom korporacji w czasie podpisywania listy obecności. Sekretarz generalny zarządził głosowanie, po czym karty zostały zebrane przez członków Komisji Skrutacyjnej, która udała się do osobnego pomieszczenia w celu przeliczenia głosów i sporządzenia protokołu.

W punkcie 6. – sprawy bieżące i wolne wnioski, głos zabrali:

Prezes prof. Jan Ostrowski, który przypomniał kilka ważnych wydażeń, które miały miejsce od czasu wiosennego Walnego Zgromadzenia PAU. Wymienił dwie konferencje zorganizowane przez Komisję Historii Nauki PAU (*Z historii kultury uzdrowiskowej* oraz *Z historii myśli geopolitycznej*), XXXIV Konferencję Embriologiczną (zorganizowaną przez Komisję Biologii Rozwoju PAU i Zakład Biologii Rozwoju i Morfologii Bezkręgowców UJ) oraz konferencję poświęconą prof. Adamowi Strzałkowskiemu (*Profesor Adam Strzałkowski 26 XI 1923–25 VII 2020. In memoriam*). Wspomniał też o konferencjach planowanych (m.in. *Adam Mickiewicz i Ukraina* oraz *Żydzi i judaizm we współczesnych badaniach polskich*); szczegółowo omówił program Jubileuszu 150-lecia Polskiej Akademii Umiejętności oraz program konferencji towarzyszącej jubileuszowi *Świat w obliczu nowych wyzwań*.

Wśród wydawnictw, które ukazały się od ostatniego posiedzenia PAU, prezes zwrócił uwagę na kolejne tomy *Acta Nuntiatorae Polonae* i książki: *Od zwoju do e-booka. Kulturotwórcza rola tekstów religijnych, Organizacja pomocy dla polskich ofiar wojny wrzesień 1939 – czerwiec 1940*, „Rocznik PAU”. R. 2021. Wspomniał też o kolejnych numerach czasopism wydawanych przez PAU.

Prof. Jan Woleński zaprotestował przeciwko propozycji przeniesienia wręczenia dyplomów nowo wybranym członkom PAU (z posiedzenia planowanego na dzień 18 października) na wiosenne Walne Zgromadzenie. Odpowiadając, prezes i sekretarz generalny zapewnili, że zostanie to szczegółowo przeanalizowane i omówione podczas posiedzenia Rady PAU.

Prof. Ryszard Horodecki zaproponował zorganizowanie (w ramach jubileuszu) konferencji, podczas której refleksji powinien być poddany stan nauki w Polsce na tle badań w najlepszych ośrodkach naukowych świata. Prezes poinformował zebranych, że na zorganizowanie takiej dyskusji podczas obchodów jubileuszowych jest zbyt późno. Z kolei sekretarz generalny podkreślił, że tematyce tej poświęcone były kolejne Debaty PAU (organizowane w Tomaszowicach), które zostały zawieszane z powodu pandemii COVID 19. Debata te mogłyby być wznowione, jeśli sytuacja epidemiologiczna na to pozwoli.

Po wyczerpaniu porządku dziennego prezes PAU prof. Jan Ostrowski zaprosił zebranych na krótką przerwę.

Protokół sporządził sekretarz generalny
Prof. dr hab. Szczepan Biliński

Protokół Uroczystego Posiedzenia Publicznego PAU w dniu 11 czerwca 2022 roku

Posiedzeniu przewodniczył prezes PAU prof. Jan Ostrowski.

W punkcie 1. prezes powitał wszystkich zgromadzonych, a szczególnie zaproszonych gości. Imiennie wymienił: Jerzego Muzyka – zastępcę Prezydenta Miasta Krakowa, prof. Tadeusza Dudę – przewodniczącego Sejmiku Województwa Małopolskiego, prof. Jacka Popiela – rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr Małgorzatę Sternal – prorektor Akademii Muzycznej, dr Agnieszkę Kamińską – konsul honorową Republiki Malty i dr Agnieszkę Fludę-Krokos – dyrektor Biblioteki Naukowej PAU/PAN w Krakowie.

Następnie poinformował zebranych, że ksiądz Adam Boniecki, członek honorowy PAU, z powodu choroby nie mógł przybyć na uroczyste posiedzenie. Z tego powodu wręczenie dyplomu członka honorowego odbędzie się podczas kolejnego Walnego Zgromadzenia.

W punkcie 3. prezes przedstawił historię Nagrody im. Erazma i Anny Jerzmanowskich oraz sylwetkę laureatki tej nagrody w roku 2020 – siostry Małgorzaty Chmielewskiej. Następnie prezes i sekretarz generalny wręczyli laureatce pamiątkowy medal, wykonany przez prof. Stefana Dousę.

Kolejne dwa punkty porządku dziennego prowadził sekretarz generalny prof. Szczepan Biliński.

Punkt 4. porządku dziennego – Nagrodę im. Tadeusza Browicza otrzymała dr Katarzyna Głombik (Instytut Farmakologii im. Jerzego Maja PAN) za badania czynnościowe zaburzeń synaptycznych, metabolicznych i hormonalnych mózgu w modelu depresji. Zgodnie ze zwyczajem, dyplom wręczyli: prezes PAU i dyrektor Wydziału V Lekarskiego prof. Marek Sanak, który reprezentował równocześnie fundatora nagrody, prorektora CM UJ prof. Tomasza Grodzickiego.

Punkt 5. – Nagrodę im. prof. Adama Bielańskiego otrzymał prof. Bogdan Marciniak (Wielkopolskie Centrum Zaawansowanych Technologii) za wybitne osiągnięcia w dziedzinie chemii i katalizy związków krzemu i nową strategię syntezy reagentów metaloorganicznych i (nano)materiałów. Dyplom wręczyli: prezes PAU prof. Jan Ostrowski, dyrektor Wydziału III Nauk

Ścisłych i Technicznych prof. Ewa Brocławik oraz przedstawiciele instytucji finansujących nagrodę: prof. Włodzimierz Mozgawa (przedstawiciel rektora AGH), prof. prof. Zbigniew Sojka i Wojciech Macyk (przedstawiciele rektora UJ) i prof. Małgorzata Witko – dyrektor Instytutu Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. J. Habera PAN.

W punkcie 6. porządku dziennego sekretarz generalny przedstawił sprawozdanie za okres od stycznia do grudnia 2021 roku¹.

W punkcie 7. prof. Andrzej Pilc, przewodniczący Komisji Skrutacyjnej powołanej do wyboru nowych członków PAU, przedstawił listę nowo wybranych członków Akademii².

Po ogłoszeniu wyników wyborów prof. Piotr Sztompka przedstawił wykład zatytułowany *Kryzys wiarygodności*³.

Po wykładzie prezes zamknął posiedzenie i zaprosił zebranych na spotkanie towarzyskie.

Protokół sporządził sekretarz generalny
Prof. dr hab. Szczepan Biliński

---

¹ Pełny tekst sprawozdania wraz z informacjami uzupełniającymi w postaci tabel i zestawień por. „Rocznik PAU”. R. 2021, Kraków 2022, s. 81–95.

² Wykaz wybranych w 2022 r. członków PAU wraz z notkami informacyjnymi por. s. 113–129.

³ Wykład dostępny on-line: <https://youtu.be/u1FRIFWVhIk>, opublikowany w czasopiśmie „NAUKA” nr 3/2022, link do artykułu: <http://www.nauka-pan.pl/index.php/nauka/article/view/968>

Jubileusz 150-lecia Polskiej Akademii Umiejętności

W roku 2022 przypadła 150. rocznica powstania Polskiej Akademii Umiejętności. Jubileusz upamiętniono przez organizację międzynarodowej sesji naukowej pt. *Świat w obliczu nowych wyzwań*, która zastąpiła jesienne Uroczyste Posiedzenie Naukowe PAU. Program sesji przygotował Komitet Naukowy w składzie: prof. prof. Jan Ostrowski, Wojciech Bałus, Janusz Kruk, Andrzej Mania, Ewa Broclawik, Maciej A. Nowak, Elżbieta Pyza, Barbara Płytycz, Marek Sanak, Józef Dulak, Małgorzata Filip, Adam Myjak, Konrad Kucza-Kuczyński. Organizacja wielkiego wydarzenia była możliwa dzięki mobilizacji wszystkich struktur Biura i Kancelarii PAU oraz pozyskania środków zewnętrznych, w szczególności od następujących instytucji: Kraków – Miasto Gospodarz, Astor – złoty mecenas jubileuszu 150-lecia PAU, Fundacja Lanckorońskich – sponsor, Fundacja Kronenberga City Handlowy – partner wspierający. Współorganizatorami byli: Uniwersytet Jagielloński, Muzeum Narodowe w Krakowie, Akademia Górniczo-Hutnicza, Uniwersytet Pedagogiczny, Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie, Archiwum Nauki PAN i PAU.

Konferencja odbyła się w dniach 18–20 października 2022. Obrady uroczystej sesji plenarnej miały miejsce w Auditorium Maximum UJ, obrady w sekcjach – w Dużej Auli PAU. W ramach sesji plenarnej odbyły się: powitalne wystąpienie prezesa PAU, wystąpienia zaproszonych gości wraz z odczytaniem adresów gratulacyjnych, wręczenie dyplomów członkostwa PAU nowo wybranym członkom zagranicznym (wręczenie dyplomów członkom krajowym przeniesiono na Walne Zgromadzenie w marcu 2023). Sesja w Auditorium Maximum zgromadziła ok. 800 uczestników. Wszystkie referaty przedstawione w ramach sesji plenarnej i obrad panelowych zostały wygłoszone w języku angielskim lub były symultanicznie tłumaczone na angielski. Całość sesji była transmitowana przez kanał internetowy YouTube i jest dostępna pod adresem <https://jubileusz.pau.krakow.pl>

Program konferencji *Świat w obliczu nowych wyzwań*
(tytuły wystąpień podano w języku, w którym zostały wygłoszone)

Sesja plenarna: **Równowaga czy zagrożenia?** (18 X 2022)

Obrazy prowadzili: prof. Jacek Purchla i prof. Szczepan Biliński

Mark Brzezinski, Ambasador Stanów Zjednoczonych Ameryki w Polsce, *The Challenges Facing the Euro-Atlantic Community* [dwugłos z red. Katarzyną Kolendą-Zaleską]

Prof. Timothy Garton Ash, European Studies in the University of Oxford, Isaiah Berlin Professorial Fellow, *From Post-War Europe to Post-Wall Europe – and Back*

Prof. Sir Leszek Borysiewicz, FRS FMedSci Chair, Cancer Research UK, Vice-Chancellor Emeritus, University of Cambridge, *UK Research & Innovation Post Brexit*

Prof. Maria Anna Ciemerych-Litwinienko, Zakład Cytologii, Instytut Biologii Rozwoju i Nauk Biomedycznych, Wydział Biologii, Uniwersytet Warszawski, *Wczoraj, dziś i jutro komórek macierzystych*

Laura Spinney, brytyjska dziennikarka naukowa i pisarka, *The Post-pandemic World*

Sesja: **Klimat, przyroda i człowiek w antropocenie** (19 X 2022)

Moderator: prof. Elżbieta Pyza, Zakład Biologii i Obrazowania Komórki, Instytut Zoologii i Badań Biomedycznych, Wydział Biologii, Uniwersytet Jagielloński

Prof. Szymon P. Malinowski, Uniwersytet Warszawski, Wydział Fizyki, Instytut Geofizyki, *Kryzys klimatyczny, kryzys planetarny, Crisis of Climate, Planetary Crisis*

Prof. Jan Kozłowski, Instytut Nauk o Środowisku, Wydział Biologii, Uniwersytet Jagielloński, *Trudna droga do dekarbonizacji gospodarki*

Prof. January Weiner, Instytut Nauk o Środowisku, Wydział Biologii, Uniwersytet Jagielloński, *Zmiany różnorodności biosfery – dawniej, dziś, jutro*

Prof. Michael A. Kaminski, King Fahd University of Petroleum & Minerals, Geosciences Department, Dhahran, *Is the Arabian Gulf Becoming Too Hot to Support Marine Animals?*

Prof. Alicja Józkowicz, Wydział Biochemii, Biofizyki i Biotechnologii, Uniwersytet Jagielloński, „*Nie zginiemy tak szybko*” – *jak wyzwania kształtują naszą odporność*

Prof. Richard Frackowiak, Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne, Emeritus Professor, University College London, *AI Is Not All Bad – Lessons from Neuroimaging Analyses*

Sesja: **150 lat współczesnej medycyny** (19 X 2022)

Moderator: prof. Marek Sanak, Uniwersytet Jagielloński, Collegium Medicum
Prof. Jerzy W. Kupiec-Weglinski,
The Dumont UCLA Transplantation Center, Division of Liver and Pancreas Transplantation, Department of Surgery, David Geffen School of Medicine at UCLA, Los Angeles, *How to Improve the Quality of Donor Organs Available for Transplantation?*

Prof. Marek W. Radomski, University of Saskatchewan College of Medicine, Saskatoon, Canada, *The COVID-19 Pandemic: Triumphs and Challenges of Science*

Prof. Józef Dulak, Wydział Biochemii, Biofizyki i Biotechnologii, Uniwersytet Jagielloński, *Perspektywy biotechnologii medycznej: terapie genetyczne i komórki macierzyste*

Prof. Barbara Przewłocka, Instytut Farmakologii PAN, Kraków, *Ból, endogenne opioidy i poszukiwanie nowych leków*

Prof. Andrzej Pająk, Katedra Epidemiologii i Badań Populacyjnych, Instytut Zdrowia Publicznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Jagielloński, Collegium Medicum, *Styl życia a choroby układu krążenia*

Prof. Rafał Ryguła, Instytut Farmakologii PAN, Kraków, *Kto wierzy w fake newsy? Mechanizmy poznawcze i cechy osobowości związane z różnymi fenotypami podatności na (dez)informacje*

Sesja: **Rzeczywistość realna i wirtualna, sztuczna inteligencja** (20 X 2022)

Moderator: prof. Maciej Nowak, Wydział Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej, Uniwersytet Jagielloński

Prof. Krzysztof J. Cios, Virginia Commonwealth University, Richmond, *Artificial Intelligence: Achievements and Failures*

Prof. Krzysztof Diks, Instytut Informatyki, Wydział Matematyki, Informatyki i Mechaniki, Uniwersytet Warszawski, *Po co nam algorytmy*

Prof. Jan Kreft, Wydział Zarządzania i Ekonomii, Politechnika Gdańska, *Władza algorytmów platform – u źródeł potęgi Google i Facebooka*

Prof. Rafał Maciąg, Instytut Studiów Informacyjnych, Uniwersytet Jagielloński, *Wiedza jako opowieść*

Prof. Grzegorz J. Nalepa, Wydział Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej, Uniwersytet Jagielloński, *Czy naturalna inteligencja może zrozumieć sztuczną?*

Stefan Życzkowski, ASTOR, *Czwarta Rewolucja Przemysłowa. Innowacje. Sztuczna Inteligencja w praktyce*

Sesja: **Pandemia a kultura** (20 X 2022)

Moderator: prof. Wojciech Bałus, Uniwersytet Jagielloński

Dr hab. Robert Piaskowski, Pełnomocnik Prezydenta Krakowa ds. Kultury, *Jak kultura Krakowa poradziła sobie z pandemią COVID-19*

Prof. Dariusz Czaja, Uniwersytet Jagielloński, *Pandemia i wirus apokalipsy*

Dr Katarzyna Pękacka-Falkowska, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, *Epidemie oczami historyka*

Prof. Piotr Krasny, Uniwersytet Jagielloński, *„Kto wejrzy nań, żyw będzie”*. *Dzieła sztuki religijnej jako wizualne lekarstwa przeciw zarazom*

Prof. Krzysztof Loska, Uniwersytet Jagielloński, *Narracje epidemiczne w filmach fabularnych i serialach telewizyjnych*

Prof. Maria Poprzęcka, Uniwersytet Warszawski, *Sztuka wobec AIDS*

Sesji jubileuszowej towarzyszyły: koncert zorganizowany w Sali Matejki w Sukiennicach, oddziale Muzeum Narodowego w Krakowie (18 X) i wieczorne zwiedzanie Muzeum Czartoryskich (19 X).

Uchwała Walnego Zgromadzenia PAU o przyjęciu sprawozdania finansowego za rok 2021

Walne Zgromadzenie Polskiej Akademii Umiejętności na posiedzeniu w dniu 11.06.2022 postanawia przyjąć sprawozdanie finansowe za rok 2021.

Uchwała Walnego Zgromadzenia PAU o podziale zysku za rok 2021

Walne Zgromadzenie Polskiej Akademii Umiejętności na posiedzeniu w dniu 11.06.2022 postanawia, że zysk bilansowy za rok 2021 w kwocie 953 588,60 zł zostanie w całości przekazany na fundusz zapasowy PAU.

Członkowie PAU wybrani 11 czerwca 2022 roku

Krajowi

Wydział I Filologiczny

Członkowie czynni

Wojciech Balus, prof. dr hab.; specjalność naukowa: historia sztuki; stanowisko, miejsce pracy: profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydział Historyczny; inne stanowiska i funkcje: przewodniczący Komitetu Nauk o Sztuce PAN, przewodniczący Polskiego Komitetu Narodowego Corpus Vitrearum Polska (CVP), członek Senatu UJ; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Societas Jablonoviana (Towarzystwo Naukowe Jabłonowskich), AICA (Międzynarodowe Stowarzyszenie Krytyków Sztuki), Stowarzyszenie Historyków Sztuki, Hessische Akademie der Forschung und Planung im ländlichen Raum. – Wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 2015. – Kontakt: e-mail: wojciech.balus@uj.edu.pl

Leszek Bednarczuk, prof. dr hab.; specjalność naukowa: językoznawstwo; stanowisko, miejsce pracy: emerytowany profesor Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Językoznawcze (PTJ), Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (TN KUL); odznaczenia: Honorowa Odznaka AK Wilno; zainteresowania pozanaukowe: górską zimową turystyką. – Wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991.

Włodzimierz Bolecki, prof. dr hab.; specjalność naukowa: literaturoznawstwo, teoria i historia literatury, edytorstwo; stanowisko, miejsce pracy: profesor Instytutu Badań Literackich PAN w Warszawie; inne stanowiska i funkcje: wiceprezes Zarządu Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, członek Rady Fundacji „Centrum Międzynarodowych Badań Polonistycznych”; nagrody i wyróżnienia: Nagroda im. Kazimierza Wyki (2007), Nagroda

Fundacji Władysława i Nelli Turzańskich (Toronto, 2010), Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za całokształt osiągnięć naukowych (2019); osiągnięcia pozanaukowe: inicjator powstania Fundacji „Centrum Międzynarodowych Badań Polonistycznych” (od 1995), elektronicznej wypożyczalni publikacji naukowych ACADÉMICA (Biblioteka Narodowa, od 2014), Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (od 2009); zainteresowania: historia kultury, sztuka (w tym pisarska), scenariusze filmowe. – Wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2012. – Kontakt: home page: Bolecki.eu, e-mail: wladzimirzbolecki@gmail.com

Sergiusz Michalski, prof. dr hab.; specjalność naukowa: historia sztuki; stanowisko, miejsce pracy: emerytowany profesor Uniwersytetu Eberharda Karola w Tybindze (Eberhard Karls Universität Tübingen); inne stanowiska i funkcje: członek rad redakcyjnych czasopism: „Studia Rudolfiniana”, „Ars”, „Artibus et Historiae”, „Folia Historiae Artium”, „Porta Aurea”, „Ikonotheke”, „Miejsce”; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: członek Academia Europaea, Royal Swedish Academy of Literature, History and Antiquities, Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, Latvian Academy of Sciences; zainteresowania pozanaukowe: podróże. – Wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 2002. – Kontakt: e-mail: sergiusz.michalski@uni-tuebingen.de

Członek korespondent

Anna Legeżyńska, prof. dr hab.; specjalność naukowa: literaturoznawstwo; stanowisko, miejsce pracy: emerytowana profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; inne stanowiska i funkcje: członkini Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów (2007–2020), członkini Zespołu Nauk Humanistycznych RDN (od 2020 do teraz), członkini jury Konkursu im. Tadeusza Kotarbińskiego; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Komitet Nauk o Literaturze PAN, Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza; nagrody i wyróżnienia: Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (1987), Nagrody Rektora UAM (1980, 1986, 2003); odznaczenia: Medal Złoty za Długoletnią Służbę, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski; zainteresowania pozanaukowe: historia i teoria literatury XX i XXI wieku, biografistyka, dzieje nowoczesnej poezji polskiej, współczesne życie literackie, współautorstwo podręcznika licealnego *Skarbiec* pod red. B. Chrzęstowskiej, wyróżnionego przez PAU (2005). – Kontakt: e-mail: anna.legezynska@amu.edu.pl

Wydział II Historyczno-Filozoficzny**Członek czynny**

Andrzej Mania, prof. dr hab.; specjalność naukowa: nauka o polityce, historia najnowsza; stanowisko, miejsce pracy: emerytowany profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; inne stanowiska i funkcje: prorektor ds. dydaktyki UJ (2008–2016), członek Polskiej Komisji Akredytacyjnej (2000–2006); członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Polskie Towarzystwo Studiów Międzynarodowych, Polskie Towarzystwo Historyczne; nagrody i wyróżnienia: Nagroda Wydziału I Nauk Humanistycznych i Społecznych za pracę z nauk politycznych (2020), Medal „Plus ratio quam vis” (UJ), medale Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza; odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej; zainteresowania pozanaukowe: działalność charytatywna w ramach Lions Clubs International (LC Kraków – Stare Miasto). – Wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2016. – Kontakt: e-mail: andrzej.mania@uj.edu.pl

Członkowie korespondenci

Jan Barcz, prof. dr hab.; specjalność naukowa: prawo międzynarodowe, prawo Unii Europejskiej; stanowisko, miejsce pracy: emerytowany nauczyciel akademicki, m.in. Krajowej Szkoły Administracji Publicznej, Uniwersytetu Opolskiego, Szkoły Głównej Handlowej i Akademii Leona Koźmińskiego; inne stanowiska i funkcje: członek Konferencji Ambasadorów RP, członek Team Europe (organizacji doradczej Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce), członek rad redakcyjnych czasopism naukowych; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Grupa Polska Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (GP ILA); odznaczenia: wysokie odznaczenia polskie i zagraniczne; osiągnięcia pozanaukowe: dyplomacja, m.in. członek zespołu Ministerstwa Spraw Zagranicznych negocjującego traktaty polsko-niemieckie 1990–1991 i uczestniczącego w Konferencji „2+4”, ambasador RP w Wiedniu (1995–1999), dyrektor Departamentu UE MSZ, dyrektor gabinetu politycznego ministra spraw zagranicznych Władysława Bartoszewskiego (2000–2001). – Kontakt: e-mail: ijbarcz@hotmail.com

Stanisław Biernat, prof. dr hab.; specjalność naukowa: prawo europejskie, prawo publiczne; miejsce pracy: emerytowany profesor Uniwersytetu

Jagiellońskiego, były kierownik Katedry Prawa Europejskiego UJ; inne stanowiska i funkcje: sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku, były wiceprezes TK, członek Komitetu Nauk Prawnych PAN; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: członek Academia Europaea, członek założyciel Polskiego Stowarzyszenia Prawa Europejskiego, członek korespondent Gesellschaft für Rechtsvergleichung, członek Societas Iuris Publici Europaei (SIPE); doktor *honoris causa* Uniwersytetu Fridricha Schillera w Jenie; nagrody i wyróżnienia: I Nagroda w Konkursie „Państwa i Prawa” na najlepsze rozprawy habilitacyjne (1986); odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski; zainteresowania pozanaukowe: muzyka klasyczna, turystyka górską. – Kontakt: e-mail: stanislaw.biernat@uj.edu.pl

Bogdan Dembiński, prof. dr hab.; specjalność naukowa: filozofia (filozofia starożytna); stanowisko, miejsce pracy: profesor Uniwersytetu Śląskiego, Wydział Humanistyczny, Instytut Filozofii; inne stanowiska i funkcje: profesor nadzwyczajny Akademii Muzycznej w Katowicach; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Komisja Filozofii Nauk PAU; nagrody i wyróżnienia: Nagrody Rektora Uniwersytetu Śląskiego; zainteresowania pozanaukowe: aktywny taternik, żeglarz morski, astrofotograf. – Kontakt: e-mail: bogdan.dembinski@us.edu.pl

Bolesław Ginter, prof. dr hab.; specjalność naukowa: archeologia epoki kamienia; stanowisko, miejsce pracy: emerytowany profesor Instytutu Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego; inne stanowiska i funkcje: członek i wiceprzewodniczący Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: członek zagraniczny Narodowego Instytutu Archeologii BAN, członek korespondent Niemieckiego Instytutu Archeologicznego (DAI), członek Międzynarodowej Unii Nauk Pre- i Protohistorycznych (UISPP), członek Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN, członek Międzynarodowej Asocjacji Egiptologów (IAE); wyróżnienia i nagrody: Nagrody Rektora UJ (ośmiokrotnie), Nagrody Ministra Nauki – indywidualne (siedmiokrotnie) i zespołowe (dwukrotnie); odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Złota Odznaka „Za opiekę nad zabytkami”, „Medal za zasługi dla miasta Żywca”; zainteresowania pozanaukowe: malarstwo gotyckie i wczesnorenansowe, muzyka baroku, literatura fantasy i science fiction. – Kontakt: e-mail: bolgint38@wp.pl

Waldemar Łazuga, prof. dr hab.; specjalność naukowa: historia; stanowisko, miejsce pracy: profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, kierownik Zakładu Myśli i Kultury Politycznej; inne stanowiska i funkcje: główny ekspert Programu Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@2020, były dyrektor Centrum Studiów Otwartych UAM, były rektor Wyższej Szkoły Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu, wiceprzewodniczący Konferencji Rektorów Uczelni Niepaństwowych; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polska Akademia Umiejętności, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk (PTPN); wyróżnienia i nagrody: Nagroda Clio za książkę *Kalkulować... – Polacy na szczytach C.K. Monarchii*, Nagroda im. Wacława Felczaka i Henryka Wereszyckiego za książkę *Kalkulować...*, Nagroda Józefa Łukasiewicza za książkę *Portret rodziny – z herbem – we wnętrzu*, Nagroda Wojewody Wielkopolskiego za osiągnięcia naukowe; odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Odznaka Honorowa „Za zasługi dla województwa wielkopolskiego”, Medal im. Witolda Celichowskiego za szczególne zasługi dla województwa wielkopolskiego; zainteresowania pozanaukowe: Lider Pracy Organicznej, publicystyka historyczna („Gazeta Wyborcza”, „Polityka”, „Tygodnik Powszechny”). – Kontakt: e-mail: lazuga@amu.edu.pl

Roman Murawski, prof. dr hab.; specjalność naukowa: logika matematyczna, filozofia; stanowisko, miejsce pracy: profesor Wydziału Matematyki i Informatyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Zakład Logiki Matematycznej; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Matematyczne, Polskie Towarzystwo Filozoficzne, Polskie Towarzystwo Logiki i Filozofii Nauki, Academia Europaea; nagrody i wyróżnienia: Nagrody Ministra Nauki (trzykrotnie), Nagroda Naukowa Miasta Poznania, subsydium profesorskie MISTRZ Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, Nagroda Główna im. Samuela Dicksteina PTM; odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej; zainteresowania pozanaukowe: muzyka barokowa, architektura romańska i gotycka. – Kontakt: Wydział Matematyki i Informatyki UAM, ul. Uniwersytetu Poznańskiego 4, 61-614 Poznań, e-mail: rmur@amu.edu.pl

Marian Rębkowski, prof. dr hab.; specjalność naukowa: archeologia średniowiecza; stanowisko, miejsce pracy: Instytut Archeologii i Etnologii PAN, dyrektor (od 2019 r.); inne stanowiska i funkcje: członek Prezydium Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN; członkostwo

w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN, Stały Komitet Mediewistów Polskich; nagrody i wyróżnienia: Honorowy Obywatel Międzyzdrojów, Zasłużony dla Miasta Kołobrzegu; odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi; zainteresowania pozanaukowe: Tatry, turystyka. – Kontakt: e-mail: m.rebkowski@iaepan.szczecin.pl

Paweł Valde-Nowak, prof. dr hab.; specjalność naukowa: archeologia; stanowisko, miejsce pracy: profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, dyrektor Instytutu Archeologii UJ; inne stanowiska i funkcje: kierownik Zakładu Archeologii Epoki Kamienia Instytutu IA UJ, przewodniczący Komisji Prehistorii Karpat PAU, wiceprzewodniczący Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN; nagrody i wyróżnienia: stypendysta Fundacji Aleksandra von Humboldta, Nagroda im. Józefa Kostrzewskiego; odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Odznaka „Zasłużony dla Kultury Polskiej”. – Kontakt: e-mail: p.valde-nowak@uj.edu.pl

Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych

Członek czynny

Tomasz Dohnalik, prof. dr hab.; specjalność naukowa: fizyka atomowa; stanowisko, miejsce pracy: emerytowany profesor Wydziału Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej Uniwersytetu Jagiellońskiego, obecnie wolontariusz tamże; inne stanowiska i funkcje: przewodniczący Rad Naukowych – Laboratorium FAMO w Toruniu, Centrum Fizyki Teoretycznej PAN w Warszawie; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Fizyczne; nagrody i wyróżnienia: Nagrody Ministra Nauki i Rektora UJ; odznaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal „Dziękujemy za wolność” Stowarzyszenia Sieci Solidarności; zainteresowania pozanaukowe: turystyka górską, narciarstwo, rodzina. – Wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 1997. – Kontakt: e-mail: tomasz.dohnalik@gmail.com

Członkowie korespondenci

Marcin Draj, prof. dr hab.; specjalność naukowa: chemia biologiczna; stanowisko, miejsce pracy: profesor Politechniki Wrocławskiej, kierownik Katedry Chemii Biologicznej i Bioobrazowania; inne stanowiska i funkcje: członek Komitetu Chemii PAN; członkostwo w towarzystwach i sto-

warzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Chemiczne, International Proteolysis Society; nagrody i wyróżnienia: Nagroda Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, Nagroda Naukowa Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Nagroda Miasta Wrocławia, Honorowy Obywatel Miasta Świdnicy; odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski; zainteresowania: chemia peptydów, enzymy proteolityczne, markery do bioobrazowania, chemia medyczna, wędkarstwo spinningowe i muchowe. – Kontakt: Politechnika Wroclawska, ul. Wybrzeże Wyspiańskiego 27, 50-370 Wrocław, e-mail: marcin.drag@pwr.edu.pl

Wojciech Kucharz, prof. dr hab.; specjalność naukowa: matematyka, geometria algebraiczna; stanowisko, miejsce pracy: profesor Instytutu Matematyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Matematyczne, członek korespondent PAN (Wydział III); nagrody i wyróżnienia: Nagroda Prezesa Rady Ministrów, Nagroda Główna PTM im. Stefana Banacha, Nagroda im. Mikołaja Kopernika PAU, Laur Jagielloński, zaproszenie do wygłoszenia wykładu na Międzynarodowym Kongresie Matematyków (2018); odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski; zainteresowania pozanaukowe: muzyka operowa, amerykańska muzyka country, wycieczki górskie, pływanie w ciepłych morzach. – Kontakt: e-mail: Wojciech.Kucharz@im.uj.edu.pl

Wydział IV Przyrodniczy

Członek czynny

Kazimierz Strzałka, prof. dr hab.; specjalność naukowa: biochemia; stanowisko, miejsce pracy: profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesor wizytujący Nagoya University; inne stanowiska i funkcje: były kierownik Zakładu Fizjologii i Biochemii Roślin UJ, były dyrektor Instytutu Biologii Molekularnej UJ, były dziekan Wydziału Biochemii, Biofizyki i Biotechnologii UJ, były dyrektor Małopolskiego Centrum Biotechnologii UJ; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Biochemiczne, Polskie Towarzystwo Biologii Eksperymentalnej Roślin, International Carotenoid Society, International Society of Photosynthesis Research, Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Mikołaja Kopernika, członek korespondent PAN, członek zagraniczny Chińskiej Akademii Nauk; nagrody i wyróżnienia: Medal im. Leona Marchlewskiego (PAN), medal „Visita Distinguida” (Universidad de Concepción, Chile); odznaczenia: Złoty Krzyż Zasłu-

gi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski; zainteresowania pozanaukowe: podróże, fotografia przyrodnicza, ogród. – Wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 2006. – Kontakt: e-mail: kazimierz.strzalka@uj.edu.pl

Członkowie korespondencji

Marianna A. Ciemerych-Litwinienko, prof. dr hab.; specjalność naukowa: biologia komórki, biologia rozwoju; stanowisko, miejsce pracy: profesor Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, kierownik Zakładu Cytologii WB UW, dyrektor Instytutu Biologii Rozwoju i Nauk Biomedycznych WB UW; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: członkini Komitetu Biologii Molekularnej Komórki PAN; nagrody i wyróżnienia: stypendium START Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, stypendium tygodnika „Polityka”, stypendium L’Oreal UNESCO dla Kobiet i Nauki; zainteresowania pozanaukowe: twórczynekolaży. – Kontakt: e-mail: m.ciemerych-li@uw.edu.pl

Leszek Marks, prof. dr hab.; specjalność naukowa: geologia klimatyczna, geologia czwartorzędu; stanowisko, miejsce pracy: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie; inne stanowiska i funkcje: przewodniczący Komitetu Narodowego ds. współpracy z INQUA (International Union for Quaternary Research), członek Międzynarodowej Komisji Stratygrafii, redaktor naczelny czasopisma „Studia Quaternaria”, członek rad redakcyjnych czasopism: „Boreas”, „E&G Quaternary Science Journal”, „Quaternary”, „Lithosphere”; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Geologiczne, Stowarzyszenie Klimatologów Polskich; nagrody i wyróżnienia: Nagroda MEN (zespołowa 1985, 1995), Nagroda Sekretarza Naukowego PAN (1998), Nagroda Ministra Środowiska (zespołowa 2009), Nagroda Generalnego Dyrektora Górniczego (2004), Odznaka „Zasłużony dla polskiej geologii” (1999); odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (2005), Medal Komisji Edukacji Narodowej (2005); zainteresowania pozanaukowe: historia, podróże, narciarstwo. – Kontakt: e-mail: leszek.marks@pgi.gov.pl, leszek.marks@uw.edu.pl

Adam Szewczyk, prof. dr hab.; specjalność naukowa: biochemia; stanowisko, miejsce pracy: profesor Instytutu Biologii Doświadczalnej PAN im. Marcelego Nenckiego; inne stanowiska i funkcje: kierownik Pra-

cowni Wewnątrzkomórkowych Kanałów Jonowych, przewodniczący Rady Naukowej; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Biochemiczne, prezes; nagrody i wyróżnienia: Diplôme d'Honneur FEBS; odznaczenia: Medal Komisji Edukacji Narodowej; zainteresowania pozanaukowe: sztuka współczesna. – Kontakt: e-mail: a.szewczyk@nencki.edu.pl

Katarzyna Turnau, prof. dr hab.; specjalność naukowa: mykologia; stanowisko, miejsce pracy: profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Instytut Nauk o Środowisku; inne stanowiska i funkcje: dziekan Wydziału Biologii i Nauk Rolniczych PAN; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: International Mycorrhiza Society, International Symbiosis Society; nagrody i wyróżnienia: Laur Jagielloński 2021; zainteresowania pozanaukowe: muzyka. – Kontakt: e-mail: katarzyna.turnau@uj.edu.pl

Wydział V Lekarski

Członkowie czynni

Józef Dulak, prof. dr hab.; specjalność naukowa: biotechnologia medyczna: stanowisko, miejsce pracy: profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Wydział Biochemii, Biofizyki i Biotechnologii, kierownik Zakładu Biotechnologii Medycznej; inne stanowiska i funkcje: zastępca przewodniczącego Komitetu Biotechnologii PAN; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: International Society for Stem Cell Research (ISSCR), European Society of Cardiology (fellow), European Society of Gene and Cell Therapy (ESGCT), European Vascular Biology Organisation (EVBO), Polskie Towarzystwo Biochemiczne; doktor *honoris causa* Uniwersytetu w Orleanie, Francja (2012); nagrody i wyróżnienia: Nagroda im. Tadeusza Browicza PAU (2010), Nagroda im. Louisa Federica Leloir Ministerstwa Nauki w Argentynie (2012), indywidualna Nagroda Rektora UJ I stopnia (2019), indywidualna Nagroda Rektora UJ za najlepsze publikacje (2009), wyróżnienie Wydziału Przyrodniczego PAN za cykl publikacji (2021); zainteresowania pozanaukowe: bioetyka, społeczna rola nauki, fotografia, polityka. – Wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2011. – Kontakt: Uniwersytet Jagielloński, Zakład Biotechnologii Medycznej, Wydział Biochemii, Biofizyki i Biotechnologii, ul. Gronostajowa 7, 30-387 Kraków, e-mail: jozef.dulak@uj.edu.pl

Kalina Kawecka-Jaszcz, prof. dr hab.; specjalność naukowa: hipertensjologia, kardiologia; miejsce pracy: emerytowany profesor Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, I Klinika Kardiologii i Elektrokardiologii Interwencyjnej oraz Nadciśnienia Tętniczego UJ CM (kierownik Kliniki w latach 1991-2011); inne stanowiska i funkcje: była prodziekan Wydziału Lekarskiego UJ CM, przewodnicząca Komisji Nauk Medycznych PAN, ekspert Narodowego Centrum Nauki, członkini Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, członkini rad redakcyjnych czasopism lekarskich; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Kardiologiczne (członek honorowy), Polskie Towarzystwo Nadciśnienia Tętniczego (członek honorowy), Polskie Towarzystwo Lekarskie, European Society of Cardiology, European Society of Hypertension; nagrody i wyróżnienia: Nagrody Polskiej Akademii Nauk, Nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Nagrody Ministra Zdrowia, nagrody polskich i zagranicznych towarzystw naukowych, Medal Lithuanian Society of Cardiology, Nagroda Zaufania „Złoty OTIS”, Laur Jagielloński, Medale Prezydenta Miasta Krakowa i Wojewody Małopolskiego, Medal Gloria Medicinæ; odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej, zainteresowania: współzałożycielka i członkini Rady Fundacji Klinik Kardiologicznych UJ CM „Przeciw Zawałowi Serca”, kształcenie kadry lekarskiej (45 specjalistów w zakresie chorób wewnętrznych, kardiologii i hipertensjologii). – Wybrana na członka korespondenta 23 czerwca 2012. – Kontakt: e-mail: mckaweck@cyf-kr.edu.pl

Członek korespondent

Katarzyna Mizia-Stec, prof. dr hab.; specjalność naukowa: nauki medyczne, kardiologia; stanowisko, miejsce pracy: profesor Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, prorektor ds. nauki i współpracy międzynarodowej, kierownik I Katedry i Kliniki Kardiologii (od 2012), Wydział Nauk Medycznych; inne stanowiska i funkcje: przewodnicząca Asocjacji Echokardiografii Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego (2021–2023), kurator Studenckiego Towarzystwa Naukowego SUM (2010–2019), dyrektor Szkoły Doktorskiej w SUM (2019–2020); członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Polskie Towarzystwo Kardiologiczne, Europejskie Towarzystwo Kardiologiczne (European Society of Cardiology); nagrody i wyróżnienia: nagroda PTL dla najlepszego absolwenta SAM (1992), I nagroda w konkursie na najlepszą pracę poglądową Polskiego Towarzystwa Lekarskiego

dla lekarzy przystępujących do I stopnia specjalizacji (1993), Nagroda im. prof. J. Szaflarskiego Studenckiego Towarzystwa Naukowego SAM (2005), Nagroda Instytutu Aterotrombozy za najlepszą pracę naukową (2006), nagroda za najlepszą pracę oryginalną, opublikowaną w czasopiśmie „Endokrynologia, Otyłość i Zaburzenia Przemiany Materii” (2007), Nagrody Rektora SAM/SUM za działalność dydaktyczną i naukową (wielokrotnie); odznaczenia: Medal Komisji Edukacji Narodowej; zainteresowania pozanaukowe: aktywny wypoczynek w otoczeniu przyrody, narciarstwo (zjazdowe, biegowe), żeglarstwo (jeziora mazurskie), turystyka górską. – Kontakt: e-mail: kmiziastec@gmail.com

Wydział VI Twórczości Artystycznej

Członkowie czynni

Marek Budzyński, prof. dr hab.; dziedzina: urbanistyka, architektura; stanowisko, miejsce pracy: „Marek Budzyński Architekt” Sp. z o.o., prezes; inne stanowiska i funkcje: emerytowany profesor Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Stowarzyszenie Architektów Polskich (SARP), Towarzystwo Urbanistów Polskich (TUP); nagrody i wyróżnienia: Nagroda Ministra Rozwoju Techniki za książkę *Przekształcanie przestrzeni dla trwania życia, poznawanie, szukanie*, zrealizowane I nagrody w konkursach (Ursynów Północny – wielofunkcyjny zespół miejski dla 38 tys. mieszkańców, Sąd Najwyższy – gmach, Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego – gmach, Opera w Białymstoku – gmach, Kampus Uniwersytetu w Białymstoku – zespół obiektów Matematyka, Fizyka, Chemia, Biologia, Uczelniane Centrum Kultury); odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Srebrny Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”, Odznaka Honorowa „Zasłużony dla budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych”; zainteresowania pozanaukowe: jazda na nartach w lesie, pływanie w szuwarach. – Kontakt: e-mail: mb@mbarch.pl

Agnieszka Holland; dziedzina: reżyseria filmowa; stanowisko, miejsce pracy: Lato Productions Inc.; inne stanowiska i funkcje: reżyserka, scenarzystka, tłumaczka, prezydentka Europejskiej Akademii Filmowej; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych i artystycznych: Amerykańska Akademia Filmowa, Europejska Akademia Filmowa; doktoraty *honoris causa*: Uniwersytet Rzymski „La Sapienza”, Wydział Filmowy i Telewizyjny Akademii Sztuk Scenicznych

w Pradze (FAMU), Uniwersytet Brandeisa w Waltham w stanie Massachusetts (Brandeis University in Waltham, Massachusetts, USA); nagrody i wyróżnienia: Nagroda „Gratias Agit” (Czechy); odznaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”, Order Księżnej Olgi III Stopnia (Ukraina); zainteresowania pozanaukowe: literatura, sztuka, muzyka, nauki społeczne i polityczne. – Kontakt: e-mail: anna.szleminska@zaagencja.com

Jacek Sroka; dziedzina: artysta malarz, grafik; stanowisko, miejsce pracy: niezależny artysta; inne stanowiska i funkcje: w latach 80. XX w. pracownik dydaktyczny w Akademii Sztuk Pięknej w Krakowie, w 2018 „visiting artist” w Akademii Sztuk Pięknych Uniwersytetu Tsingua w Pekinie; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych i artystycznych: Związek Polskich Artystów Plastyków; nagrody i wyróżnienia: retrospektywne wystawy muzealne: Musée Des Beaux Arts, Chambéry, Francja (1995), Musée d’Ussel, Francja (2005), Muzeum Narodowe w Krakowie (2008), Museu Oscar Niemeyer, Kurytyba, Brazylia (2013), Muzeum Górnośląskie, Bytom (2017), Nagroda im. Witolda Wojtkiewicza (2001); odznaczenia: Brązowy Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” (2016), Medal Vive l’Art przyznany przez ZPAP Okręg Krakowski (2019); zainteresowania pozanaukowe: autor i współautor scenariuszy trzech filmów o tematyce artystycznej. – Kontakt: e-mail: jacek@sroka.pl

Zagraniczni

Wydział I Filologiczny

Margreta Grigorova, prof. dr hab.; specjalność naukowa: literatury słowiańskie, literatura polska; stanowisko, miejsce pracy: profesor w Katedrze Sławistyki Uniwersytetu Wielkotypmowskiego im. Św. Św. Cyryla i Metodego (wykładowca literatur słowiańskich i literatury polskiej); inne stanowiska i funkcje: członek Komisji Atestacyjnej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wielkotypmowskiego oraz Uniwersyteckiej Komisji Etyki tegoż Uniwersytetu, redaktor tematyczny polonistycznych numerów gazety literackiej „Literaturen Westnik”; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Międzynarodowe Stowarzyszenie Studiów Polonistycznych (MSSP), Polskie Towarzystwo Conradowskie (PTC), International Elias Canetti Society; nagrody

i wyróżnienia: Odznaka Honorowa „Zasłużony dla Kultury Polskiej” (2014), wyróżnienie Nagrody Polonicum Uniwersytetu Warszawskiego (2018), finalistka Nagrody Jana Kochanowskiego w edycji konkursu 2012–2016 za książkę *Oczyrna słowa. Studia polonistyczne*, Bułgarska Państwowa Nagroda im. Racha Stoyanova za całokształt działalności literackiej (2022); odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi za popularyzowanie kultury polskiej (2019); zainteresowania i osiągnięcia pozanaukowe: przekłady literatury polskiej – książki: Czesław Miłosz, *Rodzinną Europą* (z Mirą Kostową, 2012), Marek Bieńczyk, *Książka twarzy* (2015), Władysław Szpilman, *Pianista. Warszawskie wspomnienia* (2019), Gustaw Herling-Grudziński, *Skrzydła ołtarza. Opowiadania. Dzienniki. Eseje* (z Desislavą Nedyalkową, tom zbiorowy, 2021) oraz liczne tłumaczenia wierszy, reportaży, prozy, krytyki literackiej w antologiach oraz w prasie literackiej i kulturalnej. – Kontakt: e-mail: margretag@yahoo.com, m.grigorova@ts.uni-vt.bg

Siergiej Iwanowicz Nikolajew, prof.; specjalność naukowa: literatura rosyjska i polska, literaturoznawstwo porównawcze; stanowisko, miejsce pracy: główny badacz, kierownik Wydziału Literatury Rosyjskiej XVIII Wieku w Instytucie Literatury Rosyjskiej (Dom Puszkina) Rosyjskiej Akademii Nauk (Sankt Petersburg); inne funkcje i stanowiska: wieloletni wykładowca historii literatury polskiej na Petersburskim Uniwersytecie Państwowym; członek Rosyjskiej Akademii Nauk (rzeczywisty). – Kontakt: The Institute of Russian Literature (Pushkin House) Russian Academy of Sciences, Russia, 199034, St. Petersburg, nab. Makarova, 4; tel.: +7(812)3281901, fax: +7(812)3281140; e-mail: irliiran@mail.ru

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Wołodymyr Horbatenko, prof.; specjalność naukowa: nauki polityczne, prawoznawstwo; stanowisko, miejsce pracy: kierownik badań w Instytucie Państwa i Prawa im. Wołodymyra Koreckiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy (Kijów); inne funkcje i stanowiska: współautor i wydawca wielu naukowych prac zbiorowych, badacz i wykładowca współpracujący z wiodącymi uniwersytetami ukraińskimi, nauczyciel licznych specjalistów z dziedziny nauk politycznych i prawoznawstwa, redaktor naczelny ze strony Ukrainy czasopisma „Studia Politologica Ucraino-Polona”; nagrody i wyróżnienia: Państwowa Nagroda Ukrainy w dziedzinie nauki i technologii (2004), tytuł honorowy Zasłużony Pracownik Nauki i Technologii Ukrainy (2019), dyplom Rady

Najwyższej Ukrainy (2019); odznaczenia: Order Księcia Jarosława Mądrygo V klasy (2009); zainteresowania i osiągnięcia: badania problemów politycznej modernizacji, analizy i prognoz, historii studiów politycznych i prawniczych, filozofii polityki i prawa, stosunków ukraińsko-polskich, autor książek: *Ukraine and the world at the turn of the millennium* (1999), *Political forecasting: theory, methodology, practice* (2006), *Futurology and politics* (2019), *Czesław Miłosz: „More than one life”* (2022). – Kontakt: Triochsviatytska St. 4 B, Kyiv, Ukraine, 01001, tel.: +38 (044) 278 51 55, +38 (044) 279 73 96, fax: +38 (044) 278 81 27, e-mail: idpnanu@gmail.com

Jan Rychlík, prof.; specjalność naukowa: historia, etnologia; stanowisko, miejsce pracy: emerytowany profesor współczesnej historii powszechnej w Katedrze Historii na Wydziale Przyrodniczym, Humanistycznym i Pedagogicznym Uniwersytetu Technicznego w Libercu (Czechy); inne funkcje i stanowiska: profesor historii czeskiej i słowackiej w Instytucie Historii Czech na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Karola w Pradze; członkostwo w towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych: Czesko-Słowacka Komisja Historyków (Česko-slovenská komise historiků/Česko-slovenská komisia historikov), Polsko-Czeskie Towarzystwo Naukowe, Stowarzyszenie Historyków Czech, Moraw i Śląska – Klub Historyczny (założony w 1872, Sdružení historiků Čech, Moravy a Slezska – Historický klub), Slovak Historical Society (Slovenská historická spoločnosť), Czech Ethnographical Society (Česká národopisná společnost), Societé International d’ethnologie et folklore (SIEF); doktor *honoris causa* Uniwersytetu Sofijskiego im. Św. Klemensa z Ochrydy (2014). – Kontakt: Katedra Historie, FP TUL, ul. Studentská 1402/2, 461 17 Liberec, tel.: (+420) 48 535 4240, e-mail: jan.rychlik@tul.cz; Ústav českých dějin, Filozofická fakulta UK, Nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1, tel.: (+420) 221 619 204, e-mail: jan.rychlik@ff.cuni.cz

Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych

Dominique Delande, prof.; specjalność naukowa: fizyka atomowa, fizyka teoretyczna; stanowisko, miejsce pracy: dyrektor ds. badań w Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS, Francja); nagrody i wyróżnienia: Gutzwiller Fellow 2000 of the Max-Planck Society (Niemcy), Polsko-Francuska Nagroda Marii Skłodowskiej-Curie i Pierre’a Curie Fundacji na rzecz Nauki Polskiej i Francuskiej Akademii Nauk (wspólnie z prof. Jakubem Zakrzewskim, 2019), Srebrny Medal CNRS

(2002, Francja). – Kontakt: Laboratoire Kastler-Brossel – Case 74, Sorbonne Université 4, place Jussieu, F-75252 Paris Cedex 05, France; tel.: +33 1 44 27 27 97; e-mail: Dominique.Delande@lkb.upmc.fr

Jean-Pierre Demailly, prof.; specjalność naukowa: matematyka (geometria złożona, złożona geometria analityczna, geometria algebraiczna, teoria liczb); stanowisko, miejsce pracy: profesor Université Grenoble Alpes; inne funkcje i stanowiska: były dyrektor Institut Fourier (2003–2006), redaktor naczelny „Annales de l’Institut Fourier”, wydawca „Inventiones Mathematicae”; członek stały Francuskiej Akademii Nauk; wyróżnienia i nagrody: Prix Mergier-Bourdeix Francuskiej Akademii Nauk (1994), Humboldt Prize (1996), Stefan Bergman Prize Amerykańskiego Towarzystwa Matematycznego (2015). – Zmarł 17 marca 2022¹.

Artur Ekert, prof.; specjalność naukowa: fizyka kwantowa, kryptologia; stanowisko, miejsce pracy: profesor Mathematical Institute, University of Oxford; inne stanowiska i funkcje: Lee Kong Chian Centennial Professor (profesor honorowy), National University of Singapore; członek The Royal Society of London. – Kontakt: Mathematical Institute, University of Oxford, e-mail: artur.ekert@maths.ox.ac.uk

Jean-Marie Lehn, prof.; specjalność naukowa: chemia supramolekularna; stanowisko, miejsce pracy: profesor University of Strasbourg Institute for Advanced Study (USIAS), Chair of Chemistry of Complex Systems, profesor honorowy Collège de France, Paris, profesor *emeritus* University of Strasbourg; laureat Nagrody Nobla w dziedzinie chemii (1987) oraz licznych innych nagród, a także ponad 50 doktoratów *honoris causa* (m.in. Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 2022). – Kontakt: ISIS, University of Strasbourg, 8 allée Gaspard Monge F-67000 Strasbourg; tel.: +33 3 68 85 51 45; e-mail: lehn@unistra.fr

Wydział IV Przyrodniczy

Stanisław Wicherek, prof.; specjalność naukowa: geografia, ekologia, nauki o środowisku (zdrowie, struktura agrarna, system wodny, zagrożenia naturalne, zrównoważony rozwój); stanowisko, miejsce pracy: emery-

---

¹ Kandydat na członka zagranicznego PAU (wybrany podczas posiedzenia wyborczego Wydziału III). Zmarł przed letnim Walnym Zgromadzeniem. Notkę sporządzono na podstawie informacji internetowej.

towany profesor, dyrektor ds. badań CNRS, Université Paris Sorbonne, ENS St Cloud-Lyon; inne funkcje i stanowiska: dyrektor jednostki naukowej wielodyscyplinarnej Bio-Geo (20 lat), wiceprezydent i współzałożyciel Instytutu Europejskiego Rozwoju Długotrwałego IEDD (6 lat), członek Narodowej Rady Uniwersytetów CNU, doradca ekspert w życiu naukowo-gospodarczym; inne osiągnięcia naukowe: opublikował ponad 150 artykułów, większość w renomowanych czasopismach międzynarodowych, jest autorem i redaktorem ośmiu książek, wypromował 11 doktorantów, rozwinął na dużą skalę współpracę naukową z polskimi instytucjami naukowymi i uczelniami (PAN, UJ, AGH, SGGW, UW). – Kontakt: Université Paris Sorbonne, 191 rue St Jacques 75005, Paris; e-mail: Stan.wicherek@orange.fr

Wydział V Lekarski

Roberto Ferrari, prof.; specjalność naukowa: kardiologia; stanowisko, miejsce pracy: emerytowany profesor Uniwersytetu w Ferrarze; inne stanowiska i funkcje: założyciel i członek zarządu European Heart for Children (EHC), były prezes European Society of Cardiology (ESC), były prezes International Society for Heart Research (IHR); nagrody i wyróżnienia: Kobe City Award (1992), Gold Medal of International Society for Heart Research World Section (1999), Gold Medal of the European Society of Cardiology (2010), Andreas Gruntzig Award of the Swiss Society of Cardiology (2013), Professor Emeritus of the University of Ferrara (2022), Lifetime Achievement Award of the Heart Failure Association of the European Society of Cardiology (2022); inne informacje: [https://en.wikipedia.org/wiki/Roberto_Ferrari_\(cardiologist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Roberto_Ferrari_(cardiologist)). – Kontakt: e-mail: fri@unife.it

Krzysztof Mrózek, dr hab.; specjalność naukowa: medycyna (cytogenetyka, genetyka, hematologia, onkologia); stanowisko, miejsce pracy: pracownik naukowy (*Research Scientist*) w Comprehensive Cancer Center, Clara D. Bloomfield Center for Leukemia Outcomes Research, The Ohio State University, Columbus, Ohio, USA; inne funkcje i stanowiska: wiceprzewodniczący Karyotype Review Committee of the Alliance for Clinical Trials in Oncology (dawniej Cancer and Leukemia Group B), współredaktor czasopisma „Leukemia” (od 2008), członek Editorial Academy czasopisma „International Journal of Oncology” (2009–2016), członek Kolegium Redakcyjnego (*Review Editor*) czasopisma „Frontiers in Oncology” (2011–2018); członkostwo w towarzystwach i sto-

warzystwieniach naukowych: American Society of Hematology (ASH) – recenzent koordynujący (2013) i recenzent (2012, 2016, 2017) abstraktów zgłaszanych do przedstawienia podczas Annual Meetings of ASH, American Society of Clinical Oncology (*Active-Allied Member*), Polskie Towarzystwo Genetyki Człowieka; wyróżnienia i nagrody: Distinguished Fellow of the Kosciuszko Foundation Collegium of Eminent Scientist of Polish Origin and Ancestry, New York, NY, obecność na liście World's Top 2% Scientists, ogłaszanej przez Stanford University i Elsevier (2019, 2020, 2021), udział w pierwszej edycji rankingu Research.com World's Top Scientists z dziedziny medycyny (2021), zespołowa nagroda Wydziału V Nauk Medycznych PAN za serię artykułów *Cytogenetic analyses of the specificity of chromosome aberrations in cell of synovial sarcoma and breast cancer and studies of chromosome instability in human ovarian carcinoma* (1994), nagroda Polskiego Towarzystwa Genetyki Człowieka za najlepszą pracę habilitacyjną w dziedzinie genetyki człowieka (2014); zainteresowania pozanaukowe: muzyka (rock, jazz, muzyka klasyczna), piłka nożna (klub Newcastle United). – Kontakt: The Ohio State University Medical Center, Room 351, 650 Ackerman Road, Columbus, OH 43202, USA, e-mail: krzysztof.mrozek@osumc.edu

Wydział VI Twórczości Artystycznej

Volodymyr Odrekhivskiy, prof.; dziedzina: rzeźbiarstwo; stanowisko, miejsce pracy: profesor na Wydziale Rzeźby Lwowskiej Narodowej Akademii Sztuki; inne funkcje i stanowiska: rektor Lwowskiej Narodowej Akademii Sztuki w latach 2016–2021; wyróżnienia i nagrody: tytuły honorowe Ludowy Artysta Ukrainy, Zasłużony Artysta Ukrainy; odznaczony Orderem Księcia Jarosława Mądrygo V klasy; inne informacje: www.odre.com.ua. – Kontakt: Lviv National Academy of Arts, 38, Koubiyovycha St., Lviv, 79011, Ukraine, e-mail: volodymyr.oderkhivskiy@lnam.edu.ua

Posiedzenia Wydziałów PAU w 2022 roku¹

Wydział I Filologiczny

- 14.01** – prof. dr hab. Maciej Włodarski, *Sztuka umierania Jakuba z Paradyża*
18.02 – prof. dr hab. Maciej Włodarski, *Sztuka umierania Jakuba z Paradyża c.d.*
18.03 – prof. dr hab. Maria Korytowska, *W obronie humoru*
22.04 – prof. dr hab. Janusz Gruchała, *Dawne kazania jako przedmiot badań*
20.05 – prof. dr hab. Roman Mazurkiewicz, *Conceptio ex osculo – pseudo-apokryficzny drobiazg w tzw. kazaniach Paterka*
18.11 – prof. dr hab. Marek Skwara, *Rola przypisów odautorskich w atrybucji tekstów. Na przykładzie twórczości Franciszka Jaksy Makulskiego*
16.12 – dr Fabio Boni, *Maria Kazimiera Sobieska w Rzymie. Między kabałą a magią*

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

- 14.12** – prof. dr hab. Waldemar Łazuga, „*Wszystko teraz w Polsce to wielka walka słabych ze słabymi*” (M. Dąbrowska). *Gdzie była Polska? W stulecie śmierci pierwszego prezydenta Rzeczypospolitej Gabriela Narutowicza*

Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych

- 20.05** – prof. dr hab. Artur Ekert, *Privacy for the paranoid ones – the ultimate limits of secrecy*

---

¹ Wydział VI nie zorganizował posiedzeń.

Wydział IV Przyrodniczy

- 25.01** – prof. dr hab. Katarzyna Turnau, *Jazda na gapę, czyli tajemnice w świecie mikroorganizmów*
- 1.03** – prof. dr hab. Barbara Płytycz, *Omikron – i co dalej?*
- 29.03** – prof. dr hab. Wiesław I. Gruszecki, *Dlaczego i w jakim celu plamka żółta w naszym oku jest żółta?*
- 27.10** – prof. dr hab. Krystyna Koziec, *Mózg – mikrobiota – dieta*
- 9.11** – prof. dr hab. Zbigniew Ustrnul, *Synoptyczne uwarunkowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i klimatycznych w świetle współczesnych zmian klimatu*

Wydział V Lekarski

- 19.01** – prof. dr hab. Michał Witt, *Czy jesteśmy przygotowani na upowszechnienie nowoczesnych testów genetycznych*
- 27.04** – prof. dr hab. Krzysztof Narkiewicz, *Stres jako czynnik ryzyka chorób układu krążenia*
- 11.05** – prof. dr hab. Aleksander Skotnicki, *50 lat hematologii*
- 7.06** – prof. dr hab. Tomasz Grodzicki, *Ryzyko sercowo-naczyniowe u chorych z zespołem słabości*
- 29.11** – prof. dr hab. Katarzyna Mizia-Stec, *Echokardiografia w chorobach strukturalnych serca – gdzie jesteśmy i dokąd idziemy?*
- 5.12** – prof. dr hab. Lucyna Mastalerz, *Czy astma to jedna choroba?*

Posiedzenia Komisji Naukowych PAU w 2022 roku

KOMISJE WYDZIAŁOWE

WYDZIAŁ I FILOLOGICZNY

Komisja Filologii Klasycznej PAU

- 18.01** – prof. dr hab. Albert Gorzkowski, *Wola moja nie brała udziału w moim stworzeniu – Problem samobójstwa w kulturze starożytnej na przykładzie ksiąg Starego Testamentu*
- 15.02** – dr hab. Rafał Kosiński prof. UwB, *Poczucie tożsamości Wiktora z Tunnuny*
- 15.03** – dr Andrzej Kompa, *Odsyłacze krzyżowe w narracji kronik bizantyńskich i ich użyteczność u ustalaniu autorstwa i redakcji dzieł (na przykładzie Teofanesa Wyznawcy i Jana Malalasa)*
- 26.04** – dr hab. Joanna Komorowska, „*Stoicy, skądinąd zaciężni mężowie, moi przyjaciele...*”: *Plutarcha (z Cheronei) polemiki przeciwko szkole Zenona i Chryzypa*
- 17.05** – dr hab. Andrzej Gillmeister prof. UZ, dr Krzysztof Mogielnicki, *Łacińskie słownictwo ofiarnicze. Prezentacja koncepcji The Lexicon of Latin Sacrificial Terms/ Lexicon Latinitatis Sacrificae*
- 21.06** – dr Aneta Kliszcz, *Tradycja antyczna a II Awangarda na przykładzie twórczości Grzegorza Timofiejewa*
- 25.10** – prof. dr hab. Stanisław Śnieżewski, *Profesor Józef Korpanty – filolog klasyczny i jego dzieło. Wspomnienia*
– prof. dr hab. Tomasz Polański, *Dziedzictwo intelektualne profesora Józefa Korpantego. Wspomnienia studenta*
- 15.11** – dr hab. Sławomir Sprawski prof. UJ, *Okoliczności powołania Ludwika Piotrowicza na katedrę historii starożytnej Uniwersytetu Jagiellońskiego*
- 13.12** – dr hab. Jerzy Ciecieląg prof. UP, *Symbolika morska na monetach Heroda Wielkiego jako dowód na morskie ambicje króla Judei?*

Komisja Neofilologiczna PAU

19.01 – prof. dr hab. Jerzy Brzozowski, *O języku „Biblii Paulistów”*. *Przekleństwo serii przekładowej*

16.03 – dr Agnieszka Kocik, *Od Balzaka do Flauberta. O postromantycznym kryzysie ambicji*

Twórczość Honoriusza Balzaka i Gustawa Flauberta w odmienny sposób przedstawia problem ambicji, zjawiska *par excellence* romantycznego, które w drugiej połowie XIX wieku znacząco się zmieniło.

Powieść lat 30. XIX wieku (balzakowska, ale nie tylko) zarysowuje nowy horyzont realizacji subiektywności: „ja”, «le Moi», karmione legendą napoleońską musi dokonać określenia (przewartościowania) swojego miejsca w historii, przede wszystkim w stosunku do postaci Cesarza, który jest traktowany jako absolutny model tego, co może Wola.

Wydarzenia krwawego „czerwca 1848” i narodziny nowoczesności wprowadzają na karty powieści pokolenie onieśmielone sukcesem poprzedników, niezdolne do czynu – „(u)suszone owoce” – tak Flaubert planował zatytułować powieść *Szkoła uczuć* z 1869, błąkające się na marginesie rewolucji. Postromantyczny (anty)bohater nie potrafi panować nad losem, modelować go, dopasować do swoich pragnień ani też uniknąć konfrontacji z zawiścią demokratyczną (*envie démocratique*), swoistym niepokojem serca, właściwym dla ustroju, który zdaje się obiecywać równe możliwości i szanse awansu społecznego.

20.04 – prof. dr hab. Monika Woźniak, *Ligia biało-czarna i w kolorze: portrety bohaterki Sienkiewicza w filmowych i telewizyjnych adaptacjach „Quo vadis”*

Quo vadis Henryka Sienkiewicza, wydane w 1895 r., odniosło międzynarodowy sukces nieporównywalny z żadnym innym polskim utworem literackim. Popularność zaowocowała licznymi adaptacjami filmowymi, z których tylko jedna powstała w Polsce.

Ukochana Winicjusza, Ligia, w teorii jedna z głównych figur powieści, jest postacią bezbarwną, pozbawioną osobowości, wcieleniem stereotypowej chrześcijańskiej dziewczycy, dzięki której bohater nawraca się na prawdziwą wiarę. Ligia jest także prawie niema, w powieści wypowiada zaledwie kilkanaście zdań. We włoskich adaptacjach z okresu filmu niemeo (Enrico Guazzoniego z 1913 r. i Georga Jacoby’ego z 1924), niemota Ligii z oczywistych powodów nie była problemem. Produkcje te powieliły, a nawet spotęgowały obraz bohaterki jako bezradnej i pasywnej ofiary (męskich) prześladowań. Sytuacja zmieniła się w filmach dźwiękowych. W amerykańskiej superprodukcji z 1951 r. i we włoskim serialu telewizyjnym RAI

z 1985 r. obdarzona głosem Ligia stała się postacią bardziej wyrazistą, która ma poglądy, punkt widzenia i nie waha się ich wyrazić. Potencjał przekształcenia Ligii w pełnowymiarową postać zaprzepaścił niestety Jerzy Kawalerowicz w adaptacji z 2001 r., sprowadzając ją ponownie do przestarzałego modelu kobiety jako pięknego i pozbawionego głosu przedmiotu.

18.05 – posiedzenie panelowe poświęcone zmarłemu 3 marca 2021 prof. Jerzemu Limonowi

Prof. Marta Gibińska przedstawiła dorobek naukowy prof. Limona – prace poświęcone historii obecności teatru szekspirowskiego w Polsce, monografie dotyczące dramatu angielskiego w XVII w. i kultury Anglii wczesnych Stuartów, nowatorskie studium języka Szekspira *Szekspir bez cenzury* oraz rozległe studium kultury i obyczajów czasów Szekspira *Siedem grzechów głównych (z zarazą w tle)*. Jerzy Limon wydał pięć monografii poświęconych problemom czasu i przestrzeni w teatrze, a także teatrowi radia i telewizji. Miał też znakomite dokonania translatorskie, tłumacząc Szekspira, mniej znane sztuki angielskie doby renesansu i współczesne dramaty Toma Stopparda. Sylwetkę profesora dopełniło omówienie jego bogatej działalności literackiej.

Dr Teresa Bałuk-Ulewiczowa przedstawiła historię pojęcia siedmiu grzechów głównych w teologii chrześcijańskiej od późnego antyku po czasy szekspirowskie.

Niemal od zarania chrześcijaństwa teolodzy starali się opracować klasyfikację najcięższych grzechów, opierając się głównie na tradycji Starego Testamentu. Już w połowie II wieku Hermas w utworze *Pasterz* piętnował nadużycia jakie pojawiły się w pierwotnej gminie rzymskiej. Wśród jego następców zajmujących się rozważaniami nad grzechami znaleźli się m.in. Tertulian († ok. 220), Klemens Aleksandryjski († ok. 216) i jego uczeń Orygenes († ok. 252), Laktancjusz († ok. 325), św. Ambroży († ok. 397), Prudencjusz († ok. 415), św. Jan Chryzostom († ok. 407), Ewagriusz z Pontu († 399) i św. Jan Kasjan († 435). *Superbia* (pycha), *avaritia* (chciwość), *invidia* (zazdrość), *ira* (gniew), *luxuria* (nieczystość), *gula* (obżarstwo) i *acedia* (lenistwo) – to lista siedmiu grzechów głównych ostatecznie przyjęta przez Kościół katolicki, co zawdzięczamy papieżowi Grzegorzowi Wielkiemu (ok. 540–604). Poczet siedmiu grzechów głównych ułatwiał kaznodziejom ewangelizację szerokich rzesz wiernych, umożliwiając przy tym w wielu dziedzinach sztuki, w tym w malarstwie i widowiskach dramatycznych, wyrażenie ekspresji artystycznej. Korzystało z tego wielu twórców przez całe średniowiecze aż po czasy nowożytne, zwłaszcza Szekspir.

Prof. Piotr Oczko nawiązał do problematyki sztuki niderlandzkiej XVII w., która stanowiła istotną część rozważań prof. Limona w monografii *Bez cenzury* i w *Siedmiu grzechach głównych*. Omówił istotne cechy malarstwa

niderlandzkiego tego okresu, wiążąc je z realiami życia codziennego, z kontekstem ekonomicznym i społecznym. Wystąpieniu towarzyszyła bogata prezentacja omawianych obrazów.

W ostatnim wystąpieniu Marta Gibińska omówiła monografię *Siedem grzechów głównych*, w której profesor próbował uchwycić nurt myślowy związany z grzeszną naturą człowieka, pokazując to w literaturze i sztuce epoki. Szczególną uwagę poświęcono temu, jak Szekspir mierzy się z grzechem: prof. Limon przedstawił to w wyrazisty sposób na przykładzie *Tragedii Makbeta* z 1606 roku. Analizując sztukę, wskazał na niezmienny system etyczny, którego wyznaczników upatrywać można w etyce chrześcijańskiej. Natura staje się płaszczyzną odniesienia dla wszystkich działań postaci uwikłanych w akcję tragedii, a szczególnie dla dwojga protagonistów, którzy dokonawszy mordu, daremnie starają się zaprzeczyć prawom Natury, a więc w pewnym sensie prawom boskim. Morderstwo staje się nie tylko gwałtem zadany naturze, lecz także samookaleczeniem mordercy, który zabijając, zabija własne człowieczeństwo. Wszystko to w kontekście grzechu pożądania korony, władzy, zaspokojenia ambicji, a także pychy i zawiści. Tragedia Makbeta jest tragedią człowieka, który popełniwszy zbrodnię, walczy do ostatka, by nadać życiu sens przez odrzucenie systemu wartości, w którym życie traci sens. Pełne uświadomienie sobie, tuż przed śmiercią, beznadziejności własnych poczynań i zmagania z siłami, które decydują o losach tego świata, czyni z Makbeta postać tragiczną.

8.06 – dr hab. Joanna Porawska, *Witold Truszkowski (1912–1994): sylwetka zapomnianego filologa*

Witold Truszkowski (1912–1994), długoletni pracownik Instytutu Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, był uczonym o wielostronnym wykształceniu i szerokich horyzontach badawczych – filologia klasyczna i romańska, językoznawstwo ogólne, etnografia i socjologia. Był zwolennikiem badań interdyscyplinarnych, w których metody lingwistyczne łączą się z osiągnięciami historyków, socjologów i etnografów. Największym dziełem Truszkowskiego jest niewydany drukiem *Słownik gwary wiejskiej Drąguś*. Jego maszynopis, liczący około 650 stron, znajduje się w Archiwum Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Zebrany przez siebie materiał językowy ze wsi w rumuńskim Siedmiogrodzie zestawiał z materiałem z polskiej wsi Ochotnica Dolna. Opracował *Studia socjolingwistyczne z dialektologii rumuńskiej. Na materiale wsi Drąguś w Siedmiogrodzie rumuńskim w konfrontacji z polską gwarą wsi Ochotnica Dolna w Gorcach* (Kraków 1992). Wielką zasługą badacza jest łączenie podejścia socjolingwistycznego i etnolingwistycznego z dialektologią. W ten sposób zainicjował nową subdyscyplinę – dialektologię porównawczą.

16.11 – dr Grzegorz Duliński, *Kultura polska jako źródło inspiracji twórczej w poezji quebeckiej XIX i XX wieku. Od François'a Xaviera Garneau do Rogera Briena*

Polacy i Franko-Kanadyjczycy, geograficznie oddzieleni oceanem, historycznie i kulturowo mieli niegdyś, z zachowaniem wszelkich proporcji, wiele cech wspólnych – utratę państwowości w XVIII wieku i nieudane zrywy niepodległościowe w wieku następnym, uporczywą walkę o zachowanie języka i tożsamości narodowej, katolicyzm i bogatą architekturę sakralną. Analogie te, historyczne i nie tylko, postrzegano w XIX i XX wieku nad rzeką Św. Wawrzyńca przez pryzmat dzieł literackich, głównie wierszy. Te z kolei inspirowane były kontaktami z Polakami poza Kanadą. Spotkania owe stały się niejednokrotnie dla quebeckich twórców źródłem inspiracji twórczej. Ukazanie tych nawiązań do naszej kultury w poezji quebeckiej sprzed spokojnej rewolucji lat 60. XX wieku, mało dziś znanych polskiemu czytelnikowi, jest kwestią, nad którą warto się pochylić. Analizowane z perspektywy historyczno-literackiej motywy polskie czerpią między innymi z różnych komponentów kultury: historii nawiązań do naszej kultury w poezji quebeckiej sprzed spokojnej rewolucji – François Xavier Garneau i jego wiersze na temat historii i walki Polaków o wolność, muzyki – liczne utwory Émilego Nelligana inspirowane muzyką Chopina i Paderewskiego, a także z religii i literatury – dwudziestowieczny, dialogowany epos Rogera Briena, w którym szczególnie miejsce zajmuje postać Adama Mickiewicza.

7.12 – dr Aleksandra Kamińska, *Pulapka logocentryzmu: próby przekraczania szowinizmu gatunkowego we współczesnym dramacie brytyjskim*

Wobec wyzwań antropocenu dialog międzygatunkowy zyskuje na znaczeniu, a badania w obrębie humanistyki coraz częściej dotyczą języków zwierząt pozaludzkich i sposobów ich przedstawiania w tekstach kultury. Milinda Banerjee i Jelle J. P. Wouters (2022) koncentrują się na zwierzętach podporządkowanych innym, podkreślając związki między globalnym kapitalizmem a „odmawianiem zwierzętom głosu przez człowieka”. W teatrze zauważalne są dążenia do przekraczania szowinizmu gatunkowego (Una Chaudhuri 2012), co stawia szczególne wyzwania przed dramatem jako medium nieodłącznie związanym z antropocentryczną materią ludzkiego języka. Dramatopisarze muszą stawić czoło potencjalnej przemocy wpisanej w akt językowej reprezentacji, szukać nowych sposobów przedstawiania zwierząt pozaludzkich i relacji międzygatunkowych. Jest to wyzwanie o tyle istotne, że konkretne sposoby używania języka mogą kreować, podtrzymywać i szerzyć szowinizm gatunkowy (Eva Meijer 2018, 2019). Ciekawą i wartą omówienia w tym kontekście próbą szukania nowych

rozwiązań dramatycznych jest krótka sztuka Timberlake Wertenbaker *Being Human* (2020), w której dramatopisarka problematyzuje możliwość wzajemnego zrozumienia zwierząt ludzkich i pozaludzkich za pośrednictwem tekstu dramatycznego, kreując sytuację, w której pszczoła próbuje odegrać człowieka.

Komisja Kultury Słowian PAU

28.01 – dr Rafał Majerek, *Historyczne traumy i aktualne wyzwania. O wybranych aspektach problematyki tożsamości we współczesnym dramacie i teatrze słowackim*

Referat poświęcony został kluczowym kontekstom i etapom rozwoju dramatu i teatru słowackiego po 1989 roku – udziałowi środowisk teatralnych w wydarzeniach aksamitnej rewolucji, marginalizacji twórczości dramatycznej i teatralnej w latach 90. ubiegłego wieku, nowej dynamice rozwojowej od początku XXI wieku, a także relacjom tych sfer działalności artystycznej ze zmieniającym się modelem kultury. Autor referatu, nawiązując do dotychczasowych badań, proponuje, by rozumieć przełom polityczny 1989 roku jako doświadczenie traumatyczne prowadzące do dezorganizacji i destabilizacji wcześniejszego porządku i punktów odniesienia, wymagające strategii i działań przezwyciężających kryzys związany z traumą. Efekty tych działań – reinterpretacje przeszłości (m.in. refleksja nad miejscem i funkcją w nowej rzeczywistości kanonicznych elementów kultury narodowej, powroty do traumatycznych wydarzeń historycznych związanych przede wszystkim z Holokaustem i totalitaryzmem komunistycznym), wypracowanie nowych sposobów rozumienia wspólnoty i jej tożsamości, otwarcie na różnorodność, większa wrażliwość (m.in. na kwestie reprezentacji grup dotychczas marginalizowanych) – wiążą się z procesem posttraumatycznego wzrostu, który współtworzą i odzwierciedlają teksty kultury, w tym dzieła dramatyczne i teatralne.

18.03 – dr hab. Małgorzata Abassy prof. UJ, *Wymiary przyjaźni. Tradycja i ewolucja uniwersyteckiego etosu (Uniwersytet Jagielloński)*

Przyjaźń jako część składowa uniwersyteckiego etosu nie była dotychczas przedmiotem pogłębionej refleksji w świetle rozważań nad reformami i szeroko rozumianą transformacją systemu edukacji. Nie ulega jednak wątpliwości, iż przestrzeń aksjologiczna i wynikające z wartości typy relacji między członkami społeczności akademickiej warunkują i pionowe, i poziome struktury uniwersyteckiego porządku. Semantyka pojęcia przyjaźni wyłania się z namysłu nad tym, w jaki sposób postrzegają zadania uniwersytetu

wykładowcy i studenci, czego poszukują, z wykorzystaniem jakich narzędzi odbywa się realizacja zadania całościowego rozwoju istoty ludzkiej i wywierania wpływu na otoczenie uniwersytetu.

W referacie postawiono pytania o semantykę przyjaźni i różnorakie przejawy jej realizacji jako wartości niewymienionej w oficjalnych dokumentach, ale obecnej w tekstach zastanych – przemówieniach publicznych przedstawicieli nauki.

29.04 – bp dr hab. Michał Janocha prof. UW, *Odrodzenie sztuki sakralnej na Ukrainie*

Referat, poświęcony fenomenowi odrodzenia sztuki sakralnej na Ukrainie po odzyskaniu niepodległości w 1991 roku, poprzedzała skrótowa prezentacja bizantyńsko-ruskiej sztuki Rusi Kijowskiej na ziemiach ukraińskich, sztuki barokowej Rusi Koronnej i sztuki ukraińskiej w Galicji. Rozwój sztuki sakralnej brutalnie przerwały rewolucja bolszewicka i okupacja sowiecka. Po I wojnie światowej sakralna sztuka ukraińska mogła rozwijać się jedynie na emigracji, głównie w Kanadzie i USA, a także w okresie 20-lecia międzywojennego w II Rzeczypospolitej. Eksplozję twórczości sakralnej po upadku ZSSR, szczególnie w budownictwie cerkwi i malarstwie ikonowym, przerwała rosyjska agresja w 2022 roku.

W referacie omówiono różne nurty architektury sakralnej i malarstwa ikonowego, począwszy od tradycjonalistycznego powrotu do źródeł staroruskich lub barokowych, po tendencje awangardowe i postawangardowe oraz ich związek z przynależnością wyznaniową – prawosławni/grekokatolicy/rzymokatolicy. Na koniec zaprezentowano obiekty sakralne zniszczone przez Rosjan po agresji w 2022 roku.

20.05 – dr hab. Dorota Kulczycka prof. UZ, *Jan Paweł II i wartości katolickie a Rosja – na podstawie filmów dokumentalnych Tamary Elżbiety Jakżyny*

Prelegentka wygłosiła referat o unikatowych w kulturze rosyjskiej filmach o Janie Pawle II, których twórczynią była Tamara Jakżyna, dziennikarka o polskich korzeniach. Zamysłem reżyserki było przybliżenie rosyjskim odbiorcom sylwetki „polskiego papieża” i odsłonięcie wartości, które głosił i którymi żył. Walorem dokumentów są pełne uznania wypowiedzi mieszkających w Rosji przedstawicieli różnych religii i wyznań: prawosławnego, żydowskiego, muzułmańskiego na temat pontyfikatu. Jakżyna pokazuje mosty, jakie łączyły Rosję i Rosjan z Watykanem, pozwala różnym autorytetom wypowiedzieć się na temat, dlaczego Jan Paweł II nie mógł przyjechać do Rosji, zwraca uwagę na personalistyczne i pokojowe akcenty w nauczaniu Wielkiego Polaka.

24.06 – dr Anna Cholewa-Purgał, *Afirmacja prawosławia w anglosferze. Wokół myśli ojca Serafina Rose'a i Richarda Swinburne'a*

W obliczu wewnętrznego rozłamu prawosławia związanego z wojną w Ukrainie, w referacie podjęto próbę ukazania dwóch wybitnych postaci kultury anglosaskiej – konwertytów, których myśl i twórczość stanowią apologię prawosławia, płynącą paradoksalnie z ponowoczesnego Zachodu. Są to ojciec Serafin Rose (1934–1982), amerykański hieromnich – asceta i odnowiciel tradycji wczesnomonastycznej w Ameryce Północnej, i Richard Swinburne, urodzony także w 1934 r. brytyjski profesor Uniwersytetu w Oksfordzie, jeden z najwybitniejszych współczesnych filozofów chrześcijańskich, dowodzący logiki teizmu z wykorzystaniem metodologii tomizmu i nauk ścisłych. Obaj myśliciele, pochodzący z protestanckiego kręgu tradycji zanegowanej przez nurt neonihilizmu, wnoszą, niezależnie od siebie, cenny wkład do globalnego dyskursu prawosławia, odzwierciedlający jego żywotność w krajach anglojęzycznych i wzbogacony o perspektywę zachodnią.

28.10 – dr Aleksandra Hudymač, *Tulacz, potomek tulaczy. Nomadyzm w dzienniku podróży Martina Kukučina Prechádzka po Patagonii (Spacer po Patagonii)*

Autorka podjęła w swoim wystąpieniu próbę odpowiedzi na pytanie, czy kategoria nomadyzmu może okazać się przydatna w odniesieniu do biografii słowackiego pisarza, uwidocznionej zwłaszcza w dzienniku podróży *Spacer po Patagonii*. Zapiski te stanowią novum na tle innych relacji z podróży Kukučina, często silnie zbeletryzowanych. *Spacer...* charakteryzuje dokumentalna wręcz drobiazgowość, a przestrzeń Patagonii jest nieustannie konfrontowana z przestrzenią rodzimej Orawy, której mapę autor przywołuje z pamięci. W ten sposób w dzienniku zderzają się przestrzeń inności i swojskości.

25.11 – prof. dr hab. Maciej Czerwiński, *Mapa i krajobraz. Wartościowanie przestrzeni w twórczości Antuna Gustava Matoša (miejsce Dalmacji w geografii wyobrażonej narodu)*

Literatura odgrywa istotną rolę w kształtowaniu mapy wyobrażonej narodu. W wystąpieniu podjęto próbę omówienia twórczości pisarza chorwackiej moderny, Antuna Gustava Matoša, w kontekście jej roli w przetwarzaniu krajobrazu chorwackiego i tworzeniu wyobrażonej mapy Chorwacji. Badania dotyczą dwóch zagadnień: korelacji wyobraźni przestrzennej z projektami ideologicznymi – chorwackiej vs. jugosłowiańskiej idei narodowej, a także sposobów semiotyzacji krajobrazu jako formy przewyciężenia regionalizmu kulturowego.

16.12 – dr hab. Jacek H. Kołodziej prof. UJ, *Kanon wartości kulturowych Słowian w językoznawczych badaniach obrazu świata*

Przyjmując założenie, że Słowiańszczyzna nadal w jakimś sensie stanowi wspólnotę kulturową (odwołującą się do pamięci o pierwotnej wspólnotowości wraz z próbami jej rekonstrukcji oraz do wielorakich czynników łączących i dzielących Słowian w ostatnich wiekach), autor referatu przywołuje prace etnolingwistów rekonstruujących system wartości Słowian na podstawie językowego obrazu świata (analizy porównawcze prowadzone od 2001 roku przez twórców konwersatorium EUROJOS, przez naukowców z Instytutu Filologii Polskiej UMCS, Instytutu Slawistyki PAN w Warszawie i Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej z Opola, a także ich międzynarodowych współpracowników). Zwieńczeniem prac i bogatym zbiorem danych empirycznych jest *Leksykon aksjologiczny Słowian* pod red. Jerzego Bartmińskiego i in. Przede wszystkim na jego podstawie, omawiając koncepty kulturowe *domu* i *Europy*, autor przedstawia specyficzne dla kultur słowiańskich znaczenia tych pojęć. Podobnie jak w przypadku innych kluczowych wartości kultury: *godności* i *honoru*, *wolności*, *pracy*, *równości*, *narodu*, *rodziny*, *Boga*, *zdrowia* itd., bogactwo ich znaczeń i odniesień, i niedający się niczym zastąpić lokalny koloryt – często w opozycji do języków niesłowiańskich – jest ważną przesłanką w dyskusji na temat tożsamości wspólnoty Słowian.

Komisja Historii Sztuki PAU

13.01 – dr hab. Tomasz Węclawowicz, *Jak widzą nas z daleka. Badania Paula Crossleya i Erica Ferniego nad średniowieczną architekturą Małopolski*

10.02 – dr Joanna Wolańska, *Jeszcze raz o tzw. kaplicy Sobieskiego na Kahlenbergu*

10.03 – prof. dr hab. Marcin Fabiański, *Geneza formalna pomnika Ludwika Mikołaja Szydłowieckiego. Z badań nad rzeźbą nagrobną Bartolomea Berrecciego*

21.04 – prof. dr hab. Wojciech Bałus, *Miejsce szkoły wiedeńskiej w polskiej historiografii artystycznej okresu międzywojennego*

12.05 – dr hab. Józef Grabski, *Jacopo Tintoretto versus Scarpagnino. Środki artystyczne wiążące malarstwo z architekturą w „Sala d’Albergo” Scuola di San Rocco w Wenecji*

9.06 – dr Agata Dworzak, *Geografia „lwowskiej rzeźby rokokowej” w świetle najnowszego stanu badań*

13.10 – dr Dorota Jędruch, *Teoria architektury Fernanda Pouillona (1912–1986) wyrażona w jego powieści „Okrutne kamienie”*

- 10.11** – dr Mateusz Grzęda, *Portret w epoce ostatnich Jagiellonów*
8.12 – mgr Krzysztof J. Czyżewski, prof. dr hab. Marek Walczak, *Jacob Mertens z Antwerpii i jego działalność malarska w Krakowie (ok. 1589–1609)*

Komisja Etyki Komunikacji PAU

- 20.01** – prof. dr hab. Mirosław Karwat, *Właściwości myślenia ideologicznego*
28.04 – ks. prof. dr hab. Michał Drożdż, *Etyczne konteksty prawdy jako wartości poznawczej*
19.09 – prof. dr hab. Andrzej Bogusławski, *Kłamstwo w kręgu metajęzykowych prawd koniecznych*

WYDZIAŁ II HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY

Komisja Środkowoeuropejska PAU

- 18.01** – prof. dr hab. Jakub Polit, *Pojednanie polsko-niemieckie i „pojednanie” chińsko-japońskie – porównanie*
15.02 – dr Marcela Gruszczyk, *Emanacja idei jedności słowiańskiej w Europie w latach 40. XX wieku*
15.03 – dr Katarzyna Niemczyk, *Obraz gospodarów moldawskich źródłach im współczesnych*
19.04 – dr hab. Krzysztof Nowak prof. UŚ, *Rumuński październik, czyli przełomy i przemiany w Rumunii w I połowy lat 60. XX wieku (z okien ambasady PRL)*
17.05 – dr Sławomir Lucjan Szczesio, *Dyplomacja amerykańska wobec konfliktów jugosłowiańskich w 1992 r.*
21.06 – prof. dr hab. Ilona Czamańska, dr hab. Jędrzej Paszkiewicz prof. UAM, dr hab. Wojciech Sajkowski prof. UAM, *Włosy – główne problemy badawcze*
15.11 – dr hab. Stanisław Pijaj prof. UJ, *Dziewiętnastowieczny Wiedeń jako centrum życia kulturalnego Słowian (bale i „besedy” słowiańskie)*
20.12 – prof. Jiří Friedl, *Do domu i na wolność. Rola Czechosłowacji w migracjach polskiej ludności 1945–1948*

Komisja Wschodnioeuropejska PAU

- 24.01** – dr Kamil Ruszała, *Rusini (Ukraińcy) na uchodźstwie podczas I wojny światowej w monarchii naddunajskiej*

Wykład poświęcono zapomnianym doświadczeniom setek tysięcy cywilów z obszaru Galicji, którzy wskutek działań wojennych zmuszeni byli opuścić miejsce zamieszkania i ewakuowano ich w głąb imperium Habsburgów. Skupiono się przede wszystkim na ludności etnosu rusińskiego z Galicji, w rozumieniu kategorii administracyjnej poddanych austriackich: niem. *Ruthenen*.

Poruszono problemy związane z lokacją uchodźców w specjalnie przygotowanych obozach albo poza nimi, blisko ludności miejscowej. Przedstawiono też wątki dotyczące relacji między uchodźcami a miejscowymi, powrotów do Galicji i repatriacji uchodźców w latach 1915–1918.

28.02 – dr hab. Henryk Głębocki, *Kwestia polska w strategiach Imperium Rosyjskiego wobec zachodnich peryferii – od Mikołaja I do Mikołaja II*

System polityczny, społeczny i ideologiczny Imperium Rosyjskiego, oparty na carskiej autokracji, po wcieleniu ziem I Rzeczypospolitej zderzył się z jej republikańskim dziedzictwem. Przednowoczesna Rosja nie była w stanie zunifikować nowych poddanych.

Represje po kolejnych powstaniach, zwłaszcza po 1831 roku, zaowocowały eksperymentowaniem, szczególnie na Kresach, z nowoczesnymi metodami rusyfikacji, w tym eksterminacją większej niż w Rosji liczby szlachty. Zderzenie z polskim patriotyzmem doprowadziło do stworzenia na polecenie cara pierwszej nowoczesnej ideologii nacjonalizmu państwowego – tzw. oficjalnej narodowości.

Wybuch powstania styczniowego i próba pozyskania ludności chłopskiej w Kongresówce i na tzw. ziemiach zabranych były jedynie częścią szerszego eksperymentu przebudowy stosunków społecznych, ekonomicznych i etnicznych na zachodnich peryferiach. Część zwolenników rosyjskiego nacjonalizmu chciała tym programem objąć także inne prowincje. Jednak dopiero kolejny władca Aleksander III, wychowany w duchu nacjonalizmu, podjął od początku lat 80. XIX wieku całościową politykę rusyfikacji także lojalnych dotąd prowincji. Zderzenie z siłą polskiej tożsamości w XIX wieku wytworzyło ideologię nowoczesnego imperiocentrycznego nacjonalizmu rosyjskiego. Wiele jego pojęć, mitów i argumentów, uzasadniających prawa do panowania nad ziemiami wschodnimi I RP, wykorzystano w ostatnich latach do ideologicznego i propagandowego uzasadniania imperialnej agresji współczesnej Rosji na Ukrainie i jej praw do panowania nad Europą Wschodnią.

30.05 – prof. dr hab. Stanisław Wiech, *Bić po kieszeniach. Finansowy terror w guberniach litewsko-białoruskich w pierwszym dziesięcioleciu po upadku powstania styczniowego (1864–1874)*

W polityce depolonizacji tzw. ziem zabranych jednym z najważniejszych kierunków, wytyczonych w trakcie tłumienia powstania styczniowego i pogłębianych po jego upadku, był terror finansowy. Wpisywał się on w system terroru państwowego, jaki za sprawą wileńskiego generała Michała Murawjowa „Wieszatiela” stosowano wobec polskich mieszkańców guberni litewsko-białoruskich. Politykę „bicia po kieszeniach” rozpoczęły wprowadzone w 1863 roku i utrzymane przez wiele dziesięcioleci kontrybucje, podatki i kary finansowe obciążające wyłącznie Polaków. Należały do nich m.in. ściągany do 1897 roku „dziesięcioprocentowy podatek od dochodów” (w rzeczywistości w latach 60. XIX wieku wynosił on około 21,5% dochodu), uzupełniający (усиленный) podatek 10%, podatek 10-rublowy nakładany na jednodworców, podatek 1% od wartości nieruchomości w miastach, podatek na zakup koni, podatek na wycinki lasów, 20-, 25- i 40-procentowy podatek od uposażenia duchowieństwa itd., a ponadto konfiskaty majątków, przymusowa sprzedaż majątków sekwestrowanych, kary za używanie języka polskiego w miejscach publicznych czy noszenie strojów narodowych itp. Zwieńczeniem polityki ekonomicznej walki z Polakami były tzw. prawa grudniowe (10/22 XII 1865), zakazujące Polakom nabywania nieruchomości na ziemiach zabranych.

28.06 – spotkanie z prof. Paulem Robertem Magocsim, autorem monografii *Pod osłoną gór. Dzieje Rusi Karpackiej i Karpatorusinów*, prowadzący: dr hab. Andrzej A. Zięba i dr hab. Helena Duć-Fajfer prof. UJ. Posiedzenie miało charakter otwarty i zgromadziło wielu uczestników spoza Komisji. Otworzył je prof. Jan Ostrowski, prezes PAU. Monografia *Pod osłoną gór. Dzieje Rusi Karpackiej i Karpatorusinów* jest zrewidowaną wersją książki *The Shaping of National Identity* z 1978 roku. Synteza dziejów Rusi Karpackiej obejmuje czasy od prehistorycznych po postkomunistyczne. Dotyczy również karpatorusińskich diaspor niemal na całym globie, a także innych narodowości Rusi – Węgrów, Żydów, Niemców, Rumunów, Słowaków, Romów, Rosjan, Czechów.

Podczas spotkania prof. Magocsi mówił o relacji między pochodzeniem historyka a kierunkami jego zainteresowań naukowych, deklarując przekonanie o konieczności zachowania obiektywizmu w badaniach naukowych. Scharakteryzował też genezę książki. Odnosząc się do jej treści, mówił m.in. o roli języka w kształtowaniu tożsamości Rusinów Karpackich, ich współuczestnictwie w dziedziczeniu kultury Rusi Kijowskiej i skomplikowanych relacjach politycznych w regionie, który zamieszkiwali. Rusini Karpaccy nie mieli własnego państwa, ale mieli wielu państwowych patronów w przeszłości i współcześnie: Węgry, Polskę, Czechosłowację, Jugosławię,

Słowację, Ukrainę. Jako bezpieczeństwa ruch narodotwórczy weszli w szczególną fazę historii w zjednoczonym politycznie kontynencie europejskim. Po wypowiedziach gościa odbyła się ożywiona dyskusja.

Komisja Prawnicza PAU

7.03 – mgr Kacper Górniak, *Recepcja trustu w prawie kontynentalnym*

11.04 – dr hab. Iwona Karasek-Wojciechowicz, *Mechanizm i przesłanki zastąpienia postanowienia niedozwolonego normą dyspozytywną*

Analiza tytułowego zagadnienia została przedstawiona na tle orzecznictwa SN i TSUE w sprawie kredytów frankowych, z uwzględnieniem w szczególności wyroku TSUE *Jelzalogbank* z 2 września 2021 r., C 932/19.

13.06 – dr hab. Marlena Pecyna prof. UJ, prof. dr hab. Józef Dulak, *Odpowiedzialność za stosowanie produktu leczniczego terapii zaawansowanej – wyjątku szpitalnego w ramach tzw. terapii eksperymentalnej z wykorzystaniem komórek macierzystych*

Wystąpienie miało charakter interdyscyplinarny. Pierwsza część skoncentrowana była na zagadnieniach biotechnologicznych związanych z komórkami macierzystymi i wskazaniu zagrożeń, które wynikają z praktyki stosowania terapii o niepotwierdzonej skuteczności z wykorzystaniem komórek określanych jako „macierzyste”. Komórki macierzyste są stosowane z powodzeniem w terapii chorób krwi, uszkodzeniach nabłonka rogówki w oku i przy oparzeniach skóry. Prowadzi się także liczne badania, w tym próby kliniczne, nad wykorzystaniem różnych, odpowiednio dopasowanych, komórek do regeneracji uszkodzonych narządów. Wśród niespecjalistów powszechne jest jednak przekonanie o wyjątkowych właściwościach rozmaitych komórek nazywanych macierzystymi, które mają uzasadniać ich zastosowanie do terapii różnych chorób. Podziela je także niestety wielu naukowców i lekarzy nieświadomych złożoności tematyki komórek macierzystych.

Terapie z wykorzystaniem tzw. komórek macierzystych opierają się na nadużyciu regulacji dotyczącej pojęcia i stosowania produktu leczniczego terapii zaawansowanej – wyjątku szpitalnego i chaosu regulacyjnego związanego z niezgodnością prawa polskiego z prawem unijnym. W wystąpieniu omówiono odpowiedzialność za te nadużycia.

Komisja Historii i Kultury Żydów PAU

12.01 – prof. dr. hab. Sławomir Jacek Żurek, *Literacka komparatystyka pamięci*

Tytuł monografii *Odpamiętywanie polsko-żydowskie* można uznać za określenie całego procesu dokonującego się od ponad trzydziestu lat (od roku 1989) w badaniach historycznych, kulturoznawczych i literaturoznawczych obejmujących wkład polskich Żydów w rozwój kultury polskiej, ich uczestnictwo w życiu społecznym i relacje między nimi a pozostałymi Polakami. Podjęcie takiej eksploracji poprzedzała cisza, która po rozpętanej przez hitlerowców eksterminacji Żydów zapadła wokół ich wielowiekowej obecności w Rzeczypospolitej. Prowadzone w latach 1945–1989 oglądy naukowe – odnoszące się i do obecności, i do unicestwienia świata żydowskiego w czasie Holokaustu – miały ograniczony zakres. Władze komunistyczne nie widziały potrzeby ani przywoływania dziejowego istnienia polskich obywateli żydowskiego pochodzenia, ani pochylenia się nad ich „zniknięciem” podczas wojny. Taka polityka sprawiła, że dla większości Polaków świat żydowski sprzed drugiej wojny światowej i Zagłady stały się zaledwie artefaktami powstałymi na podstawie przebiegających w kulturze procesów postpamięciowych.

Na książkę składają się cztery działy. Pierwszy – *Między Arią a Golusem. O literaturze polskiej, żydowskiej i polsko-żydowskiej*, zawiera rozdziały poświęcone tytułowemu obszarowi do roku 1939, choć nie tylko. Dział drugi – *Cztery strony czasu. Wędrówki pisarskie Arnolda Śluckiego* – w całości mówi o niezwykłym autorze przed- i powojennym, który wprawdzie doczekał się monografii, a odczytania jego utworów pojawiły się w wielu artykułach naukowych, jednak obecne w jego spuściźnie nasycenie wysoko zmetaforyzowanym językiem, pełnym symboli i zagadek metafizycznych, daje możliwość wciąż nowych interpretacji. W trzecim – *Dwie ziemie i dwa nieba. Literackie obrazy polsko-izraelskie*, podmiotem są polscy pisarze w Izraelu, przedwojenni emigranci znęcani do Palestyny ideologią syjonistyczną i żydowscy żołnierze z armii Andersa, także i przemieszczający się z nią cywile, decydujący się na pozostanie na tej ziemi, by włączyć się w budowę państwa żydowskiego oraz ocaleni z Zagłady, przybywający tam w kolejnych *alijach*. Monografię zamyka dział *W tekstowym świecie Zagłady. O najnowszej literaturze polskiej*. Zgłębiane tam piśmiennictwo jest poddane nowej kategoryzacji – rekonstrukcji, subwersji, transfiguracjom. Polscy autorzy drugiego i trzeciego pokolenia post-Szoah dążą do tego, by gorzka prawda o tym traumatycznym doświadczeniu dotarła do kolejnych generacji odbiorców, uświadamiając im, że – czy tego chcą, czy nie – jest ono częścią ich tożsamości kulturowej i od lat wpisuje się w codzienność.

9.03 – dr Alicja Maślak-Maciejewska, *Kazania dla żydowskiej młodzieży szkolnej w XIX-wiecznej Galicji*

W ostatniej ćwierci XIX wieku w Galicji, wraz z szerszym wejściem do szkół ludowych i średnich edukacji religijnej dla Żydów, zaczęto organizować dla żydowskich uczniów kazania, które miały być integralnym uzupełnieniem szkolnych lekcji religii. Odbywały się one w budynku szkolnym lub w lokalnej synagodze, organizowano je dla uczniów jednej placówki lub zbiorczo dla kilku. Wygłaszali je nauczyciele religii, nieposiadający w zasadzie wykształcenia i przygotowania w zakresie homiletyki, a także doświadczeni rabini i kaznodzieje (S. W. Guttman we Lwowie, Ozjasz Thon w Krakowie). W wystąpieniu omówiono okoliczności wprowadzenia kazań dla żydowskiej młodzieży szkolnej, a także scharakteryzowano ten gatunek homiletyczny, uwzględniając m.in. wzorce, z jakich czerpały, typowe treści i nauki, jakie w nich przekazywano.

W prezentacji odwołano się do wyboru ponad 80 kazań dla żydowskiej młodzieży szkolnej, który ukazał się w Wydawnictwach Uniwersytetu Warszawskiego w 2021 roku (*Kazania dla młodzieży żydowskiej w Galicji*, oprac. Alicja Maślak-Maciejewska, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2021).

13.04 – dr hab. Leszek Hońdo, *Nazistowskie badania antropologiczne nad Żydami. Tarnów 1942*

Pod koniec marca i na początku kwietnia 1942 roku Institut für Deutsche Ostarbeit przeprowadził w Tarnowie badania antropologiczne mieszkających tam Żydów. Objęły one 565 osób – dodatkowo 13 przedstawicieli inteligencji i żebraków dla porównania wyników, których potraktowano jako bezmienne numery potrzebne do uzasadnienia ideologicznych teorii. Chciano udowodnić, że Żydzi odróżniają się i fizycznie, i duchowo od Niemców, a także potwierdzić powszechnie formułowany wniosek, iż rozwiązanie „kwestii żydowskiej” będzie możliwe jedynie przez oddzielenie ich od reszty społeczeństwa. Bez czekania na wyniki, które nigdy nie zostały opracowane – poza wstępными opisami, 10 czerwca 1942 roku naziści rozpoczęli w Tarnowie eksterminację Żydów.

Badania, których częściowe wyniki przedstawiono podczas wystąpienia, są finansowane przez Narodowe Centrum Nauki, konkurs Sonata 14, 2018/31/D/HS3/03604.

11.05 – dr Piotr Słodkowski, *Prace z Zagłady i (po)wojenna tożsamość artysty. Henryk Streng/Marek Włodarski a historia sztuki*

Wystąpienie było prezentacją fragmentu badań zawartych w książce *Modernizm żydowsko-polski* (2019). Skupiono się w nim na losach wojennych

polsko-żydowskiego artysty Henryka Strenga/Marka Włodarskiego (1898–1960), które umieszczono w kontekście kolektywnych doświadczeń Ocalałych i problemu tożsamości czasu Zagłady. Następnie przywołano prace malarza z lat 1939–1945, które posłużyły do otwarcia refleksji nad historią sztuki w relacji do wojny. Prace te obnażają nieadekwatność tradycyjnych badań wobec artefaktów tworzonych w sytuacji wydarzeń granicznych. Zarazem niosą jednak potencjał re-profesjonalizacji dyscypliny przez niewykluczające się strategiczne zamknięcie i otwarcie. Zamknięcie, czyli wykorzystanie specjalistycznej kompetencji i poważne potraktowanie obiektów w analizie konserwatorskiej, przy jednoczesnym otwarciu, czyli założeniu, że najważniejszy wymiar prac wojennych odsłaniają inspiracje teoretyczne spoza historii sztuki *sensu stricto*.

Przyjmując narzuconą przez wojnę perspektywę, międzywojenne prace Strenga/Włodarskiego re-figuruję teraz nie jako dzieła sztuki, lecz artefakty, które w fizycznym geście wymazywania starych podpisów i rezygnowania ich nowym nazwiskiem są namacalnym świadectwem zmiany tożsamości. W tym przeniesieniu akcentów to ona staje się głównym przedmiotem mojego zainteresowania. Rekonstruując ją na podstawie bogatych relacji świadków historii, przede wszystkim Ewy Włodarskiej i Stefana Gierowskiego, zwracam uwagę na egzystencjalne współlistnienie nieortodoksyjnego Żyda, Henia, którego przyjaciele nadal tak pamiętali, i Marka Włodarskiego, przechrzyty, jedynej tożsamości, o której wiedziała córka malarza. Relacje i inne dokumenty zaświadczone synchroniczność obu postaci pozwalają opisać ją jako tożsamość o nierównej tymczasowości.

8.06 – dr Aleksandra Oniszczyk, *Polityka sprzeczności: Księstwo Warszawskie wobec Żydów*

Księstwo Warszawskie służyć może jako modelowy przykład państwa z pogranicza świata feudalnego i nowoczesnego. Choć jego władze pod względem ideologicznym deklarowały przynależność do porządku napoleońskiego, przyzwyczajenia i nawyki wyniesione z Rzeczypospolitej rzutowały na sposób uprawiania polityki. Jednym z najbardziej czytelnych tego przykładów są debaty i działania dotyczące ludności żydowskiej. Sprzeczności, które charakteryzowały tę politykę, dowodzą, jak wielkie znaczenie w implementacji prawa odgrywają poglądy decydentów. Dawne uprzedzenia wobec Żydów, ubrane w świeżo ukształtowane i właściwsze dla danej epoki uzasadnienia, zyskiwały w Księstwie Warszawskim nowe oblicze. Wystąpienie, wykorzystujące wieloletnią kwerendę w źródłach lokalnych i centralnym, przywołało zaskakujące przykłady niekonsekwencji i prób lawirowania między wymaganiami narzuconymi z zewnątrz i indywidualnymi przekonaniem o tym, co jest słuszne i sprawiedliwe.

12.10 – prof. dr hab. Łukasz Tomasz Sroka, *Założenia i cele naukowe projektu: Seria Wydawnicza im. Marcela Goldmana „Miasta i Regiony Izraela”, tom 1: „Tel Awiw. Nowoczesne miasto starożytnego narodu”*

Wystąpienie poświęcono przygotowanej do druku książce *Tel Awiw. Nowoczesne miasto starożytnego narodu*, z przedmową burmistrza Tel Awiwu Rona Huldai’ego (<https://austeria.pl/produkt/tel-awiw-nowoczesne-miasto-starozytnego-narodu/>), a także założeniom i celom naukowym Serii Wydawniczej im. Marcela Goldmana „Miasta i Regiony Izraela”.

Kolejne tomy, wyjąwszy otwierający serię Tel Awiw, powinny dotyczyć najmniej dotąd przebadanych i opisanych miast Izraela, które mają interesującą historię. Wyjątkiem będzie jeszcze Hajfa, główne miasto portowe Izraela, ważny ośrodek nauki i gospodarki. Jako kolejne wytypowane zostały miasta najstarsze: Akka, Nazaret, Tyberiada i Safed. Barwną historię mają miasta i wsie założone przez pionierów, którzy przybyli do Izraela pod koniec XIX wieku, m.in. Riszon le-Cijon, Zichron Jaakow, Rechowot, Hadera i Petach Tikwa.

W połowie XX wieku dynamicznie zaczęła rozwijać się Beer Szewa, wcześniej będąca niewielką osadą. Uważana jest za stolicę pustyni Negew. Odrębną grupę tworzą miasta rozwojowe, nazywane w języku hebrajskim *ajat pituach* (ang. *development towns*), wyrosłe z wykorzystaniem terenu obozów (hebr. *maabarot*) dla *olim chadaszim*, czyli nowo przybyłych imigrantów. Za pierwsze miasto tego typu uznaje się Bet Szemesz. Inne to m.in. Or Jehuda, Bet Szean, Kirjat Szemona, Migdal ha-Emek, Arad, Dimona, Kirjat Gat, Micpe Ramon, Ofakim i Sderot.

Zamysłem serii jest nie tylko przedstawienie pojedynczych ośrodków, lecz także ułożenie ich w spójny obraz pozwalający dostrzec związki przyczynowo-skutkowe między ich rozwojem a rozwojem osadnictwa i państwowości żydowskiej w Ziemi Izraela (hebr. Erec Israel).

9.11 – dr Joanna Ostrowska, *Stosunkowo niewielu. O prześladowaniach nieheteronormatywnych Polaków i Żydów w czasie II wojny światowej*

Nieliczni Niemcy, którzy wykorzystywali seksualnie i dręczyli innych więźniów w nazistowskich jednostkach penitencjarnych – tak określano w Polsce mężczyzn skazanych w latach 1933–1945 na mocy paragrafu 175 piętnującego relacje seksualne między mężczyznami. „Oni” byli obcy; byli drapieżcami i było ich niewielu. Z tych trzech powodów nie zajmowano się ich historią, nie upamiętniano i nie traktowano jako ofiar nazistowskiego systemu. Ocalańców przemilczano. W Polsce „takich” ludzi miało nie być.

Mężczyzn uznanych za homoseksualnych aresztowano i więziono w Rawiczu, Międzychodzie, Wronkach, Strzelcach Opolskich, Tarnowie. Wywożono do KL Sachsenhausen, KL Buchenwald, KL Mauthausen,

KL Gross-Rosen, kompleksu obozowego Auschwitz-Birkenau-Monowitz i na Majdanek. Ginęli w jednostkach penitencjarnych na terenie Rzeszy, a jeśli udało im się przeżyć, wracali do domu. Ich groby można odnaleźć na polskich cmentarzach. Opowieść o nich nie składa się z pojedynczych śladów. Nawet jeśli ich biografie są niepełne, często urwane lub pozbawione finału, tworzą rozbudowany wielogłos.

14.12 – dr Agata Rybińska, *Manuel Joël (1826–1890) – rabin z kręgu Wissenschaft des Judentums*

Celem wystąpienia było przedstawienie życia, twórczości i działalności wrocławskiego rabina Manuela Joëla (1826–1890). Zostały uwzględnione różne konteksty: historii Żydów, historii regionalnych (lokalnych, w tym Żydowskiego Seminarium Teologicznego we Wrocławiu), historii idei (*Wissenschaft des Judentums*), historii filozofii religii, a także historii kobiet, np. Żydówek z rodziny Joëłów. Przy okazji zasygnalizowano też recepcję dzieł Joëla, problemy badawcze i „białe plamy”, które implikują potrzebę dalszych badań, a także upamiętnienia tej postaci, ważnej nie tylko dla wrocławskich Żydów.

Komisja Prehistorii Karpat PAU

26.04 – PhDr. Karol Pieta DrSc., *Der Fürst von Poprad und sein Grab*

W 2006 roku w Popradzie-Matejovcach na Słowacji przypadkowo odkryto grób germańskiego księcia z końca IV wieku po Chr. W wyjątkowych warunkach glebowych, na głębokości pięciu metrów zachowała się drewniana, zrębowa, zadaszona komora grobowa z drewnianym sarkofagiem i marami, z fragmentami odzieży zmarłego, w tym skórzanej, a także z naczyniami ceramicznymi, mosiężnym wiadrem i koszykiem z łyka. Pochówek został już w starożytności obrabowany, mimo to zachowały się przedmioty użytkowe ze złota, srebra, brązu i bursztynu. Drewniana architektura grobowa i zachowane wyposażenie grobu książęcego z Popradu to jedyne tego rodzaju w Europie. Analizy przyrodnicze pozwoliły ustalić, że pochowany 20-letni mężczyzna pochodził z okolic Tatr Wysokich, chorował na zapalenie wątroby. Był przedstawicielem elity żyjącej w południowej Polsce i w północnej Słowacji, prawdopodobnie z plemienia Wandalów, których materialną kulturę w archeologii określono jako grupę północnokarpacką. W roku 2002 ukazała się pierwsza część publikacji *Poprad-Matejovce. Ein Kammergrab des 4. Jahrhunderts n. Chr. im Zipser Land (Nitra-Schleswig)*. W 2023 roku zostanie otwarta wystawa archeologiczna w Muzeum Podtatrzańskim w Popradzie poświęcona temu odkryciu.

17.05 – dr Bogusław Chorąży, mgr Zofia Zarzycka-Jagosz, *Materiały prehistoryczne z rejonu rotundy św. Mikołaja na Górze Zamkowej w Cieszynie*

Wykład poświęcono najstarszym, prehistorycznym świadectwom osadnictwa, odkrytym w rejonie rotundy św. Mikołaja na Górze Zamkowej w Cieszynie. Podczas badań wykopaliskowych, prowadzonych w rejonie rotundy w czasie kilku akcji – Geoga Raschke w latach 1941–1942, Aliny Kietlińskiej w 1954 r., Teresy Rodzińskiej-Chorąży i Zofii Zarzyckiej-Jagosz w latach 2013–2017 – pozyskano zespół prehistorycznych zabytków liczący kilka tysięcy sztuk. Pochodzi on przede wszystkim z warstw kulturowych powstałych w wyniku zasiedlenia Góry Zamkowej w czasach prehistorycznych. Są to m.in. fragmenty naczyń glinianych i rzadziej spotykane artefakty kamienne oraz wyroby metalowe. Oprócz pojedynczych śladów pobytu społeczności neolitycznych, zwrócić uwagę należy na dwa główne okresy prehistorycznego zasiedlenia Góry Zamkowej – obydwa związane z funkcjonowaniem trwałych, intensywnie zamieszkałych osiedli. Pierwszy z nich przypada na czasy kultury lużyckiej u schyłku epoki brązu i wczesnej epoki żelaza (800–400 p.n.e.), drugi wiąże się z kulturą puchowską z okresu lateńskiego i początków okresu wpływów rzymskich (100 p.n.e.–30 r. n.e.). W tym ostatnim czasie niewykluczone jest funkcjonowanie na Górze Zamkowej ufortyfikowanego grodu, który został zniszczony podczas najazdu.

30.06 – dr Paweł Jarosz, PhDr. Eva Horváthová PhD, Michał Podsiadło, mgr Marcin M. Przybyła, dr hab. Anita Szczepanek prof. PAN, dr hab. Piotr Włodarczak prof. PAN, *Nieinwazyjne badania kurhanów na Nizinie Wschodniosłowackiej*

Celem badań była weryfikacja antropogenicznego charakteru i rozpoznanie struktury wewnętrznej kurhanów na Nizinie Wschodniosłowackiej w miejscowościach Nový Ruskov, Čel'ovce, Plechotice, Michaľany, Veľký Kamenec (okres Trebišov), Zbudza, Trhovište (okres Michalovce). Podczas badań wykonano prospekcję magnetyczną 16 kopców pradziejowych. W większości przypadków uzyskano czytelny obraz magnetyczny. Widoczny jest jeden wzorzec obrazu magnetycznego. Kurhan o średnicy 17–25 metrów otacza strefa wybierania ziemi, dookólna lub obecna tylko od zachodu. Nasypy mogły być w niektórych przypadkach otoczone wąskimi rowkami. Obecności strefy wybierzykowej nie stwierdzono jedynie w przypadku kurhanu nr 3 na stanowisku Plechotice. Niejasna jest sytuacja w przypadku kopca z Michaľan. Może być otoczony dodatkowym rowkiem lub mieć strefę wybierzykową. Na podstawie uzyskanych wyników w najbliższych latach planowane są badania wykopaliskowe wybranych kurhanów w ramach projektu NCN 2020/37/B/HS3/03816.

22.11 – mgr Barbora Lofajová Danielová, mgr Martin Furman PhD., *Nové poznatky o severokarpatskej skupine na Liptove a Orave*

W referacie przedstawiono nowe materiały grupy północnokarpackiej, które autorzy pozyskali w latach 2021–2022 na stanowiskach wyżynnych – Žiar na Liptowie i Dolny Kubín-Veľký Bysterec na Orawie. Omówiono wyniki analiz: chronologiczno-typologicznej ceramiki, artefaktów metalowych, a także archeobotanicznej i datowania radiowęglowego. Zwęglone nasiona jęczmienia (*Hordeum vulgare*) i węgiel drzewny ze świerków (*Picea abies*) ze stanowiska Veľký Bysterec pochodzą z okresu od drugiej połowy IV wieku n.e. do pierwszej trzeciej części V wieku n.e. Jest to zgodne z chronologią tej grupy opracowaną dla terenów górzystej Słowacji i Karpat Polskich. Analiza archeobotaniczna potwierdziła uprawy różnych zbóż na stanowisku Žiar, na którym odkryto też narzędzia rolnicze. Stanowiska wyżynne na Liptowie i Orawie mają niską wysokość względną w porównaniu z otoczeniem (większość między 30 a 150 m), jednak nachylenie terenu wynosi ponad 25°, co ogranicza dostęp do osad i wiąże się z ich funkcją obronną. Z wyjątkiem Žiaru punkty strategiczne (brody, szlaki komunikacyjne) były widoczne ze stanowisk wyżynnych. Zakładanie osad na podłożu wapiennym, przepuszczalnym, a nie na podłożu fliszowym, potwierdza także ich rolniczy charakter. Niemal wszystkie stanowiska grupy północnokarpackiej na Liptowie i Orawie zlokalizowane były w pobliżu miejsc występowania rud żelaza (do 5 km).

– prof. dr hab. Renata Madyda-Legutko, dr Krzysztof Tunia, *Schyłek starożytności i początek nowej epoki w polskich Karpatach Zachodnich*

W referacie przedstawiono sytuację osadniczą i kulturową na północnych stokach Zachodnich Karpat, w Kotlinie Sądeckiej i Beskidzie Sądeckim w późnym okresie rzymskim i wczesnej fazie okresu wędrówek ludów oraz w początkach wczesnego średniowiecza. Teren ten u schyłku starożytności łączony był z osadnictwem grupy północnokarpackiej. W Kotlinie i w Beskidzie Sądeckim przebadano kilka osad związanych z osadnictwem tej grupy kulturowej. W Beskidzie Sądeckim modelem były osady położone na terenach usytuowanych wysoko w krajobrazie, np. osada w Piwnicznej stan. A, 602 m n.p.m. W Kotlinie Sądeckiej osady zakładano na krawędziowych partiach teras szerokich dolin rzecznych, np. Nowy Sącz-Biegonice. Zamieszkująca je ludność miała kontakty nie tylko z obszarami górzystej Słowacji, lecz także z Kotliną Karpacką, terenami naddunajskimi i środkowiskami post-czarniachowskim, na co wskazują przede wszystkim materiały ceramiczne. Nowy cykl kulturowy rozpoczął się w Karpatach Zachodnich, gdy na tereny południowego dorzecza Wisły zaczęło nasuwać się osadnictwo

wczesnosłowiańskie związane z praską prowincją kulturową. Koniec osadnictwa grupy północnokarpackiej i początek wczesnosłowiańskiego wydają się lokować około połowy V wieku.

Komisja Nauk Ekonomicznych PAU

- 27.01** – prof. dr hab. Maria Sierpińska, *Struktury controllingowe przedsiębiorstw*
- 24.02** – prof. dr hab. Marek Gruszczyński, *Kobiety w organach zarządzających i wyniki finansowe spółek*
- 24.03** – dr hab. Paweł Ulman, *Osoby niepełnosprawne – ujęcie statystyczne*
- 21.04** – prof. dr hab. Adam Sagan, *Efekt metody – prawda czy legenda miejska?*
- 19.05** – prof. dr hab. Krzysztof Wach, dr hab. Agnieszka Głodowska prof. UEK, *Badania nad przedsiębiorczością w Europie Środkowej: wyniki analizy bibliometrycznej i wnioski dla badaczy*
- 23.06** – prof. dr hab. Józef Pocięcha, *Filozoficzne i matematyczne podstawy uczenia maszynowego i ich wpływ na prowadzenie współczesnych badań statystycznych*

Komisja Etnograficzna PAU

- 24.02** – dr Karolina Dudek, *Nowoczesne biurowce. Od antropologii designu do antropologii miasta*

Jak projektowane są nowoczesne przestrzenie biurowe? Jakie role odgrywają w tych procesach architekci, inżynierowie, menedżerowie i szeregowi pracownicy, dostawcy czy agenci nieruchomości? Jak przestrzeń współkształtują aktorzy pozaludczy? Jak dyskursy menedżerskie, normy i wyobrażenia na temat dobrze zorganizowanego biura wpływają na ofertę producentów mebli? Jak zmieniły się polskie biura na przestrzeni ostatnich trzech dekad i jakie zmiany przyniosła pandemia?

Odwołałam się do wyników badań etnograficznych przeprowadzonych w polskich biurach (grant NCN Preludium), empirycznych skoncentrowanych na procesie tworzenia i przechwytywania wartości w branży mebli biurowych w Polsce (grant NCN Sonata), a także wyników projektu badawczo-rozwojowego, którego celem było stworzenie narzędzia do zarządzania przestrzenią w środowisku hybrydowym, dzięki dofinansowaniu z programu BRIDGE Alfa współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój i dzięki wsparciu funduszu Evig Alfa.

14.04 – mgr Hleb Mikhalouski, *Samotworzące się środowisko. Notatki o moskiewskiej sztuce performansu*

Podstawą była praca magisterska „Samotworzące się środowisko. Notatki o moskiewskiej sztuce performansu” przygotowana i obroniona w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego w 2020 roku (promotorka dr hab. Anna Horolets prof. UW). Wykład poświęcono scenie sztuk performatywnych w Rosji w latach 2018–2020. Przedstawiono w nim historię jej powstania i warunki polityczne funkcjonowania, by następnie poddać refleksji wieloznaczność pojęcia „performans”. W Rosji sztuki performatywne są mocno związane z historią tańca współczesnego, poezją eksperymentalną, teatrem i awangardą sztuk wizualnych. W wystąpieniu skupiono się zwłaszcza na próbach samoorganizacji młodych artystów i artystek w dzisiejszej Moskwie i na tym, jak ich działalność twórcza spleciona jest z uwarunkowaniami ekonomicznymi i politycznymi wszystkich praktyk artystycznych. Pokazano, że ambiwalentna pozycjonalność artystek i artystów sceny performansu w Moskwie (ich jednoczesna elitarność i prekarność), a także niepewność towarzysząca ich działalności profesjonalnej wpływa na powstanie unikatowej wrażliwości artystycznej, a w niektórych przypadkach również na powstawanie szczelin w murach sztuki kontrolowanej przez państwo rosyjskie. Funkcjonowanie sceny niezależnej od nadrzędnych struktur prowokuje wiele pytań estetycznych i politycznych, pozwala też pokazać liczne analogie z czołowymi nurtami rosyjskiej awangardy.

28.04 – dr hab. Katarzyna Majbroda prof. UW, *Splatanie terenu w procesie transformacji energetycznej. Perspektywa etnografii transrelacyjnej*

23.06 – mgr Kinga Stabrawa-Powęska, *Rzeźbienie w soli jako przykład praktykowania dziedzictwa górniczego Wieliczki*

Kopalnia soli w Wieliczce to współcześnie miejsce pracy górników i przewodników, unikatowy zabytek na liście UNESCO i popularny kompleks turystyczny, który cieszy się niesłabnącą popularnością. Mimo malejącego znaczenia górnictwa w mieście, w dalszym ciągu można mówić o przywiązaniu do spuścizny przodków przejawiającym się na różnych płaszczyznach. W latach 2018–2022 przeprowadzono badania etnograficzne, celem których było m.in. zidentyfikowanie przykładów dziedzictwa górniczego. Jednym z nich jest rzeźbienie w soli – unikatowa forma artystyczna praktykowana przez górników. W prezentacji omówiono genezę rzeźbienia w soli, specyfikę tej formy artystycznej i współczesne przykłady jej występowania.

27.10 – dr hab. Anna Weronika Brzezińska prof. UAM, *Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, rywalizacja, współpraca kontestacja. W stronę przedmiotowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego*

Konwencję UNESCO z 2003 roku dotyczącą ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego Polska ratyfikowała w 2011 roku. Wymagało to wyznaczenia nowych zakresów zadań dla instytucji centralnych – Narodowego Instytutu Dziedzictwa, i regionalnych – terenowych oddziałów NID, marszałkowskich instytucji kultury. Zająły się one koordynacją działań obejmujących ochronę, promocję i edukację w zakresie niematerialnego dziedzictwa kulturowego, z możliwie jak najszerszej podejmowaną współpracą ze środowiskami regionalnymi i lokalnymi. Celem jest stały i systematyczny monitoring realizacji zadań zgodnych z zapisami Konwencji i utrzymywanie kontaktu z depozytariuszami. W modelowej sytuacji zadanie spełniające kryteria „niematerialności” – precyzyjnie określone w Konwencji – staje się przedmiotem uważnego zainteresowania społeczności lokalnej, samorządu lokalnego i regionalnego, instytucji kultury, badaczy i animatorów kultury, by wreszcie cieszyć się zainteresowaniem instytucji na szczeblu centralnym. Pomimo dekady działania systemu ochrony w Polsce, nadal bywa on nieczytelny dla społeczności depozytariuszy. Celem wystąpienia było wskazanie oddolnych mechanizmów funkcjonowania (a nawet osvajania) systemu ochrony niematerialnego dziedzictwa, który na szczeblach lokalnych bywa źródłem konfliktów i rywalizacji.

24.11 – mgr Anna Rejowska, *Działania wobec (nie)śmieci, czyli o tym jak praktykować Zero Waste*

Odpady stanowią niechciany, niezamierzony skutek działalności człowieka. Są społecznym konstruktem powstającym w wyniku aktywności nieustannego porządkowania i klasyfikowania rzeczywistości. Ich status ontologiczny jest jednak niejasny, a granica między tym, co określamy jako śmieci i tym, co wyłączamy z tej kategorii, podlega nieustannym, dynamicznym przesunięciom. Współcześnie dyskusja na temat odpadów toczy się najczęściej wokół zanieczyszczenia środowiska, szkodliwości śmieci, sposobów ich utylizacji czy rosnących opłat za wywóz odpadów. W debatach tych śmieci zyskują sprawczość: okazują się zdolne do działania, aktywnego uczestniczenia w postępującej zmianie klimatu. Produkowane w nadmiernej ilości odpady przemieszczają się z miejsca na miejsce, wnikają w rozmaite relacje z ludźmi i nieлюдźmi, wnikają w struktury ekosystemów.

W wystąpieniu, pytając o charakter tych powiązań, skoncentrowano się na działaniach wobec śmieci: strategiach zarządzania nimi i formach przeciwdziałania ich powstawaniu, a także na jednostkowych praktykach podejmowanych w ramach ruchu ograniczania odpadów, znanego jako Zero Waste lub less waste. Wymieniono i scharakteryzowano najistotniejsze aspekty realizacji tej idei, zadając pytania nie tylko o odpowiedzialność za nadprodukcję

odpadów, lecz także za przyszły kształt naszej planety. Wykorzystano wyniki badań terenowych, które przeprowadzono wśród społeczności skupionej wokół krakowskiego sklepu Luzem.

Komisja Historii Wojen i Wojskowości PAU

11.01 – dr Zdzisław Kapera, *Aktualny stan badań nad „polską Enigmą” 1932–1942*

8.03 – dr Paweł Krokosz, dr hab. Karol Łopatecki prof. UwB, *Dokonania generała Adama Weyde w dziedzinie reform wojskowych i państwowych za panowania cara Piotra I*

Generał Adam Weyde (1667–1720) był przedstawicielem holenderskiej rodziny luterańskiej osiadłej w Rosji w XVII stuleciu. Dzięki kreatywności, zdolnościom językowym i organizacyjnym zyskał przyjaźń i zaufanie cara Piotra I, który włączył go do grona współpracowników odpowiedzialnych za podjęte przez niego reformy wojskowe i państwowe. W 1698 roku opracował Weyde nowatorski *Regulamin wojskowy* dla modernizowanej armii carskiej, inicjując rozwój rosyjskiego ustawodawstwa wojskowego. Generał był również praktykiem. Wziął udział w wojnach ze Szwecją w latach 1700–1721, m.in. w bitwie pod Narwą w 1700 roku i w morskim starciu u przylądka Hangö Udd, a także uczestniczył w starciach z Turcją w latach 1710–1711 – w wyprawie dunajskiej w 1711 roku. Życie frontowe łączył z pracami poświęconymi ustawodawstwu i prawodawstwu wojskowemu – był jednym z autorów fundamentalnego *Kodeksu wojskowego* z 1716 roku. Zajmowała go również działalność organizacyjna – uruchomił i kierował Kolegium Wojskowym, jedną z nowych centralnych instytucji państwowych. Generał był także troskliwym mężem i ojcem oraz gorliwym chrześcijaninem, który dbał o petersburską gminę wyznaniową i utrzymywał stały kontakt z luterańską placówką naukową w Halle. Po śmierci, w dowód uznania za zasługi dla armii i państwa, pochowano go na terenie prawosławnego klasztoru św. Aleksandra Newskiego w Petersburgu.

12.04 – dr Tomasz Dudek, *Polska Samoobrona na Wołyniu w latach 1943–1944. Struktury i działalność*

10.05 – dr hab. Marek Hałaburda, *Stosunki narodowościowe na terenie Dowództwa Okręgu Korpusu Nr IX (DOK NR IX – Brześć nad Bugiem) w świetle sprawozdań Samodzielnego Referatu Informacyjnego*

Teren działań operacyjnych SRI w Brześciu nad Bugiem obejmował terytorium DOK Nr IX. Rozciągał się na obszarze czterech województw:

poleskiego – bez powiatów Sarny i Kamień Koszyrski; lubelskiego – powiaty Siedlce, Łuków, Radzyń Podlaski, Konstantynów, Biała Podlaska, Włodawa; białostockiego – powiat Bielsk Podlaski; nowogródzkiego – powiaty Nowogródek, Stołpce, Słonim, Baranowicze, Nieśwież. Teren ten był jednym z najbardziej zróżnicowanych jednostek administracji wojskowej pod względem etniczno-kulturowym. W strukturze narodowościowej liczne były społeczności polska i białoruska, ponadto mniejsze grupy ludności ukraińskiej, żydowskiej i rosyjskiej. Dokumenty brzeskiej placówki kontrwywiadowczej stanowią cenne źródła obrazujące wzajemne relacje między narodowościami, ukazując współzawodnictwo ruchów narodowych na tym terenie. Pozwalają poznać wpływ na procesy nacjonalizacji ludności bezpośrednich działań administracji państwowej, ruchu narodowego ukraińskiego, białoruskiego, rosyjskiego, żydowskiego i ruchu komunistycznego.

8.11 – dr hab. Aleksander Woźny, *Projekt (I & II) użycia Tajnej Policji Państwowej (Gestapo) i SD RFSS w Operacji Polska (bez Gdańska)*

Wygłoszony wykład multimedialny dotyczył projektu użycia Tajnej Policji Państwowej (Gestapo) i SD RFSS w Operacji Polska (bez Gdańska). Obszerny, liczący 25 stron dokument znajduje się w Centralnym Archiwum Wojskowym Wojskowego Biura Historycznego (Warszawa-Rembertów). Nie wiadomo, jak został pozyskany lub zdobyty przez zachodni wywiad strategiczny (Referat „Zachód” Oddziału II Sztabu Głównego Wojska Polskiego) lub wywiad płytki [Ekspozytura nr 3 Oddziału II SG (Bydgoszcz)]. Dokument ujawnia plany postępowania ze zdobytymi (okupowanymi) ziemiami polskimi po wygranej wojnie przez Wehrmacht. Zakładał m.in. rozbiór ziem polskich przez III Rzeszę i „Rosję” (tak w dokumencie) [...] „w oparciu o byłe granice oraz utworzenie [...] protektoratu nad resztą Polski z [...] jednoznacznym włączeniem ziem ukraińskich do Wielkiej Ukrainy”, co rozważał początkowo Adolf Hitler.

13.12 – dr hab. Krzysztof Filipow prof. UwB, *Samoobrona Ziemi Mińskiej – Pierwszy „Skrity Odział” Wojska Polskiego w 1918 r.*

Koniec Wielkiej Wojny nie oznaczał jej zakończenia na ziemiach wschodnich. Na kresach ziem polskich, znajdujących się pod niemiecką okupacją, zaczęły się szybko tworzyć przejściowe organy władzy o lokalnym czy nieraz dzielnicowym charakterze. Jako pierwsze powstało Stowarzyszenie Samopomocy Wojskowych Polaków Byłych Korpusów Polskich, utworzone w końcu 1918 roku w Mińsku Litewskim. Tam powołano też Samoobronę Ziemi Mińskiej pod dowództwem pułkownika Fabiana Kobordy. Te zaczątki siły zbrojnej, będącej de facto „skrytymi oddziałami” Wojska Polskiego,

działały w ramach Samoobrony Litwy i Białorusi pod dowództwem generała Władysława Wejtki.

Na Ziemi Mińskiej, po przewrocie lutowym w Petersburgu, zapanował chaos będący skutkiem bolszewickiej rewolty.

Sytuacja militarna nie pozwalała na pełną realizację koncepcji „skrytych oddziałów” Wojska Polskiego. Samoobrona Ziemi Mińskiej, z powodu bolszewickiego zagrożenia i nieprzychylnego stanowiska Niemców i Białorusinów, musiała wycofać się na Wileńszczyznę i zasilić Dywizję Litewsko-Białoruską w Polsce. Formacja licząca 1929 żołnierzy i 200 koni, dysponująca niewielką ilością broni, weszła w skład odrodzonego Wojska Polskiego.

Komisja Archeologii Krajów Śródziemnomorskich PAU

- 17.01** – dr Piotr Jaworski, *Obieg monetarny w bizantyńskiej i umajjadzkiej Marei/Północnej Hawwariji: badania nad gospodarką pieniężną regionu Mareotis na zapleczu Aleksandrii: założenia nowego projektu numizmatycznego*
– dr Marcin Matera, *Grodzisko Konsułowskoje – wyniki prac polsko-ukraińskiej ekspedycji archeologicznej nad dolnym Dnieprem*
- 21.02** – prof. dr hab. Jolanta Młynarczyk, *Nowe odkrycia na terenie sanktuarium Fabrika w Nea Pafos (grant NCN Harmonia 8)*
– prof. dr hab. Ewdoksia Papuci-Władyka, *Trójwymiarowa rekonstrukcja krajobrazu miejskiego antycznej Nea Pafos – wstępne wyniki projektu MA-P Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej*
- 28.03** – prof. dr hab. Tomasz Derda, *'Marea'/Hawwarija północna 2021: podsumowanie projektu i nowe wyzwania*
– dr Julia Burdajewicz, *Fragmenty malowideł ściennych i sztukaterii z dolnej bazyliki w Marei*
- 25.04** – dr Kamil Kopij, *1, 2, 3... Czy wszyscy mnie widzą? Czy wszyscy mnie słyszą? Słyszalność mów i widzialność gestów retorycznych w trakcie rzymskich contiones*
- 23.05** – dr Małgorzata Kajzer, *Od przybytku głowa nie boli. Różnorodność kultury materialnej antycznej Nea Pafos w świetle interdyscyplinarnych badań nad ceramiką angobowaną typu fine i semi-fine*
- 24.10** – dr hab. Ewa Bugaj prof. UAM, *Archeologia klasyczna a sztuka antyczna – związek trudny, ale potrzebny*
- 21.11** – dr hab. Jarosław Bodzek prof. UJ, dr Kamil Kopij, dr Łukasz Miśzk, dr hab. inż. Paweł Cwiąkała prof. AGH, dr inż. Edyta Puniach,

ArTu-DTu: Badania archeologiczne na stanowiskach Dajaniya i Tuwaneh w Południowej Jordanii. Sezony 2018–2022

- 19.12** – dr Paulina Komar, *Archeologia i ekonomia. Analizy rzymskiego handlu za pomocą regresji i modelowania komputerowego*

Komisja Medioznawcza PAU

- 18.01** – dr hab. Weronika Świerczyńska-Głownia prof. UJ, *Zaufanie do dziennikarzy w świetle badania środowiska dziennikarskiego*

- 15.02** – dr hab. Magdalena Trysińska prof. UW, *Kapitał kulturowy absolwentów szkół gimnazjalnych a konceptualizacja tekstów medialnych – prolegomena*

W wystąpieniu zaprezentowano wstępne wyniki badań umiejętności tekstotwórczych, przeprowadzanych corocznie w jednym z powiatów województwa pomorskiego w latach 2013–2020. Badaniami objęci byli uczniowie pierwszych klas szkół ponadgimnazjalnych. Wszyscy badani zdawali egzamin gimnazjalny w tej samej formule i realizowali tę samą podstawę programową. Przygotowywali (bądź przygotowują) się do egzaminu maturalnego w formule obowiązującej od 2015 roku. Założono, że zebrany materiał umożliwi ocenę podstawy programowej obowiązującej w okresie objętym badaniem, a także (nie)skuteczność kształcenia gimnazjalnego, z którego zrezygnowano wraz z wprowadzeniem kolejnej reformy szkolnictwa w 2012 roku.

Przyglądano się przykładom, jakie uczniowie wykorzystują w tekstach argumentacyjnych pisanych podczas badania. Za każdym razem badani byli proszeni o odwołania do tekstów literackich, filmowych i medialnych. Interesujące jest, jakie teksty uczniowie byli w stanie przywołać na poparcie formułowanych w pracy argumentów; czy są to teksty poznawane w szkole (lektury szkolne, w tym adaptacje dzieł literackich), czy w czasie wolnym. Warto było przyjrzeć się liczbie tekstów literackich, filmowych i medialnych, a także sposobowi pisania o nich. Założono, że tytuły pojawiające się w pracach mogą być wskaźnikiem kapitału kulturowego absolwentów gimnazjum. Natomiast sposób ich wykorzystania wskazuje na mniejsze bądź większe kompetencje kulturowe i językowe, które powinny być rozwijane nieustannie podczas edukacji szkolnej, zgodnie z założeniami obowiązującej wówczas podstawy programowej.

- 15.03** – dr hab. Agnieszka Hess prof. UJ, *Dyskurs parlamentarny w badaniach dialogu obywatelskiego i współpracy międzysektorowej*

Celem wystąpienia była prezentacja metodologii i wyników długoterminowych badań na temat instytucjonalizacji dialogu obywatelskiego w Polsce

po 1989 roku. Omówiono i podkreślono znaczenie badań korpusowych z zastosowaniem narzędzi lingwistyki komputerowej dla analiz wymagających kodowania dużych zasobów tekstowych. Na podstawie autorskich wyników badań przedstawiono etapy i cechy dyskursu parlamentarnego z lat 1989–2019, który dotyczył trzeciego sektora i współpracy międzysektorowej.

19.04 – dr Magdalena Pataj, *Sposoby przekazywania komunikatów dotyczących zdrowia w dobie nowych mediów*

Celem wystąpienia była analiza wybranych przekazów multimodalnych dotyczących zdrowia, które są dystrybuowane za pośrednictwem Internetu. Badaniu poddano przekazy skierowane przede wszystkim do młodych odbiorców, określonych jako grupa docelowa, i reakcje na nie – komentarze pojawiające się tam, gdzie jest możliwość interakcji. Badanie pozwoliło na rekonstrukcję sposobów mówienia o problematyce zdrowia, charakterystykę udziału w procesie kodów pozajęzykowych, a także odnotowanie reakcji odbiorców. Wyniki skonfrontowano z założeniami koncepcji *health literacy*, co pozwoliło ustalić, czy analizowane komunikaty mogą służyć lub mają służyć przede wszystkim podnoszeniu kompetencji zdrowotnych odbiorców.

13.05 – prof. dr hab. Marek Sokołowski, „*Angielski pacjent*”. *Medialny i sytuacyjny kontekst śmierci Sławomira S. Studium przypadku*

15.11 – ks. dr hab. Robert Nęcek prof. UJPiII, *Rola rzecznika prasowego w Kościele*

W referacie przedstawiono urząd rzecznika prasowego – cele jego powoływania i cechy osobowościowe, pracę rzecznika – komunikacja społeczna, formy komunikacji, a także prawa i obowiązki – podstawy prawne, obowiązki.

20.12 – dr Michał Bukowski, *Naturalizm metodologiczny i jego wyzwania dla medioznawstwa*

Naturalizm metodologiczny oznacza postawę sceptyczną wobec wprowadzania do wyjaśnień naukowych elementów nieznanymi i niezrozumiałymi dla całości nauki. W referacie przedstawiono dwa wyzwania (problemy), które współczesny naturalizm, wzmocniony niedawnymi odkryciami neuronauki, stawia przed medioznawstwem. Najpierw omówiono problem kolektywnych obiektów społecznych, czyli instytucji medialnych, argumentując, że stanowią one kategorię przyczynowo nadmiarową względem działania jednostek (osób). Następnie, wychodząc od tezy Willarda Van Ormana Quine’a o niezdeterminowaniu przekładu, przedstawiono argumenty za porzuceniem w medioznawstwie realistycznej koncepcji znaczeń językowych, a w związku z tym także możliwości ich pomiaru np. w ramach

ilościowej analizy zawartości. Na pozytywną część referatu złożyła się propozycja przyjęcia metodologii narracyjnych w ujęciu promowanym przez Paula A. Rotha.

Komisja Biograficzna PAU

- 26.01** – dr Mikołaj Getka-Kenig, *Biografia polityczna Stanisława Kostki Potockiego jako wyzwanie badawcze*
- 23.02** – dr hab. Henryk Głębocki, *Józef Piłsudski jako człowiek podziemny w raportach carskiej Ochrony. Nieznane materiały z archiwów rosyjskiej tajnej policji 1887–1915*
- 30.03** – dr Kamila Łabno-Hajduk, *Zofia Hertz. Biografia współzałożycielki „Kultury” jako wyzwanie badawcze*
- 20.04** – prof. dr hab. Jarosław Czuby, *Biografia, której nie napisałem (a chciałbym). Dominik Radziwiłł (1786–1813)*
- 25.05** – dr hab. Krzysztof Kania prof. UMK, *Biografia dyplomaty, państwowca i prezydenta RP. 101 lat życia Edwarda Raczyńskiego*
- 29.06** – prof. dr hab. Piotr Biliński, *Władysław Konopczyński – historyk i polityk*
- 26.10** – dr Danuta Gwizdalanka, *Karol Szymanowski – jak być kompozytorem w cieniu Chopina*
– prof. dr hab. Krzysztof Meyer, *Witold Lutosławski – klasyk w świecie awangardy*
- 23.11** – dr Joanna Winiewicz-Wolska, *Karol Lanckoroński. Szkic do portretu*
- 14.12** – prof. dr hab. Waldemar Łazuga, *Wszystko teraz w Polsce to wielka walka słabych ze słabymi (M. Dąbrowska) Gdzie była Polska? W stulecie śmierci pierwszego prezydenta Rzeczypospolitej Gabriela Narutowicza*

WYDZIAŁ III NAUK ŚCISŁYCH I TECHNICZNYCH

Komisja Astrofizyki PAU

- 12.01** – prof. Amparo Gil, *Asymptotic expansions for the relativistic Fermi-Dirac integral*
- 19.01** – dr Mariusz Gromadzki, *Cow, Camel i inne hiperpernowe*
- 26.01** – dr Sylvia J. Zhu, *Energetic photons from big explosions: Very-High-Energy observations of gamma-ray bursts*
- 16.03** – prof. dr hab. Leszek Sokołowski, *O problemie odległości i prędkości dalekich obiektów w OTW (część I)*

- 23.03** – Dariusz Klimowicz, *Metody poszukiwań czarnych dziur, a Cygnus X-1*
- 30.03** – dr hab. Piotr A. Dybczyński prof. UAM, *Hipoteza Oorta*
- 6.04** – Jan Kotlarz, *Charakterystyka spektralna egzoplanet o leśnym typie powierzchni w zakresie widzialnym i podczerwieni*
- 13.04** – prof. dr hab. Leszek Sokołowski, *O problemie odległości i prędkości dalekich obiektów w OTW (część II)*
- 27.04** – dr Magdalena Posiadała-Zezuła, *Search for Neutrinos in Coincidence with Gravitational Wave Events from the LIGO–Virgo O3a Observing Run with the Super-Kamiokande Detector*
- 4.05** – mgr Adam Cieślík, *Czasopodobne geodezyjne w czasoprzestrzeni Schwarzschilda. Ogólne rozwiązanie równań ruchu*
- 11.05** – Jerzy Pryga, *Badanie chaosu w układzie Lorenza z polem magnetycznym*
- 18.05** – prof. dr hab. Michał Spaliński, *Hydrodynamic Attractors and Quark-Gluon Plasma* (wspólne z Seminarium Fizyki Teoretycznej IFT UJ)
- 25.05** – Władysław Cynkiewicz, *O anizotropowych modelach kosmologicznych Kantowskiego-Sachsa*
- 1.06** – mgr Julia Ząber, *Dogonić Oumuamua – pościg za zagadkowym obiektem międzygwiazdowym*
- 8.06** – Katarzyna Smolarek, *Dwa ostatnie cykle aktywności słonecznej*
- 15.06** – Karol Urbański, *Czasoprzestrzeń gwiazdy Kramera*
- 12.10** – dr Joanna Drażkowska, *Changing paradigms in planet formation theory*
- 26.10** – dr Dorotyya Szécsi, *Massive stars from various simulations: different, but why?*
- 9.11** – dr Franz Kirsten, *PRECISEly localising and timing FRBs – hunting cosmic flashes with VLBI*
- 30.11** – Alan Żmuda, *Problem fosforu we Wszechświecie*
- 7.12** – Bartosz Śmierciak, *LOFAR 2.0*

Komisja Nauk Technicznych PAU

- 8.03** – dr hab. inż. Paweł Skruch prof. AGH, *Jak duże zbiory danych kształtują przyszłość pojazdów autonomicznych*

Im wyższy poziom autonomii pojazdu, tym więcej problemów muszą rozwiązać inżynierowie projektujący jego czujniki i systemy sterowania. Oprócz wyzwań mechanicznych, elektrycznych, algorytmicznych i walidacyjnych, projekty wymagają wydajnego gromadzenia, przechowywania i obsługi dużej liczby danych rejestrowanych z pojazdów. Dzieje się tak, ponieważ kluczowe

funkcjonalności systemu sterowania w pojazdach zautomatyzowanych wykorzystują dane z różnych źródeł, przetwarzane i analizowane, by wygenerować odpowiednie sygnały dla elementów wykonawczych.

Podczas prezentacji omówiono wyzwania związane z rejestrowaniem, gromadzeniem, przechowywaniem, adnotacją, przetwarzaniem i ewaluacją danych. Dodatkowo postawiono hipotezę, że skuteczna i wydajna obsługa danych jest niezbędnym elementem uzyskania wymaganej wydajności, niezawodności, bezpieczeństwa i jakości, co umożliwi masową produkcję zautomatyzowanych pojazdów.

12.04 – dr inż. Stanisław Tokarski, *Transformacja energetyczna – zagrożenia i wyzwania*

Energia w różnych jej formach użytkowych zaspokaja wiele potrzeb człowieka. Na przełomie XX i XXI wieku wielu mieszkańców Ziemi uświadomiło sobie, że zasoby surowców energetycznych mogą wyczerpać się już za życia kolejnych pokoleń. Spalanie tych surowców generuje emisję gazów cieplarnianych, które powodują postępujący proces globalnego ocieplenia. Ograniczenie ich emisji stało się więc jednym z priorytetów działań w skali globalnej. W grudniu 2019 roku Rada Europejska przyjęła plan osiągnięcia neutralności klimatycznej przez gospodarkę europejską w 2050 roku, zwany Zielonym Ładem, a rok później ustalono nowy cel redukcji emisji gazów cieplarnianych o 55% w 2030 roku, wraz z planem finansowym. Przedstawiony w lipcu 2021 roku pakiet propozycji legislacyjnych *Fit for 55* przedstawia konkretne rozwiązania, jak poprzez działania redukujące emisję, wzrost efektywności energetycznej i inwestycje w energię odnawialną osiągnąć cel neutralności klimatycznej.

Polska energetyka historycznie uzależniona jest od węgla. W 2021 roku ponad 70% energii elektrycznej wyprodukowano z paliw kopalnych. Istotny jest też udział tych surowców w ogrzewaniu ciepłem systemowym i indywidualnym. W lutym 2021 roku rząd przyjął *Politykę energetyczną Polski do 2040 r.* (PEP 2040), która zakłada całkowitą przebudowę źródeł wytwarzania energii i zastąpienie elektrowni węglowych źródłami odnawialnymi i energią jądrową, z gazem jako paliwem okresu przejściowego. Transformacja, co do kierunku technologicznego, wydaje się zaprojektowana właściwie, ale sposób jej przeprowadzenia winien zakładać pełne bezpieczeństwo pracy systemu energetycznego w całym okresie zmiany. Oznacza to ciągłe rezerwowanie mocy odnawialnych źródłami węglowymi, a także uwzględnienie ryzyka opóźnienia realizacji programu energetyki jądrowej. Dodatkowo kryzys gazowy przełomu 2021 i 2022 roku nakazuje spojrzeć ostrożniej na rolę gazu jako paliwa okresu przejściowego. Można oczekiwać, że węgiel będzie dłużej paliwem dla sterowalnych mocy w krajowym systemie, niż

pierwotnie zakładano. Co zatem zrobić, by zapewnić bezpieczeństwo pracy systemu w okresie transformacji przy zwiększonym ryzyku dostaw i cen surowców energetycznych na rynkach światowych?

24.05 – prof. dr hab. inż. Tadeusz Uhl, *Nowy kosmos – drogą do zrównoważonego rozwoju*

Przedstawiono nową dziedzinę badań kosmicznych, jaką jest „nowy kosmos”. Wyjaśniono pojęcie „nowego kosmosu” i pokazano podstawowe aplikacje tych technologii w realizacji wybranych celów zrównoważonego rozwoju. Przedstawiono udział AGH w badaniach kosmicznych. Uwagę zwrócono na zagadnienia badawcze realizowane w Centrum Technologii Kosmicznych. Przedstawiono podział satelitów na klasy z ich zastosowaniami zależnie od wielkości. Wyjaśniono pojęcie orbity i podano te najczęściej wykorzystywane. Przedstawiono ogólną strukturę satelitów i ich komponenty. Opisano proces umieszczania satelity na orbicie i deorbitację. Jednym z poruszanych zagadnień były te o charakterze prawnym związane z badaniami kosmicznymi.

7.06 – prof. dr hab. inż. Andrzej Gonet, prof. dr hab. inż. Stanisław Stryczek, *Kopalnia Soli „Wieliczka” – ratunek i ochrona światowego dziedzictwa UNESCO. Zabezpieczanie Kopalni Soli „Wieliczka”* (posiedzenie wspólne z Kom. Zagrożeń Cywilizacyjnych)

Wielickie złożę soli powstało w neogenie i pięknie się ukształtowało podczas intensywnych procesów geologicznych. Złożę należy do najdłużej eksploatowanych na świecie. W 1978 roku, dzięki unikatowym walorom geologicznym, technicznym i artystycznym, Kopalnia Soli „Wieliczka” została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO.

Po krótkim przedstawieniu warunków geologicznych i hydrogeologicznych, zwłaszcza północnej granicy złoża, szczególną uwagę zwrócono na przyczyny powstawania wycieków w kopalni.

Omówiono skuteczną walkę z katastrofalnym dopływem wody wraz z ıłem i piaskiem do poprzeczni Mina, co trwało od 13 kwietnia 1992 roku. Zdarzenie dotknęło kopalnię i miasto Wieliczka. Podano metody i technologie opanowania wycieku, a także sposoby efektywnego zabezpieczenia kopalni, m.in. nowe konstrukcje tamy, nowy otworowy ekran przeciwfiltracyjny, wdrożenie innowacyjnej technologii iniekcji rurociągowej uzupełnionej selektywną iniekcją otworową prowadzoną z powierzchni terenu i z wyrobisk podziemnych.

Wspomniane działania pozwoliły zamknąć dopływ wody w ostatnim czynnym otworze drenażowym D-3 15 października 2007 roku. Zakończenie najdłuższej akcji ratowniczej, od roku 1994 do końca 2007, obejmowało

likwidację otworów iniekcyjno-drenażowych D-2 i D-3 i odbudowę wewnętrznego filaru bezpieczeństwa KSW.

Omówiono inne prace zabezpieczające, które zrealizowano w KSW, celem których było ograniczenie lub/i wyeliminowanie dopływu wody do kopalni i zachowanie dziedzictwa UNESCO dla przyszłych pokoleń.

6.12 – dr hab. Justyna Wróblewska prof. UEK, *Bayesowska analiza procesów sezonowo skointegrowanych. Propozycja rozkładu a priori dla zespolonych przestrzeni kointegrujących*

Celem pracy było zdefiniowanie bayesowskiego modelu sezonowo skointegrowanego dla danych kwartalnych. Po omówieniu modelu próbkowego zaproponowano rozkłady *a priori*, a także wyprowadzony układ pełnych warunkowych rozkładów *a posteriori*, umożliwiający zastosowanie próbnika Gibbsa do uzyskania próby pseudolosowej z łącznego rozkładu *a posteriori*. Dodatkowo przedstawiono estymację punktową przestrzeni kointegrujących. Dla identyfikacji przestrzeni kointegrującej w ramach bayesowskich modeli z mechanizmem korekty błędu przyjmuje się założenie o ortonormalności wektorów ją definiujących. Dla procesów sezonowo skointegrowanych wektory opisujące zależności o częstotliwości rocznej należą do przestrzeni zespolonej, co należy uwzględnić w schemacie identyfikacji. Zaproponowano więc uogólnienie macierzowego kąowego rozkładu centralnego (MACG) na przypadek zespolony. Omówione metody zilustrowano empiryczną analizą szeregów czasowych pochodzących z gospodarki polskiej, w ramach tzw. modelu P* opisującego zależność pieniądza i cen.

Komisja Układów Złożonych PAU

18.01 – prof. dr hab. Wojciech Słomczyński, *Matematyka w polityce – odkrywanie ukrytych mechanizmów*

27.02 – dr hab. inż. Mirosław Zimnoch, *Prototypowy system wspierający monitoring i weryfikację antropogenicznych emisji CO₂ oparty na usługach systemu Copernicus*

22.04 – prof. dr hab. Maciej A. Nowak, *2021 Nobel Prize in Physics for Complexity*

3.06 – prof. Dante Chialvo, *Why do we need a brain at all?*

2.12 – prof. dr hab. Paweł Horodecki, *Quantum correlations, local realism and scientific foundations. What puzzles this year's Nobel Prize in Physics refers to?*

WYDZIAŁ IV PRZYRODNICZY

Komisja Geoinformatyki PAU**9.02** – dr inż. Natalia Kolecka, *Wykorzystanie długiej serii czasowej Landsat do kartowania porzuconej ziemi rolniczej*

Porzucanie gruntów rolniczych (ang. agricultural land abandonment, ALA) jest istotną przyczyną globalnych zmian pokrycia terenu, a u jego podstaw leżą czynniki społeczne, ekonomiczne i środowiskowe. W Europie, w ciągu ostatnich kilku dziesięcioleci, szczególnie podatne na nie były obszary marginalne i górskie, oraz te, na których rolnictwo prowadzone było ekstensywnie i na małą skalę; a obecnie także okolice miast i aglomeracji. Na skutek porzucania i postępującej za nim sukcesji roślinności zmniejsza się powierzchnia wykorzystywanych użytków rolnych i wzrasta obszarów zakrzewionych, zadrzewionych i zalesionych. Mimo że wiedza o skali i przestrzennym rozmieszczeniu tych zjawisk jest kluczowa dla zrównoważonego gospodarowania zasobami leśnymi i obszarami rolniczymi, a także ochrony środowiska naturalnego, nie zostały one dotychczas skartowane. Jednym z dostępnych źródeł informacji o ALA są zobrazowania satelitarne, w szczególności długie serie czasowe obrazów.

W tej pracy przyjęto założenie, że rozwój roślinności sukcesyjnej może przejawiać się stopniowym wieloletnim wzrostem wskaźnika roślinności NDVI (ang. Normalized Difference Vegetation Index), co określa się jako „zielenienie” (ang. greening). W badaniach prowadzonych na obszarze całej Polski wykorzystano pełne archiwum obrazów satelitarnych Landsat 5, 7 i 8 z lat 1986–2019, co było możliwe dzięki platformie Google Earth Engine oferującej dostęp do danych i ich przetwarzanie w chmurze. Do wykrywania zielenienia zastosowano dwa podejścia: nieparametryczną analizę trendu (test Mann-Kendall i estymator Thiel–Sen) i segmentację spektralno-czasową (algorytm Landtrendr) zagregowanych rocznych obserwacji. Następnie uzyskane informacje porównano z danymi o rzeczywistej sukcesji.

Wyniki pokazały, że wieloletni wzrost NDVI może dotyczyć nawet 60% powierzchni Polski niezależnie od przeszłego i obecnego użytkowania ziemi. Widać to w obrębie stabilnych użytków rolnych i stabilnych obszarów nierolniczych, a także na obszarach, na których zmienił się sposób użytkowania z rolniczego na inny i odwrotnie. Jednak spośród tych czterech klas, to właśnie obszary dawniej użytkowane rolniczo, a obecnie już nie, zielenią się w największym stopniu, co może wskazywać na ich porzucenie i rozwój roślinności sukcesyjnej. Przeprowadzone badania pokazują też, że mimo czasowych i przestrzennych nieścisłości w długich seriach czasowych obrazów Landsat, zagregowane roczne obserwacje NDVI dobrze służą wykrywaniu

trendów zielenienia na dużych obszarach i mogą być stosowane na innych obszarach.

9.03 – dr hab. inż. Joanna Bac-Bronowicz prof. PWr, dr inż. Stanisław Biernat, *System ewaluacji usług ekosystemowych zieleni miejskiej. Geoportel 3D z interaktywnym modelem miasta*

Warunkiem skuteczności działań, które maksymalizują wpływ polityki zagospodarowania przestrzennego na zmianę klimatu i ochronę środowiska z wykorzystaniem technologii cyfrowych, jest powszechne wdrażanie usług ekosystemowych w pełni akceptowanych przez decydentów i obywateli.

Celem przedstawionego projektu jest opracowanie innowacyjnego systemu informatycznego przeznaczonego do ewaluacji usług ekosystemowych zieleni miejskiej (SekoZ).

Stworzony model symulacyjny 3D pozwala na ocenę wpływu projektowanego rodzaju zabudowy i drzewostanu na warunki życia mieszkańców. W wyniku symulacji lokalizacyjnych w SekoZ powstaje wielowariantowa przestrzenna waloryzacja bazowa terenu całego miasta, potrzebna do podjęcia decyzji o zmianach użytkowania terenu, określenia wartości i wskaźników usług ekosystemowych zieleni miejskiej, możliwości planowania takich usług i do oceny ich wartości. System pozwala stwierdzić, jak zaprojektowane zmiany w zieleni miejskiej wpłyną na pochłanianie CO₂ przez zielen, przewietrzanie, poprawę jakości powietrza, potencjalne retencjonowanie wody w obszarach zielonych i obniżenie temperatury powietrza przez zwartą zielen miejską.

Wykorzystanie w systemie technologii GIS 3D i standardu OGC CityGML pozwala na optymalizację działań powstrzymujących wypieranie zieleni i wody z krajobrazu przez zabudowę i infrastrukturę miejską.

11.05 – dr inż. Paulina Lewińska, *Czy analizy zmian położenia czół lodowców wystarczają do śledzenia ich dynamiki – pomiary miąższości lodowców przez dziesięciolecia*

Projekt prowadzony jest na Wydziale Informatyki i Wydziale Geografii Uniwersytetu w Yorku (Wielka Brytania) we współpracy z Brytyjskim Instytutem Polarnym (Scott Polar Institute, Cambridge, WB). Jego celem jest pozyskanie modeli 3D wybranych lodowców Grenlandii na podstawie zdjęć archiwalnych. Pierwsze dane, udostępnione przez Instytut, pochodziły z ekspedycji „British Arctic Air Route Expedition (BAARE)” z lat 1930–1931. Były to zdjęcia lotnicze, skośne, wykonane na szklanych slajdach. Stanowią bazę do wybrania lodowców, które będą dalej rekonstruowane. Kolejne dane pochodziły z tajnej misji zwiadowczej prowadzonej przez NASA-CORONA w latach 1959–1972. Były to zdjęcia wykonane na analogowym filmie; każdą

serię zrobiono w inny sposób, dlatego każda para zdjęć ma inne zniekształcenia i model kamery. Ostatnia seria zdjęć pochodziła z misji lotniczej organizowanej przez USA w latach 1981–1985. Zdjęcia wykonano prostopadłe metodą analogową. Jako model bazowy do porównania wysokości lodowców, a także jako baza do uzyskania punktów dostosowania do georeferencji, wykorzystano ArcticDEM, czyli numeryczny model terenu dla terenów Arktyki. Jest to model o rozdzielczości przestrzennej 2 m. Zdjęcia historyczne wykorzystano do stworzenia modeli 3D metodą SfM (structure from motion).

W referacie znalazły się wyniki modelowania, problemy związane z wykorzystaniem zdjęć historycznych, specyfika pracy z nimi. Ponadto omówiono wstępne wyniki pomiarów miąższości/objętości pokrywy lodowej i jej związku ze zmianą położenia czoła lodowca.

8.06 – dr inż. Robert Szczepanek, *Wykorzystanie uczenia maszynowego do rozpoznawania obiektów na obrazach z kamer*

Wizyjne systemy monitoringu przestały być ciekawostką i stały się nieodłącznym elementem naszego życia. Obrazy z kamer z powodzeniem wykorzystuje się w pojazdach autonomicznych do detekcji obiektów, zaś w przestrzeniach miejskich i środowisku naturalnym do monitoringu. Algorytmy uczenia maszynowego używane do takiej detekcji przestały być domeną specjalistów i dzięki udostępnieniu przez wiodące firmy bibliotek i wytrenowanych modeli każdy może z nich korzystać.

W referacie omówiono, jak prostą, inżynierską metodą udało się poprawić wyniki rozpoznawania pieszych w jednej z najszybszych metod rozpoznawania obiektów: YOLO. Wykorzystując opracowaną metodę YOLO-tiled, analizuje on i udostępnia, prawie na bieżąco, w publicznym repozytorium (<https://gitlab.com/Cracert/pedestrian-count-covid-19>) informacje o liczbie rozpoznanych obiektów z czterech kamer internetowych w Krakowie. Dane obejmują okres od roku 2016 i dostępne są w formie plików CSV.

Przedstawiono wyniki analizy zmiany aktywności pieszych w Krakowie przed nadejściem pandemii COVID-19 i w jej trakcie. Pokazano też analizy innych obiektów, które znajdują się w udostępnionym zbiorze danych: pojazdów, łodzi i pociągów. Niektóre z uzyskanych wyników są zaskakujące, a ich właściwa interpretacja wymaga głębszych, interdyscyplinarnych analiz.

14.12 – dr hab. Michał Pętlicki, *Naziemny skaning laserowy lodowców uchodzących do morza*

W dobie szybkiego ocieplania klimatu w regionach polarnych lodowce uchodzące do morza zmieniają się w istotny sposób. Jesteśmy świadkami przyspieszenia recesji ich czoł i zwiększonej intensywności tworzenia się gór lodowych w procesach cielenia. Ze względów bezpieczeństwa i związanych

z nimi trudnościami logistycznymi, niewiele jest bezpośrednich pomiarów in-situ intensywności cielenia na poziomie poszczególnych odcieni. Jedną z metod, umożliwiających pomiary jest naziemny skaniny laserowy. Przedstawiono wyniki badań procesów cielenia lodowców z rejonu Spitsbergenu z wykorzystaniem skanera laserowego dalekiego zasięgu.

Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU

- 11.02** – dr hab. Włodzimierz Margielewski, dr hab. Danuta J. Michczyńska, dr hab. Adam Michczyński, dr Katarzyna Korzeń, mgr Krzysztof Buczek, prof. dr hab. Ryszard K. Borówka, mgr inż. Julita Tomkowiak, dr hab. Agnieszka Pocięcha, dr hab. Agata Wojtal, dr hab. Andrzej Obidowicz, *Rekonstrukcja zmian paleośrodowiska późnego glacjału i holocenu w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej w oparciu o analizy wieloczynnikowe osadów torfowiska Grel*
- 27.05** – mgr inż. Jolanta Pilch, dr hab. Włodzimierz Margielewski, dr hab. Renata Stachowicz-Rybka, mgr Krzysztof Buczek, dr inż. Katarzyna Korzeń, dr Valentina Zernitskaya, *Zapis ochłodzenia starszego dryasu w zespołach makroszczątków w osadach torfowiska osuwiskowego Klakłowo (Beskid Makowski, Karpaty zewnętrzne). Wstępne wyniki badań*

Spośród tradycyjnie wyróżnianych oscylacji klimatycznych późnego glacjału, najslabiej rozpoznane i udokumentowane jest trwające zaledwie ok. 200 lat ochłodzenie starszego dryasu. Badania litologiczne i paleoekologiczne osadów torfowiska osuwiskowego Klakłowo (472 m n.p.m., Beskid Makowski, Zachodnie Karpaty zewnętrzne) ujawniły występowanie mineralnych osadów starszego dryasu o wyjątkowo dużej miąższości wynoszącej ok. 0,5 m. Wyniki analizy pyłkowej wskazują, iż w otoczeniu stanowiska Klakłowo w starszym dryasie roślinność zdominowana była przez kompleksy stepotundry. Najnowsza szczegółowa analiza makroszczątków ujawniła, iż w starszym dryasie basen sedymentacyjny torfowiska miał charakter zbiornika wodnego, mogącego wskazywać na zwilgocenie klimatu. Zostały odnalezione makroszczątki roślin wodnych (np. oospory Characeae i owoce *Batrachium* sp.) oraz liczne szczątki zwierzęce (Ostracoda, *Daphnia* sp., Chironomidae). Liczba zidentyfikowanych oospor Characeae wskazuje na występowanie w tym czasie w zbiorniku podwodnych łąk ramienicowych. W tej sekwencji osadu pojawiają się również makroszczątki innych taksonów roślin wodnych, m.in. owoce *Potamogeton* sp. i *Myriophyllum* sp. Badania przeprowadzono w ramach realizacji projektu badawczego nr 2020/39/O/ST10/03504 (2021–2025) finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki.

3.11 – dr Piotr Kłapyta, dr Jerzy Zasadni, *Zlodowacenie Karpat Wschodnich podczas maksimum ostatniego glacjału – implikacje geomorfologiczne i paleoklimatyczne*

Karpaty Wschodnie są największą pod względem powierzchni częścią Karpat, rozciągającą się z NW ku SE na przestrzeni blisko 600 km na terytorium Polski, Ukrainy i Rumunii. Mimo że jedynie 1,6% powierzchni tego obszaru wznosi się powyżej wysokość 1500 m n.p.m., a wysokość 2000 m przekraczają jedynie trzy masywy, to w tej części Karpat znajduje się 14 zlodowaconych w plejstocenie masywów górskich, w których lodowce po raz ostatni osiągnęły swój maksymalny zasięg podczas globalnego maksimum ostatniego zlodowacenia (LGM). W badanym obszarze udokumentowano 214 cyrków lodowcowych i 147 paleolodowców o łącznej powierzchni 153,2 km². Szacowana wysokość linii równowagi lodowców podczas LGM wykazuje wyraźny trend podnoszący z północnego zachodu (1270 m n.p.m., Połonina Równa) na południowy wschód (1870 m n.p.m., Góry Kelimeńskie), średnio 2,4 m/km. Trendy podnoszenia ELA w kierunku wschodnim (2–3,4 m/km) stwierdzono także w kilku transektach poprzecznych do rozciągłości pasma. Skalkulowane trendy ELA naśladują rozkład przestrzenny wysokości dna cyrków glacialnych oraz współczesnej klimatycznej granicy śniegu (tpELA) w regionie, wskazując na dominujący kierunek adwekcji i dostaw wilgoci z Niżu Europejskiego i Kotliny Panońskiej podczas LGM, a także na ogólny wzrost temperatury i spadek opadów w kierunku południowym. Jest to zgodne zarówno z regionalnymi modelami paleoklimatycznymi, jak i symulacjami cyrkulacji atmosferycznej, które wskazują, że podczas LGM układ cyrkulacji atmosferycznej był podobny do obecnej, ale w warunkach klimatu glacialnego gradient cyrkulacji mógł być większy niż obecnie.

9.12 – prof. dr hab. Leszek Marks, prof. dr hab. Mirosława Kupryjanowicz, prof. dr hab. Irena A. Pidek, dr Wojciech Granoszewski, *Stratygrafia plejstocenu i holocenu*

– dr Aleksandra Majecka, *Zmiany środowiskowe w okresie przejścia z MIS 6a do MIS 5 w świetle wyników analiz profilu Parchliny 2016, środkowa Polska*

Omówiono wyniki zespołowych badań paleośrodowiskowych profilu osadów jeziornych „Parchliny 2016” z Odkrywki Węgla Brunatnego Bełchatów, ilustrujące przemiany środowiskowe w szerszym kontekście, tj. ewolucję klimatu i sukcesję roślinności od późnego glacjału stadiału warty zlodowacenia odry (MIS 6a) do początku interglacjału eemskiego (MIS 5e), jak i lokalne warunki ewolucji zbiornika jeziornego. Wyróżniono pięć faz

przemian florystyczno-krajobrazowych w świetle zmian klimatycznych. Pierwsza faza związana była z topnieniem martwej bryły lodu i utworzeniem misy jeziora. Druga – dokumentowała początkową sukcesję późnego glacjału, z dominacją otwartych zbiorowisk stepowych (stadiał 1), po której nastąpiła faza oscylacji klimatycznych w ogólnej tendencji do ocieplania klimatu, i pojawienie się szaty roślinnej w typie zbiorowisk borealnych (interstadiał Zeifen), a następnie wzrost znaczenia terenów otwartych oraz wycofanie sosny (stadiał Kattgat). Czwarta faza odzwierciedlała początek interglacjału eemskiego przez ekspansję pionierskich lasów brzoźowo-sosnowych oraz rosnący udział drzew liściastych, w tym przede wszystkim dębu. Badania okrzemkowe, wioślarkowe i geochemiczne wskazują na dwa zasadnicze etapy rozwoju jeziora: pierwszy etap zimnego i ubogiego jeziora (późny glacjał) i drugi – jeziora z cieplejszymi, płytszymi wodami, ze znacznym wzrostem produkcji pierwotnej (interglacjał eemski).

– dr hab. Michał Słowiński, *Niedoszacowany wpływ produkcji węgla drzewnego na przekształcenia środowiska i krajobrazu w Polsce*

Komisja Biologii Rozwoju PAU

25.02 – dr hab. Rafał Piprek, *Wykorzystanie myszy transgenicznych w badaniach nad rozwojem gonad*

27.05 – dr hab. Waław Tworzydło prof. UJ, *Skorki i ich strategie rozrodcze*

Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU

28.01 – prof. dr hab. Monika Bugno-Poniewierska, *Badania genetyczne w praktyce zootechnicznej*

25.02 – dr Agnieszka Grzegorzewska, *Molekularne mechanizmy starzenia organizmu*

1.04 – prof. dr hab. Józef Walczyk, dr hab. Paweł Tylek prof. UR, *Technika i technologia produkcji szkółkarskiej w leśnictwie*

20.05 – dr hab. inż. Paweł Tylek prof. URK, prof. dr hab. Józef Walczyk, dr hab. inż. Jan Szczepaniak, *Mechanizacja, automatyzacja i robotyzacja leśnych prac odnowieniowych*

24.06 – prof. dr hab. Krystyna Czekońska, *Chronimy dzikie pszczoły i dbamy o hodowlane*

Pszczoły odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu bioróżnorodności, ponieważ zapylają wiele gatunków roślin uprawnych i dziko rosnących. Ciągłe

zmiany w sposobie użytkowania gruntów i ich fragmentacja sprawiają, że dostęp pszczoł do różnorodnych gatunkowo zbiorowisk kwiatowych staje się ograniczony i nieprzewidywalny. Dodatkowo, zachodzące zmiany klimatyczne, wpływające na fenologię kwitnienia, a także przebieg procesów nektarowania i pylenia roślin, zmieniają skład pokarmu, jego ilość i w efekcie atrakcyjność dla owadów zapylających. Z tych powodów pszczoły coraz częściej są narażone na niedobory składników odżywczych, a nawet głód, co w konsekwencji prowadzi do poważnych problemów związanych z ich rozwojem, funkcjonowaniem i zdrowiem. Dysponujemy wieloma danymi, które pokazują, że zmiany środowiskowe mają bezpośredni wpływ na pszczoły; nie potrafimy jednak w sposób wystarczający chronić tej ważnej grupy owadów zapylających.

25.11 – prof. dr hab. Marcin Pietrzykowski, *Miejsce leśnictwa we współczesnym systemie nauki w kontekście globalnych problemów środowiskowych*

16.12 – dr hab. inż. Agnieszka Baran prof. URK, *Osady denne – cenny nawóz czy problematyczny odpad*

Komisja Geograficzna PAU

13.01 – dr Piotr Trzepacz, *Geografia zachowań terytorialnych subkultury kibicowskiej Belgradu, Krakowa, Łodzi i Zagrzebia*

Inskrypcje kibicowskie, zwane również futbolowym graffiti, spotyka się w wielu miastach Europy, w których rywalizują na tym samym poziomie rozgrywek przynajmniej dwie drużyny piłkarskie. Wprowadzaniu graffiti jako markera terytorialnego w walce o utrzymanie symbolicznych granic terytorium towarzyszy przemoc, a konflikt może prowadzić nawet do ofiar śmiertelnych. Odczytywanie treści futbolowego graffiti pozwala ustalić, kto stanowi siłę dominującą na danym obszarze. Treści te mogą być także formą komunikowania przestrzennej organizacji świata przestępczego i pośrednio rozgraniczenia stref wpływów. Szczegółowe badanie terenowe, obejmujące wykonanie geokodowanej fotografii mobilnej wszystkich napotykanych przypadków futbolowego graffiti, przeprowadzono w Krakowie, Łodzi, Belgradzie i Zagrzebiu. Stwierdzono, że we wszystkich badanych miastach konstrukcja komunikatów związanych z rywalizacją kibicowską jest podobna i służy oznaczeniu terytorium. Przestrzenny obraz podziału miast na terytoria poszczególnych grup kibicowskich najczęściej ma charakter mozaikowy. Wyjątek stanowi Łódź. W tym mieście biegnie z północy na południe wyraźna granica stref wpływów drużyn ŁKS-u i Widzewa, których stadiony oddalone są od siebie.

17.02 – dr hab. Piotr Gębica prof. URz (wraz z zespołem z URz i UJ), *Ewolucja systemów fluwialnych Europy Środkowej – wybrane zagadnienia*

17.03 – prof. dr hab. Iwona Sagan, *Finansjalizacja mieszkalnictwa porażką neoliberalnego modelu polityki miejskiej*

Zwiększenie rozmiarów i znaczenia sektora finansowego jako kluczowego elementu aktywności gospodarczej, określane mianem finansjalizacji wraz z towarzyszącym jej procesem sekurytyzacji, rozpoczęło się w latach 80. XX wieku i stopniowo doprowadziło do głębokiej finansjalizacji rynków mieszkaniowych. Wierzytelności podlegające sekurytyzacji to głównie te z tytułu udzielania kredytów hipotecznych na zakup nieruchomości. Rynek nieruchomości jednocześnie napędza finansjalizację i jest ofiarą tego procesu, bowiem ponosi jego skutki. Polityka władzy publicznej umożliwiła i podtrzymuje proces finansjalizacji rynków mieszkaniowych przez liberalizację i deregulację rynku finansowego, udzielanie gwarancji państwowych spekulatywnym operacjom sekurytyzacji, propagowanie i uprzywilejowanie modelu własności prywatnej na rynku mieszkaniowym kosztem mieszkalnictwa na wynajem, ograniczenie świadczenia mieszkaniowej usługi publicznej niemal wyłącznie do zakresu mieszkalnictwa socjalnego dla najuboższych. Finansjalizacja rynku mieszkaniowego wywołuje negatywne skutki w sektorze realnej gospodarki, ma niekorzystne konsekwencje społeczne i deformuje układy urbanistyczne miast.

22.04 – dr hab. Elżbieta Gorczyca prof. UJ, prof. dr hab. Kazimierz Krzemień, dr Mateusz Sobucki, *Rozwój żwirowodennych rzek górskich w okresie post-regulacyjnym (na przykładzie polskich Karpat)*

19.05 – dr hab. Anita Bokwa prof. UJ, *Lokalny wymiar globalnych zmian klimatu*

10.06 – dr hab. Andrzej Zborowski prof. UJ, *Procesy decentralizacji przestrzennej miast Polski – suburbanizacja i peryurbanizacja*

Głównym celem analitycznym referatu jest stwierdzenie, bądź też zanegowanie, występowania procesów decentralizacji (suburbanizacji, a także peryurbanizacji) na obrzeżach miasta polskiego (środkowoeuropejskiego) jako procesów o odrębnej dynamice. Decentralizacja przestrzenna miasta to zjawisko, którego tempo i intensywność różnicują dynamikę wzrostu w czasie przestrzeni miejskiej, od rdzenia po obszary zewnętrzne, przy możliwych chwilowych zmianach kierunku procesu (Krakover S., Kellerman A., 1990). W Polsce istnieją dwie rzeczywistości suburbanizacyjno-peryurbanizacyjne.

Jedną z nich to obszary metropolitalne z dynamicznie rozwijającymi się procesami suburbanizacji i peryurbanizacji. Drugą tworzą tereny oddziaływania miast średniej wielkości i mniejszych, gdzie ich natężenie jest małe.

W przypadku regionu miejskiego Krakowa decentralizacja zachodzi w czterech strefach peryferyjnych: przedmiejskiej, podmiejskiej bliższej, podmiejskiej dalszej i strefie dojazdów do pracy. Decentralizacja wpływa na wiele zjawisk i procesów społecznych – poziom i jakość życia mieszkańców, przemiany statusu społecznego, zmiany morfologii układów osadniczych, a w przyszłości na starzenie się mieszkańców.

17.11 – prof. dr hab. Jerzy Solon, *Zweryfikowany podział regionalny Polski*

15.12 – dr Luc Ampleman, *Polityczna kontrola mobilności i geopolityka transportu*

Prelegent wprowadził polskiego odbiorcę w temat geopolityki transportu i dostarczył spostrzeżeń z autorskiej monografii *Transport Geopolitics* (Palgrave MacMillan, 2021). W pierwszej części mówił, czym jest geopolityka transportowa. Argumentował, że „geopolityka” jest często kojarzona lub mylona z dziedziną stosunków międzynarodowych (IR), a powinna być definiowana zgodnie z propozycją Stephana Rosière’a jako „badanie przestrzeni postrzegane jako kwestia polityczna”. To przeformułowanie geopolityki pozwalała na bardziej inkluzywne zrozumienie konfliktów o różnej skali między aktorami politycznymi na wszystkich poziomach sprawowania władzy.

W drugiej części omówiono, czym jest kontrola mobilności. Przez wykorzystanie geografii strukturalnej, segment ten redefiniuje pojęcia nomadyzmu (sedentaryzmu) i wyjaśnia, jak polityczny system zakazów i autoryzacji dostępu przestrzennego wpływają na trajektorie podmiotów.

W trzeciej części omówiono, jak kontrola mobilności wpływa na geopolitykę transportu. Przedstawiono sześć typów konfliktów geopolitycznych oraz pięć rodzajów układów geopolitycznych. Zaproponowano potencjalne obszary przyszłych badań w tym nowo otwartym obszarze badawczym.

KOMISJE MIĘDZYWYDZIAŁOWE

Komisja Historii Nauki PAU

19.01 – dr inż. Krzysztof Petelczyc, *Zasłużył na Nobla? Pomysły Mieczysława Wolfkego wyprzedzające jego epokę*

26.01 – dr hab. Tomasz Pudłocki prof. UJ, *Świątynia wiedzy i władzy. Polityka na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1918–1939*

23.02 – dr hab. Maria Stinia prof. UJ, *Krakowskie środowisko historyków kultury 1918–1939*

- 23.03** – prof. Katrin Steffen, *Blood and Metal. The transnational lives of Ludwik Hirszfeld and Jan Czochralski in the 20th century*
- 27.04** – dr hab. Gabriela Besler prof. UŚ, *Niepublikowana korespondencja polskich logików z Heinrichem Scholzem w latach 1928–1956*
- 25.05** – dr hab. Anna Górecka-Nowak, dr Alina Chrząstek, J. T. (Han) van Gorsel, *Profesor Józef Zwierzycki (1888–1961) – wielki geolog, odkrywca złóż Indonezji i Polski*
- 15.06** – dr hab. Marek Rembierz prof. UŚ, *O uczeniu się uprawiania nauki i kolektywach myślowych w refleksji metanaukowej Ludwika Flecka*
- 26.10** – dr hab. Maciej Zdanek prof. UJ, *Narodziny historiografii uniwersyteckiej w Krakowie w XVII w. jako odrębnej gałęzi dziejopisarstwa*
- 23.11** – dr Paweł Brzegowy, *Mineralogia i geologia na Uniwersytecie Lwowskim doby austriackiej*
- 14.12** – dr hab. Andrzej Bonusiak prof. URz, *Rzeszowski ośrodek badań polonijnoznawczych. Drogi rozwoju*

Komisja Spraw Europejskich PAU

- 28.03** – prof. Adam D. Rotfeld, *Nowy świat nie będzie wspaniały*
- 30.05** – prof. dr hab. Roman Kuźniar, *Bezpieczeństwo Europy po 24 lutego*

Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU

- 27.01** – dr Piotr Binder, dr hab. Hanna Bojar prof. IFiS PAN, dr hab. Dariusz Wojakowski, *Społeczne skutki pandemii w relacjach rodzinnych, środowisku pracy i przestrzeni publicznej (z perspektywy współczesnych wyzwań społecznych i cywilizacyjnych)*

W badaniu, którego wyniki zaprezentowano podczas wystąpienia, zwrócono uwagę na trzy sfery życia społecznego: rodzinę w jej bliskim i dalszym otoczeniu, pracę i przestrzeń publiczną.

W obszarze życia rodzinnego pandemia wiązała się z gwałtowną zmianą sposobu życia – liczne ograniczenia i konieczność dostosowania się do nowych okoliczności wymusiły zmiany w przyzwyczajeniach i relacjach społecznych. Zjawiska dotyczące relacji rodzinnych, zidentyfikowane w pierwszym okresie pandemii, utrwaliły się w pewnym zakresie. Nastąpiło zamykanie się życia rodzinnego w przestrzeni domu i najbliższej rodziny. Wzmocniły się więzi emocjonalne ze starszymi członkami rodziny – z rodzicami, babciami i dziadkami. Jednocześnie w wielu przypadkach rozmówcy stwierdzali, że więzi z dalszą rodziną i znajomymi rozluźniły się z powodu ograniczenia kontaktów. Skutki pandemii w relacjach społecznych – „słabe

kontakty przestały istnieć, mocne się wzmocniły” – są szczególnie interesujące w kontekście od dawna diagnozowanego w Polsce silnego familizmu, braku uogólnionego zaufania, które skutkuje niskim kapitałem społecznym.

Przez cały okres pandemii społeczny wymiar pracy podlegał nieprzerwanym przemianom. Analiza doświadczeń zawodowych uczestników badania pozwoliła na zarysowanie wyłaniających się z nich dwóch modeli życia zawodowego. Model „klasyczny” dotyczył pracy świadczonej zazwyczaj w siedzibie pracodawcy i nastawiony na powrót do rzeczywistości przedpandemicznej. Z kolei model „pandemiczny” to praca wykonywana w całości lub części z domu, za pośrednictwem ICT, i założenie o trwałości przemian na rynku pracy. W szerszym wymiarze konieczność adaptacji do pracy w warunkach długotrwałego zagrożenia epidemicznego stała się katalizatorem przemian modernizacyjnych. Praca zdalna i hybrydowa, które w początkowym okresie pandemii zostały narzucone całym gałęziom gospodarki – nauce i edukacji, administracji, sektorowi finansowemu, sektorowi IT etc., utrwaliły pozycję na rynku pracy i mają licznych zwolenników.

W obszarze życia publicznego ujawniły się różne style reagowania na doświadczenie pandemii i lockdownów. Najczęściej rozmówcom brakowało dostępu do instytucji kultury, co częściowo kompensowały platformy filmowe i streamingi wydarzeń kulturalnych, a także restauracje. Te ostatnie postrzegane są jako ważne miejsca spotkań towarzyskich. Jednak równie istotna grupa rozmówców ignorowała tego typu niedogodności, deklarując nawet brak potrzeby np. kontaktu z takimi formami życia kulturalnego. Wycofanie się z przestrzeni publicznych niekoniecznie wiązało się z poczuciem zagrożenia związanego z pandemią. Poczucie zagrożenia było dobrze rozpoznawane jako nie tyle związane z miejscami, ile z zachowaniami zbiorowymi: zagęszczeniem ludzi i stosowaniem bądź nie reguł sanitarnych. Społeczną zmianą, jaką pokazały badania, jest silniejsze akcentowanie hedonistycznych wartości indywidualistycznych, przy odejściu od wartości związanych z samorozwojem. Zamiast rozwoju osobistego, kojarzonego na przykład ze zdolnościami związanymi z pracą, częściej rozmówcy orientowali się na unikanie stresu, spowolnienie życia i docenianie zdrowia jako osobnej wartości, co nie zawsze wiązało się z dbaniem o to zdrowie.

31.03 – prof. dr hab. Jacek Kurczewski, dyskusja panelowa pt. *Wojna w Ukrainie* (udział: red. Bogumiła Berdychowska, prof. dr hab. Jerzy Niewodniczański, prof. dr hab. Artur Nowak-Far, em. gen. Bogusław Pacek, dr Michał Rutkowski, red. Eugeniusz Smolar)

28.04 – prof. dr hab. Jacek Kurczewski, *Stan niezwykajny – prawo i pandemia: spojrzenie socjologa*

Intencją wystąpienia było pokazanie możliwości lepszego poznania zjawiska władzy państwowej w sytuacji szczególnej, jaką jest pandemia. Punktem wyjścia była tzw. postawa obserwatora naiwnego. Przedmiotem zainteresowania było państwo jako składnik pandemii i pandemia wewnątrz państwa na poziomie jednostkowym, lokalnym, centralnym i międzynarodowym. Dostępne materiały są różne: samoobserwacja działacza samorządowego, debaty parlamentarne i medialne, dokumenty władz państwowych, wyniki badań opinii społecznej. Pojęcia kluczowe to: odpowiedzialność, współpraca, konkurencja. Teza ogólna: im większa niepewność, tym większa gotowość do współpracy i mniejsza do przyjęcia odpowiedzialności. Wystąpienie zmierzało do charakterystyki praktyki prawa i państwa – „żywe prawo” i „żywe państwo” w takich okolicznościach i jej zakorzenienia w teorii społeczno-prawnej.

Państwo ma wymiar normatywny i faktyczny, a granica między nimi jest otwarta w tym sensie, że przekonania normatywne mają siłę faktów, a fakty są uzupełnieniem i ogniwem konstrukcji normatywnych. Podobnie jest z „pandemią COVID-19”: nie jest ona tylko faktem przyrodniczym, lecz także społecznym konstruowanym przez lekarzy, organizacje międzynarodowe, rządy, samorządy, polityków, duchownych i publicystów, wreszcie przez całą opinię publiczną.

Socjolog nie zajmuje się zarazą jako faktem przyrodniczym, ale tym, co wywołała w ludzkim postrzeganiu świata i w życiu społecznym. Od wystąpienia premiera Morawieckiego 13 marca 2020 r. większość sejmowa, rząd i prezydent wspólnym wysiłkiem stworzyli nową sytuację prawno-polityczną, którą w naszym tekście określamy jako „stan niezwyczajny”.

Podstawową cechą stanu niezwyczajnego była od początku jego półkonstytucyjność, a więc niejasność normatywna – wprowadziły go organy władzy konstytucyjnej obok Konstytucji, a nie na jej podstawie. Prawność „prawa covidowego” od początku była kontrowersyjna, a rozpoczęta wcześniej tzw. dobra zmiana sądownictwa uniemożliwiła wystarczająco powszechną gotowość do uznania ewentualnych decyzji sądowych w tej kwestii. I to jest jego druga cecha. Trzecią, dla socjologa prawa oczywistą jest to, że jest to „prawo żywe” – jak to określamy za Eugenem Ehrlichem, a więc rozgrywane się na poziomie rzeczowych interakcji społecznych, w których – jak powiemy z kolei za Leonem Petrażyckim, motywującą rolę odgrywają emocje normatywne, przeżycia uprawnień i obowiązków. Podstawy normatywne przeżyć są różnorodne i nie sprowadzają się do listy źródeł prawa oficjalnie uznanych w Konstytucji.

Decyzje podejmowane na kolejnych szczeblach władzy, począwszy od Unii Europejskiej – podobnie jak różne zdarzenia globalne z pandemią

zadeklarowaną przez WHO, mają znaczenie dla mieszkańców wsi, nawet jeśli nie docierają do nich wirusy. Mieszkańcy wsi i małych miast z kolei, poprzez radnych i sołtysów, bezpośrednio wpływają na to, co się dzieje we władzy lokalnej. Ale też biorą udział bezpośrednio, wyrażając poglądy, stosując się lub nie do wydawanych przez władzę poleceń i zaleceń czy prowadząc działania pomocowe w swoim środowisku.

Dodajmy na zakończenie, że kryzys ujawnił znaczenie relacji poziomych, w których odbywa się działanie władzy. Obserwacje, przez pryzmat których patrzymy w naszej analizie na władzę, podkreślają, że burmistrz jest nieustannie także w relacjach zewnętrznych wobec oficjalnie zarysowanego terytorium i sfery kompetencji.

Można się domyślać, że podobnie jest na innych szczeblach władzy. To znaczy, że jest „nieformalna” struktura komunikacji poziomej krzyżująca się z „formalną” pionową strukturą władzy państwowej, a stanowi ona źródło kapitału społecznego burmistrza i starosty. Wreszcie pozostają oni w ożywionych interakcjach z miejscowym biznesem, organizacjami pozarządowymi i lokalnymi mediami. Jakość interakcji między siecią nieformalnych relacji a formalną hierarchią władzy decyduje o sprawności w rozwiązywaniu niezwyczajnego problemu, jakim jest pandemia COVID-19.

24.05 – prof. dr hab. Tadeusz Uhl, *Nowy kosmos – drogą do zrównoważonego rozwoju*

W referacie przedstawiono nową dziedzinę badań kosmicznych, jaką jest „nowy kosmos”. Wyjaśniono pojęcie nowego kosmosu i pokazano podstawowe aplikacje technologii w realizacji wybranych celów zrównoważonego rozwoju. Na 17 zdefiniowanych celów zrównoważonego rozwoju 12 można osiągnąć wspomagając się technologiami kosmicznymi.

Do najważniejszych należą technologie „downstream”, które wspomagają zbieranie, przechowywanie i przetwarzanie danych z satelitów obserwujących Ziemię. Do obserwacji stosuje się różne czujniki umieszczone na pokładach satelitów: radary, kamery optyczne, kamery na podczerwień lub hiperspektralne.

Przedstawiono udział AGH w badaniach kosmicznych. Zwrócono uwagę na zagadnienia badawcze realizowane w Centrum Technologii Kosmicznych. Przedstawiono podział satelitów na klasy razem z ich zastosowaniami zależnie od wielkości. Wyjaśniono pojęcie orbity i podano najczęściej wykorzystywane orbity. Przedstawiono ogólną strukturę satelity i poszczególne komponenty. Opisano proces umieszczania satelity na orbicie i deorbitację. Jednym z poruszanych zagadnień były kwestie prawne związane z badaniami kosmicznymi, w tym eksploracją i eksploatacją zasobów kosmosu.

- 30.05** – prof. dr hab. Roman Kuźniar, *Bezpieczeństwo Europy po 24 lutego*
7.06 – prof. dr hab. Andrzej Gonet, prof. dr hab. Stanisław Stryczek, *Kopalnia Soli „Wieliczka” – ratunek i ochrona światowego dziedzictwa UNESCO. Zabezpieczanie Kopalni Soli „Wieliczka”* (posiedzenie wspólne z Kom. Nauk Technicznych)
24.11 – dr hab. Łukasz Afeltowicz, *Pandemia COVID-19 jako próba generalna przez kryzysem klimatycznym*

Komisja Filozofii Nauk PAU

- 14.02** – dr hab. Mateusz Hohol prof. UJ, *Problem replikowalności i reprodukowalności modeli komputerowych na przykładzie neuronauki obliczeniowej*

Kryzys powtarzalności badań eksperymentalnych zyskał rozgłos, zaś w psychologii i kognitywistyce podejmowane są inicjatywy przeciwdziałające kryzysowi – promowanie prerejestracji badań, udostępniania surowych danych i skryptów analiz. Powtarzalność, a w konsekwencji rzetelność modeli obliczeniowych w neuronauce pozostaje natomiast sprawą marginalną. Jest to niepokojące, ponieważ zdaniem Paula Thagarda i wielu innych teoretyków najlepsza wiedza o mózgu i poznaniu to ta „osadzona” w modelach obliczeniowych.

W wystąpieniu przedstawiono problemy replikacji – możliwość uzyskania takiego samego wyniku przez niezależnych badaczy przy użyciu oryginalnego kodu modelu i danych, i reprodukcji – możliwość odtworzenia modelu bez oryginalnego kodu przez niezależnych badaczy w neuronauce obliczeniowej. Porównano je z różnymi typami powtarzalności w badaniach eksperymentalnych. Wskazano, że o ile replikowalność modeli, zakładająca udostępnianie kodu, jest warunkiem koniecznym ich rzetelności, nie jest to warunek wystarczający. Jest nim reprodukowalność, którą utrudnia brak standardów w raportowaniu modeli w artykułach. W opracowaniu przyszłych standardów pomocna może być norma kompletności zaczerpnięta z filozofii wyjaśniania mechanistycznego.

- 14.03** – dr Jacek Urbaniec, *Ewolucja dowodu matematycznego – matematyka jako wzorzec ścisłości?*
11.04 – dr Damian Luty, *Koncepcja obiektów nieindywidualnych w kontekście filozofii czasoprzestrzeni*
16.05 – dr hab. Marek Woszczyk prof. UAM, *Kontekstualność kwantowa jako fundamentalny problem ontologiczny*
13.06 – ks. dr hab. Janusz Mączka prof. UPJPII, *Idea złożoności i jej filozoficzne aspekty. Próba metarefleksji*

Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych

25.01 – dr hab. Joanna Mysona-Byrska prof. UPJPII, *Uwagi na temat nauczania etyki w szkołach*

Etyka jako przedmiot szkolny została wprowadzona w Polsce w 1991 r. do wszystkich typów szkół równoległe z nauką religii. Uczniowie mogą od tej pory – przynajmniej w teorii – wybrać religię lub etykę, a obowiązkiem szkoły jest zorganizowanie lekcji etyki dla uczniów, którzy nie uczęszczają na religię. Efektem takiego rozwiązania było ustawienie nauczania etyki w opozycji do religii – powszechnie uważano etykę za przeciwieństwo i konkurencję dla religii. Postponowano etykę jako przedmiot. Do roku szkolnego 2021/2022 wybierana była głównie religia. W bieżącym roku szkolnym coraz więcej uczniów rezygnuje z nauki religii, ale dane statystyczne są niepełne i nie wiadomo dokładnie, ile osób z niej zrezygnowało, a ile wybrało etykę. Podstawy programowe i programy nauczania etyki w większości opracowano 20 lat temu i nie uaktualniono ich o współczesne zagadnienia związane między innymi z postępującą cyfryzacją i digitalizacją życia. Po zmianie podstawy programowej w roku 2018 wydaje się, że tylko jeden program nauczania etyki jest z nią zgodny. Podobnie rzecz ma się z podręcznikami do nauki etyki – liczba książek dopuszczonych do użytku, zgodnych ze starą podstawą programową, była mocno ograniczona i na rynku nie pojawiały się nowe pozycje. Obecnie, czyli na początku roku 2023, jest tylko kilka podręczników zgodnych z nową podstawą programową. Osobnym problemem i pytaniem otwartym pozostaje, kto powinien uczyć etyki – przekwalifikowany nauczyciel religii, nauczyciel innego przedmiotu po specjalistycznych studiach podyplomowych z etyki czy może absolwent filozofii? Z pewnością jest to kwestia do dyskusji.

22.02 – dr hab. Jerzy Szczepański prof. UJ przedstawił recenzje podręczników do matematyki dla szkół średnich: M. Kurczab, E. Kurczab, E. Świda, *Matematyka 1, Podręcznik do liceów i techników, zakres podstawowy*, Oficyna Edukacyjna Krzysztof Pazdro; M. Kurczab, E. Kurczab, E. Świda, *Matematyka 1, Podręcznik do liceów i techników, zakres rozszerzony*, Oficyna Edukacyjna Krzysztof Pazdro

W XX wieku, mimo dwóch wojen światowych i głębokich reform społecznych, wiele polskich podręczników szkolnych do matematyki doczekało się licznych, nawet dwudziestu kolejnych wydań, starannie zredagowanych, cenionych przez nauczycieli i uczniów. Na przykładzie wybranych współczesnych podręczników do matematyki pokazano, że wieloletnie doświadczenie autorów i wydawców podręczników szkolnych nie gwarantują dojrzałości koncepcji podręcznika. Jako jedną z prawdopodobnych przyczyn

tego niekorzystnego zjawiska wskazano częste zmiany przepisów oświatowych wdrażanych przez ministerstwo właściwe do spraw edukacji.

22.03 – prof. dr hab. Bernadeta Niesporek-Szamburska, dr hab. Olga Przybyła prof. UŚ, *Edukacja ekologiczna/klimatyczna w podstawie programowej i w seriach podręczników szkolnych do nauczania języka polskiego (jako ojczyźstego)*

Autorki badań postawiły sobie za zadanie określenie poziomu zaangażowania kształcenia polonistycznego w edukację dla klimatu. Punktem wyjścia prezentacji uczyniły zatem słowa badaczy kryzysu ekologicznego o konieczności pracy nad zmianą świadomości ekologicznej ludzi, a zwłaszcza nad wychowaniem proklimatycznym młodych pokoleń. Przeprowadziły w tym celu analizę jakościową planu ramowego kształcenia ogólnego z języka polskiego (szkoła podstawowa), a także dwóch serii podręczników do języka polskiego (jako ojczyźstego) dla uczniów szkoły podstawowej (*Jutro pójdę w świat* oraz *Mysli i słowa*, WSiP, a także *Nowe słowa na start!* Nowa Era). Wnioski z analizy wykazały, że w obu seriach podręczników niewiele jest jednoznacznie wyrażonych treści sprzyjających edukacji proklimatycznej. Mało jest też proekologicznych działań w zadaniach i ćwiczeniach dla uczniów, a pod obiecującymi tekstami brakuje zadań sprofilowanych prośrodowiskowo. Analiza pokazała również, że dokument oświatowy i podręczniki niosą więcej możliwości w tym zakresie: podstawa zawiera treści zwracające uwagę na relacje pomiędzy słowem a światem/środowiskiem, teksty umieszczone w podręcznikach można obudować zadaniami modelującymi świadomość proekologiczną. Autorki stwierdziły, że edukacja dla klimatu w treściach i działaniach uczniów pojawi się, jeśli nauczyciele będą przygotowani do roli osoby wydobywającej z programu i podręcznikowych tekstów proekologiczne możliwości.

– dr Anna Guzy, dr Magdalena Ochwat, *Czy możliwe jest kształtowanie postaw proklimatycznych na lekcjach języka polskiego?*

W wystąpieniu przedstawiono syntetyczne ujęcie wyników badań ankietowych 234 nauczycieli polonistów, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości kształtowania na lekcjach języka polskiego przyjaznych postaw uczniów wobec środowiska i podnoszenia uczniowskiej świadomości kryzysu klimatycznego. Jednocześnie analizie poddano stan wiedzy i przekonania badanych polonistów na temat zmian klimatu, a także barier i trudności, które napotykają, prowadząc na lekcjach języka polskiego edukację dla klimatu. Z analizy zebranego materiału wynika, że większość nauczycieli (89%, 107 osób) uważa, iż postawy proekologiczne u uczniów kształtuje na wybranych lekcjach języka polskiego. Ponadto aż 93% badanych (112 osób) twierdzi, że

czytanie literatury i innych tekstów kultury może być jednym ze sposobów kształtowania wśród uczniów odpowiedzialnych postaw proekologicznych. Zdaniem 72% badanych nauczycieli edukacja szkolna dotycząca kryzysu klimatycznego nie jest wystarczająca. Tylko 20% ankietowanych uważa, że w podręczniku używanym na lekcjach są tematy związane z edukacją dla klimatu. Natomiast 90% respondentów jest przekonanych, że poloniści, podobnie jak nauczyciele przedmiotów przyrodniczych, także powinni czuć się odpowiedzialni za kształtowanie postaw proekologicznych u uczniów.

26.04 – prof. dr hab. Michał Baczkowski przedstawił recenzję podręcznika: Jolanta Choińska-Mika, Piotr Szlanta, Katarzyna Zielińska, *Historia. Podręcznik zakres rozszerzony, klasa 3. Szkoła ponadpodstawowa. Liceum i technikum*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne

Recenzowany podręcznik obejmuje historię lat 1815–1939. Zawiera zatem dwie wyraźnie różniące się epoki: XIX wiek, kończący się z wybuchem I wojny światowej, a także większą część pierwszej połowy XX wieku. Podręcznik jest wartościową pomocą dydaktyczną dla uczniów liceów i techników w nauce historii na poziomie rozszerzonym. Nie tylko realizuje podstawę programową, lecz także stara się uchwycić ogromne zmiany społeczno-kulturowe epoki, właściwie dwóch epok, których znaczenie dla współczesnego człowieka jest o wiele większe niż przebrzmiałe wojny i traktaty pokojowe preferowane w dzisiejszym modelu nauczania. To wówczas tworzył się współczesny świat, o czym uczeń może mało wiedzieć. Szata graficzna podręcznika jest atrakcyjna, co dobrze unaocznia procesy dziejowe. Opracowanie dydaktyczne rozdziałów jest, mimo mankamentów, na ogół odpowiednie. Zdaniem prelegenta, Polska Akademia Umiejętności może rekomendować podręcznik dla szkół średnich.

– dr hab. Sławomir Sprawski prof. UJ przedstawił opinię o podręczniku: Joanna Choińska-Mika, Katarzyna Zielińska, Michał Tymowski, Włodzimierz Lengauer, *Historia. Podręcznik. Klasa 1. Zakres rozszerzony. Reforma 2019. Szkoła ponadpodstawowa. Liceum i technikum*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne

23.05 – dr Michał Płotek przedstawił recenzję podręcznika: Dawid Łasiński, Łukasz Sporny, Dominika Strutyńska, Piotr Wróblewski, *Chemia. Podręcznik dla klasy ósmej szkoły podstawowej*, Grupa MAC SA

Podręcznik został napisany zgodnie z regułą naukowości, w wartościowej, i co ważne, nieprzeładowanej szacie graficznej. Wyczerpuje część zagadnień zawartych w podstawie programowej chemii na II etapie edukacyjnym, dla której został napisany, a jego wielką zaletą jest korelacja z materiałami

przygotowanymi przez Centralną Komisję Egzaminacyjną. Recenzowany podręcznik zdecydowanie zasługuje na rekomendację. Korzystanie z niego pozwala uczniom i nauczycielom na efektywniejszą i przyjemniejszą pracę nad poszerzaniem wiedzy i umiejętności chemicznych.

- dr Karol Dudek-Różycki przedstawił recenzję podręcznika: Kamil Kaznowski, Krzysztof M. Pazdro, *Chemia. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 8*, Oficyna Edukacyjna Krzysztof Pazdro

Liczne doświadczenia i klarowność opisu ułatwiają ich przeprowadzenie w warunkach szkolnych, co jest wartością podręcznika. Konstrukcja poszczególnych tematów jest jasna i logiczna, co ułatwia uczniowi korzystanie z książki. W podręczniku jest jednak dużo błędów merytorycznych i braków w odniesieniu do podstawy programowej, choć nie należy traktować jej literalnie. Niemniej jednak poruszone tam kwestie muszą znaleźć się w podręczniku dopuszczonym do użytkowania. Braki należy uzupełnić w kolejnym wydaniu. Książka nieatrakcyjna graficznie zniechęca nastolatka do nauki, a tym samym sprawia, że chemia staje się przedmiotem obcym i nielubianym. Nie zalecono stosowania tego podręcznika.

- dr Jarosław Wilamowski przedstawił recenzje podręczników: Hanna Gulińska, Jadwiga Smolińska, *Chemia, Ciekawa chemia, podręcznik klasa 7*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne; Hanna Gulińska, Jadwiga Smolińska, *Chemia, Ciekawa chemia, podręcznik klasa 8*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne

Recenzję przygotowano w związku z wnioskiem o nagrodę Prezesa PAU dla tych podręczników po przedstawieniu pierwszej recenzji przez dr Annę Kolasę w maju 2018 i listopadzie 2019 roku. W związku z negatywną opinią dra J. Wilamowskiego Komisja odstąpiła od wnioskowania o nagrodę.

- 27.06** – dr Dagmara Sokołowska przedstawiła recenzje podręczników: Maria Fijałkowska, Barbara Sagnowska, Jadwiga Salach, *Fizyka. Podręcznik. Liceum i technikum. Klasa 2. Zakres rozszerzony*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne; Maria Fijałkowska, Barbara Sagnowska, Jadwiga Salach, *Fizyka. Podręcznik. Liceum i technikum. Klasa 3. Zakres rozszerzony*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne

Recenzowane podręczniki przeznaczone są do nauki fizyki na III etapie edukacyjnym w zakresie rozszerzonym i dopuszczone do użytku w nowej podstawie programowej po ośmioletniej szkole podstawowej. Opisano układ, treści i szatę graficzną podręczników podkreślając estetykę i poprawność językową, a także staranność doboru ilustracji nawiązujących do sytuacji z życia codziennego. Stwierdzono, iż podręczniki przygotowano z dbałością o klarowność i szczegóły, z uwzględnieniem dodatkowych objaśnień typowych

błędnych koncepcji mogących pojawić się w rozumowaniu uczniów przy poszczególnych tematach. Podkreślono użyteczność szczegółowych rozwiązań licznych przykładów zadań tekstowych, a także zamieszczenie w podręcznikach wielu elementów rozszerzających wiedzę i zainteresowania uczniów ponad podstawę programową. Stwierdzono, że zaproponowane w podręcznikach zadania są zróżnicowane pod względem formy, zakresu wiedzy i umiejętności. Doceniono obszernie, klarowne podsumowania każdego działu służące uczniom jako materiał powtórzeniowy. Na koniec wskazano kilka łatwych do usunięcia niedociągnięć i drobnych błędów. W końcowej części prezentacji wyrażono pozytywną opinię na temat obu części podręcznika, jednak wstrzymano się z ostateczną rekomendacją. Do wyróżnienia przez Komisję wstrzymano się do czasu zapoznania się z pozostałymi dwoma częściami cyklu.

- dr Jerzy Kuczyński przedstawił recenzje podręczników: Marcin Braun, Krzysztof Byczuk, Agnieszka Seweryn-Byczuk, Elżbieta Wójtowicz, *Zrozumieć fizykę. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres rozszerzony. Część 3*, Wydawnictwo Nowa Era; Ludwik Lehman, Wiktor Polesiuk, Grzegorz F. Wojewoda, *Fizyka. Liceum ogólnokształcące i technikum. Klasa 3. Zakres podstawowy*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne; Adam Ogaza, *Fizyka 3. Zakres podstawowy. Podręcznik dla szkół ponadpodstawowych*, Wydawnictwo Operon; Marcin Braun, Weronika Śliwa, *Odkryć fizykę. Podręcznik dla klasy 3 liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres podstawowy*, Wydawnictwo Nowa Era

Scharakteryzowano cztery podręczniki do fizyki przeznaczone dla uczniów trzeciej klasy liceum – trzy z nich przeznaczone są do realizacji programu w zakresie podstawowym, a jeden w zakresie rozszerzonym. Wszystkie recenzowane prace oceniono pozytywnie, wnioskując o polecenie ich przez Komisję do użytku szkolnego. Podręcznik Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych oceniono jeszcze wyżej, formułując wniosek o nagrodę Prezesa PAU. Powyższe nie oznacza, że książki są bezbłędne – w każdym przypadku przedstawiono uwagi, których uwzględnienie, w opinii recenzenta, poprawiłoby ich jakość.

- 27.09** – dr inż. Mateusz Muchacki, dr inż. Grzegorz Sokal przedstawili recenzje podręczników: Janusz Mazur, Paweł Perekietka, Zbigniew Talaga, Janusz S. Wierzbicki, *Informatyka na czasie 1. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres podstawowy*, Wydawnictwo Nowa Era; Wojciech Hermanowski, *Informatyka 1. Zakres podstawowy. Podręcznik dla szkoły ponadpodstawowej*, Wydawnictwo Operon

Ocena dwóch podręczników dotyczyła wielu aspektów konstrukcji podręczników: od zawartości merytorycznej, w tym zgodności z podstawą programową, uporządkowania treści, doboru zadań czy logicznej struktury rozdziałów, aż po te związane ze stroną redakcyjną. Pod wieloma względami podręczniki charakteryzują się zbliżonym poziomem ocenianych elementów. Istotne różnice pojawiły się podczas analizy zgodności treści obu opracowań z podstawą programową. Jeden z podręczników zawierał treści w pełni zgodne z podstawą programową, drugi pomijał zagadnienia związane z algorytmiką i programowaniem – do ich realizacji konieczny jest zakup drugiej części z serii. Ostatecznie oba podręczniki zostały oceniono wysoko. Praca z każdą z książek może inspirować i zachęcać uczniów do nauki, a nauczycielowi zapewnić komfort prowadzenia zajęć.

- prof. dr hab. Andrzej Kastory przedstawił opinię o podręczniku: Wojciech Roszkowski, *Historia i teraźniejszość. 1945–1979. Podręcznik dla liceów i techników. Klasa 1*, Wydawnictwo Biały Kruk

Opinia dotyczy podręcznika przeznaczonego do nauki nowego przedmiotu szkolnego wprowadzonego do siatki godzin od roku szkolnego 2022/2023. Książka, autorstwa prof. W. Roszkowskiego, poświęcona jest różnym aspektom historii w latach 1945–1979. Omówiono zawartość publikacji i sformułowano liczne zastrzeżenia stwierdzając, że poziom narracji obniża upodobanie autora do wprowadzania stroniczych komentarzy, często o charakterze antyeuropejskim lub antyniemieckim. Struktura książki jest nieuporządkowana. Zwrócono uwagę na liczne powtórzenia niepotrzebnie zwiększające jej objętość. Części poświęcone sprawom obyczajowym i kulturze europejskiej potraktowano jako instrument indoktrynacji, a natarczywa katechizacja wypacza zapowiadany w tytule charakter książki. W konkluzji stwierdzono, że nie spełnia ona wymagań stawianych podręcznikom szkolnym.

- dr hab. Karol Sanojca prof. UW r przedstawił opinię o podręczniku: Wojciech Roszkowski, *Historia i teraźniejszość. 1945–1979. Podręcznik dla liceów i techników. Klasa 1*, Wydawnictwo Biały Kruk

W opinii skupiono się na wykazaniu walorów i słabych stron podręcznika. Uznano, że książka jest rodzajem osobistego eseju historycznego i jest zbyt obszerna. Wyraźnie widać przewagę zagadnień z historii powszechnej, co stoi w sprzeczności z wymogami podstawy programowej. Prezentowany obraz Polski to wizerunek kraju skrzywdzonego zawsze i przez wszystkich – zdrada aliantów zachodnich, zdrada jałtańska itp. Książkę wydało wydawnictwo bez doświadczenia w publikacji materiałów dydaktycznych. Krytycznie oceniono poziom obudowy dydaktycznej. Zwrócono uwagę na niską jakość materiałów kartograficznych, brak infografik, wykresów, diagramów,

schematów (tylko dwie tabele) i niewielką przydatność bloku ćwiczeniowo-powtórzeniowego. Wyraźnie brakuje powiązania materiału ilustracyjnego z tekstem autorskim. W doborze zdjęć zwraca uwagę zbędne epatowanie okrucieństwem. Kategoryczność sądów autora powoduje, że podręcznik nie wyjaśnia przeszłości, lecz jedynie ją ocenia. Ogólna ocena przydatności książki jako podręcznika szkolnego jest jednoznacznie negatywna.

25.10 – prof. dr hab. Anna Landau-Czajka, *Życie w zagrożeniu. Narracja dotycząca bezpieczeństwa w podręcznikach dla klas 1–3*

Ostrzeżenia przed zagrożeniami pojawiają się, niezależnie od epoki, w podręcznikach dla dzieci rozpoczynających naukę. W XXI wieku tekstów poświęconych niebezpieczeństwom i ich zapobieganiu jest coraz więcej. Zgodnie z podstawą programową dzieci uczą się o bezpieczeństwie ruchu drogowego. W domu należy zachować ostrożność m.in. przy korzystaniu z urządzeń elektrycznych, w kąpielni, w kuchni. Na dworze niebezpieczna jest pogoda: śnieg, mróz, słońce, wiatr, oblodzenie, smog. W lesie można się zgubić, złapać kleszcza, zjeść trujące grzyby, nad morzem trzeba korzystać ze strzeżonych plaż, nie należy skakać do wody, w górach można się zgubić. Zabawy śnieżkami, szybki bieg, jazda na rowerze czy nartach bez kasku też mogą źle się skończyć. Nowym motywem jest zagrożenie ze strony nieznajomych, należy się strzec, odmawiać pomocy, nie odpowiadać na pytania – dotyczy to realnego życia i nieznajomych w sieci.

Przeładowanie podręczników ostrzeżeniami, nakazami i zakazami jest ryzykowne. Nie ma gradacji zagrożeń, uczeń nie może sam ocenić, na ile niebezpieczne jest konkretne zachowanie. Zazwyczaj nie ma bowiem podanych możliwych konsekwencji ryzykownych zachowań. Całe otoczenie ucznia jest potencjalnie groźne. Nie ma „bezpiecznych obszarów” ani dorosłych godnych pełnego zaufania. Dzieciom wpaja się poczucie nieustannego zagrożenia, chcąc je uchronić przed niebezpieczeństwem. Jest to niebezpieczne samo w sobie.

– Podczas posiedzenia zainaugurowano cykl „Edukacyjne lektury”.

Komisja PAU do Badań Diaspory Polskiej

21.04 – dr Dariusz Zdziech, *Powojenna polska migracja do Nowej Zelandii*

1.12 – dr Ewa Kowalska, *Nieupamiętnione miejsca pochówku obywateli polskich zmarłych i zamordowanych w Rosji sowieckiej*

15.12 – dr Anna Ambrochowicz-Gajownik, *Rola i znaczenie emigracji polskiej na południu Francji w okresie międzywojennym*

Komisja Antropologiczna PAU

16.03 – prof. dr hab. Tomasz Grzybowski, *Genetyka i etnos. Jaką rolę odgrywa biogeograficzne pochodzenie w kształtowaniu naszej zbiorowej tożsamości?*

W 2017 roku Mateusz Pławski, ówczesny rzecznik Młodzieży Wszepolskiej, organizacji młodzieżowej o profilu narodowym, powiedział w wywiadzie dla tygodnika „Do Rzeczy”: „Uważamy, że czynnik rasowy, czynnik etniczny jest bardzo ważny, mimo że rasistami nie jesteśmy [...]. My patrzymy na naród całościowo [...], uważamy, że ważne są trzy czynniki – wspólnie czynnik kulturowy i religijny, czynnik polityczny i czynnik etniczny”. Wyowiedź ta doczekała się wielu niepoehlebnych komentarzy różnych obserwatorów życia społecznego, często o odmiennych zapatrywaniach. Wydaje się, że tym, co zelektryzowało komentatorów, była wyrażona wprost teza, że dziedzictwo biologiczne pełni istotną rolę w kształtowaniu tożsamości narodowej. Czy jednak biologiczne pochodzenie rzeczywiście nie odgrywa roli w naszej narodowej samoidentyfikacji? Wykład był próbą odpowiedzi na to pytanie z punktu widzenia genetyka populacyjnego. Czy populacje zamieszkujące różne części świata są homogenne grupami, pomiędzy którymi nie ma przepływu genów? Czy pojęcie rasy ma uzasadnienie w świetle współczesnej antropologii fizycznej i genetyki populacyjnej? Mówi się, że antropologia i genetyka nie dostarczają dziś teoretycznych podstaw dla rasizmu. Czy tak było zawsze? Jak kształtowała się na przestrzeni tysięcy lat pula DNA dzisiejszych mieszkańców Polski? Czy Polacy genetycznie różnią się od Żydów, Niemców, Romów, innych nacji? Czy na podstawie analizy nieznaney próbki DNA możemy określić czyjeś pochodzenie biogeograficzne i taką wiedzę wykorzystać w praktyce? Próby odpowiedzi na te i inne szczegółowe pytania zilustrowano m.in. wynikami badań DNA różnych światowych populacji uzyskanymi w Katedrze Medycyny Sądowej CM UMK na przestrzeni ostatnich dwóch dekad.

8.06 – dr hab. Marek Nowak prof. UJ, *Początki i rozwój społeczności neolitycznych w Europie. Czy dzięki archeogenetyce wszystko już wiemy?*

Celem prezentacji było przedstawienie genety i rozprzestrzenienia się społeczności neolitycznych na obszarze kontynentu europejskiego. Neolit to epoka, w której radykalnie zmieniły się sposoby funkcjonowania społeczeństw ludzkich, m.in. jako efekt pojawienia się rolnictwa, stabilnego osadnictwa, ceramiki czy wytwórczości tekstylnej i innych „nowości” – w stosunku do formacji paleolitycznej i mezolitycznej. Skutkowało to uformowaniem się bardziej rozbudowanych układów socjalnych i struktur ideologicznych. Korzenie neolitu europejskiego tkwią na Bliskim Wschodzie, gdzie pierwsze

oznaki „rewolucji neolitycznej” są widoczne już około 10 000 lat p.n.e. Z obszarów bliskowschodnich formacja neolityczna zaczęła rozprzestrzeniać się do Europy od połowy VII tys. p.n.e., osiągając Europę Środkową w 54 stuleciu p.n.e. i Europę Północną w początkach IV tys. p.n.e. Przyczyny i mechanizmy tej „ekspansji” neolitycznej są od ponad stu lat obiektem ożywionych dyskusji naukowych. Można wyodrębnić trzy podstawowe nurty objaśniających je hipotez: 1) allochtoniczne (klasyczne), zakładające dominującą rolę migracji ludzkich z Bliskiego Wschodu, 2) autochtoniczne, wskazujące na dominującą rolę lokalnych populacji mezolitycznych, i 3) mieszane, w których uwzględniane są obydwie czynniki. W prawidłowej ocenie prawdopodobieństwa tych hipotez większą rolę odgrywają dane archeogenetyczne, uzyskiwane w ostatnich latach w coraz większych liczbach, dzięki opanowaniu wydajnych technik sekwencjonowania DNA, tzw. Next Generation Sequencing. Dane te wskazują zdecydowanie, iż za najbardziej prawdopodobne powinniśmy uznać hipotezy allochtoniczne. Co więcej, wskazują one także na istotną rolę populacji o tzw. anatolijskiej puli genetycznej w tzw. drugiej neolityzacji, czyli opanowaniu przez formację neolityczną Europy Północnej i wypełnieniu przez nią częściowo tylko zneolityzowanych obszarów Europy Południowej i Środkowej, od około 4000 lat p.n.e. Z drugiej jednak strony kopalne DNA pokazuje także, iż podczas tych procesów cały czas dochodziło do sporadycznych kontaktów między wywodzącymi się z Bliskiego Wschodu neolitycznymi rolnikami a miejscowymi, mezolitycznymi łowcami-zbieraczami. W prezentacji wskazano na pewne problemy w komunikacji między archeologami i archeogenetykami, podkreślono też konieczność jak najściślejszej współpracy między tymi dwiema gałęziami nauk o przeszłości.

26.10 – prof. dr hab. Jadwiga Charzewska, prof. dr hab. Dorota Rybaczyk-Pathak, *Spożycie warzyw kapustnych – Brassica a ryzyko rozwoju raka piersi u Polek w Polsce i polskich migrantek w USA*

Zachorowalność i umieralność na raka piersi są w Polsce niższe niż w Stanach Zjednoczonych (USA). Jednak urodzone w Polsce imigrantki do USA zbliżają się do wyższych wskaźników umieralności na raka piersi wśród kobiet w Stanach Zjednoczonych.

W referacie oceniono związek między spożywaniem produktów z kapusty/kiszzonej kapusty a ryzykiem raka piersi wśród urodzonych w Polsce imigrantek do USA i wśród Polek w Polsce. Badania kliniczno-kontrolne przeprowadzono wśród migrantek urodzonych w Polsce zamieszkałych w Cook County, IL i Detroit Metropolitan Area, MI, USA, oraz w pięciu Ośrodkach Onkologicznych w Polsce: w Gliwicach, Katowicach, Poznaniu-WCO, Poznaniu-OPEN i w Białymstoku. Kobiety leczone na raka piersi (n = 131 w USA i n = 803 w Polsce) miały 20–79 lat z histologicznym/

cytologicznym potwierdzeniem inwazyjnego raka piersi. Kobiety z grupy kontrolnej ($n = 284$ w USA i 862 w Polsce) były losowo dobrane z populacji zdrowych kobiet, do częstotliwości występowania przypadków pod względem wieku i miejsca zamieszkania. Kwestionariusze częstotliwości spożywania posiłków oceniały dietę w wieku dorosłym (lata 1985–1989) i w wieku 12–13 lat. Iloraz szans (OR) i 95% przedział ufności (95% CI) oszacowano za pomocą warunkowej regresji logistycznej. Spożycie całości surowej, surowej/krótko gotowanej i długo gotowanej kapusty/kapusty kiszzonej zostało sklasyfikowane jako niskie, średnie lub wysokie w częstotliwości porcji na tydzień. Wyniki badań wskazały, że wyższe spożycie surowej kapusty/kapusty kiszzonej w okresie dojrzewania wiązało się ze znacznie niższym ryzykiem zapadalności na raka piersi w obu krajach. Spożywanie surowej lub krótko gotowanej kapusty/kapusty kiszzonej w okresie dorosłości i dojrzewania wiązało się ze znacznym zmniejszeniem ryzyka w USA i zmniejszeniem ryzyka (nieistotnym) w Polsce. Długo gotowana kapusta/kapusta kiszona w wieku dorosłym znacząco zmniejszała ryzyko raka piersi w Polsce. Należy podkreślić, że wyniki analiz powiększają istniejący zbiór danych sugerujących protekcyjną rolę spożywania warzyw z rodziny kapustnych (*Brassica*) w wieku dojrzewania i w dorosłości w rozwoju raka piersi (Int. J. Environ. Res. Public Health 2021, 18, 10795. <https://doi.org/10.3390/ijerph18210795>).

Komisja Ergonomii PAU

17.02 – dr inż. arch. Natalia Ratajczak-Szponik, *Droga do dostępności architektonicznej i urbanistycznej w Polsce*

Dostępność jest pojęciem określającym „możliwość dostępu” i korzystania z jakiegoś systemu lub podmiotu przez wiele osób. Z punktu widzenia architektury czy urbanistyki, dostępność oznacza dotarcie, wejście, użytkowanie i zrozumienie przestrzeni przez jak największą liczbę użytkowników, niezależnie od ich czasowych lub trwałych ograniczeń czy potrzeb. W Polsce takie rozumienie dostępności zostało zdefiniowane w 2019 roku w *Ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami*. Dokument ten wprowadził nowe pojęcie do polskiej legislacji, jakim są „osoby o szczególnych potrzebach”. Wcześniejsze przepisy budowlane ograniczały się bowiem wyłącznie do osób z niepełnosprawnościami, najczęściej tych poruszających się na wózkach. Wspomniana ustawa wskazała natomiast, że użytkownicy przestrzeni to także obywatele, którzy narażeni są na ograniczenia korzystania z przestrzeni ze względu na wiek, chorobę czy czasowe obniżenie sprawności w zakresie mobilności lub percepcji.

5.04 – dr hab. inż. Florian Adamczyk, *Projektowanie maszyn rolniczych i spożywczych z uwzględnieniem zasad ergonomii i bezpieczeństwa pracy*

Obecne Centrum Technologii Rolniczej i Spożywczej jest spadkobiercą wieloletniej tradycji Przemysłowego Instytutu Maszyn Rolniczych w Poznaniu, który powołano w roku 1946, aby w powojennym trudnym czasie można było opracowywać maszyny i urządzenia na potrzeby polskiego rolnictwa. Z czasem zakres działalności Instytutu się poszerzał. Od początku konstruktorom i pracownikom badawczym zawsze przyświecała idea tworzenia maszyn nie tylko spełniających określone funkcje i zadania, lecz także bezpiecznych dla użytkowników. Aktualnie prace konstrukcyjne w dzisiejszym Centrum, będącym częścią Łukasiewicz-PIT, dotyczą w większości urządzeń autonomicznych i automatycznych przeznaczonych do wykonywania określonych działań czy prac, ale wciąż opracowywanych z poszanowaniem zasad ergonomii i bezpieczeństwa pracy. W wystąpieniu przedstawiono przykłady takich urządzeń odpowiadających na potrzeby branż rolniczej, leśnej i spożywczej.

Komisja PAU Zarządzania Kulturą i Mediami

18.01 – dr Jarosław Kłaś, *Zarządzanie dziedzictwem kulturowym społeczności lokalnej – przypadek Nowej Huty*

22.02 – dr Agata Morgan, *Stocznia Gdańska – miejsce zderzenia kultury Solidarności z kulturą neoliberalną*

15.03 – prof. dr hab. Bogusław Nierenberg i dr Anna Modzelewska, *Solidarność jako przejaw porozumienia społecznego*

26.04 – dr Marcin Laberschek, *Pomniki przedsiębiorstw: sztuka, symbole i pamięć w życiu organizacji*

17.05 – dr Aleksandra Powierska, *Jak badać Facebooka? O netnografii w mediach społecznościowych*

24.11 – prof. Barbara Czarniawska, *Robotyzacja pracy: groźba czy obietnica?*

Posiedzenia Stacji Naukowych i Komisji PAU działających poza Krakowem w 2022 roku¹

**Stacja Naukowa PAU w Katowicach
(Wszechnica PAU w Katowicach)**

KOMISJE STACJI NAUKOWEJ PAU W KATOWICACH

Komisja Historii Śląska PAU

7.11 – prof. dr. hab. n. med. Jan Duława, *Czy pandemia COVID-19 zmieni paradygmat medyczny?*

Wszechnica Naukowo-Kulturalna w Gliwicach

27.01 – dr hab. Marek Walczak prof. UJ, *Dzieło sztuki jako źródło historyczne*

2.04 – o. dr hab. Michał Paluch OP, *Czy Kościół jest nam potrzebny?*

23.06 – dr Teresa Sikora, *Mentalność prawego kciuka i inne powikłania Affluencji*

29.06 – prof. dr hab. Leszek Marynowski, *Požary w historii Ziemi*

24.11 – mgr Jadwiga Jasińska-Sadura, *Piękne i pożyteczne, czyli o rzemiośle artystycznym*

15.12 – prof. dr hab. Marek Szczepański, „*Czy metropolie rządzą światem?*” *Wielkie miasta w procesach rozwoju światowego*

---

¹ W roku 2022 Komisje Stacji Naukowej PAU w Katowicach: Nauk Matematycznych i Prawnicza nie zorganizowały posiedzeń.

STACJA NAUKOWA PAU W GDAŃSKU

Komisja Kaszubska

12.12 – spotkanie dyskusyjne *1772–2022. 250 lat od I rozbioru Polski: konteksty i skutki dla Pomorza*, w dyskusji uczestniczyli: prof. dr hab. Józef Borzyszkowski i prof. dr hab. Miłoś Reznik (<https://www.youtube.com/watch?v=S3LFF-M7jjA>).

Czasopisma i książki wydane w 2022 roku

Czasopisma

- „Acta Archaeologica Carpathica”, t. LVI: 2021
- „Acta Militaria Mediaevalia”, t. XVII: 2021 – współwyd. Muzeum Historyczne w Sanoku
- „Acta Physica Polonica”, 2022, s. B, vol. 53, nr 1–11; Supplement vol. 15, nr 1–4 – współwyd. Instytut Fizyki UJ
- „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych”, R. XXV: 2021, z. 2–3 – współwyd. Krakowski Instytut Prawa Karnego. Fundacja
- „Folia Historiae Artium”, t. 20: 2022
- „Geoinformatica Polonica”, vol. 20: 2021, vol. 21: 2022
- „Kultura Słowian”, t. XVIII: 2022
- „Kwartalnik Filozoficzny”, t. XLVIII: 2020, z. 3–4; t. XLIX: 2021, z. 1–4 – współwyd. Instytut Filozofii UJ
- „Kwartalnik Prawa Prywatnego”, R. XXXI: 2022, z. 1–4
- „Lehahayer: czasopismo poświęcone dzieciom Ormian polskich”, 2021, vol. 8 – Ośrodek Badań nad Kulturą Ormiańską w Polsce, Wydawnictwo Księgarnia Akademicka
- „Nowy Filomata”, R. XXV: 2021, nr 1–2
- „Opinie Edukacyjne Polskiej Akademii Umiejętności. Prace Komisji PAU do Oceny Podręczników Szkolnych”, t. XVII–XVIII: 2019–2020
- „The Polish Review”, vol. 67: 2022, nr 1–4 – współwyd. PIASA
- „Prace Geograficzne”, 2022, z. 166–167 – współwyd. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ
- „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, R. LXVI: 2021
- „Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności”, R. 2021
- „Studia Historiae Scientiarum”, t. 21: 2022
- „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny”, t. XLVII: 2021, z. 3–4, t. XLVIII: 2022, z. 1–3 – współwyd. Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ
- „Studia Środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne”, t. XXXI: 2022

„Wszechświat”, t. 123: 2022, nr 1–12 – współwyd. Polskie Towarzystwo
Przyrodników im. Kopernika

Wydawnictwa seryjne

- Acta Nuntiaturae Polonae, t. LVII: *Achilles Ratti (1918–1921)*, vol. 8: (2 II 1920–31 V 1920), wyd. Stanisław Wilk
- Acta Nuntiaturae Polonae, t. LIV: *Ioannes Andreas Archetti (1776–1784)*, vol. 2: (11 VII 1776–30 XII 1776), wyd. Paweł Zając
- Corpus der römischen Funde im europäischen Barbaricum, Polen, Band 4: *Lubliner Land*, bearbeitet von Monika Gładysz-Juścińska, Andrzej Kokowski und Barbara Niezabitowska-Wiśniewska
- Lietuvos Užsienio Politikos Dokumentai XIII–XVIII a.: *Akty unii wileńskiej i mielnickiej (1499–1501). Dokumenty i studia*, red. Lidia Korczak – współwyd. Lietuvos istorijos institutas
- Monografie Komisji Etnograficznej, t. III: *Od zwoju do e-booka. Kulturotwórcza rola tekstów religijnych*, red. Renata Hołda i Paweł Plichta
- Rozprawy Wydziału I Filologicznego PAU, t. LXXXV: Kazimierz Korus, *Szlachetna miłość. Greckie źródła tożsamości europejskiej*

Wydawnictwa pozaseryjne

- Michał Grygiel, *Osadnictwo celtyckie w zachodniej Małopolsce. Ze studiów nad grupą tyniecką*
- Organizacja pomocy dla polskich ofiar wojny, wrzesień 1939–czerwiec 1940*, oprac. Robert Gębicki, Edward Kołodziej, Krzysztof Smolana
- Polska Akademia Umiejętności 1872–2022*, red. Jan Ostrowski
- Ryszard Tadeusiewicz, *W laboratorium naukowca i w praktyce inżyniera. Ciekawostki naukowo-techniczne*

Sprawozdanie z działalności Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie w 2022 roku

Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie działa zgodnie z Ustawą z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2019 poz. 553 z późn. zm.) oraz statutem Archiwum Nauki PAN i PAU z 9 czerwca 2016 r. Dyrektorem jednostki jest prof. Tomasz Pudłocki.

Rada Naukowa, w składzie: prof. Waław Uruszczał (przewodniczący), prof. Piotr Borek (wiceprzewodniczący), mgr Joanna Laskosz (sekretarz); członkowie: prof. Barbara Bilińska, prof. Wojciech Krawczuk, dr Rita Majkowska, prof. Andrzej Mączynski, prof. Janusz Pezda, prof. Tomasz Pudłocki (dyrektor), prof. Maria Stinia, prof. Krzysztof Stopka, ks. prof. Józef Wołczański, obradowała 31 marca 2022 r. w siedzibie Oddziału PAN w Krakowie.

Obsada etatowa wynosi 9,5 (PAN) i 2,5 etatu (PAU).

Zadania statutowe i ustawowe Archiwum Nauki, realizowane w roku 2022, przedstawiają się następująco:

1. Kształtowanie zasobu archiwalnego: zorganizowano spotkanie z archiwistami zakładowymi Instytutów PAN w Krakowie, podczas którego omawiano problemy związane z narastającym zasobem archiwalnym. Przypomniano również procedury związane z opiniowaniem normatywów i procedowaniem wniosków o brakowanie dokumentacji niearchiwalnej. Ponadto Komisja ds. Archiwalnej Oceny Normatywów i Dokumentacji wydała trzy opinie w sprawie brakowania dokumentacji niearchiwalnej.
2. Gromadzenie zasobu: w związku z nikłą rezerwą magazynową przyjmowano jedynie niewielkie dopływy do kilku spuścizn łącznie 8,21 mb. akt. Natomiast wstrzymano przyjęcia materiałów kancelaryjnych jednostek PAN i PAU. Stan zasobu archiwalnego na 31 grudnia 2022 r. wynosił 1747,95 mb. akt. Do podręcznej biblioteka Archiwum Nauki wpłynęło 229 nowych pozycji. Na dzień 31 grudnia 2021 r. księgozbiór liczył 14 563 jednostki inwentarzone.

3. Zabezpieczanie i konserwacja zbiorów: konserwacji poddano 33 dokumenty i 2 księgi protokołów z zespołu akt PAU.
4. Opracowanie i ewidencja zasobu: stworzono spisy tymczasowe materiałów stanowiących dopływy do następujących spuścizn: G. Faryaszewskiej (16 j.a.), T. Kowalskiego (2 j.a.), A. Kowalskiej-Lewickiej (13 j.a.), T. Lewickiego (35 j.a.), L. Pakuły (30 j.a.). Ponadto prowadzono segregację materiałów działalności, twórczości i biograficznych ze spuścizny R. Dutkowej i M. Mazura. Segregacji poddano także grupę korespondencji ze spuścizny A. Bocheńskiej.
5. Udostępnianie: w Pracowni Naukowej zanotowano 485 wizyt, udostępniono 7713 jednostek archiwalnych, 2543 woluminy wydawnictw zwartych oraz 72 woluminy czasopism. Zrealizowano 96 kwerend krajowych i zagranicznych. Pracownia Naukowa była zamknięta z powodu zagrożenia epidemiologicznego od 26 stycznia do 28 lutego i w związku z remontem od 8 sierpnia do 18 października 2022 r.
6. Popularyzacja: na stronie internetowej Archiwum i profilu Facebook regularnie zamieszczano posty o aktualnych wydarzeniach. Przygotowano dwie wystawy: *Z pasji do nauki. Renata Dutkowa (1927–2015)*, której towarzyszyła konferencja naukowa z cyklu „W służbie nauki” zatytułowana *Renata Dutkowa (1927–2015). Uczona, archiwistka, organizatorka nauki i W służbie nauki. W 150-lecie Polskiej Akademii Umiejętności*. Dodatkowo przygotowano wystawę na 90-lecie Pieńskiego Parku Narodowego (18–19 marca – AWF). Archiwum wydało trzy własne publikacje: *Renata Dutkowa 1927–2015, Archiwum Nauki PAN i PAU w perspektywie 20 lat, W służbie nauki... 150 lat Polskiej Akademii Umiejętności*. Ubiegłoroczna wystawa *W poszukiwaniu piękna przyrody. Podróże Walerego Goetla i Piotra Chrzastowskiego* była dodatkowo otwarta 16 marca w AGH, a 23 czerwca w Zamku w Suchej Beskidzkiej. Zorganizowano promocje książek: M. Łyszczarza o W. Narębskim (7 kwietnia – Przemysł, 5 maja – Kraków) i Ł. Chrobaka o A. Lubomirskim (17 maja).
9. Współpraca krajowa: wspólnie z Fundacją AGH prowadzono działania z okazji Roku W. Goetla, a z AWF – z okazji 90-lecia Pieńskiego Parku Narodowego. Z Muzeum w Bóbrce podjęto współpracę w zakresie udostępniania cyfrowych kopii archiwaliów ze spuścizny J. Pileckiego. Archiwum było partnerem Muzeum Pułaskiego w Warce przy organizacji wystawy *Pomysł życia. Amerykańska Fundacja Kościuszkowska – dzieło Polaka*; otwarcie 3 lipca 2022 r. w Warce; ponowne otwarcie – 8 listopada 2022 r. na Zamku w Krasiczynie we współpracy z Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej w Przemysłu. Wraz z Przemyską Biblioteką Publiczną im. I. Krasickiego

- i Towarzystwem Przyjaciół Nauk w Przemysłu zorganizowano ogólnopolską konferencję *Archiwa, biblioteki, kolekcje na terenie Galicji od końca XVIII w. po czasy dwudziestolecia międzywojennego*.
10. Współpraca zagraniczna: kontynuowano współpracę zagraniczną z Instytutem Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej w ramach projektu badawczego zatytułowanego „Jak naukowcy budowali swoje sieci? Rekonstrukcja kontaktów naukowych i stosunków transnarodowych między czeskimi i polskimi uczonymi w XIX i XX wieku”. Zorganizowano obchody 50-lecia czechosłowacko-polskiej wyprawy na Cotopaxi z 1972 r. – w Krakowie 5 września i w Pradze 24 listopada.
  11. Reprezentacja: pracownicy Archiwum występowali z referatami na kilku konferencjach naukowych, krajowych i zagranicznych, brali udział w VIII Powszechnym Zjeździe Archiwistów Polskich, IV Kongresie Zagranicznych Badaczy Historii Polski, Jubileuszu 150-lecia PAU, w wernisażach wystaw i uroczystościach patriotycznych.

Opracował
Maciej Łyszczarz

Sprawozdanie z działalności Fototeki Lanckorońskich PAU w 2022 roku

W roku 2022 Fototeka Lanckorońskich PAU oczekiwała na podpisanie przez Ministerstwo Edukacji i Nauki umowy na realizację, w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, pięcioletniego projektu: „PAUart-5. Katalog zbiorów naukowych i artystycznych. Źródła ikonograficzne i ich kontekst dokumentacyjny”, co rzeczywiście nastąpiło 9 grudnia 2022 roku. Do tego czasu działalność Fototeki Lanckorońskich PAU koncentrowała się na następujących kwestiach.

Prace nad zasobem Fototeki polegały przede wszystkim na uporządkowaniu tej części fotografii, która uprzednio została wytypowana do opracowania i udostępnienia na prawach domeny publicznej, w zakresie wyżej wspomnianego projektu (ogółem 3000 obiektów, głównie odbitek albuminowych z lat 80. XIX wieku). Ponadto, w ramach inwentaryzacji i porządkowania nieopracowanej dotychczas części zbioru, kontynuowane były prace nad odtworzeniem układu fotografii zgodnie z dawnymi numerami inwentarzowymi, nadanymi poszczególnym obiektom przez Karolinę Lanckorońską, po przekazaniu daru fotografii Polskiej Akademii Umiejętności (1929). Kontynuowane były również prace uaktualniające i uzupełniające Iconclass oraz informacje znajdujące się w rekordach opisowych, wprowadzonych we wcześniejszych latach do systemu bazodanowego Collectio.

Rok 2022 był obfity pod względem liczby konferencji naukowych z udziałem Fototeki Lanckorońskich PAU. Referat na temat *Fotografii Alfreda Silkiewicza, wykonanych z okazji wizyty arcyksięcia Rudolfa w Tarnopolu, jako przykładu materiałów źródłowych do badań dziejów Galicji i jej mieszkańców* – podczas II Konferencji Naukowej w Bibliotece Publicznej w Przemyślu (9 września 2022) dotyczącej *Archiwów, Bibliotek, Kolekcji na terenie Galicji od końca XVIII wieku po czasy dwudziestolecia międzywojennego* – zaprezentował dr Adam Korczyński (PAU). *Zabytki starożytnego Rzymu na fotografiach ze zbioru Karola Lanckorońskiego jako przejaw kultury artystycznej przełomu XIX i XX wieku* – podczas zorganizowanej przez Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata konferencji *Antyk w polskiej*

sztuce i kulturze artystycznej końca XVIII–początku XXI wieku. Od Franciszka Smuglewicza do Igora Mitoraja – zaprezentowała w Warszawie (23 września 2022) dr Ewa Skotniczna (UPJP2). W ramach III Muzealnych Spotkań z Kresami – *Dziedzictwo i Pamięć Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej*, organizowanych przez Muzeum Niepodległości w Warszawie (20 października 2022), referat *Stanisław Filibert Fleury i jego fotografie Wileńszczyzny w zbiorze Karola Lanckorońskiego* wygłosił dr Adam Korczyński (PAU). Fototeka Lanckorońskich PAU była również reprezentowana podczas międzynarodowej konferencji w Rzymie, zorganizowanej pod honorowym patronatem rektora Uniwersytetu Warszawskiego prof. Alojzego Z. Nowaka (5–7 grudnia 2022), poświęconej działalności naukowej i kolekcjonerskiej hrabiego Karola Lanckorońskiego i jego córki prof. Karoliny Lanckorońskiej – *Il fascino di Roma, dell'Antico e dell'arte italiana nella vita scientifica e collezionistica degli ultimi conti Lanckoroński* – podczas której dr Ewa Skotniczna (UPJP2) wygłosiła referat dotyczący zbioru fotografii hrabiego Karola Lanckorońskiego jako przejawu jego fascynacji naukowej i kolekcjonerskiej sztuką i kulturą Włoch – *Una raccolta di fotografie del conte Karol Lanckoroński come manifestazione del fascino scientifico e collezionistico per l'arte e la cultura d'Italia* (6 grudnia 2022, Fondazione Caetani).

W roku 2022 powstał też wspólny tekst autorstwa Ewy Skotnicznej i Adama Korczyńskiego *Karol Lanckoroński jako twórca zbioru fotografii*, który ukaże się w ramach trzeciego tomu poświęconego polsko-austriackiemu transferowi kulturowemu. Wstępny tytuł tomu brzmi *Dzieje polsko-austriackiego transferu kulturowego. Teatr – krytyka literacka – przekład*, pod redakcją dr Justyny Radłowskiej i prof. Edwarda Białka z Zakładu Dydaktyki Literatury, Instytut Filologii Germańskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego.

24 maja 2022 roku Fototeka Lanckorońskich PAU, reprezentowana przez kustosza, brała udział w uroczystej premierze polskojęzycznego wydania książki autorstwa Gerdien Verschoor *Dziewczyzna i uczoney. Historia dwóch Rembrandtów z kolekcji Karoliny Lanckorońskiej*, która miała miejsce na Zamku Królewskim w Warszawie.

W dniach 26–27 maja 2022 roku, w siedzibie Fundacji im. Zofii i Jana Włodków, Adam Korczyński brał udział w szkoleniu dla opiekunów zbiorów fotografii archiwalnych, prowadzonym przez Annę Seweryn, konserwatorkę fotografii z Archiwum Narodowego w Krakowie.

W sierpniu i wrześniu 2022 roku w zasobie Fototeki Lanckorońskich PAU, na prośbę prof. Jerzego Miziołka z Uniwersytetu Warszawskiego, przeprowadzona została kwerenda naukowa, której celem było odnalezienie fotografii stanowiących ilustracje do rozprawy Karoliny Lanckorońskiej na temat *Problematyki religijnej w późnych dziełach Michała Anioła*.

Do działalności dydaktycznej Fototeki Lanckorońskich PAU w roku 2022 należy zaliczyć konwersatorium z historii sztuki powszechnej XIX w. dla studentów Instytutu Historii Sztuki i Kultury UPJP2 (opiekunka naukowa dr Ewa Skotniczna), które miało miejsce 18 stycznia 2022; konwersatorium dla studentów historii – specjalizacja archiwistyka Instytutu Historii UJ (opiekun naukowy dr Arkadiusz Więch), które odbyło się w 15 grudnia 2022; Fototeka Lanckorońskich PAU udostępniała także literaturę i materiały ikonograficzne do prac magisterskich z zakresu historii sztuki, powstających w Instytucie Historii Sztuki i Kultury UPJP2; zajęcia dydaktyczne na temat archiwum fotograficznego prowadzone były dla studentów odbywających praktykę archiwistyczną w Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie (dr Adam Korczyński). Podczas zajęć zaprezentowane zostały m.in. dzieje i tematyka zasobu Fototeki Lanckorońskich PAU (15 lipca i 5 września 2022). Zasób Fototeki Lanckorońskich PAU udostępniony został także uczennicom szkół: Kraków Montessori School i Szkoły Podstawowej Salwator, które w ramach wolontariatu, pod opieką kustosza, mogły zapoznać się z pracą archiwisty i sposobem porządkowania fotografii archiwalnych (25 i 26 maja, a także 7 i 8 lipca 2022).

Podsumowując, w roku 2022 prace nad zasobem Fototeki Lanckorońskich PAU koncentrowały się przede wszystkim na działalności naukowo-badawczej i promocyjno-dydaktycznej.

Opracował
Adam Korczyński

Sprawozdanie z działalności Ośrodka Badań nad Kulturą Ormiańską PAU w 2022 roku

Badania

W 2022 roku pracownicy Ośrodka prowadzili głównie badania indywidualne, które mają doprowadzić do opracowania własnych monografii habilitacyjnych.

Dr Marcin Łukasz Majewski ukończył trzeci rozdział rozprawy habilitacyjnej poświęconej Ormianom w Zamościu; opracował plan *Osadnictwo ormiańskie w Piotrkowie w XVII–XVIII wieku*; dokonał indeksacji metryki kościoła ormiańskiego w Zamościu z lat 1694–1776 dla internetowej bazy akt metrykalnych serwisu Wirtualne Archiwum Polskich Ormian; przygotował edycję księgi handlowej domu kupieckiego Nikorowiczów z lat 1753–1773; prowadził kwerendy archiwalne i biblioteczne w Bibliotece Książąt Czartoryskich w Krakowie, Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego w Łodzi, Archiwum Państwowym w Łodzi, Archiwum Państwowym w Lublinie, Archiwum Państwowym w Zamościu.

Dr Jakub Osiecki przeprowadził kwerendy w zbiorach archiwalnych Ormiańskiego Towarzystwa Kulturalnego w Krakowie, Archiwum Historii Mówionej (Ośrodek „Karta”) w Warszawie i Domu Spotkań z Historią w Warszawie oraz w spuściźnie prof. George’a Bournoutiana w USA.

Dr Franciszek Wasyl podjął studia w zakresie „Systemów Informacji Geograficznej” na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, które umożliwiają przygotowanie map do pracy habilitacyjnej poświęconej geografii osiedlenia Ormian polskich (*Historical atlas of Polish Armenians from the 14th century to the present day*); przeprowadził kwerendy w Archiwum Państwowym we Wrocławiu, Instytucie Pamięci Narodowej we Wrocławiu, Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Archiwum Państwowym w Opolu i w zbiorach prywatnych; nagrał relacje z zakresu historii mówionej z liderami mniejszości ormiańskiej i badaczami problematyki ormiańskiej; dokonał indeksacji metryk parafii chrześcijańskich w Kuchach nad Czeremoszem.

Dr Tomasz Krzyżowski przeprowadził kwerendy w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Archiwum Narodowym w Krakowie, Ormiańskim Towarzystwie Kulturalnym w Krakowie, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum, Bibliotece i Instytucie Orientalistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Archiwum Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich w Warszawie, Archiwum Fundacji Ormiańskiej („Armenian Foundation”) w Warszawie, Archiwum Państwowym w Katowicach, Archiwum Związku Ormian w Gliwicach.

Stała współpracowniczka Ośrodka, Hripsime Mamikonyan z Malty, obroniła doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim pod kierunkiem prof. Krzysztofa Stopki. Tematem jej rozprawy doktorskiej był *Symeon Lehacy i jego czasy. Analiza i edycja dzieła Notatki podróżne*. Promocja dr Mamikonyan miała miejsce w Collegium Novum 14 listopada.

Grono stałych współpracowników Ośrodka powiększyło się w 2022 roku o trzy osoby, które uczestniczą w realizacji projektów badawczych prowadzonych przez Ośrodek. Są to:

Elena Asriyan, magister prawa konstytucyjnego, biele posługująca się językami tureckim, rosyjskim, angielskim i starormiańskim (grabarem), szefowa biura partii Hanrapetutyun, proeuropejskiego ugrupowania w Armenii, i prezes organizacji pozarządowej „Hope”, zajmującej się prawami kobiet i uchodźców; wykonuje tłumaczenia rękopiśmiennej korespondencji galicyjskich duchownych ormiańskich z mechtarystami w Wiedniu.

Dr Marcin Kołodziej, prezbiter Archidiecezji Wrocławskiej, naukowo związany z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, w ramach współpracy z Ośrodkiem realizuje projekt „Status prawny Kościoła ormiańskokatolickiego w Polsce”.

Vigen Yeremyan, działacz społeczności ormiańskiej w Krakowie, współpracuje z Ośrodkiem w zakresie relacji z Armenią, z ośrodkami naukowymi i badaczami w diasporze, a także przy pozyskiwaniu dostępu do zasobów elektronicznych w dziedzinie armenistyki i armenologii.

Seminaria

Pracownicy i współpracownicy Ośrodka uczestniczyli w 2022 roku w sześciu seminariach wewnętrznych.

Na pierwszym seminarium (21 stycznia) Hanna Kopczyńska-Kłos z Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich w Warszawie omówiła poszukiwania genealogiczne dotyczące Ormian polskich, narzędzia do nich (programy genealogiczne, internetowe bazy danych) i możliwości ich eksploracji, zasoby archiwów polskich i zagranicznych, zwłaszcza zbiory ksiąg

metrykalnych, wyciągi i korespondencje w sprawach metrykalnych, dane cmentarne, akty nobilitacyjne itp.

Podczas seminarium 18 lutego Marek Miławicki OP, wicedyrektor Dominikańskiego Instytutu Historycznego i doktorant na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, przedstawił referat pt. *Sadok Barącz OP – sylwetka badacza*, który dotyczył dorobku XIX-wiecznego klasyka historiografii polskich Ormian.

Tematem kolejnego seminarium (25 marca) były *Stereotypy Ormian we współczesnej literaturze perskiej i ich obraz własny w prozie Zoyi Pirzād*. Prof. Anna Krasnowolska, była dyrektor Instytutu Orientalistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego i długoletnia kierownik Zakładu Iranistyki w tymże Instytucie, przedstawiła charakterystykę społeczeństwa irańskiego jako wieloetnicznego z wielorakimi kontaktami kulturowymi, a co za tym idzie – silnymi stereotypowymi wizjami różnych grup etnicznych, niektórych bardzo starych co do genezy. Omówiła twórczość Zoyi Pirzād jako burzącą stereotypy.

Podczas seminarium 29 kwietnia dr hab. Marcin Rzepka, orientalista i sławista z Instytutu Religioznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, przedstawił referat *Kierowcy, przedsiębiorcy, lekarze. Ormianie i projekt irańskiej nowoczesności 1921–1941*.

4 października Ośrodek gościł Hripsime Mamikonyan z Malty, absolwentkę filologii Państwowego Uniwersytetu Języków i Nauk Społecznych im. W. Briusowa w Erywanii oraz studiów doktoranckich na Uniwersytecie Jagiellońskim, która przedstawiła analizę spisanych w grabarzu *Notatek podróżnych* Symeona Mardyrosowicza (ok. 1584 – po 1639), zwanego Lehacym (Polskim) lub Zamoscacym (Zamościaninem), biografię autora, szlak jego podróży do imperium osmańskiego i Italii, treść dzieła i losy rękopiśmiennego oryginału.

Podczas kolejnego seminarium (3 listopada) dr Marcin Kołodziej, teolog i prawnik kanonista z Wrocławia, omówił status prawny Kościoła ormiańskokatolickiego w Polsce na tle procesu instytucjonalnego formowania się katolicyzmu ormiańskiego i losów metropolii lwowskiej po drugiej wojnie światowej w nowych granicach Polski, zreferował też kolejne etapy kształtowania się terytorialnej struktury duszpasterstw ormiańskokatolickich.

Ostatnie seminarium (16 grudnia) poświęcono postaci Dawida Abrahamowicza (1841–1926), najwybitniejszego polityka galicyjskiego wodzącego się z Ormian polskich. Prof. Damian Szymczak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) przedstawił dokonania polityczne Abrahamowicza, charakterystykę jego poglądów, kwestię udziału w powstaniu styczniowym, pozycję w stronnictwie Podolaków, związki ze społecznością ormiańską, a także działalność charytatywną.

Publikacje

W 2022 roku Ośrodek wydał dwie nowe publikacje zwarte.

Ukazał się 9 rocznik czasopisma „Lehahayer” pod redakcją Andrzeja A. Zięby. Znalazły się w nim prace pięciu pracowników i współpracowników Ośrodka, trojga członków jego Rady oraz czworga autorów zewnętrznych. Oprócz recenzji¹ w roczniku znalazło się 13 artykułów z zakresu historii społeczno-ekonomicznej, historii kultury, językoznawstwa i politologii, obejmujących czasy od XVIII do XXI wieku².

Wyszedł też drukiem 5 tom serii „Biblioteka Lehahayer”. Jest to monografia autorstwa dr. Andrzeja Glińskiego, stałego współpracownika Ośrodka, prezesa Instytutu Piramowicza we Wrocławiu³. Członkowie zespołu Ośrodka

¹ A. Pisowicz, *Niemiecki przekład dzieła Minasa Byżyszianca*, „Podróż do Polski” (*Der Reisebericht des Minas Bžškeanc über die Armenier im östlichen Europa (1830)*, Übersetzt und kommentiert von Bálint Kovács und Grigor Grigoryan. Herausgegeben von Bálint Kovács und Grigor Grigoryan. Unter Mitarbeit von Alexandr Osipian, Böhlau Verlag, Wien–Köln–Weimar 2019) (s. 315–321); S. Lundgren, *Magnificent work on Swedish-Armenian relations (Ann Grönhammar, „Drömmen om Armenien. Armenier och svenskar under tusen år” [The Dream of Armenia. Armenians and Swedes During One Thousand Years], Medströms Bokförlag, Stockholm 2021)* (s. 323–326); J. Osiecki, *Współczesna Armenia w opisie Macieja Falkowskiego („Armenia. Obieg zamknięty”*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2022) (s. 327–332); K. Stopka, *Wystawa „Kobiety pod znakiem Krzyża. Ormiańskie benedyktynki ze Lwowa i ich duchowość”*, Kraków, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, 13 sierpnia–12 listopada 2022 roku (s. 333–339).

² M. Ł. Majewski, *Edycja zapisek metrykalnych parafii ormiańskiej w Zamościu z lat 1694–1776* (s. 7–70); A. A. Zięba, *Rękopiśmienny śpiewnik benedyktynki ormiańskiej Antoniny Grzegorzowiczówny z 1757 roku jako przykład alografii ormiańsko-polskiej* (s. 71–92); A. Ouzounian, A. Pisowicz, *Ormiański list z Brodów do Stambułu z 1770 roku* (s. 93–102); W. A. Siwek, *Funkcjonowanie persjarni sluckiej prowadzonej przez Jana i Leona Madżarskich w świetle dokumentacji ekonomiczno-gospodarczej z Narodowego Archiwum Historycznego Białorusi w Mińsku* (s. 103–124); U. Ososko, *Panny benedyktynki obrządków łacińskiego i ormiańskiego we Lwowie – ślady koegzystencji i wzajemnych relacji* (s. 125–145); T. Krzyżowski, *Starodruki z kolekcji arcybiskupa Józefa Teodorowicza: przyczynek do badań bibliofilstwa w środowisku Ormian polskich* (s. 147–178); T. Krzyżowski, *Plany utworzenia obrządku słowiańsko-ormiańsko-katolickiego w latach trzydziestych XX wieku* (s. 179–189); K. Roszko, *Zarys gramatyczny dialektu Ormian polskich z Kut* (s. 191–240); E. Siemieniec-Gołaś, *Badania języka ormiańsko-kipczackiego w dorobku naukowym profesora Edwarda Tryjarskiego (1923–2021)* (s. 241–251); J. Osiecki, *Historia mówiona i polscy Ormianie* (s. 253–277); A. A. Zięba, F. Wasyl, *Seminaria Ośrodka Badań nad Kulturą Ormiańską w latach 2019–2022 – przyczynek do poznania najnowszego etapu kształtowania się armenologii polskiej* (s. 278–293); W. Jeremian, *Spotkania Arama Sarkisjana w Kaliningradzie, Warszawie (z Lechem Kaczyńskim) i Waszyngtonie w 2003 roku* (s. 297–301), T. Knothe, *Armenia w latach 2004–2009 z perspektywy polskiego ambasadora* (s. 303–311).

³ A. Gliński, *Gmina ormiańska w Stanisławowie w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku – organizacja, gospodarka, codzienność*, Kraków 2022, ss. 225.

ogłosili też poza jego wydawnictwami jedną książkę w języku angielskim⁴ i 10 artykułów w językach polskim, niemieckim i angielskim⁵.

Konferencje i wystawy naukowe

Ośrodek zorganizował dwa własne wydarzenia naukowe, a jego pracownicy uczestniczyli w trzech konferencjach zewnętrznych.

W ramach serii odczytowej „Porozmawiajmy o Armenii” odbyła się 25 lutego w Krakowie debata w systemie hybrydowym z okazji 30. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych między Rzeczpospolitą Polską i Republiką Armenii. Uczestniczyli w niej byli ambasadorowie Rzeczypospolitej Polskiej w Erywanii: Wiktor Ross (2003–2004), dr Tomasz Knothe (2004–2009), Zdzisław A. Raczyński (2010–2014) i Marek Nowakowski (2014–2017), a także małżonki ambasadorów – Anna Maria Knothe i Jadwiga Nowakowska. Debata prowadzili Andrzej A. Zięba i Jakub Osiecki. Zapis filmowy debaty dostępny jest na kanale YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=nfCxcTh8qB>.

Wystawa „Kobiety pod znakiem Krzyża. Ormiańskie benedyktyнки ze Lwowa i ich duchowość” była wspólną inicjatywą Ośrodka i Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius. Miała miejsce w salach Muzeum

---

⁴ M. Ł. Majewski, *Beer brewed in Piotrków from the second half of 15th to the end of the 18th century: the brewing industry in a medium-sized town of the Polish Crown. Case study*, Łódź 2022, ss. 344

⁵ J. Osiecki, *Arcach. Kilka uwag o genezie konfliktu*, „Przegląd Wschodni”, 62, 2022, s. 275–289; F. Wasyl, *Torosiewicz Emil (Emilian) Jan (1828–1901), ziemianin, poseł na Sejm Krajowy we Lwowie i do Rady Państwa w Wiedniu*, w: *Polski słownik biograficzny*, 54, Warszawa–Kraków 2022, s. 420–422; F. Wasyl, *Torosiewicz Franciszek Kajetan (1812–1873), ziemianin, poseł na Sejm Krajowy we Lwowie i do Rady Państwa w Wiedniu*, w: *Polski słownik biograficzny*, 54, Warszawa–Kraków 2022, s. 422–424; F. Wasyl, A. A. Zięba, *Torosiewicz Mikołaj Henryk (1844–1911), powstaniec styczniowy, poseł na Sejm Krajowy we Lwowie*, w: *Polski słownik biograficzny*, 54, Warszawa–Kraków 2022, s. 428–430; T. Krzyżowski, *Zachariasiewicz Franciszek Ksawery Abgaro, Bischof und Historiker*, w: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*, Bd. 72, Wien 2021, s. 398–399; T. Krzyżowski, *Biblioteka arcybiskupa ormiańskiego Józefa Teodorowicza: jej losy w czasie II wojny światowej i w latach powojennych*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 119, 2022, s. 179–206; A. A. Zięba, *Torosiewicz Józef (błędnie: Josef Torosicz, Iosif Torosoviz, Hovsep Torosyan) (1785–1869), lekarz, uczestnik wojen napoleońskich, filantrop*, w: *Polski słownik biograficzny*, 54, Kraków–Warszawa 2022, s. 424–425; A. A. Zięba, *Torosiewicz Michał Wit (1809–1869), powstaniec listopadowy, działacz gospodarczy, publicysta*, w: *Polski słownik biograficzny*, 54, Kraków–Warszawa 2022, s. 425–427; A. A. Zięba, *Torosiewicz Teodor Jan (1789–1876), aptekarz, balneolog*, w: *Polski słownik biograficzny*, 54, Kraków–Warszawa 2022, s. 430–434; A. A. Zięba, *On the Armenian Origins of the Tyszkiewicz Family*, „Հայկական Շաղկապներու Թուղթը / Armenian Genealogy”, 1, 2022, s. 29–38.

od 13 sierpnia do 19 listopada. Jej celem była prezentacja unikatowej kultury duchowej żeńskiej, katolickiej wspólnoty mniszej, która powstała na przełomie wieków XVII i XVIII we Lwowie i istniała tam do 1946 roku. Bezpośrednim impulsem do jej zaprezentowania było odnalezienie w klasztorze łacińskich benedyktynek w Wołowie kolekcji 11 portretów księń ormiańskich i ich konserwacja w Muzeum UJ. Wystawie, którą odwiedziło wielu widzów krajowych i zagranicznych, towarzyszyły oprowadzania kuratorskie (Andrzeja A. Zięby, Jolanty Pollesch, Joanny Sławińskiej) i prelekcje (Krzysztofa Stopki i Małgorzaty Smorąg-Różyckiej).

Pracownicy Ośrodka wzięli udział w następujących konferencjach zewnętrznych: „The Soviet Experience in Armenia and Its Legacy”, University of Michigan, Dearborn (USA), 28–30 października 2022 – dr Jakub Osiecki z referatem: *The Church in Soviet Armenia in the 1920s and 30s: An Attempt at Assessment*; „Leksykon – Kresowianie na Śląsku po 1945 roku” w Instytucie Śląskim w Opolu, 9–10 czerwca 2022 – dr Franciszek Wasyl z referatem: *Ormianie kresowi na Śląsku po 1945 roku. Stan i perspektywy badań*; „Oblicza religijności w Galicji. Stan i potrzeby badań” na Uniwersytecie Rzeszowskim we współpracy z ośrodkiem naukowym we Lwowie, 20–21 października 2022 – dr Franciszek Wasyl z referatem: *Obserwować i notować. Religijność i obyczajowość parafian w oczach proboszcza w galicyjskim miasteczku (studium przypadku Kut nad Czeremoszem)*.

Granty badawcze

Aktualnie pracownicy Ośrodka realizują trzy granty Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, w tym dwa we współpracy z Fundacją Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich i jeden Polskiej Akademii Umiejętności.

Pod kierunkiem Krzysztofa Stopki kontynuowane są prace nad edycją „Pomników dziejowych Ormian Polskich”, które potrwać do 2024 roku (tomy zawierające dzieła Symeona Lehacego, Stefana Roszki, Minasa Bzszkianca i Ghewonda Aliszana).

5 stycznia 2022 roku minister edukacji i nauki podpisał decyzję przyznającą finansowanie w 9. Konkursie, w module „Dziedzictwo narodowe”, projektowi „Encyklopedia Ormian polskich”, kierowanemu przez Andrzeja A. Ziębę. Prace potrwać do 2026 roku, a ich efektem ma być dwujęzyczna, polska i angielska, publikacja elektroniczna obejmująca 500 artykułów. Zasady i treść projektu w fazie przygotowania referowano w sprawozdaniach za lata poprzednie.

Grantem „Ormianie kresowi na Śląsku po 1945 roku”, również przyznany w tym roku, kieruje Franciszek Wasyl. Celem jest udokumentowanie przesiedlenia Ormian polskich po 1945 roku z dawnych Kresów na

Śląsk, w nowe granice państwa polskiego, a także opis prób reaktywacji tej wspólnoty w nowej rzeczywistości społecznej i politycznej. W ramach projektu zostanie zgromadzona i usystematyzowana wiedza na temat materialnych i niematerialnych śladów procesu: źródła archiwalne, artykuły prasowe, pamiętniki, wspomnienia, pamiątki ikonograficzne (fotografie, rysunki, wykresy genealogiczne), a także artefakty kultury materialnej (elementy wyposażenia domów i świątyń przewożone przez ekspatriantów do nowych miejsc pobytu).

Współpraca

W 2022 roku Ośrodek kontynuował lub nawiązał współpracę z wieloma instytucjami badawczymi i archiwalnymi w kraju i za granicą. Były to:

- Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich w Warszawie (kontynuacja współpracy przy serwisie Wirtualne Archiwum Polskich Ormian, tworzeniu wspólnej bazy archiwaliów i realizacji grantów NPRH).
- Fundacja Wspierania Studiów Armenologicznych „Aniw” w Erywaniu (praca nad edycją monografii *Ormiańska Polska* autorstwa Krzysztofa Stopki i Andrzeja A. Zięby w języku rosyjskim).
- Fundacja Lanckorońskich (granty wydawnicze dla czasopisma „Lehahayer” oraz serii „Biblioteka Lehahayer”).
- Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (organizacja wraz z Muzeum UJ wystawy poświęconej benedyktyнком ormiańskim we Lwowie, dwa granty wydawnicze).
- Instytut Języka Narodowej Akademii Nauk Republiki Armenii w Erywaniu (prof. Meri Sargsyan i Sona Mikayelyan realizowały od 23 do 28 czerwca w Krakowie projekt badawczy dotyczący nauczania języka ormiańskiego w środowisku wielojęzycznym).
- Niżyński Uniwersytet Państwowy im. Mikołaja Gogola w Niżynie (współpraca z dr. Maksymem Potapenką w badaniach nad dziejami Ormian w Mohylowie Podolskim i Nieżynie).
- Centre for Advanced Middle Eastern Studies Lund University w Szwecji (kontynuacja współpracy naukowej z prof. Svante Lundgrenem).
- Institut national des langues et civilisations orientales w Paryżu (nawiązanie współpracy z dr Agnès Ouzounian, specjalistką w zakresie języka staroromiańskiego).
- Hebrew University of Jerusalem, Department of Islamic and Middle Eastern Studies (nawiązanie współpracy z prof. Reuvenem Amitaiem i dr. Henrym Shapiro).

- Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie (kontynuacja skanowania cyfrowego zespołów archiwalnych odnoszących się do dziejów polskich Ormian).
- Ambasada Republiki Armenii w Polsce (nawiązanie współpracy z Hraczją Bojadżjanem, konsulem honorowym Republiki Armenii, w zakresie wymiany wydawnictw i kontaktów z instytucjami kulturalnymi Armenii).
- Akademia Dziedzictwa Kresów (prof. Antoni Zdzisław Kamiński, Waldemar Rataj, Maciej Wojciechowski – współpraca w zakresie upowszechniania wiedzy o kulturze dawnych Kresów Południowo-Wschodnich).
- Instytut Piramowicza we Wrocławiu (współpraca przy projektach upowszechniających naukę).
- Stowarzyszenie Polsko-Ormiańskie „Lehahayer” w Krakowie (dr Hayk Hovhannisyan, Sargis Aleksanyan, Tigran Karapetyan – projekty dotyczące Ormian w Krakowie).

Upowszechnianie nauki

W ramach popularyzacji wyników badań własnych pracownicy Ośrodka współpracowali z ormiańsko-polskim kwartalnikiem „Awedis” (J. Osiecki, T. Krzyżowski)⁶ i czasopismem Uniwersytetu Jagiellońskiego, „Alma Mater” (A. A. Zięba)⁷, prowadzili kanał YouTube @MyOrmianie oraz stronę internetową, grupę facebookową i kanał YouTube @MyKuczanie – Wirtualne Ormiańskie Miasteczko, w których publikowane są materiały historii mówionej (F. Wasyl); redagowali hasła poświęcone Ormianom polskim w polskiej Wikipedii (F. Wasyl); współpracowali z Federacją Patriotyczną przy opracowaniu bazy grobów powstańców styczniowych w regionie małopolskim (F. Wasyl).

Sprawy wewnętrzne

Od października 2022 roku zatrudnienie w Ośrodku jest mniejsze o ½ etatu i wynosi obecnie 3 i ½ etatu. Prowadzono stronę internetową Ośrodka, konto na Facebooku i YouTube. Nadal odbywają się stałe dyżury pracowników w bibliotece Ośrodka, którą znacząco rozbudowano. Na koniec 2022 roku zbiory biblioteczne oszacowano na 870 tytułów wydawnictw ciągłych

⁶ T. Krzyżowski, *Młodość księdza Filipiaka*, „Awedis”, 2022, nr 52, s. 4–5; J. Osiecki, *Na linii Warszawa–Erywań*, „Awedis”, 2022, nr 50, s. 4.

⁷ A. A. Zięba, *Niewiasty z pastoralami*, „Alma Mater”, 2022, nr 235, s. 70–73.

i zwartych, z czego 46 pozycji zakupiono z funduszy Ośrodka. Pozyskano także książki i archiwalia od darczyńców. Najbogatsza kolekcja pochodzi od dr Ani Bournoutian z New Jersey, historyk badającej dzieje katolicyzmu w Armenii i żony prof. George'a Bournoutiana, zmarłego w sierpniu 2021 roku. Przekazał ją w imieniu darczyńców dr Jakub Osiecki. Rodzina również niedawno zmarłego profesora Edwarda Tryjarskiego przekazała Ośrodkowi za pośrednictwem prof. Krzysztofa Stopki dar w postaci książek o tematyce ormiańskiej i korespondencję naukową profesora Tryjarskiego. Ośrodek otrzymał także szczodry dar od profesora Andrzeja Pisowicza: słowniki językowe, albumy, monografie z dziedziny językoznawstwa i historii, edycje dzieł literatury ormiańskiej, a także cenne wydania z wieku XIX.

Opracował dyrektor OBKOP
dr hab. Andrzej A. Zięba

Wyciąg z protokołu posiedzenia Komisji Stypendialnej PAU do rozdziału stypendiów Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich na 2023 rok

Dnia 21 czerwca 2022 odbyło się dwudzieste siódme posiedzenie Komisji Stypendialnej PAU, którego przedmiotem było rozpatrzenie podań o stypendia Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich. Zebranie przeprowadzono w trybie konferencji internetowej na platformie ZOOM. W posiedzeniu udział wzięli: prof. Andrzej Borowski (przewodniczący Komisji), mgr Katarzyna Dziegło (PAU, sekretarz Komisji), prof. Marcin Fabiański (delegat PAU), prof. Kazimierz Lewartowski (delegat UW), Piotr Piniński (prezes Fundacji), prof. Leszek Ziátkowski (delegat UWr), prof. Edward Dąbrowa (delegat UJ), prof. Bogusław Dybaś (delegat UMK) i prof. Elżbieta Wesołowska (delegat UAM). Rozpatrzono 35 podań o sfinansowanie wyjazdu do Rzymu, 40 – do Londynu, 17 – do Wiednia oraz 29 podań na stypendia pieniężne.

W wyniku postępowania kwalifikacyjnego stypendia na rok 2023 otrzymali:

STYPENDIA FUNDACJI LANCKOROŃSKICH

Rzym (jednomiesięczne)

1. Janusz Gruchała, prof. dr hab., UJ, prof. zw., filologia: historia literatury dawnej, neolatynistyka; **2.** Olga Maria Hajduk, dr, Instytut Filozofii i Socjologii PAN, historia sztuki; **3.** Jarosław Pietrzak, dr, Instytut Historii i Archiwistyki UP, adiunkt, nauki humanistyczne w zakresie historii; **4.** Hanna Ratuszna, prof. dr hab., Instytut Literaturoznawstwa UMK, prof., historia literatury, filozofia; **5.** Anna Wotlińska, dr, UŚ, prasa, historia kobiet, historia idei.

Wiedeń (jednomiesięczne)

1. Piotr Borusowski, mgr, Muzeum Narodowe w Warszawie, Gabinet Rycin i Rysunków, kustosz; od 2020 redaktor naczelny nowej serii „Rocznika Muzeum Narodowego w Warszawie”, holenderskie, flamandzkie i niemieckie rysunki od XV do początku XX w.; **2.** Michael Morys-Twarowski, dr, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, autor książek historycznych, historia nowożytna, historia Śląska Cieszyńskiego; **3.** Michał Strachowski, mgr, KUL JPII, doktorant, nauki o sztuce; **4.** Damian Szymczak, dr hab., Wydział Historyczny UAM, prof. UAM, historia.

Stypendia pieniężne

1. Anna Katarzyna Czarniecka, dr, Wydział Historii UW, adiunkt, historia i kultura nowożytna; **2.** Jowita Janicka, mgr, Szkoła Doktorska UW, doktorantka, historia; **3.** Piotr Józef Janowski, mgr, UPJPII, doktorant, historia; **4.** Emma Kołodziejek, mgr, UW, doktorantka, historia sztuki; **5.** Iwona Słomak, dr hab., Instytut Literaturoznawstwa UŚ, prof. UŚ, literaturoznawstwo: latynistyka; **6.** Adam Świeżyński, dr hab., Instytut Filozofii UKSW, umowa o pracę, filozofia nauki, filozofia przyrody, filozofia religii; **7.** Anna Wierzbicka, dr hab., Instytut Sztuki PAN, samodzielny pracownik naukowy, sztuka i krytyka artystyczna I poł. XX wieku.

STYPENDIA FUNDACJI Z BRZEZIA LANCKOROŃSKICH

Londyn (jednomiesięczne)

1. Iwona Feier, mgr, UW, doktorantka, historia, archeologia; **2.** Agnieszka Jakuboszczak, dr hab., Wydział Historyczny UAM, prof. UAM, historia nowożytna; **3.** Agata Kubala, dr hab., Instytut Historii Sztuki UW, adiunkt, archeologia klasyczna; **4.** Paweł Nowotko, mgr, Wydział Prawa i Administracji USz, asystent, prawo konstytucyjne; **5.** Karolina Sierżputowska, mgr, UJ, doktorantka, historia; **6.** Marta Sikorska, dr hab., prof. UŁ, historia społeczna XIX w., historia kobiet; **7.** Adam Szczepaniec, mgr, Biblioteka Jagiellońska, bibliotekarz; UJ, doktorant, historia kultury i sztuki w epoce nowożytnej (XVI–XVIII w.); **8.** Agnieszka Wanicka, dr, UJ, adiunkt, wiedza o teatrze.

ZMARLI

Członkowie PAU zmarli w 2022 roku

WYDZIAŁ I

Krajowi

7.02.2022 – prof. Jerzy Bartmiński, członek czynny

1.10.2022 – prof. Wojciech Michał Chlebda, członek korespondent

Zagraniczni

6.11.2021 – prof. John E. C. T. White¹

14.06.2022 – prof. Hermann Fillitz

10.12.2022 – prof. David Alan Frick

WYDZIAŁ II

Krajowi

24.04.2022 – prof. Feliks Kiryk, członek czynny

24.05.2022 – prof. Stanisław Salmonowicz, członek czynny

2.09.2022 – prof. Stefan Karol Kozłowski, członek korespondent

Zagraniczni

23.12.2021 – prof. Dan Berindei²

8.01.2022 – prof. Marco Jačov

---

¹ Nekrolog dostarczono do redakcji „Rocznika PAU” dopiero w 2022 roku.

² Jw.

WYDZIAŁ III

Krajowi

18.11.2022 – prof. Jan Maria Kisyński

12.12.2022 – prof. Henryk Górecki

Zagraniczny

17.06.2022 – prof. Sigurd Hofmann

WYDZIAŁ IV

Krajowi

30.11.2021 – prof. Stanisław Nawrocki, członek czynny³

20.06.2022 – prof. Tadeusz Bielicki, członek korespondent

26.11.2022 – prof. Leon Stuchlik, członek korespondent

Zagraniczni

27.05.2022 – prof. Michael Sela

16.10.2022 – prof. Josef Zemann

WYDZIAŁ V

Krajowi

19.03.2022 – prof. Marian Zembala, członek korespondent

22.04.2022 – prof. Stefan Angielski, członek korespondent

12.09.2022 – prof. Marek Zembala, członek czynny

WYDZIAŁ VI

Krajowi

24.06.2022 – prof. Jan Pamuła, członek czynny

14.08.2022 – prof. Stefan Gierowski, członek czynny

---

³ Jw.

WYDZIAŁ I

Krajowi

Jerzy Bartmiński **19 IX 1939–7 II 2022**

Pogoda 11 lutego 2022 roku była koszmarna: przenikliwie zimno, wiatr i deszcz. Mimo to na cmentarzu przy ulicy Unickiej w Lublinie pożegnało prof. Jerzego Bartmińskiego, skromnie licząc, ponad tysiąc osób. Wśród uczestników uroczystości pogrzebowych była nie tylko rodzina Zmarłego i naukowe środowisko krajowych filologii, etnolingwistyki i folklorystyki. Brali w nich udział również przedstawiciele „Solidarności”, związków twórczych i wyznaniowych, a także licznych organizacji społecznych, m.in. „Ruchu Światło-Życie”, „Solidarności Rodzin”. Prof. Bartmiński był bowiem nie tylko wybitnym językoznawcą, lecz także osobą głęboko zaangażowaną społecznie, inicjującą i wspierającą wiele działań dla dobra innych. Uroczystości pogrzebowe stały się świadectwem docenienia wielorakich zasług Zmarłego.

Prof. Jerzy Andrzej Bartmiński urodził się 19 września 1939 roku w Przemyślu, mieście, do którego wracał z powodów emocjonalno-rodziny i zawodowych – współtworzył tam Państwową Wyższą Szkołę Zawodową, obecnie Państwową Wyższą Szkołę Wschodnioeuropejską, i tamtejszą polonistykę. W Przemyślu uczęszczał do szkoły podstawowej i zdał tam maturę. Lata studenckie (1956–1961) to z kolei był Lublin i polonistyka na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. W 1971 roku obronił pracę doktorską *O języku literatury ludowej Lubelszczyzny*, napisaną pod kierunkiem prof. Leona Kaczmarka, a wydaną później (1973) w Ossolineum jako monografię *O języku folkloru*. W 1978 roku habilitował się na podstawie rozprawy *O derywacji stylistycznej. Gwara w funkcji języka artystycznego* i uzyskał stanowisko docenta. W roku 1991 został profesorem nadzwyczajnym UMCS, a sześć lat później tytułarnym profesorem zwyczajnym. Rok po profesurze nadzwyczajnej,

po rekonstrukcji dawnego Zakładu Języka Polskiego, został kierownikiem Zakładu Tekstologii i Gramatyki Współczesnego Języka Polskiego i był nim do formalnego przejścia na emeryturę, czyli do 2009 roku. W latach 2009–2015 kierował Pracownią „Archiwum Etnolingwistyczne” UMCS. W roku 2008 został kierownikiem Zespołu Etnolingwistycznego UMCS i Instytutu Sławistyki PAN ds. *Słownika stereotypów i symboli ludowych* i był nim do śmierci. Był też współzałożycielem lubelskiego Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, a w latach 1991–2001 wiceprezesem zarządu placówki.

Przedstawienie suchych dat i pełnionych funkcji nie oddaje rzeczywistych zasług i osiągnięć Profesora. Był autorem blisko 700 prac naukowych, a przecież lista publikacji pozostaje wciąż otwarta, gdyż mimo choroby intensywnie pracował naukowo i można oczekiwać kolejnych tekstów. Ten zróżnicowany tematycznie i metodologicznie zestaw obejmuje artykuły i rozprawy, 14 książek w wydawnictwach polskich i zagranicznych, redagowanie bądź współredagowanie licznych prac zbiorowych, nie wspominając o *opus magnum*, jakim było opracowanie założeń, redakcja i pieczę naukowa nad *leksykonem aksjologicznym Słowian i ich sąsiadów*. Nie ma tu możliwości szczegółowego przedstawienia tych osiągnięć, dlatego pozwolę sobie odesłać zainteresowanych do innych materiałów, w tym do ostatniego numeru „Etnolingwistyki” (Lublin 2022), a zwłaszcza otwierającego tom wspomnieniowego artykułu Stanisławy Niebrzegowskiej-Bartmińskiej, w którym przedstawiono obszerną bibliografię i problemowy wykład naukowych założeń badawczych.

Jeśli spojrzymy całościowo na kolejno rozwijające się badania naukowe Jerzego Bartmińskiego, to widać w nich konsekwentne i wzajemnie motywujące się poszerzanie zainteresowań. Punktem wyjścia była dialektologia, już w czasach studenckich przybierająca formę terenowych eksploracji gwarowych na potrzeby *Słownika gwar polskich PAN* czy do dziś redagowanego *Atlasu gwar Lubelszczyzny*. Zespołowe, m.in. z prof. Janem Mazurem, badania w terenie nad gwarami lubelskimi zaowocowały nowatorskimi ustaleniami na temat istnienia trzech dominujących stref dialektalnych: małopolskiej, mazowieckiej i pasa gwar kresowych.

Z badań dialektologicznych i w ścisłej zależności z nimi narodził się nurt studiów folklorystycznych. Przejawem naukowych fascynacji tego okresu była rozprawa doktorska, wydana później jako książka *O języku folkloru* (Ossolineum 1973) i habilitacja *O derywacji stylistycznej. Gwara ludowa w funkcji języka artystycznego* (Lublin 1977). Zainteresowania kulturą ludową wykraczały poza wąsko rozumianą lingwistykę. Inspiracją dla Profesora stał się m.in. folklor pieśniowy Lubelszczyzny, zwieńczony zespołowymi wieloletnimi badaniami terenowymi i opublikowany w postaci dzieła *Lubelskie*, wydanego w ramach serii *Polska pieśń i muzyka ludowa. Źródła*

i materiały (Lublin 2011). Szczególnym zainteresowaniem Profesora cieszyła się też kolęda ludowa. Jej poświęcił specjalne opracowanie *Polskie kolędy ludowe* (Kraków 2002), przedstawiając typologię, semantykę, artyzm i funkcje tej odmiany pieśni. Już na przełomie lat 70. i 80. XX w. pojawiały się myśli o konieczności leksykograficznego opracowania języka folkloru. W 1980 roku w Lublinie pod redakcją Bartmińskiego wydany został *Słownik ludowych stereotypów językowych. Zeszyt próbny*, w którym ścierały się rozmaite pomysły związane z metodologicznymi aspektami opisu znaczeniowo-kulturowego języka folkloru. Po kilkuletnich pracach zespołowych pod kierunkiem Bartmińskiego przygotowano koncepcję i założenia dzieła pod zmienionym tytułem *Słownik stereotypów i symboli ludowych*. Całość przedsięwzięcia zaplanowano na siedem tomów, ułożonych tematycznie w porządku biblijnego tworzenia świata: 1. *Kosmos*, 2. *Rośliny*, 3. *Zwierzęta*, 4. *Człowiek*, 5. *Spoleczeństwo*, 6. *Religia i demonologia*, 7. *Czas, przestrzeń, miary i kolory*. Za życia Profesora ukazało się dziesięć części: pełny tom pierwszy *Kosmos*, obejmujący cztery części, i sześć części tomu *Rośliny*.

Doświadczenia związane z redagowaniem *Słownika* i szerokie genologiczne spojrzenie nie tylko na językowe przejawy kultury ludowej sprawiły, że w Polsce coraz większe oddziaływanie ma etnolingwistyka jako nowa dyscyplina badawcza. W rozumieniu Bartmińskiego bada ona język w powiązaniu z kulturą i historią społeczności z pełnym uwzględnieniem zróżnicowania społecznego; dąży do odtwarzania wspólnotowej mentalności, sfery ludzkich zachowań i systemów wartości. W centrum badań etnolingwistycznych znalazły się m.in. problemy definicji kognitywnej, językowego obrazu świata, podmiotowości i perspektywy interpretacyjnej. Od przełomu XX i XXI wieku autor poświęcał tym problemom liczne rozprawy szczegółowe, a w formie syntetycznej przedstawił je w wielu monografiach książkowych, polskich i zagranicznych, m.in. *Językowe podstawy obrazu świata* (Lublin 2006), *Stereotypy mieszkają w języku. Studia etnolingwistyczne* (Lublin 2007), *Jazykovej obraz mira: očerki po etnolingvistike* (Moskwa 2005), *Aspects of Cognitive Ethnolinguistics* (London 2009), *Jezyk – slika – svet. Etnolingvističke studije* (Beograd 2011), *Jezyk v kontekstu kultury. Dvanáct statí z lublinské kognitivní etnolingvistiky* (Praha 2016), *Language in the Context of Culture. The Metaphor of Europe as Home* i polska wersja monografii *Język w kontekście kultury, czyli co dziś znaczy metafora „europejski dom”* (Katowice 2018).

Tak rozumiana etnolingwistyka doprowadziła Profesora i kierowany przez niego zespół badaczy do tekstologii jako dyscypliny integrującej ujęcia literaturoznawcze i lingwistyczne, badającej systemy komunikacyjne w pełnym zróżnicowaniu socjologicznym. Proponowana tekstologia, poza aspektami czysto formalnymi, mocny nacisk kładła na możliwe perspektywy

postrzegania świata i podmiotowość twórców tekstu i na uwarunkowania językowo-kulturowe. Nie bez wpływu na pełniejsze rozwijanie badań tekstologicznych mógł mieć również fakt, że prof. Bartmiński był wieloletnim kierownikiem Zakładu Tekstologii i Gramatyki Współczesnego Języka Polskiego Instytutu Filologii Polskiej UMCS. Najpełniejszy syntetyczny kształt przybrały one we współautorskim, wraz ze Stanisławą Niebrzegowską-Bartmińską, podręczniku akademickim *Tekstologia* (Warszawa 2009 i kolejne wydania).

W etnolingwistyce lubelskiej szczególną rolę pełniła również problematyka aksjologiczna, powiązana z teoriami językowego obrazu świata. Stanowiła ona z jednej strony nawiązanie do źródeł teorii, ale – zwłaszcza dziś – stała się też aktualnym połączeniem naukowych aspektów opisu języka ze zmianami kulturowo-społecznymi w Polsce i Europie. Zdaniem Profesora wartości, a właściwie sposoby ich rozumienia, leżą u podstaw związków języka i kultury, i jako fundamenty języka kształtują ludzki świat pojęciowy oraz determinują formy aktywności człowieka. Wartości, które zgodnie z założeniami językowego obrazu świata są relatywizowane stosownie do różnych języków i kultur, w obrębie konkretnej wspólnoty pełnią funkcję konsolidującą i decydują o społecznej tożsamości jej członków. Takie ogólne założenie legło u podstaw pojęciowych opisów *domu* i *pracy*, a wśród kategorii wychodzących naprzeciw aktualnym wydarzeniom społecznym i politycznym, m.in. *ojczyzny*, *patriotyzmu*, *solidarności*, *wolności*, *Europy*, *Wschodu* i *Zachodu*. Nie została ukończona interpretacja pojęcia *demokracji*, przygotowywana przez Profesora w ostatnich miesiącach życia. Z jego inicjatywy powstało też międzynarodowe konwersatorium EUROJOS, afiliowane w 2008 roku przy Instytucie Sławiastyki PAN i rozwijane w Instytucie Filologii Polskiej UMCS. Grupowało ono badaczy z różnych krajów świata i podejmowało prace analityczne nad kluczowymi pojęciami w językach słowiańskich. Efekty tych działań odnajdujemy w kolejnych tomach I–V *Leksykonu aksjologicznego Słowian i ich sąsiadów* (Lublin 2015–2017), a także w sześciotomowej serii wydawniczej *Wartości w językowo-kulturowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów* (Lublin 2012–2019).

Z dotychczasowej prezentacji wyłania się postać nie tylko wybitnego naukowca, lecz także organizatora badań naukowych. W latach 1983–1990, w ramach Centralnego Programu Badań Podstawowych, Profesor był koordynatorem zespołu badawczego „Język a Kultura”, co zaowocowało regularnymi konwersatoriami organizowanymi przez środowisko wrocławskie, a przede wszystkim przez niżającego już prof. Janusza Anusiewicza, i grupę lubelską. Wówczas też zrodził się pomysł seryjnych publikacji: wrocławskiej „Język a Kultura”, określanej czasami jako „biała seria”, a także lubelskiej „czerwonej serii”. Zwieńczeniem prac konwersatorium CPBP stał się –

do dziś ceniony – jako uporządkowany, niemal encyklopedyczny przewodnik po osiągnięciach współczesnej polskiej lingwistyki tom redagowany przez prof. Bartmińskiego *Współczesny język polski* (najpełniejsze wydanie Lublin 2001).

Aktywność naukową, dydaktyczną, organizacyjną i społeczną Profesora doceniało środowisko akademickie. Nie sposób w krótkim wspomnieniu wymienić wszystkie medale i odznaczenia jako dowody uznania za prace naukowe i organizacyjne, promowanie folkloru czy działalność społeczną. Wspomnijmy tylko o wielu indywidualnych i zespołowych nagrodach przyznawanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz o nagrodzie Ministra Kultury za *Słownik stereotypów i symboli ludowych*. W 1999 roku odznaczono Profesora Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2014 – Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Prof. Bartmiński otrzymał również liczne odznaczenia, m.in. Srebrny Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” czy nagrodę Polcul Foundation, a w 2016 roku został uhonorowany przez Prezydenta RP medalem „Zasłużony dla Polszczyzny”.

Prof. Bartmińskiego wybierano do wielu gremiów Polskiej Akademii Nauk. Od 1985 roku był członkiem Komisji Lexykograficznej Komitetu Językoznawstwa PAN, a w latach 1996–1998 czterech komitetów: Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej i przewodniczącym Komisji ds. Folklorystyki, Komitetu Słowianoznawstwa, Komitetu Nauk Etnologicznych i Komitetu Językoznawstwa – jego członkiem pozostawał w latach 1993–2020, a od 2003 roku przewodniczył najpierw Komisji, potem Sekcji Etnolingwistycznej. W 1999 roku został powołany do Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN (był w Radzie do roku 2014) i Komisji Dydaktycznej Rady. W 2008 roku wybrano Profesora na członka korespondenta, a w 2014 na członka czynnego Polskiej Akademii Umiejętności w Wydziale I Filologicznym.

W latach 1991–1993 prof. Bartmiński pełnił funkcję prorektora ds. studenckich w macierzystym Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej.

Wpływ Profesora na niektóre nurty lingwistyki polskiej i europejskiej był oczywisty i niepodważalny. Na koniec pozwolę sobie na kilka spostrzeżeń dotyczących lokalnego lubelskiego językoznawstwa. Nie byłem uczniem Profesora. Jako student uczęszczałem na prowadzone przez niego zajęcia, lecz formalnie i intelektualnie czułem się uczniem prof. Teresy Skubalanki. Niemniej jednak osobowość prof. Bartmińskiego wywierała silny wpływ na aktywność moją i wszystkich pracowników Zakładu Języka Polskiego, a także studentów – członków Koła Językoznawców UMCS.

Myszę – po pierwsze – o roli, jaką odgrywało w rozwoju naszych zainteresowań naukowych niewielkie piśmisko „językoznawca”. Tak, tytuł pisany małą literą, by początkujące prace studenckie odróżniały się – jak mawiali „ojcowie założyciele” – od profesjonalnej literatury naukowej. „Ojcami” byli

profesorowie Jan Mazur i Jerzy Bartmiński, w początkowym okresie na zmianę opiekujący się kołem naukowym i piśmem. W pierwszym numerze „językoznawcy”, w roku 1959, debiutował też naukowo Profesor z komentarzami do tekstów gwarowych i współautorskim artykułem o stylizacji gwarowej w prozie Gustawa Morcinka. Dzięki autentycznej trosce o losy i poziom „językoznawcy” w kolejnych latach publikowały w nim osoby, które – wówczas młodzi debiutanci – są dziś znanymi postaciami w świecie lingwistyki. Do roku 1972 wydano w Lublinie 25 numerów pisma, a po przekształceniu Zrzeszenia Studentów Polskich w Socjalistyczny Związek Studentów Polskich zamarył w Lublinie działania wydawnicze.

Drugie wspomnienie wiąże się z wymienioną wcześniej lubelską „czerwoną serią”. W ramach Centralnego Programu Badań Podstawowych, jako naukowa dokumentacja prac, powstały w Polsce dwie serie wydawnicze: wrocławski „Język a Kultura”, kierowany przez Janusza Anusiewicza, i lubelska „czerwona seria”. Wydawnictwa te miały odmienną strukturę. Seria wrocławska była problemowo otwarta, publikacje dotyczyły problematyki różnej, zawsze jednak poświęconej związkom języka i kultury. Natomiast inicjatorem i redaktorem pierwszych tomów serii lubelskiej był profesor Bartmiński. Każdy z tomów „czerwonej serii” poświęcony był jednemu problemowi. Nieprzypadkowo też pierwsze tomy firmowanego przez Uniwersytet wydawnictwa były efektem autentycznego fermentu, sporów naukowych w środowisku lubelskim. Tak powstało *Pojęcie derywacji w lingwistyce* (1981), *Stalość i zmienność związków frazeologicznych* (1982), *Konotacja* (1988), *Językowy obraz świata* (1990) czy *O definicjach i definiowaniu* (1993). Późniejsza restrukturyzacja Zakładu Języka Polskiego i powstanie trzech odrębnych jednostek rozluźniły związki naukowe, zaś kolejne tomy „czerwonej serii”, a było ich ponad 30, przy zachowaniu perspektywy monograficznej pokazywały już zainteresowania i swoistości badawcze poszczególnych jednostek.

Prof. Jerzy Bartmiński zmarł w wieku 82 lat. Mogłoby się wydawać, że jest to wiek sprzyjający zasłużonemu odpoczynkowi i podsumowaniu bezsprzecznie wybitnych dokonań naukowych. Nie w tym przypadku. Profesor pracował do ostatnich miesięcy życia, inspirował wielu młodych badaczy języka, folkloru i kultury, poszukiwał nowych perspektyw metodologicznych. Trzeba mieć nadzieję, że wytyczone zadania i perspektywy badawcze będą rozwijać jego kontynuatorzy.

Ryszard Tokarski

Wojciech Michał Chlebda 18 I 1950–1 X 2022

Językoznawstwo sławistyczne, w szczególności rusycystyczne i polonistyczne, doznało w ostatnim czasie niepowetowanej straty. Jakże symbolicznie 1 października 2022 roku, gdyż w dniu inauguracyjnym nowego roku akademickiego, zmarł Wojciech Chlebda, profesor zwyczajny Uniwersytetu Opolskiego, od roku 2016 członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności – wybitny językoznawca i niepospolitego formatu humanista.

Wojciech Chlebda urodził się 18 stycznia 1950 roku w Głuchołazach na Opolszczyźnie w rodzinie nauczycielskiej. Pierwsze lata życia spędził w Jarnołtówku, gdzie jego rodzice, przedwojenni nauczyciele, kierowali od 1945 do 1952 roku szkołą podstawową. W latach 1952–1961 mieszkał i pobierał nauki w Głuchołazach, zaś od roku 1961 na stałe zamieszkał w Opolu. Tam w roku 1967 podjął studia rusycystyczne w opolskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej, które ukończył w 1972, i w tymże roku został zatrudniony w Katedrze Języka Rosyjskiego macierzystej uczelni. W roku 1980 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy *Oksymoron jako językowy środek poznania i odzwierciedlenia relacji pozajęzykowych*, zaś w 1991 stopień doktora habilitowanego na podstawie monografii *Elementy frazematyki. Wprowadzenie do frazeologii nadawcy*. Tytuł profesora nauk humanistycznych otrzymał w roku 1998. Od roku 2003 aż do przejścia na emeryturę (2020) zajmował stanowisko profesora zwyczajnego Uniwersytetu Opolskiego.

Profesor Wojciech Chlebda pełnił wiele prestiżowych i ważnych funkcji w polskim i międzynarodowym życiu naukowym. Obok członkostwa PAU, w latach 2015–2019 przewodniczył Komitetowi Językoznawstwa PAN, był członkiem Prezydium Komitetu Słowianoznawstwa PAN, członkiem Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, Komisji Frazeologicznej

i Etnolingwistycznej Międzynarodowego Komitetu Słowistów, wiceprzewodniczącym Rady Naukowej konwersatorium EUROJOS przy Instytucie Sławiistyki PAN. Przez dwie kadencje był też członkiem Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów, a także zasiadał w radach redakcyjnych wielu czasopism, m.in. „Slavia Orientalis”, „Rocznik Sławiistyczny”, „Etnolingwistyka”, „Университетский научный журнал. Humanities and Science University Journal”. W macierzystym uniwersytecie przez wiele lat pełnił funkcję dyrektora Instytutu Sławiistyki i kierownika Zakładu Teorii i Praktycznych Zastosowań Języka Rosyjskiego. Wypromował liczne grono doktorantów i absolwentów opolskiej rusycystki.

Główne pola zainteresowań badawczych Wojciecha Chlebdy dotyczyły zagadnień związanych z teorią frazeologii, frazeografii jednojęzycznej i przekładowej, etnolingwistyki, metaleksykografii, przekładoznawstwa, teorii i mechanizmów samoświadomości językowej współczesnych użytkowników języka, zaś w ostatnim czasie objęły również problematykę ujęzykowania pamięci, tożsamości zbiorowych i geografii mentalnej.

Na bogaty dorobek naukowy opolskiego lingwisty składa się ponad 300 publikacji autorskich i współautorskich: monografii, studiów, leksykonów, artykułów i szkiców ogłoszonych w większości w języku polskim, a także w języku rosyjskim i angielskim – w wydawnictwach krajowych i zagranicznych. Wśród tych osiągnięć dominują wieloaspektowe ujęcia osadzone w nurcie antropologiczno-kulturowym, dobrze uwidocznione w tematyce czterech monografii autorskich: *Oksymoron. Z problemów językowego poznania rzeczywistości* (1985); *Elementy frazematyki. Wprowadzenie do frazeologii nadawcy* (1991); *Fatum i nadzieja. Szkice do obrazu samoświadomości językowej dzisiejszych Rosjan* (1995); *Szkice o skrzydlatych słowach. Interpretacje lingwistyczne* (2005).

Miejsce tyleż osobne, co trwałe, nie tylko w polskiej, lecz także szerzej pojętej sławiście lingwistycznej zapisał Wojciech Chlebda przede wszystkim, jako twórca i propagator frazematyki, koncepcji stanowiącej nowatorski nurt frazeologii teoretycznej o wyraźnym ukierunkowaniu pragmatycznym i stąd określanej także mianem frazeologii nadawcy. O założeniach i celach przyświecających tej koncepcji badacz tak pisał we wstępie do drugiego wydania monografii *Elementy frazematyki. Wprowadzenie do frazeologii nadawcy* (2003), jednej ze sztandarowych jego prac:

[...] centrum frazeologii wyznacza człowiek, który w konkretnej sytuacji zwraca się w jakimś celu, z pewnym nastawieniem i z określoną intencją do drugiego człowieka; realizując tę prywatną strategię, mówiący ów jest jednocześnie – czy zdaje sobie z tego sprawę, czy nie – poddany naporowi zwyczaju [...], tradycji [...], określonych konwencji postępowania. [...] Teksty, jakie ów człowiek tworzy,

są więc siłą rzeczy utkane zarówno z jego produktów własnych, jak i z różnego rodzaju reproduktów: zapożyczeń, odwołań, nawiązań, z rozmaitych „słów cudzych”, przejętych do narracji własnej świadomie bądź nieświadomie [...].

Pochodną tej perspektywy opisu języka było przyjęcie przez Wojciecha Chlebdę pojęcia „frazemu” (nieco później zastąpionego pojęciem „reprodukt”) jako podstawowego wyróżnika frazematyki i zarazem hiperonimu obejmującego wiele heterogenicznych w swej naturze gatunków (frazeologizm, idiom, przysłowie, porzekadło, skrzydlate słowo, wieloskładnikowy termin, slogan, formuła etykietalna etc.). Tak szeroka kolekcja gatunków obejmuje w istocie przeważającą część zasobów języka i pełni decydującą rolę w komunikacji międzyludzkiej, czyniąc z frazematyki całościową płaszczyznę oglądu wszelkich odtwarzalnych wielowyrazowców, niezależnie od ich struktury, statusu semantycznego i gatunkowego. Owa nowatorska perspektywa opisowa i towarzyszące jej dystynkcje sprawiły, że pojęcia „frazematyka” i „frazem” nie tylko weszły na trwałe do rodzimych zasobów terminologii językoznawczej, lecz także znacząco przeorientowały metodologicznie i materiałowo tradycyjne badania nad utrwalonymi, wielowyrazowymi jednostkami języka, głównie w kontekście polszczyzny i języka rosyjskiego.

Nieco na prawach *pro domo sua* przyjdzie mi w tym miejscu podkreślić niezwykle ważny i porządkujący wkład Wojciecha Chlebdy do badań nad tym kręgiem reprodukcyjnych jednostek polszczyzny (i nie tylko), które składają się na jej dziedzictwo biblijne, z propozycją wyznaczenia ram definicyjnych i referencyjnych dla pojęcia „biblizm”, a także prób leksykograficznego rejestru i opisu tego rodzaju zasobów językowych.

W duchu kontynuacyjnym ów antropologiczny i kulturowy rys w badaniach opolskiego językoznawcy znalazł również doniosłe badawczo potwierdzenie w koncepcji samoświadomości językowej, czyli zdolności człowieka do postrzegania „samego siebie” jako „ja-mówiącego”, pozostającego w stałej interakcji komunikacyjnej z otoczeniem i innymi użytkownikami języka. W ujęciu Chlebdy dynamika tego procesu sytuuje się także między frazematycznymi wektorami wyznaczonymi relacją mówienia bezwiednego i refleksyjnego; między odwołaniem się do kodu danego (zastanego) a pozyskiwaniem i wykorzystywaniem kodów nowych.

Jako w znacznym stopniu naturalne rozwinięcie tychże nurtów badawczych przyjdzie także postrzegać te obszary refleksji Wojciecha Chlebdy, które ujawniły się w ostatnim okresie jego badawczej aktywności. Mowa o ciekawej poznawczo, etnolingwistycznie zorientowanej koncepcji badań nad relacją między pamięcią i językiem, czy też o szerzej pojętych dociekaniach nad ujętkowaniem pamięci i niepamięci, procesem formowania

się pamięci osobniczej i o jej uzewnętrznieniu w postaci wielorako kształtowanych pamięciowych obrazów – konstruktów przeszłości. Ta domena badawcza pozostawała blisko z równie nośnym poznawczo i aksjologicznie obszarem zainteresowań Chlebdy, dającym się określić mianem „geografii mentalnej” czy „map mentalnych”, czyli sieci kulturowo nacechowanych wyobrażeń o wybranych przez daną wspólnotę obiektach przestrzeni i zamieszkujących je grupach etnicznych czy pojedynczych postaciach, np. [Westerstplatte], [Targowica], [Rejtan].

Z kolei szerokie kompetencje slawistyczne, a także bogaty warsztat i zaplecze metodologiczne złożyły się na ten krąg naukowych rozpoznań Wojciecha Chlebdy, który objął na równi teoretyczne i praktyczne sfery badawcze. Mowa tu o wieloletnich i nader owocnych w efekty zespołowych pracach z dziedziny frazeografii jednojęzycznej i przekładowej, a także przekładoznawstwa i metaleksykografii. Jednym z najbardziej wymiernych przykładów tych inicjatyw jest *Podręczny idiomatykon polsko-rosyjski* (2006–2019), którego dziesięć zeszytów, wydanych pod redakcyjną pieczę Chlebdy, utrwaliło około 40 tysięcy reproduktów języka polskiego z ich rosyjskimi ekwiwalentami przekładowymi.

Z chwilą osiągnięcia statusu profesora emerytowanego, który przypadał na dotkliwy okres pandemii, „pamięciologiczne” zainteresowania i inklinacje Wojciecha Chlebda postanowił skierować na jeszcze inny, najbardziej osobisty obszar aktywności. Stała się nim pamiętnikarska podróż do kraju lat dziecińczych, do zapisanych w pamięci ludzi jemu bliskich i dalszych, do rodzinnie ważnych miejsc i zdarzeń. W jednym z wywiadów tak uzasadniał ową powinnościowo – sentymentalną i zarazem ostatnią podróż:

Zdałem sobie sprawę, że z rodziny, pojmowanej, jako rodzice i dzieci, zostałem tylko ja – i jeśli właśnie ja pewnych rzeczy nie wypowiem, nie skomentuję, nie pokażę i nie przekażę, nie zrobi już tego nikt. Piszę więc książkę o domach naszych rodzinnych, o rodzicach i bracie, o przodkach po kądzieli i po mieczu, o ukochanym moim Jarnołtówku, o Niemcach, o ich winach i o naszych winach, o pamięci tych win i o pamięci w ogóle, o fotografiach, których się w naszej rodzinie zachowało wiele od roku 1912 począwszy, i o fotografii jako takiej w jej skomplikowanych relacjach ze światem realnym. Traktuję to pisanie jako osobisty rachunek sumienia, spłacanie długów, powinność.

W tej samej konwencji, zaledwie symbolicznej spląty długów zaciągniętych przeze mnie u profesora Wojciecha Chlebdy, traktuję niniejsze wspomnienie. Czynię to z pełną świadomością, że nawet najbardziej szczegółowe zestawienie naukowych i publikacyjnych dokonań Profesora nie jest w stanie odsłonić jego przebogatyh przestrzeni twórczych i osobowych – jako Uczzonego hołdującego najwyższym standardom badawczym i etycznym,

jako Mistrza mądrego i zawsze ujmującego wywodu, jako Filologa pielęgnującego najlepsze wzorce pięknego słowa, jako Człowieka o niepospolitej kulturze osobistej. Pozostaje niczym nieuciszony żal, że do tej przebogatej, przedwczesnie zamkniętej księgi życia i twórczości profesora Wojciecha Chlebdy nie zostanie już dopisany żaden nowy rozdział.

Stanisław Koziara

Zagraniczni

John E. C. T. White **4 X 1924–6 XI 2021**

John White, uznany historyk sztuki, specjalizujący się w badaniach nad sztuką włoską XIII i XIV wieku, członek zagraniczny Polskiej Akademii Umiejętności, a także pilot i poeta, zmarł 6 listopada 2021 roku w Londynie w wieku dziewięćdziesięciu siedmiu lat.

Urodzony w Lincoln w roku 1924, odebrał edukację w Ampleforth College. Po ukończeniu szkoły w 1943 roku, w wieku osiemnastu lat, zapisał się do Królewskich Sił Powietrznych, w których, służąc w Palestynie, uzyskał kwalifikacje instruktora i pilota samolotów Spitfire. W 1947 roku, po zakończeniu służby, wstąpił do Instytutu Sztuki Courtaulda w Londynie, gdzie trzy lata później obronił pracę magisterską, a następnie, w 1952 roku, jako młodszy pracownik naukowy w Instytucie Warburga – pracę doktorską. Do 1959 roku uczył w Instytucie Courtaulda, następnie został profesorem historii sztuki na Uniwersytecie w Manchesterze. W tym samym mieście objął również stanowisko dyrektora Whitworth Art Gallery. W latach 1966–1971 był kierownikiem Katedry Historii Sztuki na Uniwersytecie Johns Hopkinsa w Baltimore, natomiast od roku 1971, aż do emerytury, na którą przeszedł w 1995 roku, profesorem historii sztuki w Kolegium Uniwersyteckim w Londynie (UCL). W czasie długiej kariery zawodowej prof. White angażował się w działalność związaną z integracją środowiska naukowego historyków sztuki w Wielkiej Brytanii, m.in. brał czynny udział w tworzeniu Stowarzyszenia Historyków Sztuki (Association of Art Historians, obecnie: Association for Art History).

Być może najważniejszą pracą tego autora, która trwale zapisała się w historii badań nad sztuką późnego średniowiecza i wczesnego renesansu we Włoszech, jest jego pierwsza książka *The Birth and Rebirth of Pictorial Space* (1957), podejmująca zagadnienia genezy i rozwoju perspektywy w twórczości artystów włoskich doby Trecenta i Quattrocenta. Trzydzieści

lat wcześniej podobna problematyka była przedmiotem badań Erwina Panofsky'ego (*Die Perspektive als Symbolische Form*, 1927). Ujęcie White'a, który skoncentrował się w pierwszej kolejności na estetycznym wymiarze zadania artystycznego, czyli stworzeniu iluzji głębi w dziele malarskim, było jednak oryginalne i oparte na szczegółowej analizie kompozycji wybranych dzieł, co docenili specjaliści zajmujący się sztuką renesansową i sam Panofsky. W kolejnych latach badania White'a koncentrowały się na zagadnieniach związanych z twórczością tokańskich mistrzów malarstwa i rzeźby doby późnego średniowiecza i wczesnego renesansu. Uwieńczeniem tego okresu w jego karierze naukowej jest bez wątpienia monografia Duccia (*Duccio: Tuscan Art and the Medieval Workshop*, 1979), która uwzględniła wyniki badań White'a nad maestą dla katedry w Sienie, opublikowana po raz pierwszy w 1973 roku w „Art Bulletin”.

Dla wielu czytelników prof. White jest znany jako autor jednego z najbardziej poczytnych podręczników dotyczących sztuki i architektury włoskiej późnego średniowiecza *Art and Architecture in Italy 1250–1400* (1966), opublikowanego w prestiżowej serii Pelican History of Art pod redakcją Nikolasa Pevsnera. Pomimo różnego rodzaju zastrzeżeń, formułowanych pod adresem tej książki przez recenzentów, wciąż zalicza się ona do najważniejszych angielskojęzycznych syntez poświęconych omawianemu zagadnieniu.

Aktywność Johna White'a nie ograniczała się do historii sztuki. Po przejściu na emeryturę powrócił do wyuczonej za młodu profesji pilota, poświęcając się lotnictwu szybowcowemu. W London Gliding Club w Dunstable otrzymał diamentowy certyfikat dla pilotów szybowców za wylatanie 500 km – taki wynik osiągnął po przekroczeniu osiemdziesiątego roku życia. Wcześniej, gdy pracował jeszcze w Kolegium Uniwersyteckim w Londynie, ujawniła się u niego fascynacja kulturą Japonii i buddyzmem, dzięki której rozwinął twórczość poetycką i translatorską. Współpracował m.in. przy tłumaczeniu na język angielski wierszy czołowych poetów japońskich okresu Edo i przyczynił się do założenia buddyjskiej świątyni Three Wheels, która jest londyńskim oddziałem świątyni Shogyoi w Fukuocze.

Mateusz Grzęda

Hermann Fillitz **20 IV 1924–14 VI 2022**

Niedługo po 98. urodzinach, 14 czerwca 2022 r., zmarł prof. Hermann Fillitz, jeden z najwybitniejszych austriackich historyków sztuki. Urodził się w Wiedniu 20 kwietnia 1924 r. i w rodzinnym mieście ukończył najpierw Gimnazjum Humanistyczne, a później studia z zakresu historii sztuki, historii i archeologii.

Niedługo po uzyskaniu stopnia doktora, w 1947 r., rozpoczął pracę w Kunsthistorisches Museum, jednej z najważniejszych na świecie kolekcji sztuki dawnej. Doprowadził do ponownego po II wojnie światowej udostępnienia publiczności Skarbcza Habsburgów, a w latach 1958–1964 kierował tam działem rzeźby i rzemiosła artystycznego (Sammlung für Plastik und Kunstgewerbe), który obecnie obejmuje dwie kolekcje „cesarskie” – *Kunst-kammer & Schatzkammer*.

W latach 1965–1967 Hermann Fillitz był dyrektorem Austriackiego Instytutu Kultury w Rzymie. Wrócił z Włoch, by objąć katedrę historii sztuki wczesnego średniowiecza na Uniwersytecie w Bazylei, gdzie pracował w latach 1967–1974. Kolejne dwadzieścia lat związał z macierzystym Uniwersytetem Wiedeńskim. Już jako uznany akademik ponownie podjął pracę w Kunsthistorisches Museum, gdzie w latach 1982–1990 kierował zbiorami malarstwa (*Gemäldegalerie*) i pełnił równocześnie funkcję pierwszego dyrektora.

Zainteresowania naukowe Fillitza koncentrowały się wokół sztuki wczesnego średniowiecza, a w szczególności dzieł rzemiosła artystycznego. Widać to najbardziej w przełomowych badaniach nad insygniami cesarskimi, w tym przede wszystkim nad koroną Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego. Przedmioty te, nacechowane wieloraką symboliką, fascynowały go przez całe życie. Do ostatnich lat mierzył się z ich skomplikowaną historią i problematyką artystyczną.

Prof. Fillitz zdobył światową sławę jako znawca wczesnośredniowiecznego złotnictwa i rzeźby z kości słoniowej, o czym świadczy aktywny udział w niemal wszystkich znaczących wystawach, poświęconych kulturze artystycznej epoki karolińskiej i ottońskiej. Publikowane w katalogach teksty w znacznej części znalazły się w tomie *Thesaurus Medievalis*, wydanym w 2010 r. pod redakcją Franza Kirchwegera i Wenera Telesko w wydawnictwie Thorbecke. Ważnym podsumowaniem fascynacji badawczych Fillitza stało się też wydanie w Residenz Verlag w 1987 r., wspólnie z uczennicą – Martiną Pippal, obszernego katalogu wczesnośredniowiecznych dzieł rzemiosła artystycznego znajdujących się w skarbcach kościelnych w Austrii.

Hermann Fillitz był badaczem wszechstronnym, lubiącym powtarzać, że „zawsze interesowało go wszystko”. Jako członek Komisji Historii Sztuki Austriackiej Akademii Nauk doprowadził do przygotowania nowatorskiej sześciotomowej *Geschichte der bildenden Kunst in Österreich*, którą wydano w latach 1998–2003 w renomowanym Prestel Verlag. Profesor opracował i zredagował tom pierwszy *Früh- und Hochmittelalter*, w którym zastosował układ wzorowany na serii klasycznych niemieckich podręczników historii sztuki *Propyläen Kunstgeschichte*, Berlin, 1923–1944. Tekst syntetyczny; a w tym przypadku wiele tekstów o charakterze syntetycznym połączonych jest z katalogiem wybranych dzieł sztuki z hasłami problemowymi i z albumem ilustracji.

Prof. Fillitz, ciesząc się międzynarodową sławą i autorytetem, zorganizował w 1983 r. Międzynarodowy Kongres Historyków Sztuki w Wiedniu. Spotkanie odegrało kluczową rolę w nawiązywaniu kontaktów między uczonymi działającymi po dwóch stronach żelaznej kurtyny. Bezpośrednie zaangażowanie Fillitza sprawiło, że wielu wybitnych historyków sztuki z krajów tzw. demokracji ludowej, w tym także z Niemieckiej Republiki Demokratycznej, m.in. Ernst Schubert, Rudolf Chadraba, Klara Garas, otrzymało zaproszenia państwa austriackiego i uczestniczyło w kongresie. Skalę przedsięwzięcia obrazuje skład delegacji z Polski, która liczyła aż 27 osób objętych odpowiednimi subwencjami, m.in. byli tam Jan Białostocki, Tadeusz Chrzanowski, Jerzy Gadowski, Lech Kalinowski, Piotr Skubiszewski.

Główną cechą działań Hermanna Fillitza jako muzealnika była wielka otwartość. „Przewietrzył” zbiory cesarskie, otwierając je na wyzwania współczesności, czego symbolicznym wyrazem stało się znaczące wydłużenie godzin zwiedzania. Wielu konserwatystów uważa do dziś za czyn wręcz świętokradczy wprowadzenie w 1988 r. do uświęconego zbioru malarstwa *Kunsthistorisches Museum* wystawy prac żyjącego artysty – Franza Westa (1947–2012). Za dyrektury Fillitza tradycyjne muzeum zmieniło się nie do poznania i przekształciło w nowoczesne centrum kultury, w którym zorganizowano przełomowe wystawy: *Od El Greco do Goi* (1982), *Praga około*

1600 r. *Sztuka i kultura na dworze Rudolfa II* (1988) czy *Dwory książęce renesansu, Giulio Romano i tradycja klasycyzmu* (1990). To prof. Fillitz doprowadził także do zorganizowania pierwszej dużej wystawy obrazów z Gemäldegalerie – 48 eksponatów, poza granicami Austrii – w Japonii (1984). Po przejściu na emeryturę, jesienią 1993 r., profesor rozpoczął prace nad największą i najważniejszą wystawą, przygotowywaną pod patronatem Rady Europy: *Sen o szczęściu – Sztuka historyzmu w Europie*. Otwarto ją w 1996 r. w Künstlerhaus i Akademii Sztuk Pięknych w Wiedniu. Jako podsumowanie ekspozycji powstała dwutomowa publikacja, przygotowana wspólnie z Wernerem Telesko, która stanowi przegląd zagadnień związanych z odrodzeniem się zainteresowania średniowieczem w wieku XIX.

Mniej znana pozostaje aktywność Hermanna Fillitza jako promotora i opiekuna sztuki współczesnej. Tymczasem odegrał on kluczową rolę w powstaniu Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien, popularnie zwanego „mumok”, którego początkiem był dar, a częściowo depozyt, dużego zespołu dzieł sztuki, szczególnie pop artu i fotorealizmu, z kolekcji Petera i Ireny Ludwigów. Prof. Fillitz, znając tę parę niemieckich kolekcjonerów i mecenasów z czasów profesury w Bazylei, uczestniczył aktywnie w rozmowach z nimi, a następnie brał udział w wyborze dzieł z ich zbiorów. Działalność „mumok” zainaugurowała wystawa poświęcona sztuce ostatnich 30 lat, otwarta 26 kwietnia 1979 r., a prof. Fillitz działał w muzeum do śmierci jako członek komisji zakupów, dbając o rozbudowę zbioru i wpływając w zasadniczy sposób na jego charakter. Warto dodać, że wystąpił też z inicjatywą zaadaptowania na cele muzeum sztuki XX wieku wiedeńskiego Pałacu Liechtensteinów, co wymagało jego rozbudowy.

Prof. Fillitz był laureatem wielu nagród i członkiem licznych gremiów i komitetów naukowych. W 1996 r. otrzymał w Strasburgu złoty medal Rady Europy za całokształt działalności w dziedzinie kultury, a w 1998 r. został uhonorowany Wielką Nagrodą im. Kardynała Innitzera, przyznawaną przez archidiecezję w Wiedniu za szczególne osiągnięcia w dziedzinie badań i nauki. Wyrazem uznania dla Profesora w Polsce stało się wybranie go 20 czerwca 1998 r. na członka zagranicznego Wydziału I Polskiej Akademii Umiejętności. Środowiska zawodowe, w których Hermann Fillitz był aktywny przez całe życie, okazały mu szacunek, ofiarowując zbiór studiów w osobnym numerze (60) „Aachener Kunstblätter” z 1994 r., ze wstępem Petera Ludwiga. Na obwołucie znalazła się reprodukcja surrealistycznego rysunku szwajcarskiego malarza i rzeźbiarza Jeana Tinguely, zatytułowanego *Hermann Fillitz Professor...*, wykonanego na otwarcie wystawy w Pałacu Liechtensteinów w 1979 r. Rzadki to wyraz uznania jednego z klasyków awangardy XX w. dla akademika, a na dodatek mediewisty.

Marek Walczak

David Alan Frick **28 X 1955–10 XII 2022**

David Alan Frick urodził się w Dover w stanie New Jersey w rodzinie Iwana Fricka i Ruth Hudson Frick. W roku 1973 ukończył York Community High School w Elmhurst, a w latach 1973–1983 studiował języki niemiecki i rosyjski na Indiana University i Yale University. W roku 1983 uzyskał stopień doktora na podstawie pracy *Meletius Smotrycki: The Experience of an Orthodox Humanist*.

Badania Davida Fricka wymagały znajomości języka polskiego, w związku z czym w roku 1980 przybył do Warszawy na intensywny kurs językowy. Przez kilkanaście miesięcy prowadził prace w Polsce, w tym kwerendy archiwalne.

W 1982 roku, po powrocie do Stanów Zjednoczonych, podjął pracę adiunkta na Wydziale Języków i Literatury Słowiańskiej Uniwersytetu Kalifornijskiego w Berkeley, na którym później – po Czesławie Miłoszu – objął posadę profesora. Prowadził m.in. zajęcia z języka, kultury i historii Europy Środkowo-Wschodniej i języka staro-cerkiewno-słowiańskiego. Wypromował ponad dwudziestu doktorantów.

Profesor Frick należy do grona najwybitniejszych współczesnych slawistów, a zarazem badaczy kultury Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Jego dorobek naukowy otwiera wydana w 1989 roku przez Uniwersytet Kalifornijski pionierska monografia, poświęcona przekładom Biblii na język polski w XVI i XVII wieku: *Polish Sacred Philology in the Reformation and the Counter-Reformation: Chapters in the History of the Controversies (1551–1632)*, która w roku 2018 doczekała się przekładu polskiego: *Polska „philologia sacra” w czasach reformacji i kontrreformacji. Kilka kart z historii sporów wyznaniowych (1551–1632)*. Opinie i dysputy zwolenników reformacji i kontrreformacji na temat właściwego przekładu Pisma Świętego na język

polski badał uczony przede wszystkim z perspektywy filologicznej, skupiając się na analizie warsztatu translatorskiego i metod stosowanych przez ówczesnych tłumaczy, by ustalić tekst źródłowy i zasady jego przekładu.

W roku 1995 ukazała się monografia Davida Fricka poświęcona ukraińskiemu humaniście Melecjuszowi Smotryckiemu: *Meletij Smotryc'kyj*, Harvard Ukrainian Research Institute Publications, zaś w roku 2005 opracowany przez badacza wybór pism Smotryckiego: *Rus' Restored: Selected Writings of Meletij Smotryc'kyj, 1610–1630*, Harvard Library of Early Ukrainian Literature. English Translations.

W roku 2008 wydał w Polsce obszerny zbiór materiałów źródłowych *Wilnianie. Żywoty siedemnastowieczne*, Bibliotheca Europae Orientalis, Przegląd Wschodni, Studium Europy Wschodniej. Zawarł w publikacji ponad 200 opublikowanych i skomentowanych tekstów źródłowych, głównie dokumentów sądowych i majątkowych, które obrazują codzienne życie mieszkańców Wilna w XVII stuleciu, nawet w epoce kontrreformacji zachowujących różnorodność kulturową i religijną.

Zwieńczeniem jego wieloletnich badań nad historią i kulturą dawnej Rzeczypospolitej stała się monumentalna praca o mieszkańcach siedemnastowiecznego Wilna: *Kith, Kin and Neighbors. Communities and Confessions in Seventeenth-Century Wilno*, Cornell University Press 2013. W opinii jednego z recenzentów amerykańskich jest to „być może najbardziej kompletna rekonstrukcja codziennego życia mieszkańców wczesnonowożytnego miasta europejskiego, jaka kiedykolwiek powstała, wyznaczająca nowy standard w badaniach nad historią miast, życiem religijnym i wspólnotowym w Europie Wschodniej”. David Frick, podążając za zachowaną szczęśliwie relacją kwartmistrza królewskiego, dokonującego przeglądu miejskich kamienic w ramach przygotowań do wizyty w Wilnie w 1636 roku króla Władysława IV, a także badając archiwa sądowe i kościelne, drobiazgowo zrekonstruował obraz wieloetnicznego i wielowyznaniowego miasta, a także codziennego życia jego mieszkańców: narodzin, chrztu, edukacji, małżeństwa, separacji lub rozwodu, przynależności do cechu, działalności charytatywnej, śmierci i praktyk pogrzebowych. Było to możliwe dzięki analizie skomplikowanej sieci sąsiedzkich interakcji i dynamiki współistnienia zróżnicowanych kulturowo i religijnie grup społecznych. Książkę wysoko ocenili zachodni recenzenci. Wkrótce została przetłumaczona na język litewski (Wilno 2015), zaś w Polsce wyróżniono ją nagrodą „Przeglądu Wschodniego” w kategorii Dzieła zagraniczne.

Profesor Frick był również współwydawcą i redaktorem tomu *Litauen und Ruthenien / Lithuania and Ruthenia. Studien zu einer transkulturellen Kommunikationsregion*, Wiesbaden 2007, autorem kilkudziesięciu artykułów opublikowanych w pracach zbiorowych i w periodykach naukowych:

„Harvard Ukrainian Studies”, „Palaeoslavica”, „Jewish Studies Quarterly”, „Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung”, „Central Europe”. Publikował też prace w języku polskim, m.in. *Libellus chamorum. Protestancka elita mieszczańska a szlachta w siedemnastowiecznym Wilnie*, w zbiorze *Litwa w epoce Wazów. Prace ofiarowane Henrykowi Wisnerowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, Warszawa 2006; *Pochwalki na zdrowie, słowa uszczypliwie, zle a zapamiętałe przedsięwzięte umysły. Obelgi starowileńskie ad honorem Durani*, w zbiorze *Amoenitates vel lepores philologiae*, Kraków 2007.

Z kulturą, językiem i literaturą polską łączyły Fricka szczególne związki, fascynacje i sympatie, zapoczątkowane pierwszym pobytem w Polsce w 1980 roku. Podczas kilkudziesięcioletniej działalności naukowej współpracował z wieloma polskimi historykami, slawistami, badaczami języka i kultury staropolskiej, a w roku 2016 został wybrany na członka zagranicznego Polskiej Akademii Umiejętności.

David Frick był również znakomitym tłumaczem. Przełożył na język angielski dwie powieści Jerzego Pilcha: *Moje pierwsze samobójstwo* i *Tysiąc spokojnych miast* – ten ostatni przekład znalazł się wśród kandydatów do nagrody Best Translated Book Award prestiżowego magazynu „The Kirkus Review”. Przetłumaczył też wszystkie znane dotychczas, pisane po polsku listy Fryderyka Chopina: *Chopin's Polish Letters*, Warszawa 2016.

W ostatnich latach życia, razem z Robertem Hassem, wybitnym poetą amerykańskim, pracował nad przekładem nieprzetłumaczonych na język angielski wierszy Czesława Miłosza z lat 1946–1951 i nad książką o polskim nobliście. Poznał go jeszcze w Berkeley, a później kilkakrotnie odwiedzał w Krakowie.

W roku 2021 Frick został laureatem prestiżowej nagrody naukowej im. Benedykta Polaka, przyznawanej badaczom zagranicznym za propagowanie polskich tematów badawczych i współpracę z polskimi naukowcami.

David Frick bardzo lubił polską muzykę, poezję i piosenkę – w młodości uczył się gry na trąbce – szczególnie twórczość artystów z kręgu Piwnicy pod Baranami. Był człowiekiem obdarzonym żywą inteligencją i wyjątkowym poczuciem humoru, a zarazem niezwykle towarzyskim, ciepłym i przyjaznym.

Profesor David Frick zmarł w wieku 67 lat 10 grudnia 2022 roku i spoczął na kalifornijskim cmentarzu El Cerrito. Wydział I Filologiczny Polskiej Akademii Umiejętności stracił nie tylko wybitnego filologa, slawistę, badacza historii i kultury dawnego Wilna, lecz także znakomitego promotora kultury polskiej za granicą.

Roman Mazurkiewicz

WYDZIAŁ II

Krajowi

Feliks Kiryk 24 IX 1933–24 IV 2022

W niedzielę 24 kwietnia 2022 roku zmarł profesor Feliks Kiryk, wybitny mediewista, historyk miast, regionalista, członek czynny Polskiej Akademii Umiejętności.

Feliks Kiryk urodził się w 1933 roku w Bukowsku na ziemi sanockiej w rodzinie chłopskiej. Tam przeżył wojnę. Po jej zakończeniu i kolejnym spaleniu wsi rodzice Feliksa podjęli w 1946 roku decyzję o wyjeździe na Pomorze Zachodnie. Po maturze, jako pierwszy spośród siedmiu braci, wyjechał na stałe z rodzinnego domu na studia do Krakowa i tam w Wyższej Szkole Pedagogicznej uzyskał w 1956 roku magisterium. Następnie podjął pracę naukową i dydaktyczną, wiążąc się z uczelnią na całe zawodowe życie.

W 1961 roku uzyskał stopień doktora na podstawie, przygotowanej formalnie pod kierunkiem profesora Józefa Garbacika, rozprawy *Jakub z Dębna na tle wewnętrznej i zagranicznej polityki Kazimierza Jagiellończyka*. Wykorzystał w niej listy wybitnego polityka XV wieku, odkryte w niedocenianym wcześniej przez polskich historyków archiwum w Bardiowie. Jeszcze podczas prac nad doktoratem Feliks Kiryk nawiązał kontakty z innymi mediewistami, m.in. z Ewą Maleczyńską z Wrocławia, ale najbliższej współpracował z profesorem Karolem Buczkiem, wybitnym działaczem ludowym, więzionym w latach 1946–1954 przez komunistów, a następnie odsuniętym od dydaktyki uniwersyteckiej kierownikiem Pracowni Słownika Historyczno-Geograficznego Małopolski Instytutu Historii PAN. Stał się Feliks Kiryk jego nieformalnym uczniem, co profesor Buczek wielokrotnie podkreślał. Od razu dodam, że z tą pracownią profesor Kiryk związał się na całe życie,

współpracując z następcą Karola Buczka – doktorem Franciszkiem Sikorą, współautorem wielu monografii miast, studiów historycznoosadniczych, a przede wszystkim wnikliwym, chociaż często nieformalnym recenzentem prac redagowanych przez Profesora.

Pod wpływem profesora Buczka Feliks Kiryk rozpoczął intensywne studia nad dziejami miast i w 1974 roku uzyskał habilitację na podstawie pracy *Rozwój urbanizacji Małopolski XIII–XVII w.* Ta monumentalna i pionierska praca nie została opublikowana w całości w formie książkowej. Przyjaciele, uczniowie Profesora i inni zainteresowani jednak korzystali z niej systematycznie. Oprawiona własnym sumptem w słynne, solidne płócienne okładki i skręcona śrubami była skarbnicą nieznanych wiadomości o dziejach poszczególnych miast małopolskich, pracowicie wydobytych z licznych archiwów. Dopiero po latach Profesor opublikował jej fragmenty w oddzielnych pozycjach książkowych (*Rozwój urbanizacji Małopolski. Województwo krakowskie (powiaty południowe)*, 1985; *Urbanizacja Małopolski. Województwo sandomierskie XIII–XVI w.*, 1994).

Wniosek o nadanie Feliksowi Kirykowi tytułu profesora przeleżał kilka lat w szufladach decydentów i dopiero w okresie karnawału Solidarności (1981) uzyskał on tytuł profesora nadzwyczajnego, a w roku 1989, już po upadku PRL-u, został profesorem zwyczajnym.

Równoległe z awansami naukowymi rozwijała się kariera dydaktyczna i administracyjna Profesora. Przez ponad 20 lat pracował w macierzystej uczelni i w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie. Był cenionym nauczycielem akademickim, ale wymagającym. Od uczniów oczekiwał rzetelności warsztatowej. Przywiązywał wielką wagę do formy, dbając o precyzję i piękno języka. Nie pochwalał gadulstwa ani nieuzasadnionej rozwlekłości, nazywając obarczone tym pisarstwo ekstensywnym. Mimo stawianych uczniom wymagań, miał ich wielu. Wypromował czternastu doktorów, a dzieściu z nich doprowadził do habilitacji.

Profesor pełnił liczne funkcje administracyjne w macierzystej uczelni. Był wicedyrektorem i dyrektorem Instytutu Historii, prorektorem, wreszcie rektorem przez dwie kadencje (1993–1999). Nie ograniczał aktywności organizacyjnej do struktur uczelnianych. Od początku drogi naukowej działał aktywnie w Polskim Towarzystwie Historycznym. Był wiceprezesem Zarządu Głównego, współorganizatorem XVII Powszechnego Zjazdu Historyków w Krakowie (2004), a także członkiem honorowym PTH. Odegrał wielką rolę przy tworzeniu stacji naukowych Polskiego Towarzystwa Historycznego w Przemyślu i Nowym Sączu, a następnie sprawował nad nimi wieloletnią opiekę. Od 1992 roku stał na czele Komitetu Redakcyjnego „Rocznika Sądeckiego”, jednego z najlepszych czasopism regionalnych w Polsce, a później także „Rocznika

Sanockiego”. Mimo przykrych wspomnień z dzieciństwa, nawiązał w latach osiemdziesiątych XX wieku kontakty naukowe z historykami ukraińskimi, wspierał ich, gościł w Krakowie i prywatnie w swoim domu w Rudawie. Zorganizował wiele polsko-ukraińskich przedsięwzięć naukowych.

W ogromnym, liczącym ponad 400 publikacji dorobku Profesora są prace z zakresu dyplomacji średniowiecznej, biografistyki – kilkadziesiąt biogramów w *Polskim Słowniku Biograficznym*, i historii gospodarczej. Ale najważniejszy nurt w jego badaniach stanowiły historia miast i dzieje lokalne. Był pionierem w dziedzinie nowoczesnych badań regionalnych w Małopolsce.

Historiografia „miejska” rozwinęła się w Polsce później niż w bardziej rozwiniętych krajach sąsiednich. Profesor Feliks Kiryk podjął dzieło nadrobienia wieloletnich zaległości. Dzięki talentowi organizacyjnemu i urokowi osobistemu skupił wokół siebie wielu badaczy i zredagował niemal pół setki monografii ośrodków miejskich Małopolski. Dzięki temu wiele środowisk lokalnych uzyskała wgląd we własną przeszłość, odkryło „małą ojczyznę”, a nauka otrzymała materiał do dalszych badań.

Pierwszą pracę z historii lokalnej poświęcił Feliks Kiryk rodzinnej wsi Bukowsko („Rocznik Sanocki”, 1963). Następnie publikował teksty popularnonaukowe poświęcone przedrozbiorowej przeszłości powiatów myślenickiego, proszowskiego, gorlickiego, sanockiego i nowotarskiego (1964–1966). Warto podkreślić, że opracowania te, chociaż zaplanowane schematycznie, dostarczały podstawowych, nieznanych wcześniej informacji o dziejach lokalnych. Można się domyślać, że pozostał Profesorowi pewien niedosyt, skoro po latach, już jako doświadczony uczyony, powrócił do dziejów tych miast i przygotował ich solidne monografie zespolowe.

Po uzyskaniu stopnia doktora Feliks Kiryk zajmował się nadal mediewistyką, ale jednocześnie rozwijał studia nad miastami w okresie staropolskim i ta problematyka stała się z czasem głównym nurtem jego prac. Pierwsze wyniki badań nad miastami opublikował w monografii Jasła (1964), zredagowanej przez Józefa Garbacika, formalnego promotora doktoratu. Dotyczyła kontaktów miasta ze Słowacją. Wybór tematu był efektem prowadzonych w archiwach słowackich studiów nad osobą Jakuba z Dębna i odkryciem w Bardiowie nieznanych wcześniej materiałów źródłowych dotyczących stosunków handlowych z Polską.

W 1968 roku Feliks Kiryk opublikował wyniki badań nad urbanizacją ziemi bieckiej. Ten okres działalności naukowej Profesora był naznaczony licznymi kwerendami do powstającej rozprawy habilitacyjnej i do dziejów rzemiosła krakowskiego. W efekcie studiów nad rzemiosłem metalowym w Krakowie powstała monumentalna, oryginalnie oprawiona w metal książka (1972), którą uważał za drugą habilitację.

Do studiów nad Krakowem Profesor powrócił w późniejszych latach, ale od połowy lat siedemdziesiątych XX wieku zajmował się przede wszystkim dziejami małopolskich ośrodków miejskich. Monografia Dąbrowy Tarnowskiej, która ukazała się w 1974 roku, zapoczątkowała serię kilkudziesięciu opracowań historii poszczególnych miast pod jego redakcją. Po ukończeniu dzieła Profesor zajmował się przez kilka lat historią Olkusza (1978) i Bochni (1980). Potem, z podziwu godną częstotliwością, ukazywały się zredagowane przez niego monumentalne opracowania dziejów Tarnowa (1981–1987), Mielca (1984–1994), Rymanowa (1985), Ropczyc (1991), Nowego Sącza (1992–1996), miast księstwa siewierskiego (1994), Krynicy (1994), Rzeszowa (1994–2001), Trzebini (1994, 2018), Dębicy (1995), Sanoka (1995), Starogo Sącza (1995), Kłobucka (1998), Suchej Beskidzkiej (1998), Limanowej (1999), Proszowic (2000), Sławkowa (2001), Częstochowy (2002), Przemyśla (2003–2004), Tarnobrzegu (2006), Brzeska (2006) i Ożarowa (2009). Warto podkreślić, że niemal we wszystkich opracowaniach monograficznych Profesor był nie tylko redaktorem, lecz także autorem znacznych ich części. Zajmował się głównie problemem lokacji miast i ich średniowieczną historią. Uzupełniał też książki w razie potrzeby, gdy nie udało się pozyskać autora lub umówiony autor nie wywiązywał się z podjętych zobowiązań.

Wiele czasu zajmowały Profesorowi sprawy organizacyjne, wynikające z obowiązków redaktora, w tym pertraktacje z władzami lokalnymi, by pozyskać fundusze na badania i druk. Dostęp do pieniędzy nie kończył pracy. Trzeba się było jeszcze zatroszczyć o zdobycie papieru i miejsca w kolejce do drukarni.

Poziom monografii jest zróżnicowany, zależał od podstawy źródłowej i formacji intelektualnej autorów poszczególnych części. Profesor współpracował bowiem przy wspomnianych monografiach z ponad setką autorów z różnych środowisk. Pozyskiwał do współpracy historyków, historyków sztuki, urbanistów, archeologów, językoznawców i geografów. Prowadził szeroko zakrojoną misję, dziś nazywaną partycypacyjną, włączając do zespołów autorskich lokalnych miłośników przeszłości. Realizowali oni własne ambicje, a jednocześnie wypełniali pustynię naukową na prowincji, stając się następnie liderami lokalnych środowisk naukowo-kulturalnych. Opracowania monograficzne miast małopolskich uzupełniały lukę w historiografii i nadrabiały wieloletnie zapóźnienia w tej dziedzinie; np. podobne monografie miast niemieckich powstały wiek wcześniej. Monografie te nadal są podstawą badań porównawczych nad problematyką miejską w Małopolsce.

Osobne miejsce w pracach Profesora zajmują dzieje miast na Rusi Czerwonej i Podolu. Od lat osiemdziesiątych XX wieku profesor Kiryk prowadził regularne kwerendy w archiwum lwowskim i rozwinął, nie zawsze łatwą, współpracę z historykami ukraińskimi. Był jednym z inicjatorów

krakowsko-lwowskich konferencji naukowych, podczas których wygłosił, a następnie opublikował wiele interesujących tekstów.

Od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku Profesor prowadził systematyczne studia nad przeszłością Kamieńca Podolskiego i zorganizował interdyscyplinarny zespół badawczy, który pod jego redakcją przygotował monografię miasta (2000–2001). Opublikował ponadto liczne studia szczegółowe z zakresu szeroko rozumianej historii miast i dziejów osadnictwa w okresie przedrozbiorowym. Zredagował też dzieje gmin wiejskich, w tym Wierzchosławic (1994), Radłowa (2008–2009) i Podegrodzia (2014). Zajmował się także edycją źródeł, wydał m.in. *Księgę przyjęć do prawa miejskiego w Bochni 1531–1656* (1979).

Prowadził także działalność popularnonaukową. Stał na czele Komitetu Redakcyjnego serii *Dzieje Narodu i Państwa Polskiego*, wydawanej przez Krajową Agencję Wydawniczą w latach osiemdziesiątych XX wieku. To wówczas napisał książkę *Nauk przemożnych perła* (1986) o historii Uniwersytetu Krakowskiego w średniowieczu i *Wielki król i jego następcy* (1992) o Kazimierzu Wielkim i Ludwiku Andegaweńskim.

Z miast małopolskich szczególnie upodobał sobie Sandomierz. Od czasu zorganizowania w 1980 roku konferencji poświęconej Janowi Długoszuwi opublikował wiele artykułów poświęconych historii miasta na przełomie średniowiecza i czasów nowożytnych. Podał analizie lekarzy i aptekarzy sandomierskich z przełomu XVI i XVII wieku (1987), następnie złotników (1999), muratorów (1999) i kupców (2000). Badał szkolnictwo sandomierskie w średniowieczu (1994). Ogłosił studia nad rynkiem sandomierskim, kolegiatą i kościołem Nawrócenia św. Pawła Apostoła. W 1993 roku zredagował jedną z części monografii miasta. We współpracy z Kapitułą Sandomierską zorganizował dwie konferencje. Pierwszą, poświęconą Zbigniewowi Oleśnickiemu (2005), i drugą – Mikołajowi Trąbie (2009) – wybitnemu duchownemu związanemu z Sandomierzem. Wiele lat poświęcił na opracowanie bogatych zbiorów sandomierskiego Archiwum Kapitulnego, nieznanymi szerzej, nieuporządkowanymi i trudno dostępnymi. Efektem były katalogi przechowywanych tam dokumentów (2004–2020).

Żmudna, benedyktyńska praca, umiejętności warsztatowe, wiedza i horyzonty intelektualne profesora Kiryka, a także bezpośredniość, skromność i urok osobisty wzbudzały podziw otoczenia. Był wielokrotnie wyróżniany odznaczeniami państwowymi. Otrzymał doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Lwowskiego (1998) i Uniwersytetu Rzeszowskiego (2007); był profesorem honorowym Uniwersytetu Pedagogicznego w Kamieńcu Podolskim (2001). Odwdzięczały się Profesorowi też miasta, nadając mu honorowe obywatelstwo (Sandomierz 2005, Sanok 2010, Sławków 2010 i rodzinne Bukowsko 2011).

Wdzięczność i wielki szacunek dla Profesora wyczuwało się podczas uroczystej promocji ostatniej jego książki *Sandomierskie portrety średnio-wiecznych władców Polski* (2021), wydanej dzięki wsparciu władz miasta Sandomierza, Wówczas na zamku sandomierskim Profesor wystąpił publicznie ostatni raz. Kilka miesięcy później, 5 maja 2022 roku spoczął w nowej Alei Zasłużonych na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Pozostanie we wdzięcznej pamięci tych, którzy mieli szczęście go spotkać na swojej drodze.

Zdzisław Noga

Stanisław Salmonowicz **9 XI 1931–24 V 2022**

24 maja 2022 r. zmarł Stanisław Antoni Salmonowicz, profesor nauk prawnych, emerytowany profesor zwyczajny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, były kierownik Zakładu Historii Pomorza i Krajów Bałtyckich Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk, członek czynny Polskiej Akademii Umiejętności, historyk prawa, wybitny uczyony rangi międzynarodowej, niezwykle zasłużony dla nauki i kultury polskiej.

Stanisław urodził się 9 listopada 1931 r. w Brześciu nad Bugiem w rodzinie inteligentkiej. Jego ojciec Antoni pochodził z zubożałej szlachty litewskiej herbu Szaszor, zaś matka Stefania, z domu Muzyczka, wywodziła się z Krakowa. Dzieciństwo przyszły profesor spędził w Wilnie. Niezwykła atmosfera tego miasta, zamieszkanego przez przedstawicieli różnych nacji i kultur, wywarła wpływ na jego umysłowość i przekonania. Po śmierci ojca w 1935 r. obowiązki głowy rodziny przejęła matka, której pomagał brat Ludwik Muzyczka, starosta w Wyrzysku.

Wojna i pierwsze lata po jej zakończeniu były okresem tułaczki. W 1943 r. udało się rodzinie uniknąć wywózki do Rosji i przenieść do Warszawy. Stanisław zamieszkał z matką i bratem Jerzym. Po zakończeniu wojny i trzyletnim pobycie w Zielonej Górze, w 1948 r. Salmonowiczowie osiedlili się w Krakowie. Tam Stanisław zdał w 1950 r. maturę w III Liceum Ogólnokształcącym im. Króla Jana Sobieskiego i rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Naukowymi mistrzami Stanisława byli wybitni profesorowie: Adam Vetulani, Ludwik Ehrlich, Władysław Wolter, Jerzy Lande, Stefan Grzybowski, Konstanty Grzybowski, Kazimierz Przybyłowski, Michał Patkaniowski. Zainteresowanie historią prawa pogłębił na seminarium prof. Patkaniowskiego, przygotował też i obronił w 1954 r. pracę

magisterską poświęconą sądom rewolucyjnym we Francji w okresie rządów Jakobinów (1792–1794).

Bezpośrednio po studiach, w latach 1955–1956, przyszedł uczyony pracował najpierw jako aplikant sędziowski, a potem sędzia w sądach cywilnych w Nowej Hucie, Myślenicach, Tarnowie i Dąbrowie Tarnowskiej. Doświadczenie to skłoniło go do wyboru drogi naukowej. W 1956 r. rozpoczął studia doktoranckie, tzw. aspiranturę, w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, którą kierował wówczas prof. Karol Koranyi. Studia ukończył w styczniu 1960 r., broniąc *summa cum laude* dysertacji poświęconej życiu i twórczości Krystiana Steinera, toruńskiego prawnika z XVIII/XIX w. Jego promotorem był Karol Koranyi. Jeszcze przed obroną doktoratu został zatrudniony jako asystent w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa UJ. W 1962 r. został adiunktem w tej katedrze.

Habilitację uzyskał na Wydziale Prawa i Administracji UJ w 1966 r. na podstawie pracy *Prawo karne oświeconego absolutyzmu. Z dziejów kodyfikacji karnych przełomu XVIII–XIX w.* Recenzenci, którymi byli luminarze nauk historycznoprawnych w tamtym czasie, profesorowie Bogusław Leśnodorski, Michał Patkaniowski i Michał Szczaniecki, wysoko ocenili pracę.

W krótkim czasie po habilitacji przeniósł się do Torunia, gdzie objął kierownictwo Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika, a także pełnił funkcję prodziekana Wydziału Prawa w latach 1969–1970.

W Toruniu, w październiku 1967 r., zawarł związek małżeński z Marią Michnicką, lotniczką szybowniczką, z zawodu sędzią. Ślub kościelny odbył się w świątyni Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Toruniu. Małżonkowie przeżyli wspólnie ponad pół wieku. Maria Salmonowicz zmarła w 2021 r.

Jako uczyony humanista Stanisław Salmonowicz z pewnością nie był marksistą. Historią prawa zajmował się zgodnie z tradycyjną metodą pozytywistyczną, nakazującą wnikliwe badania źródłowe, zwłaszcza archiwalne. Takie podejście do pracy badawczej zaowocowało przygotowaniem obszernej, liczącej 450 stron monografii *Toruńskie Gimnazjum Akademickie w latach 1681–1817. Studium z dziejów nauki i oświaty*, PWN, Warszawa 1973.

Salmonowicz nie należał do uczonych humanistów, którzy budowali karierę naukową dzięki przynależności do PZPR. Przeciwnie, w Toruniu przez długi czas inwigilowało go SB. Jak pisał we wspomnieniach, „rozpracowywano” go zapewne ze względu na wuja Ludwika Muzyczkę, ongiś członka Komendy Głównej Armii Krajowej (*Życie jak osioł ucieka... Wspomnienia*, s. 305).

W końcu nastąpiło najgorsze. 24 września 1970 r. aresztowano go pod zarzutem działalności opozycyjnej, przede wszystkim współpracy z Radiem

Wolna Europa, przekazywanie rozgłośni „informacji o stosunkach społeczno-politycznych i gospodarczych PRL”, a także „szkalowanie polityki partii i rządu PRL”. Podczas śledztwa wielokrotnie osadzonego przesłuchiwano, nawet po pięć czy sześć godzin dziennie, w Warszawie przy ulicy Rakowieckiej.

Zwolniono go w styczniu 1971 r., kiedy w następstwie tzw. wydarzeń grudniowych w końcu 1970 r. Władysław Gomułka i jego poplecznicy zostali odsunięci od władzy, a rządu w kraju objął Edward Gierek. Umorzono też postępowanie przeciw badaczowi z powodu znikomego stopnia społecznej szkodliwości zarzucanego czynu. Zwolnienie z aresztu nie oznaczało jednak końca kłopotów. Decyzją Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego Stanisława Salmonowicza zwolniono z uczelni. Przeszło rok szukał potem pracy. Dzięki poparciu prof. Mariana Biskupa, w lutym 1972 r. zatrudniono go w Zakładzie Historii Pomorza w Toruniu, oddziale Instytutu Historii PAN.

Praca w tej placówce badawczej zaowocowała licznymi publikacjami poświęconymi historii Prus: *Prusy. Dzieje państwa i społeczeństwa*, 1987; *Od Prus Książęcych do Królestwa Pruskiego. Studia z dziejów prusko-pomorskich*, 1992, a także powstaniem publikacji, których prof. Salmonowicz był współautorem: *Historia Pomorza*, tom 3: *1815–1850*, 1993 i *Historia Torunia*, t. 2 cz. 3, 1996.

Ważnym nurtem badawczym w pracy prof. Salmonowicza były czasy okupacji niemieckiej lat 1939–1945, zwłaszcza tematy związane z Polskim Państwem Podziemnym. Za osobistą zasługę uważał Profesor wprowadzenie tego pojęcia do świadomości historycznej polskiego społeczeństwa.

Prof. Salmonowicza zrehabilitowano dopiero po dziesięciu latach, w 1981 r. Na wniosek Rady Wydziału Prawa i Administracji UMK unieważniona została decyzja o usunięciu go z uczelni. Udało się to dzięki staraniom prof. Zbigniewa Zdrójkowskiego, historyka prawa, przyjaciela prof. Salmonowicza. Z jego inicjatywy powierzono Profesorowi nowo utworzoną Katedrę Historii Prawa Niemieckiego w Polsce. Prowadził tam wykłady z powszechnej historii państwa i prawa na pierwszym roku studiów prawniczych, a także wykłady specjalizacyjne i seminaria z historii prawa i historii najnowszej Polski, Pomorza i Prus.

O prowadzonych przez prof. Salmonowicza zajęciach dydaktycznych jego uczennica prof. dr hab. Danuta Janicka (UMK) napisała po latach: „Wszystkie zajęcia profesora Salmonowicza wyróżniały się żywym sposobem przekazu, dygresjami, barwnymi przykładami, obowiązkowymi anegdotalnymi historycznymi i celnymi komentarzami adekwatnymi do współczesności” (Wstęp w książce S. Salmonowicza, *Życie jak osioł ucieka... Wspomnienia*, Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Gdańsku, Bydgoszcz–Gdańsk, 2014, s. 14).

Równoległe z pracą na UMK nadal działał czynnie w Instytucie Historii PAN, gdzie uzyskał tytuły naukowe profesora nadzwyczajnego, a następnie w 1989 r. profesora zwyczajnego nauk prawnych. To tam w ostatnich latach pracy, aż do emerytury w 2001 r., pełnił funkcję kierownika Zakładu Historii Pomorza i Krajów Bałtyckich z siedzibą w Toruniu.

Prof. Salmonowicz należał do uczonych obdarzonych ponadprzeciętnym talentem badawczym i pracowitością. Pozostawił po sobie około 1100 publikacji naukowych i popularnonaukowych z historii politycznej, historii oświaty, historii prawa, historii ustroju i administracji. Na liście jego dokonań figuruje ponad 60 książek. Szczególne miejsce w jego dorobku zajmują polemiki naukowe i krytyczne recenzje. Profesor publikował też w drugim obiegu pod pseudonimem Antoni Nowosielski. W obszernej, wspomnianej już książce *Życie jak osioł ucieka... Wspomnienia* przywołał ważne wydarzenia. Był też założycielem, a w latach 1996–2008 redaktorem naczelnym wydawnictwa „Czasy Nowożytne: periodyk poświęcony dzieciom polskim i europejskim od XV do XX wieku”.

Aktywnie uczestniczył w międzynarodowym ruchu naukowym. Sprzyjały temu liczne pobyty za granicą, przede wszystkim we Francji i Niemczech. Należał do wielu polskich i międzynarodowych organizacji i towarzystw naukowych, m.in. Polskiego Towarzystwa Badań nad wiekiem XVIII, Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Bardzo sobie cenił wybór na członka Société d’Histoire du Droit w Paryżu. Wielokrotnie brał aktywny udział w organizowanych przez to stowarzyszenie Dniach Historyczno-Prawnych (Journés d’Histoire du Droit) niemal we wszystkich ośrodkach uniwersyteckich we Francji. Był też członkiem redakcji czasopisma „Revue Historique de Droit Français et Etranger” w Paryżu.

Wyrazem uznania dla naukowych osiągnięć Profesora był wybór w 1992 r. na członka korespondenta Polskiej Akademii Umiejętności. Członkiem czynnym został w 1995 r.

Po upadku PRL, chociaż za powołanie uważał zawsze pracę naukową, nie odrzucił propozycji udziału w życiu politycznym. W wyborach parlamentarnych w 1991 r. kandydował do Senatu z listy Unii Demokratycznej, jednak bez powodzenia.

W 2012 r. Uniwersytet Warszawski zorganizował dla prof. Salmonowicza uroczystość odnowienia doktoratu po 50 latach. W marcu 2022 r. Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie jednomyślną uchwałą nadał mu godność doktora *honoris causa*, wieńcząc wieloletnie starania o to krakowskiego środowiska historyków prawa. Dyplom i insygnia doktorskie wręczono rodzinie Profesora w dniu pogrzebu.

Za zasługi naukowe i społeczne został wyróżniony odznaczeniami państwowymi – Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2003), Krzyżem

Wolności i Solidarności (2012), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (2014). Wśród przyznanych wyróżnień znalazły się też: Medal Komisji Edukacji Narodowej, dwukrotnie odznaka honorowa „Za zasługi dla województwa kujawsko-pomorskiego”, odznaka „Zasłużony Działacz Kultury”, medal „Za zasługi dla Miasta Torunia” na wstędze, medal „Unitas Durat Palatinatus Cuiaviano-Pomeraniensis”.

Profesor zmarł po długiej chorobie 24 maja 2022 r. w Toruniu. Pogrzeb miał miejsce 3 czerwca 2022 r. w kwaterach ewangelickich cmentarza św. Jerzego w Toruniu.

Wacław Uruszczak

Stefan Karol Kozłowski **4 XI 1938–2 IX 2022**

Profesor Stefan Karol Kozłowski urodził się 4 listopada 1938 roku we Lwowie w rodzinie o wspaniałych lwowskich tradycjach, z korzeniami polsko-ormiańskimi, jak to często w przedwojennym Lwowie bywało. Jego dzieciństwo naznaczone było okupacją; najpierw sowiecką, a potem niemiecką podczas II wojny światowej, którą spędził w rodzinnym mieście. W roku 1944 przeniósł się z rodzicami do niewielkiej wsi Kasinka w zachodniej części powiatu limanowskiego, zaś niedługo potem do Krakowa. Tam w 1945 roku zaczął uczęszczać do „Ćwiczeniówki”, jednej z najlepszych wówczas krakowskich szkół podstawowych. Pod koniec lat 40. XX w. rodzina przeprowadziła się do Warszawy i osiadła tam na stałe.

Stefan Karol w Warszawie zdał maturę i w roku 1956 rozpoczął studia archeologiczne w Katedrze Archeologii Pradziejowej i Wczesnośredniowiecznej na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Ukończył je w roku 1961 obroną pracy magisterskiej *Stanowisko płudzkie w Tokarach-Rąbieżu powiat Płock*, napisanej pod kierunkiem prof. Włodzimierza Antoniewicza.

Kolejne etapy kariery naukowej to doktorat obroniony w roku 1967 na podstawie rozprawy *Mezolit w Małopolsce*, którego promotorem był ówczesny docent Waldemar Chmielewski, a następnie habilitacja, uzyskana w roku 1971 po pracy napisanej i wydanej później w formie książkowej *Pradzieje ziem polskich od IX do IV tysiąclecia p.n.e.* W roku 1981 Stefan Kozłowski uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego, zaś w 1988 – profesora zwyczajnego.

W latach 1961–1996 pracował na Uniwersytecie Warszawskim, najpierw w Katedrze Archeologii Pradziejowej i Wczesnośredniowiecznej, a po zmianach organizacyjnych – w Instytucie Archeologii, przechodząc wszystkie szczeble zatrudnienia, od asystenta do profesora. Kolejne sześć lat spędził

we Francji, zatrudniony jako profesor kontraktowy na Uniwersytecie Lyon 2. Po powrocie do Polski w 2002 roku otrzymał etat profesora w Ośrodku Badań nad Antykiem Europy Południowo-Wschodniej UW, pracując jednocześnie aż do przejścia na emeryturę w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Początki działalności naukowej Stefana Kozłowskiego wiążą się z problematyką środkowej epoki kamienia (mezolitu), której poświęcił kilkadziesiąt następnych lat życia, osiągając w tej dziedzinie wiele sukcesów na skalę europejską i światową. Badania wykopaliskowe prowadzone na terenie Kotliny Sandomierskiej, Kaszubach i Rydnie nad rzeką Kamienną zaowocowały zaproponowaniem nowego, oryginalnego podziału kulturowego tego okresu w Polsce z wykorzystaniem schematu zespół – kultura, w opozycji do wypracowanego przez Stefana Krukowskiego i przyjętego przez jego uczniów układu: przemysł – cykl przemysłów.

Widać w tym wyraźny wpływ jednego z mistrzów Stefana Kozłowskiego – Waldemara Chmielewskiego, i początek własnej drogi w zakresie zasad taksonomii kulturowej mezolitu najpierw w skali Polski, a następnie całej Europy. Fascynacja tym odcinkiem pradziejów doprowadziła do zorganizowania w roku 1973 wielkiego międzynarodowego przedsięwzięcia, jakim było pierwsze sympozjum „Mezolit w Europie”. Przyjechali na nie badacze niemal z całego świata. Pokłosiem spotkania był wydany w tym samym roku tom *Mesolithic in Europe*, zawierający ponad 30 referatów wygłoszonych w czasie obrad.

Miarą zainteresowania krzemieniarstwem mezolitycznym była propozycja drobiazgowej typologii narzędzi wykonanych techniką łupania, zwłaszcza licznych i zróżnicowanych narzędzi geometrycznych – zbrojników, wydanie tomu *Atlas of the Mesolithic in Europe*, a także propozycja całościowego ujęcia tego okresu w dwóch syntezach, opublikowanych wspólnie z Januszem Krzysztofem Kozłowskim: *Epoka kamienia na ziemiach polskich* z roku 1977 i *Pradzieje Europy od XL do IV tysiąclecia p.n.e.* z roku 1975. W tej ostatniej publikacji Stefan Kozłowski dokonał próby, w dużym stopniu udanej, uporządkowania kulturowego i chronologicznego skomplikowanej mozaiki kulturowej mezolitu Europy. Wykorzystał do tego opracowaną przez siebie koncepcję czterostopniowego układu: zespół – kultura – wspólnota kulturowa i krąg kultur.

Te i inne liczne opracowania postawiły autora w rzędzie najznakomitszych znawców tego okresu na świecie, co między innymi poskutkowało powołaniem go na przewodniczącego Komisji Mezolitu Międzynarodowej Unii Nauk Pre- i Protohistorycznych (UISPP). Część prac ponownie opublikowano w 2009 roku w tomie *Thinking Mesolithic* w prestiżowym oxfordzkim wydawnictwie.

Ważnym epizodem w działalności naukowej Stefana Kozłowskiego były badania w jaskini Maszyckiej, jednym z najbardziej znanych stanowisk ze starszej epoki kamienia (paleolitu) na ziemiach polskich. Uzyskane tam materiały pozwoliły na reinterpretację wcześniejszych poglądów, sformułowanych na podstawie prac prowadzonych w XIX w. Staranna analiza wyrobów krzemiennych i licznych kości zwierzęcych oraz ludzkich znalazła się w znakomitej monografii *Maszycka Cave. A Magdalenian Site in Southern Poland* z roku 1993.

Lata 80. XX w. przyniosły nowe wyzwania związane z podjęciem kolejnej problematyki badawczej, realizowanej przez prace wykopaliskowe na Bliskim Wschodzie w Nemrik i M'Lefaat w północnym Iraku, i Gilgal w Izraelu. Badania na stanowiskach neolitycznych i chalkolitycznych z elementami neolitu bezceramicznego okazały się niezwykle interesujące, dostarczając wielu nowych informacji na temat chronologii, gospodarki, budownictwa kamiennego i elementów kultury duchowej społeczności tej części Bliskiego Wschodu. Zwłaszcza stanowisko w Nemrik umożliwiło nową interpretację wielu zjawisk znanych z innych, wcześniej badanych obiektów. Szybka i całościowa publikacja wyników prac badawczych wzbudziła zainteresowanie i została wysoko oceniona przez międzynarodowe gremium specjalistów. Postawiła też Kozłowskiego w rzędzie badaczy tej problematyki o światowej renomie. Umocniły ją publikacje o szerszej tematyce, w tym m.in. *La naissance du Néolithique au Proche Orient, The Eastern Wing of the Fertile Crescent* i *Territories, Boundaries and Cultures in the Neolithic Near East*.

Ostatnie dwie dekady przyniosły zainteresowanie historią naszej dyscypliny. Powstało kilka znaczących publikacji na temat dziejów poszczególnych ośrodków archeologicznych w Polsce, zwłaszcza warszawskiego, a także krakowskiego i lwowskiego. Ukazały się także obszerne monografie książkowe poświęcone najbardziej znanym prehistorykom: profesorom Stefanowi Krukowskiemu, Włodzimierzowi Antoniewiczowi i Leonowi Kozłowskiemu, przygotowane wspólnie z kilkoma współautorami.

Kilka ostatnich lat poświęcił Kozłowski na opracowanie, wspólnie z prof. Karolem Szymczakiem, monumentalnego *Słownika biograficznego archeologów polskich*, oddanego do druku w Wydawnictwie Polskiej Akademii Umiejętności.

Aktywna i owocna była jego działalność dydaktyczna. Wykształcił kilkudziesięciu magistrów na Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Uniwersytecie Łódzkim. Wypromował dwunastu doktorów, z których kilku ma tytuły profesorskie. Jego wykłady cieszyły się ogromną popularnością ze względu na jasność wypowiedzi, merytoryczność i niepowtarzalny urok osobisty Profesora. Nie miałem okazji w nich uczestniczyć, ale wielokrotnie

obserwowałem ożywione reakcje słuchaczy na wystąpienia Profesora podczas konferencji, sympozjów i kongresów naukowych: rzeczowe, kompetentne, a przy tym dowcipne i pełne ciekawych dygresji.

Stefan Kozłowski odszedł 2 września 2022 roku. Za działalność naukową i dydaktyczną otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (Polonia Restituta), został także powołany na członka korespondenta Polskiej Akademii Umiejętności. Nie to jednak zostanie po nim w naszej pamięci. Zostanie niezwykły człowiek: mądry, uczynny, przekonany o słuszności własnych poglądów, ale gotowy na dyskusję i ustępujący pod wpływem rzeczowych argumentów, nieżywiący urazy do oponentów naukowych, z ogromnym poczuciem humoru. Pozostanie postać nietuzinkowa, nieco ekscentryczna, z nieodłączną apaszką pod szyją, zamiast krawata. Będzie mi brakowało jego obecności, będzie brakowało uczonego, nauczyciela, kolegi i przyjaciela wszystkim, którzy kiedykolwiek, nawet na krótko, się z nim zetknęli.

Bolesław Ginter

Zagraniczni

Dan Berindei 3 XI 1923–23 XII 2021

23 grudnia 2021 r., w wieku 98 lat, zmarł profesor Dan Berindei, wiceprzewodniczący Akademii Rumuńskiej, członek zagraniczny Polskiej Akademii Umiejętności.

Urodzony 3 listopada 1923 r. w Bukareszcie, Dan Berindei związał życie z tym miastem. Wykształcenie zdobył w Bukareszcie, w istniejącej do dzisiaj Școala Clemența i w prestiżowym liceum im. Spiru Haret. Następnie podjął studia historyczne na Wydziale Historii i Filozofii Uniwersytetu w Bukareszcie. Ukończył je w 1944 r., a 16 lutego 1945 r. założył rodzinę z Ioaną, córką Ioana Hudiță, polityka Partii Narodowo-Chłopskiej (caraniși). Rodziny Hudiță i Berindei były bardzo znane. Berindei wywodzili się od księcia Constantina Brâncoveanu, żyjącego w latach 1688–1714. W ślubie uczestniczyło wiele osobistości z ówczesnego politycznego świata Rumunii, od komunistów po caranistów. Pierworodny syn Dana i Ioany Berindei – Mihnea, urodził się 22 marca 1948 r.

Życie zawodowe Dan Berindei związał z Akademią Rumuńską. W 1946 r. został sekretarzem naukowym w Instytucie Studiów i Badań Bałkańskich Akademii Rumuńskiej, obecnie Instytut Studiów nad Południowo-Wschodnią Europą, a w 1948 r. zaczął pracę na stanowisku naukowym asystenta w Instytucie Historii i Filozofii Akademii.

W 1952 r. odsunięto go od badań naukowych z powodów politycznych. W sierpniu 1950 r. aresztowano jego żonę razem z dwudziestoma dwoma członkami rodziny Hudiță i Berindei. W więzieniu Ioana urodziła córkę Ruxandrę. Dan Berindei zobaczył córkę po raz pierwszy, gdy miała 11 miesięcy – 18 lutego 1953 r. zwolniono jego żonę z więzienia.

W 1955 r. Berindei wrócił do pracy naukowej w Instytucie Historii im. Nicolae Iorgi Akademii Rumuńskiej. W 1969 r. obronił doktorat *Miasto Bukareszt, rezydencja i stolica Rumunii (1459–1862)*.

Akademię Rumuńską uważał zawsze za podstawową instytucję naukową rumuńskiego państwa. 9 marca 1991 r. został jej członkiem korespondentem,

a 10 listopada 1992 r. członkiem rzeczywistym Akademia Rumuńska wydała dużą część jego naukowego dorobku.

W instytucji tej pełnił wiele funkcji. W latach 1993–2005 i 2016–2019 był przewodniczącym Sekcji Nauk Historycznych i Archeologii, a także – od 2005 r. był jej honorowym przewodniczącym. W latach 2006–2014 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Akademii Rumuńskiej. Przekazał tej instytucji dwór, majątek i las Dobrotești w powiecie Teleorman. W 2006 r. opublikował monografię poświęconą historii Akademii Rumuńskiej, którą wznowiono w 2016 r. z okazji 150. rocznicy jej powstania.

Zainteresowania naukowe profesora Dana Berindei koncentrowały się wokół historii politycznej, społecznej i kulturalnej Rumunii w XIX wieku. W 1962 r. wydał monografię *Aspecte militare ale răscăleii populare din 1821*. Temat rewolucji 1821 r. kontynuował w następnych latach i w 1972 r. ukazała się praca *L'année révolutionnaire 1821 dans les Pays Roumains*, a w 1991 r. – *Revoluția română de la 1821*.

Wiele czasu poświęcił różnym aspektom badań nad Wiosną Ludów. W 1969 r. wydał monografię *Revoluția română de la 1848*, wznowioną w 1974. W 1984 r. ukazały się kolejne opracowania: *1848 în Țările Române i Pe urmele lui Nicolae Bălcescu*. Po upadku komunistycznego reżimu wydano *Revoluția română din 1848–1849. Considerații și reflexii* (1997), a rok później *Revoluția română de la 1848–1849. Însemnătatea și programele ei*.

Profesor był również badaczem procesów jednoczenia się księstw rumuńskich, co znalazło odzwierciedlenie w wielu pracach: *Cucerirea independenței României* (1967), *L'union des Principautés Roumaines* (1967), *Mihail Kogălniceanu. Texte social-politice alese* (1967), *Epoca Unirii* (2000), *Constituirea României moderne* (2009), *Diplomația românească modernă de la începuturi la proclamarea independenței de stat (1821–1877)* (1995).

Pozostawił po sobie również prace dotyczące historii społecznej i kulturalnej Rumunii. W 1967 r. ukazała się *Reforma agrară din 1864*, a w 1991 r. – *Societatea românească în vremea lui Carol I. 1866–1876*, wznowiona w 2001 r.

Kolejnym przedmiotem badań było miejsce Rumunii w Europie: *România și Europa în epoca premodernă și modernă* (1997); *Les Roumains et la France au carrefour de leur modernité* (2002).

Profesor Dan Berindei był wydawcą dokumentów dotyczących zjednoczenia księstw rumuńskich, wojny o niepodległość (1877–1878), uzyskania przez Rumunię niepodległości, rządów Aleksandra Iona Cuzy.

Był również współautorem i redaktorem prac zbiorowych, wydawnictw informacyjnych, członkiem zespołów redakcyjnych czasopism: „Memoriele Secției de Științe și arheologie a Academiei Române”, „Revue Roumaine d'Histoire”, „Studii și materiele de istorie modernă”. Pozostawił ponad 550 artykułów opublikowanych w czasopismach rumuńskich i zagranicznych.

Współpracował, jako członek kolegium redakcyjnego z czasopismem „Historia Urbana, Arhiva genealogică, Cahiers Charles Fourier” (Besançon), „Revue d’Europe Centrale” (Strasbourg–Paris). Był członkiem wielu międzynarodowych stowarzyszeń i komisji we Francji, Austrii, Włoszech, Niemczech, ale przede wszystkim aktywnym uczestnikiem rumuńskiego życia naukowego. W latach 1977–1993 pełnił funkcję sekretarza Narodowego Komitetu Rumuńskich Historyków, a od 1993 do 2015 r. jego przewodniczącego.

Otrzymał doktorat *honoris causa* Uniwersytetu w Krajowej (2001), Uniwersytetu Owidiusza w Konstancy, Uniwersytetu Valahia w Târgoviște, Uniwersytetu Wschodniego w Timișoarze.

Profesor Berindei był nie tylko naukowcem, lecz także dydaktykiem. Od 1990 r. pracował na stanowisku profesora na Wydziale Historii Uniwersytetu w Bukareszcie, w latach 1991–1993 – profesora na Politechnice w Bukareszcie, w latach 1992–2003 – profesora Uniwersytetu Hyperion w Bukareszcie. Ta ostatnia uczelnia była pierwszą prywatną szkołą wyższą założoną w Rumunii w 1990 r. W 2002 r. otrzymała akredytację jako uniwersytet.

W 1995 r. na dorobek profesora Dana Berindei zwrócił uwagę Henryk Batowski, uznając go za kontynuatora szkoły Nicolae Iorgi, który przed wojną był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności. Dan Berindei był już wówczas znany polskim historykom przez członkostwo w wielu międzynarodowych organizacjach, odwiedził też Uniwersytet Jagielloński w 1977 r. W poczet członków zagranicznych PAU przyjęto go w 1996 r. W 1999 r. wziął udział w Krakowie w międzynarodowej konferencji *Europa Środkowa w ostatniej dekadzie XX wieku*, zorganizowanej przez Instytut Historii dzisiejszego Uniwersytetu Pedagogicznego. Wygłosił referat na temat upadku systemu komunistycznego w Rumunii.

W kontaktach osobistych profesor Berindei był otwarty i życzliwy. Jego dom w Bukareszcie był wielką biblioteką. Rumuńscy historycy, żyjący i pracujący w okresie istnienia komunistycznej Rumuni, tworzyli prywatne księgozbiory, bo dostęp do książek był utrudniony.

W ostatnich latach XX wieku Dan Berindei założył w domu centralne gazowe ogrzewanie. Jak tłumaczył, życie, zwłaszcza jego żony, było tak trudne, że postanowili ofiarować sobie nieco luksusu.

Odejście profesora Dana Berindei przyjęto ze smutkiem w Akademii Rumuńskiej i Polskiej Akademii Umiejętności. Odszedł człowiek spełniony w życiu osobistym i zawodowym, którego dorobek służy innym: „Pomnik trwalszy stworzyłem, niżli w spłzu ryty [...] Ja nie umrę cały...”¹

Agnieszka Małgorzata Kastory

---

¹ Horacy, Księga III, Oda XXX, w tłumaczeniu Józefa Zawirońskiego.

Marco Jačov **6 II 1949–8 I 2022**

Prof. Marco Jačov, historyk serbski, naturalizowany Włoch, urodził się 6 lutego 1949 roku w wsi Ceranje Donje w Dalmacji w byłej Jugosławii, obecnie Chorwacja. Studia ukończył na uniwersytecie w Belgradzie, gdzie w roku 1975 doktoryzował się na wydziale filozoficznym na podstawie pracy *Srbi u Dalmaciji u XVIII veku*, a w roku 1979 uzyskał habilitację.

W latach 1976–1983 pracował w Serbskiej Akademii Nauk, początkowo jako archiwista, a następnie – profesor nadzwyczajny. Doświadczenia naukowe i warsztat badawczy uzupełniał w trakcie studiów na Katolickim Uniwersytecie w Leuven w Belgii, gdzie specjalizował się w metodologii historycznej i historii historiografii. Za swego mistrza uważał wybitnego uczonego prof. Rogera Auberta. Z belgijskim ośrodkiem współpracował do końca, uczestnicząc w pracach wydawanych tam *Revue d'Histoire Ecclésiastique* i *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*. Ponadto w Instytucie Historii Europy w Moguncji specjalizował się w metodologii historii.

W 1983 roku zmuszony był opuścić Jugosławię z powodu aktywnej działalności politycznej, w którą się włączył, nie mogąc pogodzić się z komunistyczną rzeczywistością i nietolerancją religijną. Od tego czasu mieszkał w Rzymie. Prowadził badania w Archiwach Watykańskich, innych archiwach włoskich i w Bibliotece Watykańskiej. W roku 1985 rozpoczął wykłady na Wydziale Filozoficznym (Lettere e Filosofia) Uniwersytetu La Sapienza w Rzymie, a następnie również na Wydziale Nauk Politycznych. Tam uzyskał w roku 1991 tytuł profesora historii nowożytnej. W roku 2002 został profesorem zwyczajnym (chiara fama) historii Europy Wschodniej tegoż uniwersytetu. Wykładał też na Wydziale Nauk Politycznych Uniwersytetu Roma Tre i na Wydziale Filozofii Uniwersytetu LUMSA w Rzymie. W roku 2002 objął Katedrę Historii Europy Wschodniej na Uniwersytecie w Lecce (Università del Salento) jako profesor zwyczajny. Był prezydentem Międzynarodowego

Centrum Międzyuniwersyteckiego dla Śródziemnomorza, Europy Środkowo-Wschodniej i Eurazji.

Na znaczący i różnorodny dorobek naukowy prof. Marko Jačova składa się 14 monografii i liczne publikacje dotyczące historii nowożytnej i nowoczesnej Europy Południowo-Wschodniej i Wschodniej, stosunków Imperium Osmańskiego z Europą, dyplomacji papieskiej, a także ludobójstwa Ormian. Dorobek ten obejmuje również niezwykle wartościową edycję źródeł z Archiwów Watykańskich – prof. Jačov uchodził za ich znawcę – a także redakcję wydawnictw zbiorowych. W swoich pracach często podejmował zagadnienia kulturowe, zwłaszcza kwestie tolerancji i dialogu międzywyznaniowego, zgodnie ze wskazaniem biskupa Pierre’a Duprey’a i holenderskiego kardynała Johanna Gerarda Marii Willebrandsa.

W ostatnim czasie prof. Jačov przygotowywał do wydania dwie monografie. Pierwsza dotyczy stanowiska Rosji, Francji i Anglii wobec procesu rozpadu Imperium Osmańskiego w następstwie postanowień Kongresu Berlińskiego (1878), a druga problemu mniejszości etnicznych między Wschodem a Zachodem.

Obok ojczystej Dalmacji i Włoch szczególne miejsce w sercu prof. Jačova zajmowała Polska. Jej dziejom w czasach nowożytnych „między Wschodem a Zachodem” poświęcił wiele miejsca w pracach naukowych. Ożeniony z Polką, biegle władał językiem polskim. W wydanej w roku 2003 nakładem Polskiej Akademii Umiejętności książce *Europa i Osmanie w okresie Lig Świętych: Polska między Wschodem a Zachodem*, powstałej z wykorzystaniem nieznanymi wcześniej materiałów źródłowych, podawał w wątpliwość niektóre obiegowe opinie dotyczące stosunków Polski z Imperium Osmańskim w czasach nowożytnych i nowoczesnych.

Najczęściej i najchętniej prof. Jačov odwiedzał Kraków, gdzie czuł się najlepiej – miał tam licznych znajomych i przyjaciół wśród hierarchii kościelnej i profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polskiej Akademii Umiejętności, Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II i Akademii Ignatianum. Wizyty prof. Jačova w Krakowie i kontakty z tutejszym środowiskiem naukowym stały się częstsze po powołaniu go w październiku 1996 roku na członka zagranicznego Polskiej Akademii Umiejętności. Profesor włączył się od początku aktywnie w prace Komitetu Redakcyjnego serii *Acta Nuntiatum Polonae*, których wydawanie przejęła w 1995 roku Polska Akademia Umiejętności w wyniku porozumienia z Fundacją z Brzezia Lanckorońskich i Polskim Instytutem Historycznym w Rzymie.

Po zintensyfikowaniu prac Komitetu w roku 2013 prof. Jačov uczestniczył aktywnie w regularnych spotkaniach w Krakowie. Wprawdzie nie podjął się opracowania konkretnej nuncjatury, ale oddawał nieocenione usługi badaczom polskim podczas ich kwerend w Archivio Apostolico, Archivio

Propaganda Fide i innych, a także w Bibliotece Watykańskiej. Starał się również pozyskać ich do prac Komitetu ANP. Do czasu wprowadzenia elektronicznych zamówień pomagał w pozyskiwaniu kserokopii ze zbiorów wspomnianych archiwów.

Prof. Macko Jačov przyczynił się do powołania w Krakowie w roku 2014 kwartalnika naukowego „Textus et Studia”, związanego ze środowiskiem Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II. Współpracował aktywnie w jego pracach, wzmacniając pozycję czasopisma na arenie międzynarodowej. Redakcja poświęciła pamięci Profesora Nr 1 (29) (2022) czasopisma.

Od połowy lat 90. XX wieku prof. Jačov utrzymywał bliskie związki także z Uniwersytetem Rzeszowskim. W roku 2007 uczelnia nadała mu tytuł profesora honorowego. Na Podkarpaciu prof. Jačov bywał chętnie, spędzając letnie wakacje w Wysowej Zdroju. Wędrował tam szlakami turystycznymi, zwiedzał zabytki architektury sakralnej i spotykał się z przyjaciółmi.

Prof. Marco Jačov zmarł 8 stycznia 2022 roku w Genzano di Roma. Odszedł wielki przyjaciel Polski i Polaków.

Wybrane publikacje:

- Spisi Tajnog vaticanskog arhiva XVI–XVIII veka*, Beograd 1983;
Venecija i Srbi u Dalmaciji u XVIII veku, Beograd 1984;
Spisi Kongregacije za propagandu vere u Rimu o Srbima (1622–1644), Beograd 1986;
Srbi u mletačko-turskim ratovima u XVII veku, Beograd 1990;
Srem na prelomu dva veka XVII–XVIII, Beograd 1990;
Le guerre Veneto-Turche del XVII secolo in Dalmazia. Atti e memorie della Società Dalmata di Storia Patria, vol. XX, Venezia 1991;
Le missioni cattoliche nei Balcani Durante la guerra di Candia (1645–1669), vol. 1–2, Città Del Vaticano 1992;
I Balcani tra impero ottomano e potenze europee (sec. XVI e XVII): il ruolo della diplomazia pontificia, Cosenza 1997;
Le missioni cattoliche nei Balcani tra le due guerre: Candia (1645–1669), Vienna e Morea (1683–1699), Città Del Vaticano 1998;
L'Europa tra conquiste ottomane e Leghe Sante, Città Del Vaticano 2001;
Europa i Osmanie w okresie Lig Świątych: Polska między Wschodem a Zachodem, PAU, Kraków 2003;
L'Impero ottomano e mezzogiorno d'Italia tra Sette e Ottocento, Bari 2004;
La questione d'oriente vista attraverso la tragedia Armena (1894–1897), PAU, Kraków 2011;
IL primo genocidio eseguito contro gli Armeni. Pierwsze ludobójstwo dokonane na Ormianach (1894–1897), Roma–Kraków (PAU) 2012;
 [red.] *Sfida di Giovanni Paolo II per l'uomo del XXI secolo: Atti del Convegno Internazionale svoltosi presso l'Università del Salento dal 15 al. 18 novembre 2011*, red. nauk. M. Jačov, F. Ziejka, Lecce–Kraków (PAU) 2013;
 [red] *Przesłanie Jana Pawła II na XXI wiek*, red. nauk. M. Jačov, F. Ziejka, Kraków 2014;
 [red.] *Ormiański pasterz Lwowa Ksiądz Arcybiskup Józef Teodorowicz na tle dziejów ormiańskich*, red. nauk. W. Osadczy, M. Kalinowski, M. Jačov, Lwów–Lublin 2015.

Antoni Cetnarowicz

WYDZIAŁ III

Krajowi

Jan Maria Kisyński* 24 VI 1933–18 XI 2022¹

Kilka miesięcy temu, gdy zmarł p. prof. Kazimierz Goebel, lubelski matematyk Tomasz Komorowski powiedział, że w naszym mieście skończyła się pewna epoka. To bardzo celne spostrzeżenie. Ale jeśli tak, to co powie- dzieć dziś, gdy odszedł p. prof. Kisyński?

Określenie „koniec epoki” jest zapewne powodem do zadumy, skłania do przyjrzenia się ponownie osiągnięciom gigantów, którzy jeszcze wczoraj żyli pośród nas. Ale nie sprawia, że po policzku płynie nam łza.

Bezspornie, w przypadku Profesora Kisyńskiego, mieliśmy do czynienia z naukowcem wielkim, przerastającym swym umysłem nas wszystkich razem wzię- tych. Głębokim analitykiem tworzącym dzieła sztuki, które dziś zadamowały się w specjalistycznych podręcznikach z różnorodnych dyscyplin matema- tyki: teorii miary, analizy harmonicznej, teorii półgrup operatorów i analizy funkcjonalnej, znanych i czytanych na całym świecie – wymienić tu trzeba chociażby fundamentalną monografię Kosaku Yosidy.

Nie przesłyszeli się Państwo: powiedziałem „dzieła sztuki”. W rękach Profesora Kisyńskiego matematyczna materia, sama w sobie oporna i mato- wa, powoli odsłaniała ukrytą fakturę, wewnętrzne piękno, i mieniła się ko- lorami jaspisu. W tym sensie praca wybitnego matematyka nie różni się od pracy wybitnego rzeźbiarza, malarza czy kompozytora.

---

* Zgodnie z życzeniem Autora, tekst drukujemy bez opracowania redakcyjnego.

¹ Poniższy tekst jest zapisem wystąpienia Adama Bobrowskiego, ucznia Profesora Kisyń- skiego, w trakcie uroczystego pożegnania Zmarłego, które miało miejsce 25 XI 2022 w Poli- technice Lubelskiej.

Jako najmłodszy i niestety ostatni uczeń miałem przywilej przyglądać się temu procesowi w kilku przypadkach. Na przykład na początku lat 90. ubiegłego wieku Pan Profesor zwrócił moją uwagę na prace niemieckiego matematyka Wolfganga Arendta, które rzucały zupełnie nowe światło na stare, znane od pół wieku, a doniosłe twierdzenie Hille'a-Yosidy. Wspomniane twierdzenie, nawiązujące do idei Cauchy'ego, Peano, Hilberta i Hadamarda, jest kamieniem węgielnym teorii tzw. półgrup operatorów, która pozwala rozwiązywać złożone odpowiedniki równań różniczkowych w przestrzeniach Banacha. Dodać należy, że nie jest to tylko teoria abstrakcyjna – dzięki jej zastosowaniom możemy lepiej zrozumieć procesy fizyczne, biologiczne i ekonomiczne, również te z inherentną strukturą losową.

To właśnie twierdzenie Wolfgang Arendt ukazał z zupełnie nieoczekiwanej perspektywy. Zarówno Pan Profesor jak i ja byliśmy pod wrażeniem tego wyniku. To było trochę tak, jak gdybyśmy patrzyli od lat na kunsztowny fresk, ale dzięki nowemu światłu ujrzeli ukryte pod nim malowidło jeszcze wspanialsze, jak-by jego bardziej misterny oryginał. Byłem zachwycony, bo zrozumiałem coś więcej, głębiej; pozornie przypadkowe fakty z literatury przedmiotu zaczęły tworzyć spójną całość. Ale, jak się okazuje, nie wiedziałem jeszcze, co mnie naprawdę czeka.

Niedługo później bowiem dostałem do ręki artykuł Pana Profesora poświęcony tej tematyce. Pan Profesor mówił w nim jakby: popatrz, twierdzenie Hille'a-Yosidy, to tylko część znacznie większego fresku, który rozciąga się na całe pomieszczenie, nie tylko na tę ścianę, na którą do tej pory patrzyliśmy. Ten większy obraz zawiera ukryte dotąd, a naturalne struktury matematyczne, pozornie odległe od teorii półgrup operatorów; co więcej, samo twierdzenie jest tylko odbiciem znacznie bardziej ogólnych, choć prostych, zasad.

Bo to, proszę Państwa, nieprawda, że matematyka to coś zastanego, stalego: matematyka jest taka, jaką stworzył i jak ją widzi ludzki umysł. Nie chodzi też tylko o to, by wiedzieć jak coś udowodnić, choć to ważne; ważniejsze jest jeszcze to, by wiedzieć co udowodnić, to znaczy unaocznnić, trzeba. Ja przecież patrzyłem na te same kartki papieru zadrukowane tymi samymi formułami, a jednak wspomnianych tu struktur, większego fresku, nie zauważyłem ani nawet ich istnienia nie przeczuwałem. Dziś oczywiście je „widzę”, ale najpierw musiał być ktoś, kto mi otworzył na nie oczy – Pan Profesor Kisiński.

Proszę mi wybaczyć tę być może zbyt osobistą historię, ale jestem przekonany, że uwypukla ona charakterystyczną cechę Profesora, który potrafił każde interesujące go zagadnienie zrozumieć dogłębnie i zobaczyć znacznie więcej i piękniej niż przeciętny pasjonat twierdzeń i dowodów.

Oto inny przykład: znany matematyk z Wrocławia Krzysztof Bogdan, od niedawna członek Polskiej Akademii Nauk, z którym rozmawiałem kilka

dni temu, wspomina recenzję swojej rozprawy habilitacyjnej, poświęconej tak zwanemu ułamkowemu laplasjanowi. Otóż opiniodawca, Profesor Kisyński, zamieścił w niej szereg charakterystyk tego obiektu, o których habilitant, powszechnie szanowany specjalista, nie miał wcześniej pojęcia. Nie dziwi w tym kontekście fakt, że Profesor nieustannie proszony był o recenzje prac doktorskich i habilitacyjnych oraz wniosków profesorskich – przygotował ich ponad 120!

Nikt z tych, którzy się z nim matematycznie zetknęli, nie ma wątpliwości co do wyjątkowości Pana Profesora. Zresztą pomyślmy tylko: od roku 1944, w którym powstał UMCS i można zaczynać mówić o początkach środowiska matematycznego w Lublinie, minęło 78 lat, a poza Profesorem Kisyńskim ani jeden matematyk z naszego miasta nie został zaproszony do elitarnej PAN, a potem także do odnowionej PAU. Do PAU, ale przed wojną, należał tylko prof. Mieczysław Biernacki, który potem był pierwszym kierownikiem katedry matematyki na UMCS.

Ale czy mieliśmy przywilej spotkania tylko z wielkim uczonym? Zawiadając środowisko o śmierci Pana Profesora, napisaliśmy: „uznany matematyk, ale przede wszystkim porządny, normalny człowiek”.

Profesor Jerome Goldstein, amerykański specjalista z teorii półgrup operatorów, jeden z największych, który przecież naszego polskiego tekstu nie znał, pisze do mnie, jakby czytał w moich myślach *Jan was a great mathematician and a great man*.

Profesor Irena Lasiacka, amerykańska matematyk polskiego pochodzenia, laureatka prestiżowego Richard E. Bellman Control Heritage Award, która poznała Pana Profesora jeszcze w latach 70. ubiegłego wieku w Warszawie, w odpowiedzi na nasz list krzyczy wielkimi literami, z wielkim żarem *To był człowiek ogromnych wartości (...). Matematyk jak również Normalny Człowiek*.

Roberto Triggiani, Amerykanin pochodzenia włoskiego, pisze *we are crushed to learn about the passing of Professor Kisyński* i dodaje *It was too easy for me to have both supreme professional respect and warm affection for such a wonderful person*.

Z listu profesora Wiesława Pleśniaka z PAU, wybitnego polskiego matematyka, przebijają ten sam podwójny smutek: straty wybitnego matematyka i kogoś bliskiego.

Wreszcie Wolfgang Arendt, niemiecki matematyk, o którego twierdzeniu wspominałem wcześniej pisze *I am most sad to hear that Jan Kisyński passed away. We shared some beautiful experiences. He was a wonderful person*.

Przytoczone powyżej słowa nie są typowe dla pożegnań ludzi wielkich, ale przez to jakże od nas dalekich. Nawiasem mówiąc, sam Pan Profesor, zawsze słysząc

cokolwiek o swojej wielkości, wewnątrznie się zżymał. Na przykład, gdy podczas laudacji na jego cześć powiedziałem tu na uczelni, że jest znany na całym świecie, rzucił pod nos: *o, to ten świat zrobił się niepokojąco mały*. Ja również, pisząc niniejsze słowa, nie odnajdywałem w sobie ani odrobiny patosu, żadnej chęci stawiania go na piedestale. Zresztą by się nie dało, nie klamiąc Jego pamięci.

Nikt się tu nie obrazi, gdy powiem, że – jak przecież każdy z nas – Profesor miał swoje wady, czasami nieznośne. Ale nawet z nimi nie można było go nie lubić. Po prostu znajdowaliśmy przyjemność w przebywaniu z nim, słuchaniu co mówił o matematyce i o wszystkim innym; „polowaliśmy” na rzadką sposobność odprowadzenia go z uczelni do domu, by chwile z nim przedłużyć.

Swoją drogą w pracy nie bywał często, za to często, aż nazbyt często, pracował. Bo matma była jego pasją. Gdy jako młody asystent przyszedłem kiedyś na Politechnikę, by go spotkać, wziął mnie na stronę i rzekł *Panie magistrze, niech pan tu nie przychodzi. Niech pan idzie do domu i udowodni jakieś twierdzenie*. Tej rady, Panie Profesorze, trzymam się do dziś i parę twierzeń udowodnić mi się udało.

Wszystkich osobistych spotkań z Panem Profesorem opowiedzieć to oczywiście nie zdołamy. Ale proszę porozmawiać po zakończeniu uroczystości z drem Januszem Szusterem, dr Małgorzatą Murat, prof. Tadeuszem Bankiem czy prof. Andrzejem Wacem-Włodarczykiem – usłyszają Państwo te same ciepłe słowa.

Być może to, co powiedziałem wcześniej, pozostawia wrażenie, że Profesor, lubiany i szanowany przez wszystkich, miał w życiu łatwo, lekko i przyjemnie. Nic bardziej mylnego: przeszedł w życiu wiele. Ale nie mnie o tym mówić. Nadmienię tylko, że może z tego powodu rozumiał zmartwienia innych.

Na uczelni, czemu dawał często wyraz w rozmowach, był niedoceniany i niezrozumiany, choć nie wymagał czołobitności, a zwykłego szacunku. Byłem wtedy zbyt młody, by zrozumieć motywy tych, którzy bezinteresownie rzucali mu kłody pod nogi. Dziś myślę, że przede wszystkim nie zdawali sobie sprawy z tego, z kim mają do czynienia. Nie mogli, bo ich wyobraźnia tak wysoko nie sięgała.

Na to wszystko nakładała się matematyczna samotność: niemożność dzielenia się swoimi pasjami z nikim poza bardzo wąskim gronem uczonych, raczej spoza Lublina – stąd korespondencja z wielkimi matematykami zagranicznymi. Proszę sobie wyobrazić, że po latach wyteżonych studiów biegle władają Państwo wymarłym językiem starożytnych Etrusków czy Sumerów i napisali w nim poemat. Kto będzie w stanie docenić jego piękno? Ileż czasu trzeba, by laik poznał, choć znaczenie słów! Ja nawet dziś, po 35 latach studiów, rozumiem, na swoją miarę, góra marną część osiągnięć Profesora.

Jeśli dołożymy do tego ciężką, bardzo ciężką pracę, której nie potrafi docenić nikt, kto nigdy się poważną matmą nie parał... Nieraz widziałem Profesora Kisyńskiego pojawiającego się po dwóch-trzech tygodniach nieobecności na uczelni, z podkrążonymi oczami, ziemistą twarzą, kompletnie wyczerpanego mentalnie i fizycznie. Przynosił wypracowaną przez ten czas recenzję kolejnej habilitacji, z której – jak już wiemy – niejednokrotnie rozumiał więcej niż autor, lub nowy artykuł. Czasami się wtedy odprężał i zaczynał rozmawiać, jedząc przygotowaną przez troskliwą żonę kanapkę, zawsze starannie zapakowaną i równie starannie odpakowywaną. Prosił o herbatę. Rzucił bon moty takie jak *świeże spojrzenie, nieobciążone znajomością rzeczy* albo *procedura została tak znakomicie uproszczona, że przestała służyć do czegokolwiek*. Mówił ucieszony *Napisał do mnie Wojtuś*, mając na myśli swego ucznia, prof. Wojciecha Chojnackiego, i śmiały mu się oczy. Czasem opowiadał z pasją o tym, że dowody autorstwa innego jego ucznia, prof. Jana Rusinka są niezwykle – nie potrafiłyby ich skomponować nikt, kto jak prof. Rusinek nie zajmuje się profesjonalnie szachami. Ale innym razem był nastroszony jak jeź, nieprzystępny, poddenerwowany, bo wpadł tylko po jakieś materiały, a w głowie kłębiły mu się nieuporządkowane jeszcze myśli, które trzeba przecież jakoś spisać. Rozmawiał niechętnie i biegł do domu, by wrócić do przerwanej pracy.

Wszystkich wspomnień przywołać tu nie możemy, a kiedyś trzeba skończyć to wystąpienie. Wróćmy więc do pytania zadanego na wstępie. Co możemy powiedzieć dziś, gdy odszedł Pan Profesor Kisyński?

Przypomnę w tym celu znaną być może niektórym z Państwa historię z końca dziewiętnastego wieku, ze Szkocji. Pewien protestancki pastor przemawiał kiedyś z podwyższenia na tak zwanym spotkaniu przebudzeniowym w biednym miasteczku górniczym. Przeszkadzał mu w tym młody człowiek, który ciągnął go za ubranie i prosił, by pozwolił mu coś powiedzieć. Był nim James McKendrik, później, jak się okazuje, dość znana postać, autor książki *Seen and Heard*. Jego ojciec zginął w kopalni, a on sam niedawno uwierzył w Pana Jezusa. Nękany tak pastor w końcu pozwolił mu wejść na podium. Tyle tylko, że młodzieniec nie potrafił wykrztusić z siebie nic więcej niż kilka słów. W zasadzie tylko płakał. Na skutek tego płakać zaczęli wszyscy i wielu tego dnia zwróciło swe serce do Pana, który jest Duchem.

Opowiadając tę historię, abstrahując od kontekstu ewangelicznego, mimo że jest on w niej kluczowy. Chcę jedynie zaznaczyć, że lepiej byłoby gdybym zamiast mówić to wszystko, stanął przed Państwem i zapłakał. Nie robię tego z wielu powodów, chociażby dlatego, że nie stać mnie na płacz publiczny. Chciałbym jednak wyznać, że od soboty, odkąd usłyszałem o śmierci Pana Profesora, płacz prywatny jest moją stałą praktyką.

Adam Bobrowski

Henryk Górecki **10 III 1927–12 XII 2022**

Henryk Górecki urodził się w Zakopanem, ale rodzina przeniosiła się do Krakowa i tam kontynuował edukację. Najpierw na tajnych kompletach, gdzie ukończył gimnazjum, a potem w liceum św. Jacka, w którym w jeden rok przeszedł dwie klasy i uzyskał maturę. Mimo braku rodzinnych tradycji postanowił zostać inżynierem. Wybrał studia na Wydziale Elektromechanicznym Akademii Górniczo-Hutniczej. Po ich ukończeniu rozpoczął pracę w biurze projektów. Nie było to miejsce dla niego, z powodu sztywnych godzin pracy i mało ambitnych problemów technicznych do rozwiązania. Młody Henryk szukał bowiem zadań trudnych. Wrócił na uczelnię i znalazł zatrudnienie w Katedrze Elektryfikacji Górnictwa kierowanej przez prof. Ludgera Szklarskiego¹.

W 1956 roku obronił doktorat, który uzyskał tak wysokie oceny, że w tym samym roku otrzymał stanowisko docenta. Miał zaledwie 29 lat i rozpoczął wielkie dzieło, tworząc w 1957 roku Zakład Podstaw Automatyki. W zakładzie pracowało wówczas zaledwie kilka osób, ale placówka dysponowała ogromnym potencjałem intelektualnym. Dzięki temu już w 1960 roku została znacząco rozbudowana i przekształcona w Katedrę Automatyki i Elektroniki Przemysłowej.

Od początku prace Henryka Góreckiego cechował wysoki poziom zaawansowania matematycznego. Podobnie było z wykładami dla studentów. Z tego względu, mimo że z wykształceniem technicznym, został on członkiem Polskiego Towarzystwa Matematycznego i American Mathematical Society.

W rozwiązywaniu trudnych problemów matematycznych pomagał mu ksiądz prof. Andrzej Turowicz, benedyktyń z Tyńca, którego zapraszała na

---

¹ Po śmierci prof. Szklarskiego, członka PAU i PAN, w 2003 roku napisałem o nim wspomnienie pośmiertne w „Roczniku Polskiej Akademii Umiejętności” R. 2003/2004, wydanym w 2005 roku (s. 149–156).

wykłady dla studentów, a potem do regularnego prowadzenia zajęć na utworzonym przez siebie w 1969 roku studium doktoranckim. W latach 60. i 70. XX wieku wymagało to nie lada odwagi, bowiem partia komunistyczna, bardzo silna w tamtych latach na AGH, z niechęcią odnosiła się do wykładowcy w habicie. Górecki nie uległ jednak naciskom, dzięki czemu studenci, a potem doktoranci mieli świetne przygotowanie matematyczne.

Dla niego nie istniało słowo „niemożliwe”. Gdy napotykał trudności, sięgał po rozwiązania niekonwencjonalne, ale skuteczne. Dla zorganizowania laboratoriów studenckich i naukowych potrzebne były pomieszczenia, a tych stale brakowało na szybko rozwijającym się Wydziale Elektrycznym AGH. Górecki pozyskał korytarz w łączniku między pawilonami B1 i B2. Tam, chociaż wiele osób korzystało z korytarza jako przejścia, odbywały się zajęcia.

Naukowe osiągnięcia Henryka Góreckiego w kilku ważnych obszarach automatyki stanowiły fundament współczesnej wiedzy. Naukowiec zajmował się zagadnieniem niestabilności w systemach sterowania, podjął i w znacznym stopniu rozwiązał problem matematycznego opisu sterowania w układach z opóźnieniem, szczególnie trudnych do automatyzacji, zajmował się problemami sterowania optymalnego, a także tak zwanej polioptymalizacji.

Obserwowałem go przy pracy i zauważyłem, że zawsze wybierał do rozwiązania problemy, które wydawały się najtrudniejsze. Dlatego zapisał się w podstawach współczesnej automatyki jako jeden z pionierów. Warto dodać, że nawet na emeryturze, po 1997 r., nadal był aktywny. Promował kolejnych doktorantów i pisał prace naukowe, wśród których na uwagę zasługuje licząca 768 stron monografia *Optymalizacja i sterowanie systemów dynamicznych*, wydana w 2006 roku. Publikacja ma się ukazać również w języku angielskim.

AGH dużo zawdzięcza talentowi organizacyjnemu prof. Henryka Góreckiego – tytuł profesora zwyczajnego otrzymał w 1972 roku. Wspomniana wyżej Katedra Automatyki i Elektroniki Przemysłowej, przemianowana została na Instytut o tej samej nazwie, identyfikowany skrótem IAEP, który w 1972 roku wchłonął Uczelniane Centrum Informatyki AGH, powołane w 1966 roku, ale samodzielnie słabo działające. Profesor „postawił je na nogi” i doprowadził do świetności, trwającej do dziś, po czym usamodzielniał.

Rok 1973 zapoczątkował serię przemian, która doprowadziła do sformowania w Instytucie prof. Góreckiego wielu jednostek naukowych. Po osiągnięciu „pod jego skrzydłami” dojrzałości, odłączały się i tworzyły samodzielne katedry i instytuty, znacząco wzbogacające wydział i całą uczelnię. Najpierw usamodzielniała się grupa pracowników IAEP, którzy utworzyli Instytut Elektroniki. Profesor natomiast powołał Samodzielną Pracownię Biocybernetyki i powierzył mnie jej kierownictwo. To posunięcie sprawiło, że w skład wydziału wchodzi obecnie katedra rozwijająca Inżynierię Biomedyczną.

Instytut prof. Góreckiego, po odejściu elektroników, przyjął nazwę Instytut Informatyki i Automatyki, którą nosił do 1980 roku. Wtedy oddzieliła się część informatyczna, tworząc Katedrę, a potem Instytut Informatyki. Nasza grupa, wciąż najliczniejsza, przyjęła nazwę Instytut Automatyki, Inżynierii Systemów i Telekomunikacji. W 1980 roku zostałem powołany na stanowisko zastępcy dyrektora Instytutu, więc miałem pośrednio i bezpośrednio wpływ na jego losy. Prof. Górecki już w 1976 r. przewidział konsekwencje rozwoju telekomunikacji, więc od tego roku jeden rocznik studentów studiów doktoranckich był kształcony w kierunku telekomunikacji. Z tego rocznika wywodzi się m.in. prof. Andrzej Pach, wieloletni kierownik Instytutu Telekomunikacji i były prorektor AGH, a także prof. Janusz Filipiak, znany biznesmen, twórca i prezes firmy Comarch.

W 1986 roku, zgodnie z przewidywaniem, z naszego Instytutu wyodrębniła się Katedra Telekomunikacji, a prof. Górecki zdecydował, że dość podzielić i nasza grupa będzie się od tej pory nazywać krótko: Instytut Automatyki.

Wymuszona administracyjnie w 1992 roku zmiana nazwy „Instytut” na „Katedra” niczego nie zmieniła. W Katedrze w chwili zmiany było dwunastu profesorów tytularnych, ośmiu uczelnianych, czterech doktorów habilitowanych i 49 adiunktów; w sumie z innymi pracownikami 116 osób. Był to zasób, z którego można było utworzyć co najmniej kilka katedr. Ale więź wytworzona osobistym autorytetem prof. Góreckiego spowodowała, że Katedra jeszcze przez wiele lat zachowała integralność, chociaż była zdecydowanie największa na AGH i przez zewnętrzne naciski próbowano ją podzielić.

Zintegrowaną Katedrę przejąłem z rąk prof. Góreckiego w 1997 roku. Potem świadomie i celowo wydzieliłem z niej Katedrę Informatyki Stosowanej, a następnie pomogłem w utworzeniu Katedry Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej, a także w przekształceniu pozostałej części w Katedrę Automatyki i Robotyki.

Prof. Górecki w 1997 roku otrzymał tytuł doktora *honoris causa* AGH, miałem zaszczyt pełnić rolę laudatora, a w 2000 został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności. Zaś uchwałą Senatu AGH z grudnia 2001 roku otrzymał tytuł honorowy „Zasłużony dla AGH”.

W PAU znacząco przyczynił się do powstania i działalności Komisji Nauk Technicznych. Z pomysłem powołania takiej komisji wystąpił w marcu 2002 roku prof. Roman Ciesielski i 15 października tegoż roku Komisja powstała. Prof. Górecki był pierwszym zastępcą przewodniczącego Komisji – prof. Ciesielskiego, a po jego śmierci pozostał wiceprzewodniczącym nowego zarządu, w którym funkcję przewodniczącego powierzono mnie. Na temat działania Komisji Nauk Technicznych i aktywności prof. Góreckiego w jej zarządzie dostępne są różne opracowania².

² Prace Komisji Nauk Technicznych, Tom I, Kraków 2005, ISBN 83-60183-09-0

Prof. Górecki ma wielkie zasługi w kształceniu kadr naukowych. Inspirował współpracowników i licznych uczniów do podejmowania nowych zagadnień naukowych, a także – kierując przez wiele lat Studium Doktoranckim przy swojej Katedrze – doprowadził do powstania blisko stu prac doktorskich, przy czym w ponad 90 przewodach pełnił funkcję promotora. Uczniów wychowanków, nie opuszczał również później, prowadząc ich i inspirowując do dalszych etapów rozwoju naukowego, w związku z czym można wskazać przynajmniej trzydzieści habilitacji, które powstały przy wydatnej pomocy Profesora; a także wymienić ok. dziesięciu profesorów pracujących obecnie w Polsce i za granicą. Wszyscy oni rozwój naukowy i osiągnięty tytuł naukowy zawdzięczają w znacznym stopniu współpracy z Profesorem.

Wybitne osiągnięcia w kształceniu młodych kadr naukowych związane są z osobowością prof. Góreckiego. Po pierwsze, co jest niezbędne, by skupiać wokół siebie uczniów i skutecznie ich inspirować, to ogromna wiedza i inwencja badawcza. Potrafił każdemu wskazać obiecujący i pociągający obszar badawczy, w którym z reguły zainteresowany odnajdywał interesujące zagadnienia naukowe. Umożliwiały one nie tylko zdobycie stopnia naukowego, lecz także formowały i kształtowały sylwetkę naukową często na całe życie. Drugą cechą osobowości Profesora, która zaowocowała świetnymi wynikami w kształceniu kadr, była życzliwość dla ludzi, umiejętność identyfikowania się z problemami i potrzebami współpracowników. Jeśli doktorant miał problem, jeśli habilitant zabrnął w ślepią uliczkę, jeśli kandydat do tytułu naukowego nie potrafił ocenić, czy jego dorobek jest wystarczający, zawsze mógł skorzystać z pomocy i uzyskać cenne rady, trafiające w sedno.

Dodać trzeba jeszcze niewiarygodną intuicję Profesora i znajomość ludzi. Dobierał sobie współpracowników zawsze uderzająco trafnie, a wybory realizatorów dla konkretnych przedsięwzięć badawczych okazywały się po latach – praktycznie bez wyjątku – optymalne. Ludzie, którym Profesor powierzał rozwiązanie określonych zagadnień naukowych czy organizacyjnych, z reguły dysponowali odpowiednią wiedzą i zdolnościami, by z powierzonych im zadań wywiązać się z pożytkiem dla nauki i z sukcesem własnym, chociaż często subiektywnie żywili obawy, czy podołają stawianym im wymaganiom.

Zdolność optymalnego dopasowania ludzi do problemów działała u Profesora również w drugą stronę. Nie zdarzyło się, żeby stawiając komuś zadania ponad miarę jego możliwości, doprowadził do załamania i frustracji. Stopnie naukowe i inne sukcesy zdobywali nie tylko najzdolniejsi. Dzięki umiejętnemu, niezwykle kulturalnemu i nacechowanemu życzliwością postępowaniu wszyscy współpracownicy Profesora byli w stanie maksymalnie przyczynić się do rozwoju nauki, gdyż zadania, jakie otrzymywali, były na ich miarę. W ten sposób jego niezwykły talent i wyczucie pozwalały wydobyć

z każdego z uczniów to, co najlepsze, a w efekcie jest długa lista osób, których kariera naukowa rozwinęła się dzięki inicjatywie, ogromnej życzliwości i opiece mistrza.

Wreszcie czwarta cecha osobowości Profesora, którą wszyscy ceniliśmy najbardziej: niewzruszona stałość. Profesor, gdy obdarzył kogoś zaufaniem, stale wspomagał go i wspierał, niezawodnie i z pełnym poświęceniem. Każdy z nas, jego uczniów, może sobie przypomnieć przynajmniej jedno wydarzenie, kiedy cała kariera naukowa, dorobek i przyszłość stały pod znakiem zapytania. W tych trudnych chwilach spotykaliśmy się ze strony naszego mistrza zawsze z pełnym, zdecydowanym i skutecznym poparciem.

Gdy przemawiałem na pogrzebie prof. Góreckiego, zakończyłem stwierdzeniem:

„Przed wszystkim był to szlachetny i prawy Człowiek.
Takim go zapamiętamy...”

Ryszard Tadeusiewicz

Zagraniczny

Sigurd Hofmann **15 II 1944–17 VI 2022**

17 czerwca 2022 r. zmarł prof. Sigurd Hofmann, niemiecki fizyk, doskonały eksperymentator, badacz i znawca egzotycznej materii jądrowej, członek zagraniczny Wydziału III Polskiej Akademii Umiejętności. Jako znakomity popularyzator nauki, w książce wydanej w 2002 r. (CRC Press) *On Beyond Uranium – Journey to the End of the Periodic Table*, opisał świat badań, w którym przebywał przez blisko 50 lat. Jest to fascynująca prezentacja historii koncepcji i wynikających z nich odkryć superciężkich jąder nowych pierwiastków chemicznych numerowanych liczbami atomowymi większymi od 92 (uran). Wytwarzanie i jednoznaczna detekcja superciężkich jąder, istniejących czasem tylko przez ułamki sekund, to wyzwanie stawiane badaczom. Autor musiał mu sprostać, wykorzystując precyzyjnie zaprojektowane eksperymenty i zaawansowane instrumenty fizyki jądrowej.

W tym miejscu, omijając chronologię innych dokonań Profesora, należy wspomnieć, że jest odkrywcą pierwiastka o liczbie atomowej 112, dla którego miał przywilej zaproponować nazwę. Na patrona wybrał Mikołaja Kopernika. W tablicy pierwiastków pod numerem 112 znajduje się dziś element chemiczny o nazwie kopernik (Cn, copernicium).

W uznaniu osiągnięć badawczych Sigurd Hofmann otrzymał 22 lutego 2011 r. Medal im. Mikołaja Kopernika, najwyższe wyróżnienie przyznawane przez Polską Akademię Nauk, a władze Torunia uhonorowały go statuetką Toruńskiego Anioła, symbolu miasta Kopernika. W okolicznościowym wystąpieniu na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika badacz podkreślił, że wybierając postać polskiego astronoma na patrona nowego pierwiastka, chciał uczcić jego wpływ na rozwój światowej nauki i kultury.

Zacznijmy jednak od początku. Sigurd Hofmann urodził się 15 lutego 1944 r. w Steinschönau (Česka Kamenice, Czechy). Zainteresowanie fizyką towarzyszyło mu już w szkole średniej, do której uczęszczał w Groß-Umstadt

(Hesja), gdzie przeniósł się po zakończeniu II wojny światowej. Edukację w tej szkole, noszącej imię Maxa Plancka, zakończył egzaminem dojrzałości w 1963 r. i rozpoczął studia fizyki na Politechnice w Darmstadt (Technical University, TU Darmstadt). Z tym miastem i z Hesją był związany przez całe życie.

Dyplom fizyka otrzymał w Instytucie Fizyki Jądrowej tejże uczelni w roku 1969. Prace nad doktoratem, poświęconym spektroskopowym badaniom izotopów żelaza i kobaltu, kontynuował w TU Darmstadt pod kierunkiem znakomych profesorów, Egberta Kankeleita i Karla Wiena. Doktorski biret założył w 1974 r.

Na początku lat 70. XX w. został uruchomiony w Darmstadt nowy akcelerator Instytutu Badań Ciężkich Jonów (Gesellschaft für Schwerionenforschung mbH, GSI Darmstadt). UNILAC (Universal Linear Accelerator), potężny liniowy akcelerator ciężkich jonów, był idealnym narzędziem, które umożliwiło GSI dołączenie do światowego grona ośrodków naukowych skoncentrowanych na poszukiwaniu, w oparciu o fuzję jądrową, jąder superciężkich atomów. Właśnie tam Sigurd Hofmann znalazł pierwsze zatrudnienie i od 1974 r. działał w GSI przez prawie 50 lat.

Pracę rozpoczął w zespole prof. Petera Armbrustera, jednego z prekursorów poszukiwań superciężkich atomów. Wraz z Gottfriedem Münzenbergiem, bliskim współpracownikiem, badał reakcje fuzji jądrowej i związanych z nią rozpadów radioaktywnych. Międzynarodowe uznanie zdobył w 1981 r. za odkrycie tzw. radioaktywności protonowej, nowego mechanizmu rozpadu jąder atomowych, który zaobserwował w jądrach Lu-151.

Podstawowym narzędziem badawczym zespołu był skonstruowany w GSI filtr prędkości SHIP (Separator for Heavy Ion reaction Products). Urządzenie to służyło do separacji i jednoznacznej identyfikacji produktów fuzji jądrowej wywoływanej zderzeniem jonu, rozpędzonego przez UNILAC, z odpowiednio dobieranym ciężkim jądrem atomu tarczy. W ramach tych prac, w latach 1981–1984, udało się synteza superciężkich jąder nowych pierwiastków chemicznych. Zespół SHIP odkrył bohr (Bh, 107, bohrium), has (Hs, 108, hassium) i meitner (Mt, 109, meitnerium).

Prof. Hofmann wniósł istotny wkład do tych odkryć, wdrażając w eksperymentach nowatorskie na tamte czasy detektory półprzewodnikowe. GSI zdobył wtedy prominentną pozycję na międzynarodowej scenie ośrodków zajmujących się tym obszarem badawczym. W latach 90. Sigurd Hofmann objął kierownictwo zespołu SHIP, po przejściu na emeryturę Petera Armbrustera, a potem Gottfrieda Münzenberga.

Ukoronowaniem sukcesów badawczych stało się ogłoszenie wyników obserwacji kolejnych pierwiastków: darmsztadu (Ds, 110, darmstadtium), roentgeniu (Rg, 111, roentgenium) i wspomnianego już koperniku (Cn, 112,

copernicium). W międzyczasie prof. Hofmann wziął udział w badaniach w Laboratorium Flerova w ZIBJ w Dubnej, które doprowadziły do syntezy kolejnego superciężkiego jądra pierwiastka nazwanego flerowem (Fl, 114, flerovium). Zespołowi Sigurda Hofmanna udało się później powtórzyć syntezę flerovu i jednoznacznie potwierdzić odkrycie przez Amerykanów livermoru (Lv, 116, livermorium). Równoległe badania te doprowadziły do syntezy wielu nieznanych dotąd izotopów superciężkich pierwiastków, w szczególności izotopów leżących na tzw. protonowej drip-line.

Sigurd Hofmann uczestniczył w wielu eksperymentach prowadzonych w innych laboratoriach świata, m.in. w brytyjskim Daresbury Laboratory w Warrington, w Lawrence Berkeley National Laboratory w USA, Narodowym Instytucie Fizyki Jądrowej we włoskim Legnaro, na Uniwersytecie Jyväskylä w Finlandii czy we wspomnianym już ZIBJ w Rosji. Projektowanie eksperymentów, zajmujących się produkcją nowych jąder atomowych z wykorzystaniem stosowanego przez zespół SHIP mechanizmu tzw. chłodnej fuzji, wymaga bardzo precyzyjnego doboru jądra pocisku i jądra tarczy (liczba atomowa, rodzaj izotopu), a także ustalenia unikalnego przedziału energii zderzenia. Nieodzowne są tutaj zaawansowane analizy i obliczenia struktury jąder atomowych, w tym hipotetycznych struktur jąder superciężkich. Warto podkreślić, że grupa Sigurda Hofmanna współpracowała w tej dziedzinie między innymi z polskimi naukowcami. W szczególności wymienić należy zespół teoretyków prof. Adama Sobczewskiego z Narodowego Centrum Badań Jądrowych w Warszawie, który często gościł w GSI.

Prof. Hofmann był niezwykle starannym i utalentowanym prelegentem. Wystąpił na wielu konferencjach i sympozjach naukowych. Lubił przyjeżdżać na spotkania organizowane przez polskich fizyków, przede wszystkim na Mazurską Konferencję Fizyki środowiska warszawskiego i na Zakopiańską Szkołę Fizyki środowiska krakowskiego.

W 2011 r. przedstawił w Piaskach na Mazurach nie tylko zarys swoich dotychczasowych osiągnięć, lecz także zaproponował koncepcję rozwoju badań superciężkich nuklidów sięgającą bieżącego dziesięciolecia. Opracowanie tej strategii, pod nazwą SHIP-2000, rozpoczął jeszcze w roku 1999 z zamiarem stworzenia długoterminowej wizji rozwoju tej gałęzi badań w GSI. Obecnie stała się ona elementem programu realizowanego przez Instytut w ramach międzynarodowego projektu FAIR (Facility for Antiproton and Ion Research).

Za wybitne osiągnięcia naukowe prof. Hofmann został wyróżniony wieloma nagrodami, odznaczeniami i tytułami. W roku 1984 otrzymał, wraz z kolegami z zespołu SHIP, główną nagrodę z fizyki Niemieckiego Towarzystwa Fizycznego (DPG), w roku 1996 został laureatem Nagrody Otto Hahna (Nagroda Frankfurtu nad Menem), a w roku 1997 otrzymał Nagrodę Georgii

Nikolaevicha Flerova, przyznaną przez Zjednoczony Instytut Badań Jądrowych (ZIBJ) w Dubnej. Rok 1998 przyniósł mu wyróżnienie Medalem SUNAMCO (Medal of the International Union of Pure and Applied Physics). Miasto Remscheid-Lennep (Niemcy), miejsce urodzin Wilhelma Konrada Roentgena, nagrodiło jego badania renomowanym Medalem Roentgena (2006). Ponadto Sigurd Hofmann został trzykrotnie wyróżniony honorowym doktoratem (doktor *honoris causa*): w roku 1996 przez Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie, w 1998 przez Uniwersytet Goethego we Frankfurcie nad Menem, a w 2001 przez ZIBJ w Dubnej.

Jako doskonały popularyzator badań naukowych i stuprocentowy Heiner (mieszkaniec Hesji) brał aktywny udział w życiu społeczno-kulturalnym Darmstadt, gdzie tworzył porywający wizerunek współczesnej fizyki i wyjaśniał w przystępnej formie zawilości kosmologii czy zagadnienia syntezy pierwiastków chemicznych w gwiazdach. Często podczas święta Hesji (Heinerfest) można było wysłuchać jego prelekcji w Starej Cegielni (Ziegelhütte in Darmstadt), siedzibie środowiska kulturalnego miasta.

Sigurda Hofmanna serdecznie wspominają koledzy i przyjaciele społeczności naukowej. Uwagę przyciągały niezwykle skromność badacza i przyjazny sposób bycia, które pozwalały korzystać z jego nieocenionych porad. Dokładność, troskliwość o szczegóły eksperymentów i przezorność Profesora były wręcz przysłowiowe. Wytrwałość w dążeniu do wyznaczonych celów pozwoliła na przełomowe sukcesy naukowe.

Prof. Hofmann był niezwykle pracowity. Wieczorami czy podczas weekendów zawsze można było go odszukać w biurze lub w laboratorium przy eksperymencie. Wielokrotnie doświadczyłem, jakim wspaniałym był człowiekiem, przez kilkadziesiąt lat prowadząc badania w GSI. Wprawdzie zajmowałem się inną tematyką, ale wyczerpująca odpowiedź Profesora na zadane pytanie czy kompetentna porada powiązana z przyjaznym uśmiechem były zawsze pomocne. Czasem chodziło tylko o brakujący kabel czy uszkodzony moduł elektroniczny, ale i wtedy można było liczyć na pomoc Sigurda. Przy okazji potrafił i lubił opowiedzieć coś o nowych pomysłach czy zaprezentować nowe rozwiązanie w układzie detekcji cząstek. To był jego świat. W tym świecie będzie go bardzo brakować.

Andrzej Warczak

WYDZIAŁ IV

Krajowi

Stanisław Nawrocki **20 XII 1927–30 XI 2021**

Stanisław Nawrocki urodził się w 1927 r. w Starej Wsi koło Bychawy w woj. lubelskim. W 1951 r. ukończył studia na Wydziale Rolniczym UMCS w Lublinie. W latach 1952–1956 odbył studia aspiranckie na Wydziale Agronomicznym Moskiewskiej Akademii Rolniczej im. K. D. Timiriazewa. Stopień doktora habilitowanego uzyskał w 1964 r. na Wydziale Rolniczym WSR w Lublinie (późniejsza nazwa Akademia Rolnicza, a obecnie Uniwersytet Przyrodniczy) na podstawie dorobku naukowego i rozprawy *Badania nad technologią głębokiej melioracji gleb piaskowych przy użyciu specjalnego pługa*. Tytuł naukowy i stanowisko profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1971 r., a profesora zwyczajnego w 1979 r.

Działalność naukową rozpoczął na IV roku studiów jako zastępca asystenta, a po ukończeniu studiów został asystentem w Katedrze Gleboznawstwa, pracując pod kierunkiem prof. Bohdana Dobrzańskiego. Jego główne zainteresowania naukowe koncentrowały się na trzech zagadnieniach: metodach użyźniania gleb lekkich w Polsce, gospodarce płodozmianowej – systemach zmianowań roślin i waloryzacji, a także opracowaniu podstaw rolnictwa ekologicznego na obszarze tzw. Zielonych Płuc Polski.

W Wyższej Szkole Rolniczej w Lublinie kierował Katedrą Ogólnej Uprawy Roli i Roślin, a także prowadził wykłady z tego przedmiotu. W latach 1966–1970 był też wykładowcą na Wydziale Ekonomicznym na kierunku ekonomiki rolnictwa UMCS w Lublinie, prowadząc zajęcia z zasad uprawy roli i roślin. W latach 1967–1968 pełnił także funkcję prorektora WSR w Lublinie. W latach 1968–1991 był dyrektorem Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach. W latach 1975–1985 kierował badaniami w programach związanych z efektywnością nawożenia i produkcją

pasz w gospodarstwach rolnych. Badania prowadził we współpracy z innymi instytucjami i wyższymi uczelniami.

Prof. Nawrocki opublikował ponad 130 prac własnych i zespołowych, zamieszczonych w czasopiśmie krajowych i zagranicznych. Jego dorobek naukowy jest ściśle powiązany z praktyką. Jest współautorem i redaktorem czterech wydań w formie książkowej *Zaleceń agrotechnicznych*, opracowanych w IUNG. Opracował też we współautorstwie cztery wydania skryptu akademickiego *Ogólna uprawa roli i roślin. Materiały pomocnicze do ćwiczeń*.

W latach 1968–1999, w czasie pracy w Wyższej Szkole Rolniczej w Lublinie i Instytucie Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach na stanowisku dyrektora, angażował się w działalność licznych rad i gremiów naukowych. W okresie od 1973 do 1999 r. w Centralnej Komisji ds. Kadr Naukowych, później noszącej nazwę CK ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych; w Komitecie Nagród Państwowych w latach 1971–1991; jako przewodniczący Sekcji Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej tego Komitetu w okresie od 1976 do 1988; w Komitecie Organizacyjnym i z funkcją referenta Sekcji Nauk Rolniczych i Leśnych II Kongresu Nauki Polskiej.

W latach 1968–1999 prof. Nawrocki był członkiem Rady Naukowej IUNG, a od 1995 do 1999 r. pełnił funkcję przewodniczącego tego gremium. Wybór prof. Nawrockiego, długoletniego dyrektora Instytutu, na przewodniczącego Rady Naukowej IUNG w kadencji 1995–1999 był dowodem uznania i sympatii środowiska dla jego dokonań i postawy w okresie przemian ustrojowych w Polsce, a także życzliwości i pomocy, jaką wielokrotnie okazywał pracownikom. Wspierał rozwój młodej kadry naukowej, mobilizując ją do zdobywania stopni naukowych.

W uznaniu dorobku naukowego i zaangażowania w działalność na rzecz nauki został wybrany na członka Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności. Był także członkiem zagranicznym Rolniczej Akademii Nauk w Moskwie. Akademia Rolniczo-Techniczna w Olsztynie w 1990 r. i Akademia Rolnicza w Lublinie w 1995 r. nadały prof. Nawrockiemu tytuł doktora *honoris causa*.

Za działalność naukową i organizacyjną otrzymał wiele wyróżnień i odznaczeń państwowych i resortowych. W roku 2007 Senat Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie uhonorował go medalem Instytutu Agronomicznego w Marymoncie, co podkreśla wspólne tradycje wieloletniej współpracy SGGW i IUNG. Za osobiste zaangażowanie we współpracę na rzecz regionów otrzymał także liczne odznaczenia i medale przyznawane przez władze województw.

Działalność naukowa i organizacyjna prof. Nawrockiego służyła rozwojowi badań na rzecz rolnictwa w Polsce. Jednocześnie w sposób znaczący

uksztaltował on pozycję IUNG w Puławach, rozszerzył i utrwalił współpracę placówki z wieloma uczelniami i instytutami badawczymi.

W działalności Profesora odgrywała ważną rolę ścisła współpraca z praktykami rolnictwa i zajmowanie się tematyką, jakiej oczekiwali. Znaczącym przykładem są badania nad konsekwencjami zwiększonego udziału zbóż w strukturze zasiewów i możliwościami ograniczenia niekorzystnych skutków zjawiska.

Umiejętność szerokiego, wielostronnego spojrzenia na problemy rolnictwa, a zarazem docenianie roli badań i współpracy naukowej sprawiły, że prof. Nawrocki ma opinię wybitnego autorytetu w dziedzinie rolnictwa.

Stefan Skiba

Tadeusz Bielicki **28 III 1932–20 VI 2022**

Tadeusz Bielicki urodził się 28 marca 1932 r. w Warszawie. W roku 1950 ukończył Państwowe Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batorego. Po maturze rozpoczął studia na Wydziale Biologii Uniwersytetu Warszawskiego. Przerwał je na sześć miesięcy w roku 1953. Przebywał wtedy w areszcie na Mokotowie przy ul. Rakowieckiej. Postawiono mu zarzut głoszenia poglądów niezgodnych z obowiązującą ideologią rządową. W roku 1954 umożliwiono mu wznowienie studiów, które mógł podjąć, ale na Uniwersytecie Wrocławskim. Był tam silny ośrodek antropologiczny, w którym pracowali profesorowie z założonej przez prof. Jana Czekanowskiego (1882–1965) dawnej lwowskiej szkoły antropologicznej – Jan Mydlarski (1882–1956), Adam Wanke (1906–2001) i ich następczynie, profesorki – uczennice prof. Mydlarskiego: Wanda Stęślicka z Torunia (1907–2001), a następnie Halina Milicerowa z Warszawy (1907–1995).

Tadeusz Bielicki przedstawił pracę na stopień magistra opracowaną pod kierunkiem prof. Jana Mydlarskiego w 1956 r., a stopień doktora nauk przyrodniczych otrzymał w roku 1959 na podstawie rozprawy *Zagadnienie tak zwanych ras czystych*, którą przygotował pod kierunkiem prof. Adama Wanke. W roku 1968 Rada Wydziału Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego nadała Bielickiemu stopień doktora habilitowanego na podstawie dorobku i monografii *Niektóre związki zwrotne w procesie ewolucji Homini-dae*, opublikowanej w „Materiałach i Pracach Antropologicznych” w 1969 r. Tytuł profesora nadano mu w roku 1978.

Rozprawa doktorska zapoczątkowała ważny nurt zainteresowań naukowych Tadeusza Bielickiego dotyczący typologii ras, zagadnienia kontrowersyjnego i wzbudzającego po II wojnie światowej intensywną międzynarodową dyskusję naukową. W pracy doktorskiej i w kolejnych publikacjach, np. w monografii *Typologiczna i populacyjna koncepcja rasy* z 1961 r. czy

publikacji *Some possibilities for estimating inter-population relationship on the basis of continuous traits* z roku 1962 w czasopiśmie „Current Anthropology”, Bielicki wypowiadał się krytycznie o obowiązujących wówczas w nauce systemach ras opartych na kompleksowym dziedziczeniu cech, głoszonych m.in. przez ówczesnych starszych profesorów. Przeciwwstawił się temu, wykazał subiektywizm takiego spojrzenia i brak naukowych podstaw wykorzystujących nowe zdobycze genetyki. Jego wypowiedzi w publikacjach i międzynarodowych dyskusjach wybitnych antropologów sprawiły, że UNESCO zaprosiło go w 1964 r., jako jedyne go z Polski współautora, z 22 uczonymi z innych krajów, do opracowania „Deklaracji w sprawie ras i uprzedzeń rasowych”.

Na lata 1959–1960 Tadeusz Bielicki uzyskał 10-miesięczny staż Fundacji Rockefellera na Uniwersytecie Kalifornijskim (UCLA) w Los Angeles. Zetknął się tam z nowym naukowym impulsem, czyli rozwijającą się genetyką populacyjną. Nabytą wiedzę, po powrocie do kraju, zainspirował wielu zdolnych młodszych antropologów. Z tego okresu badawczego dużym uznaniem w międzynarodowym środowisku naukowym cieszyła się praca *The operation of natural selection on human head form in an East European population*, opublikowana w czasopiśmie „Homo” w 1964 r., przygotowana wspólnie z prof. Zygmuntem Welonem. Duże archiwalne materiały populacyjne, z których korzystał badacz, pozwoliły mu udokumentować obecność procesów brachycefalizacji (krótkogłowienia) w Europie Środkowej jako efektu doboru naturalnego.

Drogę naukową prof. Bielickiego uważnie, ale z rezerwą obserwowali mistrzowie lwowskiej szkoły antropologicznej. Jednakże jej twórca, prof. Jan Czekanowski, który w latach 1947–1962 kierował Zakładem Antropologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, wyraził uznanie młodszemu koledze w dyskusjach i prywatnej korespondencji, zachowanie w archiwum rodzinnym. Bielicki cenił wielokierunkowość działalności prof. Czekanowskiego, a zwłaszcza obejmującą problematykę łączenia antropologii ze statystyką matematyczną, docenianie roli czynników społecznych i ich wpływu na przebieg procesów biologicznych.

Monitorowanie stanu populacji ludzkich pradziejowych i współczesnych było i jest stałym kierunkiem badań antropologii społecznej. Prof. Bielicki wniósł z zespołem współpracowników wiele nowych informacji poznawczych do piśmiennictwa krajowego i międzynarodowego. Udowodnił, że rozwarstwienie społeczne widoczne jest w wielu cechach biologicznych człowieka. Gromadzenie i monitorowanie danych z zakresu antropologii może pokazać zachodzące zmiany w międzywarstwowych dystansach społecznych na linii czasu. A także, że we współczesnych społeczeństwach mobilność społeczna w górę lub w dół społecznej drabiny może zachodzić selektywnie ze względu

na cechy biologiczne, m.in. wzrost, co opublikował wraz z prof. Januszem Charzewskim w *Body height and upward social mobility* w „Annals of Human Biology” w 1983 r. W tych i wielu innych badaniach antropologicznych z zakresu stratyfikacji społecznej Bielicki rozszerzył ówczesną wiedzę o nowe wskaźniki i miary: „dobrostanu biologicznego” i „kondycji biologicznej” grup lub jednostek, dodając wybrane wskaźniki sprawności ruchowej, niektóre pozytywne mierniki zdrowia czy przedwczesnej umieralności wśród osób dorosłych.

Do znaczących opracowań w piśmiennictwie antropologii społecznej należy zbiór publikacji prof. Bielickiego i współpracowników z Zakładu Antropologii PAN, opracowanych na podstawie danych z ogólnopolskich badań antropologicznych mężczyzn w wieku 19 lat (poborowych), a przeprowadzanych cyklicznie w latach 1965, 1976, 1986, 1995, 2010. Analiza tych unikatowych i dużych liczebnie danych pozwoliła ocenić siłę stratyfikacyjną czynników społecznych, poziomu wykształcenia, stopnia urbanizacji czy wielkości rodziny. W obiegu piśmiennictwa międzynarodowego duże zainteresowanie wzbudziła publikacja prof. Bielickiego, w której analizował wpływ wzrostu na stratyfikację społeczną. Dotyczyła nieplanowanego eksperymentu na poziomie populacji, związanego z przejściem z gospodarki centralnie sterowanej w ekonomię wolnego rynku, co miało miejsce w Polsce. Analizę tę opublikował Bielicki m.in. we wspólnej pracy z Alicją Szklarską, Sławomirem Kozięciem i Stanleyem J. Uljaszkiem jako *Changing patterns of social variation in stature in Poland: effects of transition from a command economy to the free market system* w „Journal of Biosocial Science” w 2005 r.

W ostatniej publikacji z tego obszaru *Social class-specific secular trends in height among 19-year old Polish men: 6th national surveys from 1965 till 2010*, opublikowanej w „Economics & Human Biology” w roku 2020, Bielicki wspólnie z autorkami Moniką Łopuszańską-Dawid, Haliną Kołodziej, Anną Lipowicz, Anną Szklarską i Anną Kopiczko podsumowali wieloletnie badania i wykazali siłę trendów sekularnych wysokości ciała i niejednakową ich intensywność w wyróżnionych grupach społecznych lub zawodowych. Na wielotysięcznej próbie młodych mężczyzn (poborowych) udokumentowali, że mimo generalnej poprawy poziomu życia w całym społeczeństwie i istotnego zmniejszenia gradientów społecznych wysokości ciała w czasie 45 lat, są one w społeczeństwie polskim trwałe i wyrażają obecność i miarę nierówności społecznych.

W dorobku naukowym prof. Bielickiego nie można pominąć znaczącego wkładu w dział antropologii ontogenetycznej, analizującej indywidualne i grupowe torę rozwojowe człowieka od narodzenia do późnej starości. W tym obszarze badawczym Bielicki był inicjatorem lub głównym wykonawcą wielu programów badawczych. Badania stanowiły podstawę jego

publikacji, a także materiał badawczy prac i rozpraw na stopnie naukowe współpracowników. Miały charakter ogólnopolski, nazywane były antropologicznymi zdjęciami ludności Polski. Były to longitudinalne (obserwacja tych samych osób wielokrotnie, na przestrzeni wielu lat) badania wrocławskiej młodzieży szkolnej, bliźniąt wrocławskich i rodzin. Wspomnieć należy również o nawiązanej współpracy z Dolnośląskim Centrum Medycznym DOL-MED, dzięki której zespół prof. Bielickiego pogłębił badania osób z okresu dorosłości i aktywności zawodowej, dodając wskaźniki charakteryzujące kondycję biologiczną i psychologiczną, wzbogacone o unikatowe informacje ważne dla nauki i zdrowia publicznego.

Na trwałe miejsce w piśmiennictwie zasługują badania Bielickiego nad fazą pokwitania i dojrzewania, a także tempem wzrastania młodzieży. Obserwacje młodzieży z Wrocławia umożliwiły przeprowadzenie nowatorskich analiz rozwoju ontogenetycznego i udokumentowanie empirycznie, że skok pokwitaniowy – duże przyspieszenie wzrostu w krótkim czasie, zwłaszcza uwidocznione w wysokości ciała – rozpoczyna się w dowolnym czasie, niezależnie od dojrzałości szkieletowej, lecz szczytowe tempo wzrostu – maksymalne osiągnięte tempo – jest w większym stopniu powiązane z dojrzałością szkieletową. Bielicki opublikował wiele ważnych poznawczych prac z zakresu ontogenezy człowieka. Wśród publikowanych w cenionych czasopiśmie międzynarodowych artykułów za jedną z ważniejszych prac dla nowych hipotez uznano *Skeletal maturity at onset of the adolescent growth spurt and at peak velocity for growth in height* w „Annals of Human Biology” w 1991 r., wspólną z Rolandem C. Hauspiem i Janem Koniarkiem.

O rozległych zainteresowaniach Bielickiego świadczą również osiągnięcia naukowe w kolejnej, klasycznej dla antropologii problematyce – ewolucji człowieka. W monografii habilitacyjnej *Niektóre związki zwrotne w procesie ewolucji Hominidae* do wyjaśnienia mechanizmów ewolucji istot człowiekowatych zastosował nowatorskie wówczas modele dodatnich sprzężeń zwrotnych, wywodzące się z systemów cybernetycznych. Zaproponowana hipoteza zyskała międzynarodowy rozgłos, m.in. uwzględniono ją w monografii wybitnego paleoantropologa Phillipa Vallentina Tobiasa *Brain in Hominid Evolution* z 1971 r. Jest ona stale wymieniana i uznawana jako koncepcja zyskująca na aktualności, pozostająca w kręgu zainteresowań i naukowych rozważań współczesnego pokolenia na temat genetyczności natury i kultury człowieka.

Mechanizmami ewolucji mózgu człowieka interesują się przedstawiciele wielu dyscyplin i niemal wszyscy ludzie. Prof. Bielicki, wychodząc naprzeciw tym zainteresowaniom, wspólnie z prof. Konradem Fiałkowskim, uznanym autorem fantastyki naukowej i informatykiem, opublikowali książkę *Homo przypadkiem Sapiens*, wydaną przez PWN w 2008 r.

Autorzy w sposób intrygujący przedstawili koncepcję uznającą polowania na zwierzynę, wymagające głównie biegu wytrzymałościowego, za impuls do rozwoju i wzrostu objętości mózgu u *Homo erectus* i ważny etap dalszego rozwoju umysłu człowieka. Dorobek prof. Bielickiego w obszarze upowszechniania nauki wykraczał poza tę poczytną pozycję, gdyż przygotował on wiele podstawowych haseł *Malego słownika antropologicznego* – do pierwszego wydania z roku 1969 i drugiego z 1971, którego był również naukowym redaktorem. W obszernym dziele *Biologia XX wieku*, wydanym przez Wiedzę Powszechną w 1971 r., są rozdziały jego autorstwa. Ponadto prof. Bielicki był założycielem i naczelnym redaktorem naukowego czasopisma „Studies in Physical Anthropology”, wydawanego w języku angielskim od 1975 do 1990 r.

Współautorstwo poczytnej książki, a także wszystkie wystąpienia Bielickiego popularnonaukowe i naukowe, wywiady w prasie codziennej i artykuły w periodykach, plenarne wystąpienia na najbardziej prestiżowych kongresach świadczyły o jego wielkiej erudycji. Umiejętność przekazywania w sposób intrygujący osiągnięć naukowych własnych czy światowych, w tym meandrów z zakresu ewolucji człowieka, powodowała, że sale wykładowe uniwersytetów w Polsce i na świecie (był m.in. *Visiting Professor* w Washington State University w latach 1967–1968 i sporadycznie na wielu innych europejskich i pozaeuropejskich uczelniach) wypełniali do ostatniego miejsca studenci z różnych wydziałów. Natomiast dla młodszych naukowców był i nadal jest we wspomnieniach inspirującym wzorem lidera o wielkiej wiedzy i inwencji, nadającego tempo pracy i udzielającego pola do ich kreatywności i osiągnięć.

Następnym pokoleniom antropologów prof. Bielicki pozostawił własne opinie i podsumowania osiągnięć antropologii i jej miejsca w nauce. Był to artykuł, wspólny z prof. Tadeuszem Krupińskim i prof. Janem Strzałko, *Historia antropologii w Polsce* w „Przeglądzie Antropologicznym” z 1989 r. i opracowany na zlecenie ówczesnego Komitetu Badań Naukowych obszerny raport, w którym omówił we współautorstwie z prof. Januszem Charzewskim profil tematyczny i zakres dyscypliny antropologii, jej wyjątkowość jako nauki interdyscyplinarnej i powiązań z innymi naukami, ocenę stanu jej rozwoju jako całości i poszczególnych działów w Polsce i na tle świata. Przedstawił perspektywy rozwoju i zagrożenia. Raport w zmodyfikowanej, wyczerpującej wersji opublikowano w czasopiśmie „Wychowanie Fizyczne i Sport” w 1995 r.

Za wybitną i z pasją prowadzoną działalność naukową prof. Bielicki był wyróżniany wieloma zaszczytnymi funkcjami i stanowiskami. Pracował w Zakładzie Antropologii PAN we Wrocławiu, w tym jako jego dyrektor w latach 1971–2001, był zastępcą przewodniczącego Wydziału II Nauk

Biologicznych PAN w latach 1990–1997, a następnie przewodniczącym Wydziału w latach 1999–2002.

W roku 1983 został mianowany na członka korespondenta, a od roku 1996 został powołany na członka rzeczywistego PAN i członka Prezydium PAN w latach 1999–2006; zaś w 1997 r. PAU powołała go na członka korespondenta.

Prof. Bielicki był także od 2002 r. doktorem *honoris causa* Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. W Zakładzie Antropologii tej uczelni jako magister rozpoczynał naukową działalność – w latach 1959–1961 był zatrudniony jako nietatowy współpracownik prof. Haliny Milicerowej, a następnie przez wiele lat, do końca aktywności zawodowej, utrzymywał aktywne kontakty naukowe z Zakładem Antropologii i uczelnią. Był ponadto członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Antropologicznego od 1999 r.; członkiem honorowym Greckiego Stowarzyszenia Antropologów; wiceprezesem European Anthropological Association w latach 1992–2002. Był też członkiem kilku komitetów PAN: Etyki w Nauce; Antropologii; Biologii Ewolucyjnej i Teoretycznej; Biologii Środowiskowej i Ewolucyjnej.

Kwantytatywny dorobek Bielickiego liczy ok. 150 prac i artykułów naukowych. Wiele z nich opublikował w języku angielskim w międzynarodowych czasopismach. W środowisku antropologów i dziedzinach pokrewnych jego prace były oczekiwane, czytane, komentowane, cieszyły się dużym rozgłosem. Nadawały nowe kierunki badawcze, prostowały nieaktualne poglądy, wywoływały ożywione naukowe dyskusje, które uczyły młodsze pokolenie umiejętności formułowania poglądów.

Prof. Bielicki był i pozostanie w pamięci, przekazywanej i zapisanej, jako uznany wybitny antropolog, który pozostawił trwałe naukowe ślady w swojej dyscyplinie. Za wybitne osiągnięcia w nauce, w jej upowszechnianiu i działalności organizacyjnej został uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Prof. Tadeusz Bielicki zmarł 20 czerwca 2022 r. Pożegnaliśmy go i odprowadziliśmy na miejsce spoczynku w grobie rodzinnym na Starych Powązkach w Warszawie 1 lipca 2022 r. w gronie bliskich mu osób: rodziny i współpracowników, przyjaciół i kolegów z ośrodków antropologicznych i organizacji naukowych.

Antropologia utraciła wybitnego naukowca. Działalność Profesora wykraczała poza granice kraju, reprezentował tam nie tylko swoją dyscyplinę, ale przede wszystkim naukę polską.

Jadwiga Charzewska

Wykorzystane materiały

- Kaszycka K. A., Łopuszańska-Dawid M., Szklarska A., Lipowicz A., Kołodziej H., *Profesor Tadeusz Bielicki (1932–2022)*, NAUKA, 3/2022, 185–192.
- Bielicki T., Charzewski J., *Antropologia w Polsce: problematyka, osiągnięcia, zagrożenia, perspektywy*, „Wychowanie Fizyczne i Sport”, 1995, nr 2, 3–16.
- Dr Aleksandra Bielicka – archiwum rodzinne.

Leon Stuchlik **25 IV 1931–26 XI 2022**

Urodzony w Chorzowie, po zdaniu tam matury w 1950 roku, podjął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim, uzyskując w 1955 roku tytuł magistra biologii na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi. Był uczniem dwóch koryfeuszy polskiej i europejskiej botaniki i paleobotaniki – profesorów Władysława Szafera i Bogumiła Pawłowskiego.

Jako absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, po studiach zatrudniony w Instytucie Botaniki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, przez całe długie i pracowite życie pozostał wierny naukom Mistrzów. Ukierunkowany przez prof. Szafera, twórcy Krakowskiej Szkoły Paleobotaniki, był przede wszystkim wytrawnym paleobotanikiem – palynologiem, ale pozostał też wierny „pierwszej miłości” – zielonej botanice, kontynuując badania z zakresu florystyki, fitosocjologii i geobotaniki, które zapoczątkował w pracy magisterskiej, pod kierunkiem prof. Bogumiła Pawłowskiego, o roślinności leśnej pasma Policy.

Przez całe życie był etatowo związany z Instytutem Botaniki im. Władysława Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, przechodząc wszystkie etapy życia naukowego w Zakładzie Paleobotaniki Instytutu, aż po tytuł i stanowisko profesora zwyczajnego uzyskany w 1991 roku, i dyrektora Instytutu w latach 1990–1999. Zakładem Paleobotaniki kierował w latach 1982–2001. W czasie jego kierownictwa Zakład Paleobotaniki był jednym z najbardziej liczących się ośrodków badań paleobotanicznych i palinologicznych – kontakty naukowe Profesora i jego współpracowników obejmowały wiele krajów Europy i świata.

Odbył staże naukowe i brał udział w ekspedycjach naukowych do Szwecji w latach 1963–1964; na Kubę w 1970, 1974 i 1981 roku; do Korei Północnej w roku 1982 i 1984; Indii 1976, 1995 i 1998; Niemiec w 1978; na Zakaukazie,

wielokrotnie w latach 1980–1993, a także do Chin. Wyszkolił liczne grono młodych naukowców z dawnej Czechosłowacji, Finlandii, Gruzji, Kuby, Rosji i Wietnamu, a także z wielu ośrodków w Polsce. Ukoronowaniem owocnej współpracy międzynarodowej Profesora i jego współpracowników było zorganizowanie pod jego kierownictwem 5th European Palaeobotanical-Palynological Conference w Krakowie w 1998 roku.

Prof. Stuchlik był członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności, członkiem Sociedad Cubana de Alergologia, Komisji Biologicznej Oddziału PAN w Krakowie i Komisji Paleogeografii Czwartorzędu PAU, przewodniczącym Komitetu Botaniki PAN w latach 1987–1990 i zastępcą przewodniczącego w latach 1990–1999, członkiem Komisji Dyscyplinarnej II Wydziału PAN, członkiem Rad Naukowych Instytutu Botaniki PAN, Muzeum Ziemi PAN w Warszawie, Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku, Rady Fundacji Botaniki Polskiej im. W. Szafera, członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego od 1955 roku, International Organisation of Palaeobotany and NECLIME – międzynarodowej sieci naukowców pracujących nad kenozoiczną ewolucją klimatu i związanymi z nią zmianami ekosystemów kontynentalnych, którą zawiązano w 1999 roku przy jego udziale.

Prof. Stuchlik otrzymał w 1978 roku nagrodę naukową Sekretarza Wydziału II Polskiej Akademii Nauk, był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi w 1986, Medalem Jubileuszowym 100-lecia urodzin W. Szafera i 30-lecia Instytutu Botaniki PAN w Krakowie w tym samym roku, International Medal of the Palaeobotanical Society Lucknow w Indiach w 1999, a także medalami i nagrodami honorującymi jego współpracę z Instytutem Geologii i Geotechniki Czechosłowackiej Akademii Nauk oraz Instytutem Paleobiologii Akademii Nauk Gruzji w Tbilisi.

Był autorem wielu publikacji naukowych z zakresu fitosocjologii, geobotaniki i przede wszystkim palinologii trzeciorzędu i palinotaksonomii, którą to dziedzinę badań zainicjował w Polsce. W zakresie palinologii trzeciorzędu prof. Stuchlik prowadził badania m.in. nad genezą i stratygrafią węgla brunatnych Zagłębia Bełchatowskiego, podsumował neogen Polski Południowej, opracował syntezę paleogeograficzną neogenu dla całej Polski, skorelował flory neogeńskie i plejstocieńskie na obszarze Paratetydy Centralnej i Wschodniej. Wiedza Profesora o współczesnej szacie roślinnej i jego wyczcucie „zielonej botaniki” uwarunkowały unikatową interpretację relacji zbiorowisk roślinnych w kaukaskich ostojach roślinności trzeciorzędowej z wykorzystaniem palinologicznych badań prób powierzchniowych. Na podkreślenie zasługuje także m.in. jedna z pierwszych w literaturze światowej publikacja z 1981 roku o ziarnach pyłku z trzeciorzędu Antarktydy.

Prof. Stuchlik był redaktorem i animatorem, współtwórcą wybitnego dzieła *Atlas of pollen and spores of the Polish Neogene*, vol. I–IV, publikowanego

w latach 2001, 2002, 2009 i 2014, wyjątkowego w skali światowej. Był wieloletnim współpracownikiem „Excerpta Botanica”, a przede wszystkim – przez 33 lata, w okresie od 1986 do 2019 roku – znakomitym redaktorem „Acta Palaeobotanica”, czasopisma, które za jego czasów zyskało renomę światową i jest unikatowe w dziedzinie paleobotaniki.

Prof. Leon Stuchlik był człowiekiem skromnym, cierpliwym, po gospodarsku zapobiegliwym, niewywyższającym się, życzliwym dla współpracowników i podwładnych. Powszechnie lubianym szefem, kolegą i współpracownikiem wśród rodaków i w kontaktach międzynarodowych, co ułatwiała mu biegła znajomość kilku języków obcych. Do ostatnich lat życia, mimo przejścia na emeryturę, pozostawał czynny w pracy w Instytucie.

Zmarł w wieku 91 lat 26 listopada 2022 roku, po wypadku w drodze do ukochanego Instytutu. Został pochowany na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Ewa Zastawniak-Birkenmajer

Zagraniczni

Michael Sela **2 III 1924–27 V 2022**

Światowej rangi uczony – profesor Michael Sela, izraelski chemik, biochemik i immunolog, od roku 1984 członek zagraniczny Wydziału IV Polskiej Akademii Umiejętności, zmarł 27 maja 2022 roku w Rehovot w Izraelu. Miał 98 lat.

Michael Sela pochodził z rodziny Samsonowiczów, osiedlonej od roku 1875 w Tomaszowie Mazowieckim. Urodził się 2 marca 1924 roku jako Mieczysław Samsonowicz, syn Jakuba, spowinowacony z Julianem Tuwimem, mężem ciotki Stefanii. Jak głosi przekaz rodzinny, to w tym mieście powstał napisany dla Stefanii wiersz Tuwima *A może byśmy tak, jedyna, wpadli na dzień do Tomaszowa?* Spopularyzowała utwór, śpiewając go, Ewa Demarczyk.

Kiedy Mieczysław miał jedenaście lat rodzina wyjechała najpierw do Rumunii, a w roku 1941 do Palestyny, która była wówczas pod mandatem brytyjskim. Wtedy Mieczysław Samsonowicz zmienił imię i nazwisko na Michael Sela.

Magisterium z chemii uzyskał w 1946 roku na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie. Jako sekretarz handlowy poselstwa izraelskiego w ówczesnej Czechosłowacji pomagał Żydom wyjechać do nowo utworzonego państwa, Izraela.

Z placówki dyplomatycznej wrócił do Izraela w 1950 roku. Zajął się badaniami z zakresu chemii, biofizyki i immunologii w Instytucie Weizmanna. Tam też w 1954 roku uzyskał doktorat, a w 1963 – profesurę. Założył i kierował Zakładem Immunologii Chemicznej Instytutu, w którym następnie pełnił funkcje dziekana, wiceprezesa i prezesa.

Znany jako wielki orędownik badań podstawowych, profesor Sela postawił sobie za cel znalezienie chemicznych podstaw antygenowości, czyli odpowiedzi na pytanie, które cechy syntetycznych peptydów – służących za modelowe antygeny – są odpowiedzialne za ich zdolność do wywoływania odpowiedzi immunologicznej. W efekcie badań odkryto też genetyczne

podłoże odporności: antygen wysoce immunogeny dla jednego szczepu nie wywołuje podobnej reakcji u innego szczepu tego samego gatunku zwierząt laboratoryjnych.

Do historii nauki profesor Michael Sela przeszedł również jako współodkrywcą szerepionek wykorzystujących syntetyczne peptydy, leków przeciwnowotworowych i leku skutecznego w leczeniu nawracających postaci stwardnienia rozsianego (SM) – choroby o podłożu autoimmunologicznym, która niszczy białkowe osłonki mielinowe komórek nerwowych przez komórki odpornościowe organizmu.

Zadaniem zespołu profesora Seli było zsyntetyzowanie polimeru naśladującego fragment białka mieliny, który byłby narzędziem do badania mechanizmu wywoływania rzutu choroby u podatnych na nią myszy laboratoryjnych. Jeden z otrzymanych w tym celu peptydów nie wywołuje choroby u myszy, natomiast leczy rzuty SM u pacjentów, co przywraca komfort życia wielu osobom dotkniętym tą okrutną chorobą!

Dorobek naukowy profesora Michaela Seli, obejmujący ponad 800 artykułów, rozdziałów i książek z zakresu immunologii, biochemii i chemii molekularnej, został doceniony w świecie nauki. Badacz otrzymał wiele nagród i odznaczeń, w tym prestiżową Nagrodą Wolfa w dziedzinie medycyny (1998). Współpracował z setkami naukowców z różnych krajów. Uzyskał doktoraty *honoris causa* ośmiu uniwersytetów i został członkiem honorowym Izraelskiego Uniwersytetu Otwartego. W ciągu niemal 70 lat pracy naukowej entuzjazmem i pasją badawczą zaraził ponad 400 studentów kilku pokoleń.

Barbara Płytycz

Josef Zemann 25 V 1923–16 X 2022

Josef Zemann, członek zagraniczny Polskiej Akademii Umiejętności od 1999 roku, był światowej sławy austriackim mineralogiem i krystalografem. Urodził się w Wiedniu w niezamożnej rodzinie, ale dzięki staraniom bliskich mógł uczęszczać do szkoły średniej. Tam dał się poznać jako wszechstronnie uzdolniony uczeń, zainteresowany nie tylko naukami ścisłymi i przyrodniczymi, lecz także literaturą i muzyką. Z powodu choroby oczu ominęła go służba wojskowa w ciemnych latach nazizmu, co pozwoliło mu podjąć dalszą naukę.

Od 1941 roku Josef Zemann studiował nauki przyrodnicze na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Wiedeńskiego. W 1946 roku uzyskał tam stopień doktora filozofii w zakresie mineralogii i petrografii na podstawie pracy doktorskiej przygotowanej pod kierunkiem prof. Karla Ludwiga Felixa Machatschkiego, a dotyczącej farmakosyderytu, minerału będącego arsenianem żelaza.

Następnie pracował jako asystent w Instytucie Mineralogii macierzystego uniwersytetu. Już w 1950 roku złożył rozprawę habilitacyjną z mineralogii. W 1951 roku uzyskał *Venia legendi*, nadające mu prawo do wykładów i promotorstwa doktorantów. W latach 1951–1952 otrzymał stypendium rządowe w Massachusetts Institute of Technology w Bostonie, w laboratorium Martina Juliana Buergera, jednego z pionierów krystalografii rentgenowskiej. Ukierunkowało to jego dalsze badania.

Po ożenku i powrocie do kraju, w 1952 roku, mimo młodego wieku został profesorem nadzwyczajnym i dyrektorem Instytutu Mineralogii i Krystalografii Uniwersytetu w Getyndze. Był wtedy jednym z dwóch profesorów krystalografii w Niemczech. Na tej uczelni uzyskał tytuł profesora zwyczajnego w 1963 roku. W 1967 roku został profesorem zwyczajnym i dyrektorem Instytutu Mineralogii i Krystalografii na Uniwersytecie Wiedeńskim, którym kierował aż do emerytury w 1989 roku.

W pierwszym okresie działalności naukowej profesor Zemann zajmował się wykorzystaniem analizy rentgenowskiej do stereochemii różnorodnych minerałów. Przełomowe sukcesy odniósł prowadząc badania minerałów będących związkami tlenowymi telluru. Aby uhonorować jego osiągnięcia, nowo odkrytemu minerałowi, tellurkowi ($\text{Mg}_{0,5}\text{ZnFe}^{3+}[\text{TeO}_3]_3 \cdot 4,5 \text{H}_2\text{O}$), zatwierdzonemu w 1968 roku, nadano nazwę zemannit.

Znaczące sukcesy profesora Zemanna dotyczą obliczeń elektrostatycznej energii sieci krystalicznej, spektroskopowych badań minerałów w podczerwieni, pleochroizmu, stereochemii tlenkowych minerałów miedzi, krytalografii węglanów, a także roli wodoru i grup OH w sieci krystalicznej nominalnie bezwodnych minerałów. Jego badania stereochemiczne pozwoliły po raz pierwszy na dokładne określenie pozycji jonów wodoru w sieci krystalicznej wielu minerałów.

Dorobek profesora Zemanna, powstający w czasie półwiecza, obejmuje ponad 180 publikacji, w tym podręcznikowe monografie i rozdziały w monografiach.

Profesor był człowiekiem o szerokich horyzontach, niezwyklej kreatywności i pracowitości, oddziałującym na wielu naukowców. Jego osiągnięcia doceniano, wielokrotnie przyznając mu odznaczenia, nagrody, głównie z Austrii, Niemiec i krajów ościennych, a także członkostwa, w tym honorowe, w krajowych i zagranicznych towarzystwach i korporacjach naukowych. Był m.in. członkiem rzeczywistym Austriackiej Akademii Nauk, Niemieckiej Akademii Przyrodników Leopoldina, członkiem honorowym Amerykańskiego Towarzystwa Mineralogicznego.

Profesor Josef Zemann pomagał na różne sposoby wielu naukowcom z Europy Wschodniej, spoza żelaznej kurtyny, z którymi utrzymywał kontakt. Był także cenionym nauczycielem akademickim, wspierającym młodych naukowców, wychowawcą kilku pokoleń mineralogów i krytalografów. Zmarł w setnym roku życia.

Alfred Uchman

WYDZIAŁ V

Krajowi

Marian Zembala **11 II 1950–19 III 2022**

Marian Zembala, profesor honorowy Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, doktor *honoris causa* Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, wieloletni dyrektor Śląskiego Centrum Chorób Serca (SCCS) w Zabrze, wybitny naukowiec i lekarz kardiochirurg i transplantolog, członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności, zmarł 19 marca 2022 r. Żegnamy Profesora z wielkim smutkiem. Jego dokonania pozostaną stałym elementem dorobku polskiej i światowej medycyny.

Marian Zembala urodził się 11 lutego 1950 roku w Krzepicach. Po ukończeniu tamtejszego liceum rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej we Wrocławiu. Dyplom lekarza z wyróżnieniem otrzymał w roku 1974. W latach 1974–1981 był asystentem, a po uzyskaniu stopnia doktora – adiunktem Kliniki Chirurgii Serca AM we Wrocławiu. Następnie odbył kilkuletni staż naukowy w Holandii na Uniwersytecie w Utrechcie. W roku 1985 ówczesny kierownik Kliniki Kardiochirurgii Śląskiej Akademii Medycznej (SAM) w Katowicach z siedzibą w Wojewódzkim Ośrodku Kardiologii w Zabrze (obecnie SCCS) zaprosił go do współpracy. Od tego czasu kariera zawodowa Mariana Zembali wiąże się z ośrodkiem zabrzańskim, gdzie uzyskał specjalizację w zakresie kardiochirurgii, w roku 1992 – stopień doktora habilitowanego, a w 1998 – tytuł naukowy profesora.

Prof. Marian Zembala został następcą prof. Zbigniewa Religi na stanowisku kierownika Kliniki Kardiochirurgii SAM. Przez wiele lat, do końca życia, był też dyrektorem Śląskiego Centrum Chorób Serca w Zabrze. Pod jego kierownictwem ośrodek został rozbudowany i wyposażony w najnowocześniejszą aparaturę i sprzęt, umożliwiając rozwój kardiologii, kardiochirurgii i transplantologii na światowym poziomie. Obecnie Centrum jest zaliczane do europejskich ośrodków referencyjnych w zakresie transplantologii.

Prof. Zembala czynnie uczestniczył w pierwszych udanych zabiegach przeszczepiania serca, wykonanych pod kierunkiem prof. Religi; najważniejsze są jednak jego samodzielne dokonania. Między innymi, w roku 1991 wykonał pierwszą w Polsce transplantację serca u dziecka, w 1996 dokonał chirurgicznej rewaskularyzacji serca z użyciem dwu tętnic piersiowych wewnątrznych, w latach późniejszych przeprowadził transplantację płuca, a następnie transplantację serca i płuc. W roku 2018, wraz z prof. Mariuszem Gąsiorem, zainicjował program hybrydowej rewaskularyzacji serca, a z zespołem elektrofizjologów – program hybrydowej ablacji u chorych z napaadowym migotaniem przedsionków opornym na inne metody terapii. Był też inicjatorem powstania w Zabrzu Parku Technologii Medycznych KARDIO-MED, działającym we współpracy ze Śląskim Uniwersytem Medycznym i władzami Zabrza, w którym realizowane są projekty z zakresu medycyny doświadczałnej.

Nie do pominięcia jest zaangażowanie prof. Zembali w pracę towarzystw naukowych. Był współautorem wytycznych Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego dotyczących choroby niedokrwiennej i wad zastawkowych serca, przewodniczącym Sekcji Kardiochirurgii Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego i prezesem Polskiego Towarzystwa Kardio-Torakochoirurgów, członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Transplantologicznego i Polskiego Towarzystwa Chorób Płuc. Uwieńczeniem jego działalności w tym zakresie był wybór na prezydenta Europejskiego Towarzystwa Kardio-Torakochoirurgów w roku 2017.

Prof. Zembala angażował się także w działalność organizacyjną i polityczną. Był wieloletnim przewodniczącym Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia, a także konsultantem krajowym w dziedzinie kardiochirurgii. W roku 2014 został wybrany radnym Sejmiku Województwa Śląskiego, a w 2015 – posłem na Sejm RP z listy Platformy Obywatelskiej. W tym samym roku pełnił funkcję ministra zdrowia.

Za zasługi w nauce i organizacji ochrony zdrowia został uhonorowany licznymi odznaczeniami i wyróżnieniami, m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, ukraińskim Orderem za Zasługi, Krzyżem „Pro Ecclesia et Pontifice”. Pośmiertnie Prezydent RP odznaczył go Krzyżem Orła Białego. Był honorowym obywatelem Zabrza i województwa opolskiego. Od roku 2010 członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności. W roku 2018 został wyróżniony doktoratem *honoris causa* Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, a w 2020 otrzymał tytuł profesora honorowego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach.

Nigdy nie miałem okazji pracować z prof. Zembalą, ale miałem z nim liczne kontakty osobiste, związane ze wspólnymi zainteresowaniami zawodowymi. Pamiętam go jako człowieka wielkiej pracowitości, zawsze

dostrzegającego pacjenta jako człowieka. Niezwykle wysoko cenię zaangażowanie Profesora w pomoc polskim dzieciom z wadami serca. Wspólnie z prof. Witoldem Rużyło umożliwił w latach 1982–1992 realizację tzw. Polen Project na Uniwersytecie w Utrechcie, obejmującego szkolenie licznych lekarzy i pielęgniarek w zakresie kardiologii dziecięcej, a przede wszystkim – bezpłatne leczenie operacyjne ponad 520 dzieci z ciężkimi wadami serca, w tym czasie niedostępne w Polsce. Otrzymał za to Order Uśmiechu, który sprawił mu wielką radość.

Prof. Zembala angażował się też od lat w szkolenie kardiologów ukraińskich, za co został odznaczony ukraińskim Orderem za Zasługi. Znajdował też czas na realizację prywatnych pasji, przede wszystkim żeglarstwa. Na kongresy Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego, odbywające się w miastach portowych, przyplływał zwykle jako kapitan pełnomorskiego jachtu, z załogą złożoną z kardiologów i kardiologów, wzbudzając zainteresowanie Polską i polską kardiologią.

Oficjalne pożegnanie Profesora odbyło się w archikatedrze katowickiej i miało charakter państwowy. Jego prochy spoczęły na cmentarzu w Zbroślawicach.

Prof. Marian Zembala pozostanie w naszej pamięci jako wybitny lekarz i organizator ochrony zdrowia, naukowiec i nauczyciel akademicki, zaangażowany człowiek wielkiego serca.

Michał Tendera

Stefan Angielski **16 I 1929–22 IV 2022**

Prof. Stefan Angielski, twórca gdańskiej szkoły biochemii klinicznej i diagnostyki laboratoryjnej, odszedł 22 kwietnia 2022 r. Dziedzina, którą się zajmował, wyodrębniła się w latach 50. i 60. ubiegłego wieku, wykorzystując chemię fizjologiczną i diagnostykę laboratoryjną. Te dwie gałęzie nauk biologicznych łączy właśnie biochemia kliniczna, badając patomechanizmy biochemiczne znanych i nowo identyfikowanych patologii narządowych. Rozwój tych dziedzin umożliwił identyfikację nowych markerów diagnostycznych chorób, monitorowanie terapii, konstruowanie nowych leków. Stefan Angielski ma wielkie zasługi w rozwoju biochemii klinicznej nie tylko w Polsce, lecz także na świecie. Jego wybitne osiągnięcia, szczególnie w dziedzinie patobiochemii nerek, można łatwo znaleźć w powszechnie dostępnych międzynarodowych bazach danych. Dlatego moje wspomnienia będą dotyczyć Profesora w wydarzeniach bardziej codziennych, a także relacji mistrza i uczniów przez niemal cały czas wspólnej aktywności zawodowej.

Stefan urodził się w 1929 r. w Lubomlu na Wołyniu, gdzie jego ojciec był policjantem. W 1939 r. ojca zamordowali Sowieci, a rodzinę w 1940 r. zesłano do Kazachstanu. Tam zmarł jego dziadek. Brat Stanisław zginął pod Monte Cassino. Jego śmierć opisał w jednej z książek Melchior Wańkowicz. Do Polski Stefan wrócił z matką w 1946 r. – do Kielc, w rodzinne strony ojca. Tam w 1949 r. zdał maturę i rozpoczął studia w Akademii Lekarskiej w Gdańsku, gdzie kadrę stanowili profesorowie dawnego Uniwersytetu Stefana Batoryego w Wilnie. Już na drugim roku studiów rozpoczął pracę w Zakładzie Chemii Fizjologicznej kierowanej przez prof. Włodzimierza Mozołowskiego, weterana I Brygady Legionów Piłsudskiego i ucznia światowej sławy biochemika Jakuba Parnasa, profesora Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W ten sposób Stefan Angielski rozpoczął długą drogę naukowca i nauczyciela akademickiego.

Po ukończeniu studiów lekarskich w 1954 r. rozpoczął badania nad metabolizmem aminokwasów w nerkach, a tematem jego pracy doktorskiej, obronionej w 1958 r., były *Aminokwasy w moczu bliźniąt jedno- i dwujajowych*. Inspiracją do zajęcia się tym tematem były narodziny córek bliźniaczek. Kontynuacja badań to prace nad mechanizmem nefrotoksycznego działania maleinianu, stanowiącego model doświadczalnego zespołu Fanconiego. Dokonał wtedy, z Jerzym Rogulskim, odkrycia biochemicznego mechanizmu zespołu Fanconiego na podstawie modelu nefrotoksycznego działania kwasu maleinowego. Prace opublikowane w „Acta Biochimica Polonica” i „Nature” zyskały ogólnoświatowe uznanie i przyniosły zaproszenie na stypendium Fundacji Rockefellera w Pracowni Enzymologii w Columbia University w New York, gdzie Stefan Angielski kontynuował prace nad nefrotoksycznością maleinianu. Były one podstawą rozprawy habilitacyjnej w 1963 r.

O ważkości ówczesnego dorobku naukowego obu przyjaciół świadczy fakt, że wyniki ich prac nad maleinianem szczegółowo opisano w 1966 r. w rozdziale 2. III tomu monumentalnej serii *Enzyme and Metabolic Inhibitors*, red. Webb JL, Academic Press NY, gdzie szczegółowo zacytowano osiem ich prac. Nic dziwnego, że władze Akademii, chcąc zatrzymać u siebie wybitnego naukowca, zaproponowały Stefanowi Angielskiemu organizację Pracowni Biochemii Klinicznej. Powstała w grudniu 1963 r. decyzją rektora prof. Jakuba Penzona, jako załączek Ośrodka Naukowo-Badawczego Akademii Medycznej w Gdańsku. Angielski, obejmując kierownictwo Pracowni Biochemii Klinicznej, był więc doświadczonym naukowcem o dorobku uznanym w skali międzynarodowej. Pierwszymi asystentami zostali dr Jerzy Rogulski i Paweł Mikulski, członkowie jego grupy badawczej z Zakładu Chemii Fizjologicznej. Już 5 maja 1964 r. dyrektor PSK Nr 1 powierzył mu kierownictwo Laboratorium Centralnego i Laboratorium Przychodni Przyklinicznych. Zespół wzmocnili doświadczeni lekarze praktycy i laborantki. Nastąpiło scalenie nauki podstawowej z praktyką kliniczną, co dawało nowo powstałej jednostce perspektywę rozwojowe przez dwukierunkowe oddziaływanie obu dziedzin. Ja dołączyłem do pracowni, przypadkowo, 17 miesięcy później.

Współpracowałem ze Stefanem 35 lat, pełnych jego twórczych inicjatyw i niepokojów, nowatorskich rozwiązań, zaskakujących zwrotów, kłótni i konsensusów w nauce, praktyce diagnostyczno-laboratoryjnej i dydaktyce przed- i podyplomowej. Nie pozwolił nudzić się żadnemu członkowi zespołu. Do emerytury, a nawet na niej, w jego pracy dominował nieustający głód wiedzy, połączony z młodzieńczym entuzjazmem i zaangażowaniem w pracę promującą rozwój naukowy młodych badaczy z Polski i zagranicą. Stefan miał dar stymulowania samodzielności uczniów w pracy naukowej i aktywnego wspierania ich badań. Dzięki temu wcześniej zdobywaliśmy kompetencje naukowe doktorów, doktorów habilitowanych i profesorów. W kierowanej

przez niego Katedrze Biochemii Klinicznej 47 osób uzyskało stopnie doktora, 11 doktora habilitowanego, a następnie tytuły profesorskie. Aż 27 rozpraw doktorskich dotyczyło różnych aspektów biochemii i funkcji nerek. Stefan osobiście wypromował 36 doktorów.

Wychowani przez niego doktorzy habilitowani kierowali innymi jednostkami lub prowadzili samodzielne badania w obrębie Katedry i doktoryzowali wnuki naukowe Profesora. Stąd różnica w podanych liczbach doktoratów powstających w Katedrze i promowanych przez prof. Angielskiego.

Doświadczenia wyniesione z pobytu Stefana w 1960 r. na stypendium Rockefellera w USA wywarły znaczący wpływ na organizację pracy w laboratorium naukowo-badawczym i usługowym. W obrębie Katedry tworzyły się grupy badawcze kierowane przez świeżo upieczonych doktorów lub doktorów habilitowanych, ukierunkowane na badania różnych aspektów patobiochemii nerek, a także mózgu, lipoprotein osocza, nowych leków czy biologii molekularnej. Wielu z nich objęło później kierownictwa zakładów paraklinicznych i stanowiska dziekanów na różnych wydziałach uczelni.

Stefan osiągał znakomite wyniki w badaniach podstawowych nad biochemią i patobiochemią nerek, w szczególności nad mechanizmami równowagi kanalikowo-kłębkowej i wapniowo-fosforanowej, a także regulacyjnej roli adenozyiny, przedsionkowego czynnika natriuretycznego i insuliny. Postawiły one badania naukowe zakładu w dziedzinie nefrologii na światowym poziomie. Jego autorytet naukowy przyciągał licznych wizytujących naukowców, pozwalał na organizację wielu zjazdów i sympozjów nefrologicznych w Gdańsku i za granicą. Wydarzeniem o przełomowym znaczeniu było międzynarodowe sympozjum „Biochemiczne aspekty funkcji nerek”, które dało początek Międzynarodowemu Towarzystwu Biochemii Nerek. Zakład wizytowali, nawiązując często trwale współpracę, znakomici uczeni, biochemicy i nefrologi: David Simpson (Madison), Karl Ulrich (Frankfurt), Klaus Thurnau (Monachium), Heini Murer i Ernesto Carafoli (Zurych), Ralph Bradshaw (San Francisco), Frank Knox (Rochester), Brian Ross (Oxford), Ulrich Dubach (Bazylea), August Heidland (Würzburg), Otto Wieland (Monachium) i wielu innych. Zakład zorganizował sześć międzynarodowych sympozjów. Kontakty te otwierały drogę do stypendiów zagranicznych doktorom, wychowankom Profesora. W praktyce nikt z nas nie korzystał ze stypendiów państwowych. Ze szczególną estymą Stefan wspominał sympozjum w Montrealu w 1990 r., dotyczące biochemii nerek, które zorganizował wspólnie z Hansem Krebssem.

Świat naukowy komentował także prace z zakresu neurochemii. Dziesięć lat po inauguracji naszych badań nad mózgiem prof. Paul A. Srere, znając nasze publikacje, z własnej inicjatywy odwiedził zakład, nawiązując współpracę naukową. Szczególnie cenię sobie jego zaproszenie na trzyletni kontrakt profesorski w Południowo-Zachodnim Uniwersytecie w Dallas w Teksasie

w latach 1981–1984. Wtedy Polskę i Lecha Wałęsę podziwiano na świecie. Atmosfera w międzynarodowym Zakładzie Biochemii była świetna, sprzyjająca efektywnej pracy i współpracy. Powstały publikacje, stanowiące podstawę do dalszych badań w Gdańsku nad kompartmentacją liazы ATP-cytrynianowej i metabolizmu acetylowanego-koenzymu A w mózgu i ich roli w patomechanizmach encefalopatii cholinergicznych. Owocem tych prac, poza kilkudziesięcioma publikacjami w czasopismach międzynarodowych, było sześć rozpraw doktorskich i dwie habilitacje.

Po przejściu na emeryturę Stefan kontynuował pracę naukową i wychowanie młodych kadr jako kierownik utworzonej przez siebie Pracowni Nefrologii Komórkowej i Molekularnej Instytutu Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN. Ściśle współpracowała ona z Katedrą Analityki Medycznej i Zakładem Immunopatologii. Z jego inspiracji odbywały się międzyzakładowe zebrania naukowe, powstawały ciekawe hipotezy, uzyskiwano liczne granty, ukazywały się bardzo dobre publikacje dotyczące patobiochemii nerki.

O niezwykłej energii i pasji naukowo-badawczej Profesora świadczy współautorstwo 60 publikacji międzynarodowych, które ukazały się po przejściu na „emeryturę”. Należałoby życzyć naszej Alma Mater większej liczby takich profesorów – emerytów, a raczej stypendystów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ostatnie dwie publikacje ukazały się już po śmierci Profesora.

Szczególną opieką w czasach III RP Stefan otaczał młodzież polonijną z dawnych Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej, która pod jego kierownictwem zdobywała szlify naukowe. Był członkiem założycielem i prezesem w latach 1992–2002 oddziału gdańskiego Związku Sybiraków. Założył Fundusz „Stypendium Sybirackie”. Dzięki jego pomocy kilkudziesięciu młodych Polaków, potomków rodaków deportowanych na Syberię i do Kazachstanu, odbyło w Polsce studia lekarskie i techniczne na gdańskich uczelniach. Wielu z nich pracuje w polskich instytucjach naukowych i uniwersyteckich. Stefan był zaangażowany w zblizenie polsko-ukraińskie, organizując w Gdańsku i we Lwowie sympozja poświęcone pamięci Jakuba Parnasa. Ukraińscy biochemicy przetłumaczyli i wydali nasz podręcznik *Biochemia kliniczna* jako pierwszy podręcznik medyczny w ich języku. Dzięki tym kontaktom Stefan odwiedził kilka razy rodzinny Luboml, był też w miejscu zsyłki w Kazachstanie. W Norylsku uczestniczył w budowie i odsłonięciu pomnika ku czci zmarłych tam Polaków.

Ze Stefanem zawsze było interesująco, nigdy nudno. Myślę, że wszyscy moi rówieśnicy i młodszy koledzy są mu wdzięczni za nieustającą promocję ich rozwoju naukowego i bezcenną naukę tego, jak zachować przez długi czas pasję naukową, aktywność dydaktyczną i łączyć ją z pozytywnym stosunkiem do życia.

Stefan Angielski założył w 1965 r., i był pierwszym przewodniczącym, gdańskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Diagnostyki Laboratoryjnej, a w latach 1976–1979 prezesem Towarzystwa i redaktorem naczelnym kwartalnika „Diagnostyka Laboratoryjna”. Zapoczątkowało to dynamiczny rozwój naszego środowiska i prace nad podniesieniem poziomu publikowanych prac naukowych. Kolejnymi przewodniczącymi gdańskiego oddziału PTDL zostawali zwykle jego uczniowie, pracownicy Katedry Biochemii Klinicznej. W 1995 r. Angielski otrzymał godność członka honorowego PTDL; podobnie jego uczeń – prof. Andrzej Szutowicz – piętnaście lat później.

Otwarcie Polski na świat po 1989 r. w sposób widoczny wykazało nasze opóźnienie koncepcyjne i technologiczne w dziedzinie szeroko pojętej medycyny laboratoryjnej. Rozwiązaniu tego problemu miało służyć założone w styczniu 1994 r., w Katedrze Biochemii Klinicznej Akademii Medycznej w Gdańsku, Kolegium Medycyny Laboratoryjnej w Polsce, skupiające wybitnych przedstawicieli różnych specjalności, których rozwój przyśpieszał. Odbywające się co dwa lata w Gdańsku interdyscyplinarne zjazdy integrowały przedstawicieli wielu dziedzin medycyny laboratoryjnej: diagnostów, mikrobiologów, immunologów, hematologów, transfuzjologów, genetyków, zwiększając znaczenie medycyny laboratoryjnej w organizacji służby zdrowia.

Jako biochemik, wychowanek prof. Włodzimierza Mozołowskiego, Stefan Angielski przyczynił się do powiązania nauki stosowanej – diagnostyki laboratoryjnej, z naukami podstawowymi, jakimi są chemia analityczna, biochemia i fizjologia. Stworzył pionierski model nowoczesnej diagnostyki laboratoryjnej, wykorzystującej naukowe podstawy biochemii klinicznej. Zgodnie z tą koncepcją, za zgodą Ministerstwa Zdrowia, już w 1967 r. w Zakładzie opracowano pierwszy w Polsce program nauczania biochemii klinicznej i diagnostyki laboratoryjnej dla studentów III roku Wydziału Lekarskiego AMG. Pierwsze zajęcia rozpoczęły się w lutym 1968 r. Nie było wtedy programów nauczania takiego przedmiotu ani w kraju, ani za granicą. Gdański system odbiegał od nauczania tego przedmiotu – wdrożono go dopiero ponad pięć lat później w innych akademiach medycznych. Nasz program kładł i kładzie szczególny nacisk na interpretację wyników badań laboratoryjnych, powiązaną z patomechanizmami chorób, co było, jest i będzie coraz ważniejsze w pracy lekarza.

Rozwój dydaktyki skutecznie wspierały podręczniki akademickie, np. wydany w 1976 r. pod redakcją Stefana Angielskiego i Jerzego Rogulskiego *Zarys biochemii klinicznej i analityki*, który doczekał się kilku wydań, ze współautorami z kilku polskich ośrodków akademickich. W tym samym roku ukazał się podręcznik *Biochemia kliniczna* dla studentów medycyny, w którym rozdziały napisali pracownicy AMG. Cztery lata później powstał podręcznik *Biochemia kliniczna i analityka* dla Wydziału Analityki

Medycznej Medycznego Studium Zawodowego, w którym autorami i nauczycielami przedmiotu byli pracownicy Katedry. W latach 90., ze wsparciem programu TEMPUS, ukazały się trzy wydania podręcznika *Biochemia kliniczna* pod redakcją Stefana Angielskiego, Żenona Jakubowskiego i Marka H. Dominiczaka. Autorami rozdziałów byli naukowcy z Katedry Biochemii Klinicznej AMG, Zakładu Biochemii Klinicznej Uniwersytetu w Glasgow (Wielka Brytania) i Laboratorium Biochemii Klinicznej Trinity College w Dublinie (Irlandia). Pierwsze wydanie miało różową okładkę, studenci nazywali je „Świnka”. Od 1968 r. co kilka lat ukazuje się nowa wersja skryptu *Diagnostyka laboratoryjna* dla studentów medycyny, który dużo uwagi poświęca interpretacji wyników badań laboratoryjnych na podstawie patomechanizmów najczęściej występujących patologii z opisami przypadków. Ostatnie cztery wydania ukazują się już wyłącznie w wersji elektronicznej. Redaktorem naczelnym kolejnego wydania jest osoba aktualnie organizująca nauczanie studentów. Pracownicy Katedry są również współautorami kilku wydań anglojęzycznego podręcznika *Medical Biochemistry* dla studentów medycyny pod redakcją Johna W. Baynesa i Marka Dominiczaka. W ten sposób kontynuowana jest druga pasja Stefana – wypracowanie metodyk nauczania młodych adeptów zawodów medycznych biochemii klinicznej i analityki jako kluczowych elementów „evidence based medicine”.

Energia, z jaką Angielski oddziaływał poprzez laboratorium na kolegów klinicystów, sprawiła, że wielu lekarzy z klinik chciało wykonywać doktoraty nie tylko korzystając z wyników badań rutynowych, lecz także poprzez dogłębniejszą analizę różnych problemów klinicznych. Doktoraty i habilitacje robili u nas nefrologi, stomatolodzy, diabetolodzy, lipidolodzy, onkolodzy, a nawet psychiatry. W zależności od tematu, czasem modyfikowanego, trafiali do różnych grup i pracowni badawczych, głównie nefrologicznej, a także do endokrynologicznej, lipidowej czy neurochemicznej. Zgłaszali się „twardziele”, którzy potem zostawali kierownikami klinik i dostępowali innych zaszczytów. Mieliśmy przyjemność gości na wewnętrznych stażach klinicystów, przyszłych profesorów: Jerzego Landowskiego, Bolesława Rutkowskiego, Mariana Smoczyńskiego, Stanisława Bakułę. Przyjeżdżali również goście z zagranicy, którzy w naszym zakładzie wykonywali część lub całość doświadczeń potrzebnych do doktoratu lub habilitacji. Stefan wspominał wielokrotnie Nguyen Thi Honga Que z Wietnamu, Michela von Bemmelen z Paryża, Hioshi Endou z Tokio, Michela le Hira z Bazylei. Pracownia Neurochemii przyciągnęła Jana Ricny z Pragi, Yuriego Kisielewskiego z Grodna, Luigi Miccosiego z Camerino (Włochy), Janusza Suszkiwa z Cincinnati. Zakład odwiedziło kilkudziesięciu wybitnych naukowców z dziedziny nefrologii, neurochemii i diagnostyki laboratoryjnej, z okazji organizowanych zjazdów, sympozjów czy indywidualnych wizyt naukowych.

Pro memoria

Stefan Angielski był wybitnym naukowcem światowego formatu. Jego osiągnięcia badawcze w dziedzinie patobiochemii nerek stanowią podstawę uznanych powszechnie mechanizmów chorób kłębków i kanalików nerkowych. Niezwykła umiejętność promowania prac młodych naukowców nieprzerwanie kreowała nowe kierunki badań. Talent dydaktyczny zaskarbił mu uznanie młodych adeptów medycyny. Współtwórcami jego sukcesów byli liczni współpracownicy, którzy podzielali twórczy entuzjazm naukowy i dydaktyczny Profesora.

Rektor naszej uczelni w latach 1990–1993, prorektor ds. nauki (1975–1980), dyrektor Instytutu Patologii (1970–1975), współtwórca Międzyuczelnianego Wydziału Biotechnologii UG i GUMed. Twórca i pierwszy kierownik Zakładu Biochemii Klinicznej od 1989 r., członek korespondent, a od 2002 r. członek rzeczywisty PAN, kierownik Zespołu Nefrologii Komorowej i Molekularnej Instytutu Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN i Akademii Medycznej w Gdańsku, członek korespondent PAU, członek Ukraińskiej Akademii Nauk i Europejskiej Akademii Nauki i Sztuki, wyróżniony w 1969 r. Srebrnym Krzyżem Zasługi, w 1970 r. Medalem za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia, w 1973 r. tytułem Zasłużony dla Ziemi Gdańskiej, w 1974 r. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 1978 r. Medalem Zasłużony dla AMG, w 1998 r. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne osiągnięcia w działalności naukowej i zasługi w pracy dydaktycznej, w 1998 r. Medalem Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania, w 1990 r. Nagrodą Naukową Miasta Gdańska im. Jana Heweliusza, Medalem Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transplantologów, Distinguished Medal Kidney Foundation USA, w 2008 r. odznaczony medalem „Gloria Medicinae” Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, w 2020 r. tytułem doktora *honoris causa* Uniwersytetu Gdańskiego.

W latach 1967–1982 był wojewódzkim konsultantem ds. diagnostyki laboratoryjnej, od 1975 do 1978 r. ekspertem ds. genetyki człowieka WHO; *Visiting Professor* w Washington University Seattle, Mayo Clinic Rochester (USA), na Uniwersytecie w Bazylei (Szwajcaria), w Klinice Nefrologii w Würzburgu (Niemcy) i Zakładzie Chemii Klinicznej w Kopenhadze i Århus (Dania); w latach 1980–1991 członek Zarządu Międzynarodowego Towarzystwa Nefrologicznego; w latach 1976–1979 prezes Polskiego Towarzystwa Diagnostyki Laboratoryjnej; od 1995 członek honorowy Amerykańskiego Towarzystwa Fizjologicznego i Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego; w 1989 r. członek założyciel Oddziału Gdańskiego Związku Sybiraków, w latach 1992–2002 jego prezes; w 1992 r. założyciel Funduszu „Stypendium

Sybirackie”, umożliwiającego osobom pochodzenia polskiego ze Wschodu podjęcie studiów na gdańskich uczelniach – zaangażowany w umożliwienie powrotu z Syberii i Kazachstanu do Polski potomków deportowanych, kilkudziesięciu osób, głównie lekarzy i inżynierów; w 1991 r. inicjator powołania miesięcznika „Gazeta AMG”.

Andrzej Szutowicz

Marek Zembala **1 I 1940–12 IX 2022**

W moim dość długim już życiu dany mi był przywilej spotkania kilku wybitnych uczonych, autorytety medyczne, którzy wywarli znaczący wpływ na moją działalność i stosunek do życia. Profesor Marek Zembala był niewątpliwie jednym z nich.

Był jednym z najwybitniejszych polskich immunologów. Świadczą o tym jego dokonania naukowe, dydaktyczne i organizacyjne w kraju i na arenie międzynarodowej – w szczególności w badaniach nad immunologią nowotworów, immunoterapią i niedoborami odporności. Profesor Marek Zembala należał do najczęściej cytowanych polskich autorów – cytowania, bez autocytoowań, około 7000, indeks Hirscha 41; przy czym opublikował prace m.in. w „Nature” – dwukrotnie, i w „Lancet”, co można uznać za wyjątkowe dokonania polskiego środowiska medycznego.

Profesor Marek Zembala wniósł wielki wkład w dorobek i międzynarodową pozycję Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, dzięki m.in. długoletniej pracy kierownika Katedry Immunologii Klinicznej i Transplantologii CM UJ. Stworzył tam pierwszy w kraju ośrodek badania i terapii niedoborów odporności. Był inicjatorem i współorganizatorem Ośrodka Transplantacji Szpiku Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego CM UJ i prorektorem ds. CM UJ. Odegrał wiodącą rolę przy wprowadzeniu dydaktyki przed- i podyplomowej w dziedzinie immunologii klinicznej i wprowadzeniu jej jako specjalizacji kierunkowej dla lekarzy. Pełnił też funkcję sekretarza i wicedyrektora Wydziału Lekarskiego Polskiej Akademii Umiejętności, był członkiem czynnym Akademii. Był również członkiem rzeczywistym PAN.

Profesor był laureatem wielu nagród i wyróżnień, z których za szczególnie cenne można uznać Nagrodę Prezesa Rady Ministrów i doktorat *honoris*

causa Uniwersytetu w Montpellier. Otrzymał także Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski i Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski.

Wypowiadał się często o realiach naszej rzeczywistości z błyskotliwą ironią, która cechuje jednostki wybitnie inteligentne. Rozmowa z nim była przygodą intelektualną.

Profesor Marek Zembala reprezentował typ lekarza naukowca w pełnym i najprawdziwszym znaczeniu tego słowa. Kierował się przede wszystkim potrzebami chorych i poszukiwaniem prawdy jako nadrzędnego celu działalności naukowej, a nie perspektywą korzyści materialnych. Warto dodać, że słowa o „wysokich wartościach etyczno-moralnych” Zmarłego wspominał ówczesny przełożony Profesora, także wielki autorytet – prof. Włodzimierz Ptak. Dziś, gdy z konsternacją zapoznajemy się z danymi o stale wzrastającej liczbie lekarzy emigrujących z Polski, fakt, że przebywając na zagranicznych stażach i stypendiach w renomowanych ośrodkach zagranicznych, profesor Zembala odrzucał propozycje pozostania w nich na stałe, budzi szczególnie szacunek.

„Keeping one’s interests in check is the very essence of academic integrity” – jak stwierdził w czasie organizowanej przez niego podpisanej międzynarodowej konferencji „Conflict of interest and its significance in science and medicine” już ponad 20 lat temu – ówczesny przewodniczący The Association of American Medical Colleges. Wierny tej zasadzie był profesor Marek Zembala.

Niestety, obecnie łączenie funkcji lekarza z pracą naukową staje się coraz radsze, o czym bije na alarm czołowe światowe piśmiennictwo [1]. Wiele się w ostatnich latach zmieniło, zaś pieniądź staje się głównym celem i wyznacznikiem sukcesu, również w medycynie. W kontekście tych zagrożeń, dla jakości i rzetelności nauk medycznych postać profesora Marka Zembali zasługuje na najwyższe uznanie i pamięć.

Non omnis moriar.

Andrzej Górski

Literatura

1. Jain M. D. et al. *Saving the endangered physician-scientist – a plan for accelerating medical breakthroughs*, „The New England Journal of Medicine”, 2019, 381–399.

WYDZIAŁ VI

Krajowi

Jan Pamuła **16 I 1944–24 VI 1922**

„Przez prawie czterdzieści lat włączony byłem w nurt sztuki abstrakcyjnej, realizując obrazy, grafiki, obiekty i instalacje o charakterze geometrycznym. Głównym moim celem było zawsze poszukiwanie systemu, który mógłby być, jako forma, wizualnym odzwierciedleniem uniwersalnych praw”.¹

Prof. dr hab. Jan Pamuła zmarł 24 czerwca 2022 roku. Był członkiem czynnym Wydziału VI Twórczości Artystycznej PAU, wybitnym artystą malarzem i grafikiem. W latach 2002–2008 rektorem Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie.

Ten oryginalny twórca, urodzony w 1944 roku w Spytkowicach k. Oświęcimia, w latach 1961–1968 studiował malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, w pracowni Hanny Rudzkiej-Cybisowej, litografię pod kierunkiem Konrada Szrednickiego, a także wklęsłodruk u Mieczysława Wejmana. Z końcem lat 60. ubiegłego wieku studiował również w paryskiej Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts i w Londynie, w Central School of Art and Design.

Jan Pamuła po studiach został zatrudniony w macierzystej uczelni na Wydziale Form Przemysłowych, gdzie przez ostatnie lata pracy dydaktycznej prowadził pracownię działań wizualnych. Był stypendystą Rządu Francuskiego w 1980 roku, następnie Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku w 1982 roku, a w 1993 roku prowadził zajęcia w New York Institute of Technology w ramach stypendium Fulbrighta.

Pierwsze stypendium, w 1980 roku, miało przełomowe znaczenie dla twórczości Jana Pamuły, gdyż pozwoliło mu na pracę artystyczną w Centre

---

¹ Jan Pamuła, *Logika i fizyka*, tekst w katalogu Jan Pamuła. Grafika, Galeria „Oko dla sztuki”, Kraków.

Georges Pompidou w Paryżu w tamtejszym Atelier de Recherches Techniques Avancées. To wówczas poznany tam informatyk napisał specjalnie dla niego program komputerowy z algorytmem wykorzystującym zasady stosowane przez artystę w cyklu prac z lat 70. XX w. „Zbiory chromatyczne”. Wewnętrzne podziały geometrycznej kompozycji w tym cyklu były efektem stosowania rachunku prawdopodobieństwa i losowych rzutów kostką.

Dzisiaj komputer jest powszechnie stosowanym narzędziem w pracy artystycznej, ale w latach 80., szczególnie w Polsce, był rzadkością, a prof. Jan Pamuła należał do prekursorów używających go do tworzenia sztuki. Jego abstrakcyjne kompozycje były próbą szukania systemu pozwalającego zobrazować rzeczywistość językiem geometrii i logiki, a ponadto wykorzystującego przypadek i intuicję. Mimo konsekwentnych działań w realizacji logicznych założeń formalnych, zawsze pozostawiał sobie arbitralną decyzję, którą kompozycję „zapropozowaną” przez komputerowy program będzie malarsko urzeczywistniał i w jakiej chromatyce ją poprowadzi. Miał świadomość, że barwy są nośnikami emocji, dlatego intuicji pozostawiał decyzje o zestawie kolorów. Nigdy nie wprowadzał do jednej kompozycji więcej niż czterech, a wielobarwność uzyskiwał poprzez umiejętne rozbitcie tonalne poszczególnych barw.

Prof. Jan Pamuła metodykę tworzenia nazywał intuicją logiczną, gdyż wierzył, że tylko tak można dotrzeć do rzeczywistości. Pisał: „Logika formy jest pięknem, esencją i siłą. Struktura powierzchni, zewnętrżność, to tylko przejawy. Sens jest ukryty pod powierzchnią. [...] Połączenie logiki formy i wizualnej fizyczności stanowi podstawę sztuki konkretnej, a zarazem jest najlepszym wyrazem uniwersalności i piękna tej sztuki”².

Artystyczny racjonalizm prof. Jana Pamuły, wyrażający się w języku geometrii, nie do końca był rygorystyczny. Podczas studiów i zaraz po ich ukończeniu był malarzem figuratywnym, ale już z początkiem lat 70. zainteresował się abstrakcją geometryczną i ten obszar obrazowania badał w twórczości niemal do końca. Element figuratywny kilkakrotnie powracał jednak w jego malarstwie.

Już w 1973 roku powstał pierwszy obraz zatytułowany *Obiekt geometryczny*, który zapoczątkował cykl prac o oryginalnej formie podobrazia: zamiast tradycyjnego prostokąta, kształty obiektów były zbudowane z kilku czworoboków o różnej wielkości i form łukowatych u góry, przypominających archiwolty. W kolejnych dekadach autor wielokrotnie powracał do tej formy obrazu, znacznie ją rozbudowując i przetwarzając, szczególnie kolorystycznie. Zakończona łukami forma prac stała się znakiem rozpoznawczym prof. Pamuły. Jak mówił, inspiracją były rysunki pochyłonych ku sobie,

² Tamże.

wspierających się, zespolonych postaci. To niewątpliwie przejaw głębokiego humanizmu sztuki Jana Pamuły. Artysta, szukając logicznej formy plastycznej, pozwalającej ukazać geometryczny porządek wszechświata, w centrum stawia międzyludzką relację.

Artysta prezentował prace na kilkuset wystawach indywidualnych i zbiorowych, krajowych i zagranicznych. Jego dzieła są w zbiorach wielu kolekcji publicznych, w tym tak prestiżowych, jak Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Narodowe w Warszawie, Victoria and Albert Museum w Londynie, Albertina w Wiedniu, Portland Art Museum w Oregonie, Muzeum w Bochum, Muzeum w Gelsenkirchen, Mondrian Museum w Amersfoort.

Prof. Jan Pamuła był laureatem wielu nagród, zwłaszcza za twórczość graficzną, na wystawach międzynarodowych i ogólnopolskich; m.in. w 2003 roku dostał prestiżową Nagrodę im. Witolda Wojtkiewicza za wystawę malarstwa „Obiekty geometryczne – retrospekcja” w Starmach Gallery, a w 2013 został laureatem Nagrody Miasta Krakowa. W 2003 roku, za wybitne zasługi w pracy zawodowej w szkolnictwie artystycznym, został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Tadeusz Boruta

Stefan Gierowski **21 V 1925–14 VIII 2022**

Stefan Gierowski urodził się 21 maja 1925 roku w Częstochowie. Studia malarskie odbył w latach 1945–1949 na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, równocześnie poszerzając wiedzę teoretyczną o historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Malarstwa uczyli go między innymi Zbigniew Pronaszko i Karol Frycz. W tym samym czasie studiował tam inny, późniejszy członek PAU – Jerzy Nowosielski. Stefan Gierowski zaraz po studiach, już w 1949 roku, przeniósł się do Warszawy. Z tym miejscem i środowiskiem twórczym związał się na całe życie.

Pierwsza aktywność publiczna Stefana Gierowskiego dotyczy lat 1956–1961, kiedy związał się z prowadzonym przez Janusza Boguckiego kultowym wtedy środowiskiem Galerii Krzywego Koła. Tam w latach 1957 i 1959 wystawiał obrazy. Wcześniejsze były w konwencji figuratywnej, ale dość szybko przeszedł na drogę malarstwa, które Aleksander Wojciechowski nazwał „abstrakcją autonomiczną”. To znana seria obrazów „numerowanych” zamiast tytułów: od *I* do *XX*. Charakteryzują się mocną ekspresją kompozycji koloru, a później również efektu światła i ruchu. Krytycy w obrazach powstałych po 1960 roku dopatrują się wpływu unizmu Władysława Strzemińskiego czy nawet interpretacji zjawisk fizyki, ale to przesadna interpretacja; Gierowski po prostu szukał, by odnaleźć swoją własną drogę.

Zapewne dlatego zaproszono go w 1962 roku jako nauczyciela akademickiego w Akademii Sztuk Pięknych; był nim do 1996 roku. W latach 1975–1981 pełnił nawet funkcję dziekana Wydziału Malarstwa, a w 1986 roku otrzymał tytuł profesorski.

Pierwszą dużą indywidualną wystawą prac była ta w warszawskiej Zachęcie w 1967 roku. W rok później skomponował atrakcyjnie przestrzennie układ swoich obrazów w Pawilonie SARP przy ul. Foksal w Warszawie. Z racji profesji i częstego tam bywania zapamiętałem to wydarzenie jako wzorzec

możliwej integracji płaszczyzny malarskiej z czystą przestrzenią, dopełniony kontrastem tła zieleni drzew na zewnątrz pawilonu.

W roku 1980 Gierowski wyraźnie wrócił w obrazach do aktywności koloru, również jako wyrazu ekspresji duchowej. To nowości w jego twórczej drodze. Dowodem jest cykl „Malowanie dziesięciorga przykazań”, zaprezentowany na wystawie w warszawskim Muzeum Archidiecezjalnym.

Wyrazistym sprawdzianem postaw twórców wobec ideologii, często opresyjnej, stał się czas stanu wojennego również dla Gierowskiego. Aleksander Wojciechowski w książce *Czas smutku, czas nadziei* wymienia go kilkanaście razy.

W czerwcu 1983 roku wziął udział w słynnej akcji „Spotkań ze sztuką” w kościele na Żytniej w wystawie „Znak Krzyża”, a dwa lata później tamże – w wystawie „Niebo nowe, ziemia nowa”, opracowanej, jak zawsze znakomicie, przez Marka Rostworowskiego. Surowe, wypalone w czasie powstania mury świątyni stały się wymownym tłem dla minimalistycznych obrazów Gierowskiego. Kościół na Żytniej był jednym z ważniejszych miejsc podziemnej aktywności twórców. Z racji profesji i jako parafianin pomagałem proboszczowi, ks. Wojciechowi Czarnowskiemu, w otwarciu się tej przystani dla twórców. Nie tylko poruszała wyobraźnię formalna czystość dzieł Gierowskiego, lecz także spotkanie z pracami i poznanie aktywnego Jerzego Kaliny, a w 1985 roku, podobnie, Tadeusza Boruty. Krąg ludzi z Żytniej lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku zamyka się w Polskiej Akademii Umiejętności. Stefan Gierowski został jej członkiem czynnym 14 czerwca 2014 roku.

Potwierdzeniem prawdziwie obywatelskiej i prospołecznej postawy Stefana Gierowskiego stał się nieoczekiwany dodatkowy dowód: w 1983 roku został demokratycznie wybrany rektorem warszawskiej ASP. Ale władze nie zaakceptowały tego...

Na jesiennej wystawie Wydziału VI z okazji 150-lecia PAU – „Twórcy na 150-lecie PAU”, wśród prezentowanych dwunastu twórców – członków Wydziału, nie mogło zabraknąć Stefana Gierowskiego. Oprócz wymienionych już wyżej prezentacji dzieł Gierowskiego w Zachęcie w 1967 roku i w SARP-ie w 1968, przypominałem bardzo ważny moment, bo obecność w stałej ekspozycji paryskiego Centre Pompidou *Obrazu CCXXXIII*. I na koniec, jakby symbolicznie wieńcząc dorobek, ekspozycję trzech obrazów w Mediolanie w 2022 roku. Także tam jego minimalistyczne obrazy ekspresją koloru i wyrazistą kompozycją płócien budują po raz kolejny jeszcze bogatszą przestrzeń ekspozycji.

Mistrz Gierowski nie doczekał potwierdzenia swego wkładu w dorobek 150-letniej PAU. Ale my tak...

Konrad Kucza-Kuczyński

Alfabetyczny spis członków PAU

A

Abramowicz Halina 27
 Adamczyk Zbigniew 19
 Albrecht Jan 22
 Alexandrowicz Stefan
     Witold 20
 Amaldi Ugo 27
Angielski Stefan 23
 Ash Timothy Garton 26
 Askenase Philip W. 29
 Aurenche Olivier 26
 Avineri Shlomo 26
 Axer Jerzy 13

B

Baczkowski Krzysztof 15
 Bajer Andrzej 28
 Balcerowicz Leszek 16
 Balcerzan Edward 14
 Ballester Xaverio 25
 Bałus Wojciech 13
 Bammesberger Alfred 25
 Bankiewicz Krzysztof S.
     29
 Barcz Jan 16
 Bartke Andrzej 28
Bartmiński Jerzy 13
 Bartol Krystyna 13
 Bartosz Grzegorz 21
 Beauvois Daniel 26
 Bednarczuk Leszek 13
 Bercoff Giovanna Brogi 25
 Berger Karol 30

Berglund Björn 28
 Będziński Romuald 19
 Białas Andrzej 17
 Białynicki-Birula Iwo 17
Bielicki Tadeusz 21
 Biernat Stanisław 16
 Bilińska Barbara 20
 Biliński Szczepan 20
 Bjorken James Daniel 27
 Bodziony Jakub 19
 Bogucki Andrij 28
 Bogusławski Andrzej 13
 Boitani Pietro 25
 Bolecki Włodzimierz 13
 Borowski Andrzej 13
 Boruta Tadeusz 24
 Borysiewicz Leszek K. 28
 Borzyszkowski Józef 16
 Bosák Pavel 28
 Bratoš Sava 27
 Brazis Romuald 27
 Brix Emil 26
 Broclawik Ewa 18
 Bronk Andrzej 17
 Bryła Jadwiga 21
 Brzozowski Tomasz 22
 Buczek Włodzimierz 23
 Budaj Andrzej 23
 Budzyński Marek 24
 Bumblauskas Alfredas 26
 Bunjak Petar Ž. 25
 Buras Andrzej Jerzy 27
 Busza Wit 27

C

Cantù Francesca 26
 Cęckiewicz Witold 24
 Chain Benjamin Michael 29
Chlebda Wojciech 14
 Chrobak Tadeusz 21
 Ciemerych-Litwinienko
     Maria A. 21
 Cios Krzysztof 27
 Colizzi Vittorio 29
 Čolović Ivan 26
 Crugten Alain van 25
 Czekański Stanisław 23
 Członkowska Anna 22
 Czopek Sylwester 15
 Czuczwar Stanisław Jerzy
     23

D

Danielewicz Jerzy 13
 Danielewicz Magdalena 14
 Davies Norman 26
 Delande Dominique 27
 Delaperrière Maria 25
 Dembiński Bogdan 17
 Demkowicz Leszek Feliks
     27
 Dietl Tomasz 19
 Diller Hans Jürgen 25
 Dohnalik Tomasz 18
 Domagała Wenancjusz 23
 Domański Juliusz 15
 Dopart Bogusław 14

Drąg Marcin 19
Dulak Józef 22
Dziembowski Wojciech 19

E

Eichmann Klaus 29
Ekert Artur 27

F

Fabiański Marcin 14
Fedorowski Jerzy 20
Ferrari Roberto 29
Fieguth Rolf 25
Fikus Marian 24
Filip Małgorzata 23
[Fillitz Hermann] 25
Flad Hans-Dieter 29
Frackowiak Richard 28
[Frick David] 25
Friszke Andrzej 17
Fritz Peter 28
Froncisz Wojciech 21
Frost Robert I. 26
Fuliński Andrzej 18
Fuxe Kjell 29

G

Gajda-Krynicka Janina 17
Gajek Bernhard 25
Ganten Detlev 29
Gąsiorowski Antoni 17
[Gierowski Stefan] 24
Ginter Bolesław 17
Gispén Willem Hendrik 29
Gliwicz Zbigniew Maciej 21
Głowiński Michał 13
Gömöri György 25
Gorzkowski Albert Juliusz 14
[Górecki Henryk] 19
Górski Andrzej 22
Górski Jan 22
Grabowska Anna 21
Grigorova Margreta 25

Grochowski Maciej 13
Grodzicki Tomasz
Kazimierz 23
Grodzińska Krystyna 20
Gromada Tadeusz 26
Gruchała Janusz S. 14
Gryglewski Ryszard Jerzy 22
Guterch Aleksander 21
Gutkowska Jolanta 29
Győry Kálmán 27

H

Haenni Anne-Lise 29
Hahlbrock Klaus 28
Hann Christopher Michael 26
Hanusiewicz-Lavallee
Mirosława 14
Harrison Stephen 25
Hausner Jerzy 17
Hawiger Jacek 29
Heller Michał 15
Heuer Rolf-Dieter 27
[Hofmann Sigurd] 27
Hollgate Stephen Townley 29
Holland Agnieszka 24
Hołowicki Jerzy 23
Horbatenko Wołodymyr 26
Horodecki Ryszard 19
Hrycak Jarosław 26

I

Ingarden Krzysztof 24
Isozaki Arata 30
Iwaniec Henryk 27
Iwańczak Wojciech 17

J

[Jačov Marco] 26
Jadach Stanisław 19
Jajszczyk Andrzej 19
Januszewicz Włodzimierz 22
Jarzab Barbara 23

Jassem Jacek 23
Jeziorski Bogumił 19
Joachimiak Andrzej 27
Józkowicz Alicja 21
Jurczak Janusz 19

K

Kaczorowski Jerzy 19
Kalczyńska-Scheiwiller
Alina 30
Kalina Jerzy 24
Kałuża Zenon 26
Kaminski Michael A. 28
Karliner Marek 27
Kastory Andrzej 15
Kaufmann Thomas
DaCosta 25
Kawecka-Jaszcz Kalina 22
Kawiak Jerzy 22
Kieda Claudine 28
Kiedroń Stefan 14
Kijewska Agnieszka 17
Kilarski Wincenty 20
[Kiryk Feliks] 15
Kiselman Christer Oscar 27
Kisielow Paweł 22
[Kisiński Jan] 19
Klinowski Jacek 27
Kloc-Stępkowska
Małgorzata 28
Koeningwald Wighart
von 28
Kolenda Zygmunt 18
Kołodziej Sławomir 19
Korbel Andrzej 19
Korohoda Włodzimierz 20
Korpak Adam 30
Korus Kazimierz 13
Korytowska Maria 13
Kossut Małgorzata 21
Kostkiewicz Jolanta Kren 26
Kostkiewiczowa Teresa 14
Kostowski Wojciech 22
Kostrzewski Andrzej 20

- Kotarba Adam 20
 Kovács István 26
 Kowalska-Stus Hanna 14
 Kozłowski Henryk 19
 Kozłowski Jan 20
 Kozłowski Janusz
 Krzysztof 15
Kozłowski Stefan Karol 17
 Krawczyk Marek 23
 Krąpiec Marek Antoni 21
 Kruk Janusz 15
 Krynicki Ryszard 24
 Krzemiń Kazimierz 21
 Kucharz Wojciech 19
 Kucza-Kuczyński Konrad
 24
 Kula Marcin 17
 Kupiec-Weglinski Jerzy W.
 29
 Kurczewska Joanna Maria
 17
 Kwapien Stanisław 18
 Kwiecińska Barbara 21
- L**
 Langer Salomon Z. 29
 Lasoń Władysław 23
 Laurent-Zielińska Maryla 25
 Lebioda Łukasz 29
 Legeżyńska Anna 15
 Legocki Andrzej B. 21
 Lehn Jean-Marie 27
 Lewenstein Maciej 19
 Limon Janusz 22
 Lipatow Aleksander W. 25
 Lipkowski Janusz Stanisław
 18
 Lipska Ewa 24
 Lipski Janusz 29
 Löw (Loew) Ryszard 25
 Lupa Krystian 24
- Ł**
 Łanczont Maria Grażyna 21
 Ławski Jarosław Mariusz 15
- Łazarewicz Jerzy W. 23
 Łazuga Waldemar 17
 Łętowska Ewa 16
 Łossowski Piotr 17
 Łuczka Jerzy 19
- M**
 Machnik Jan 16
 Madeyska Teresa 20
 Maier Giulio 27
 Majewski Lech 24
 Malendowicz Ludwik
 Kazimierz 24
 Maliński Tadeusz 29
 Małecki Maciej Tadeusz 24
 Małek Janusz 16
 Mang Herbert A. 27
 Mania Andrzej 16
 Marciniec Bogdan 18
 Marinelli Luigi 25
 Marks Leszek 21
 Masłowski Michał 25
 Massalski Tadeusz B. 27
 Mastalerz Lucyna 24
 Maślanka-Soro Maria 15
 Matyjaszewski Krzysztof
 28
 Matyszkiewicz Jacek 21
 Mazurkiewicz Roman 14
 Mączyński Andrzej 16
 Mąkosza Mieczysław 18
 Medwecka-Kornaś Anna
 20
 Meyer Krzysztof 24
 Michalik Jan 14
 Michalski Sergiusz 14
 Michałowska Teresa 14
 Michel Alain 26
 Migoń Piotr 21
 Mika Tomasz 15
 Mikołajczyk Marian 19
 Minissi Nullo 26
 Mitchison N. Avrion 29
 Mizia-Stec Katarzyna 24
 Moncada Salvador 29
- Montgomery Hugo 26
 Morycowa Elżbieta 20
 Moskalewski Stanisław 22
 Mossakowski Stanisław 14
 Motuza Gedyminas 28
 Mróz Lech J. 17
 Mróz Zenon 18
 Mrózek Krzysztof 29
 Mühle Eduard 27
 Murariu Dumitru T. 28
 Murawski Roman 17
 Musiał Jacek 24
 Muthesius Stefan 26
 Myjak Adam 25
 Myśliwiec Michał 24
 Myśliwski Wiesław 25
- N**
 Nadachowski Adam 21
 Nalepa Jerzy 17
 Nałęcz Maciej Jan 21
 Narębski Wojciech 20
 Narkiewicz Krzysztof 24
Nawrocki Stanisław 20
 Niedźwiedź Tadeusz 20
 Nikolajew Sergiej
 Iwanowicz 26
 Niżankowska-Mogilnicka
 Ewa 24
 Nowakowska Maria 19
 Nowicka-Jeżowa Alina 14
 Nowotny Janusz 28
 Nycz Ryszard 15
- O**
 Obracht-Prondzyński
 Cezary 17
 Ochman Wiesław 25
 Odrekhivskiy Volodymyr 30
 Oelert Walter 28
 Oganessian Yuri 28
 Ostrowski Jan 14
 Otręba Ryszard Kazimierz
 25
 Ożóg Krzysztof 16

P

Palczewski Krzysztof 28
Pamuła Jan 25
 Pasquier Louis Du 28
 Pasternak Charles
     Alexander 28
 Pavúk Juraj 27
 Pawlik Wiesław W. 23
 Pawłucki Wiesław 19
 Pazdan Maksymilian 17
 Penczek Stanisław 18
 Peryt Tadeusz M. 21
 Pflug Peter 28
 Pfützner Marek 19
 Pilc Andrzej 23
 Pleśniak Wiesław Antoni 18
 Płytycz Barbara 20
 Podbielski Henryk Antoni 14
 Pokorski Stefan 18
 Polański Tomasz 15
 Pomian Krzysztof 27
 Popiel Jacek 15
 Popiela Tadeusz 23
 Poprzeczka Maria 15
 Posern-Zieliński Aleksander
     17
 Pospíšil Ivo 26
 Praszalowicz Michał 19
 Prokop Jan 15
 Przegaliński Edmund 23
 Przewłocka Barbara
     Elżbieta 24
 Przewłocki Ryszard 23
 Pullat Raimo 27
 Purchla Jacek 16
 Puzynina Jadwiga 14
 Pyza Elżbieta 20

R

Raczky Pál 27
 Radomski Marek 29
 Radyszewski Rostysław 26
 Radzikowski Czesław 23
 Rajski Jerzy 17
 Rak Janusz 29

Rao Naropantul Appaji 29
 Ratajczak Mariusz Z. 30
 Razowski Józef 20
 Redlich Krzysztof 18
 Rębkowski Marian 17
 Roniewicz Ewa Wanda 21
 Rosset François 26
 Rychlik Jan 27
 Rykwert Joseph 26
 Rzędowski Jerzy 28

S

Safjan Marek H. 16
 Salerno Alfredo 30
Salmonowicz Stanisław 16
 Salwa Piotr 15
 Samoć Marek 19
 Samorajski Tadeusz 30
 Sanak Marek 23
 Sarna Tadeusz 21
 Satz Helmut 28
 Sawicki Stefan 14
 Schopper Herwig 28
 Schousboe Arne 30
 Schultze Brigitte 26
 Schulz Anne Markham 26
Sela Michael 29
 Selmaj Krzysztof 24
 Severs Nicholas John 29
 Seweryn Andrzej 25
 Siemek Jakub 19
 Siemionow Maria Zofia 30
 Sies Helmut 29
 Skiba Stefan 21
 Skoczeń Błażej 19
 Skotnicki Aleksander B. 24
 Skórczewski Krzysztof 25
 Słomiany Bronisław 30
 Sławek Tadeusz 15
 Słomiński Andrzej T. 29
 Smak Józef 19
 Smith John F. 28
 Snyder Timothy 27
 Söding Paul 28
 Soergel Volker Hermann 28

Sokołowski Robert 27
 Sołtysiński Stanisław 17
 Sosnowski Ryszard 18
 Sroka Jacek 25
 Stabryła Stanisław 14
 Stachowski Marek 15
 Stala Marian 15
 Staruszkiewicz Andrzej 18
 Starzyk Jerzy R. 21
 Stoichita Victor Ieronim 26
 Stoika Rostyslav 29
 Stroock Daniel 28
 Stróżewski Władysław 16
 Strzałka Kazimierz 21
 Strzelczyk Jerzy 16
Stuchlik Leon 21
 Suchanek Lucjan 14
 Suchodolski Stanisław 16
 Sulima-Kamiński Andrzej
     27
 Suwalsky Mario 29
 Szczepańska-Sadowska
     Ewa 23
 Szczepański Tomasz 24
 Szefer Gwidon 19
 Szezyk Adam 22
 Szostek Andrzej 17
 Sztompka Piotr 16
 Szymański Paweł 25
 Szymura Jacek M. 22
 Ślącza Andrzej 21

T

Tadeusiewicz Ryszard 19
 Taranczewski Paweł Maria
     25
 Tarnowski Karol 17
 Taylor Tomasz Robert 28
 Tendera Michał 23
 Terano Akira 30
 Tischner Marian 21
 Tokarski Ryszard 15
 Tołłoczko Tadeusz Stanisław
     24
 Tołstojowa Swietłana 26

Topolińska Zuzanna 14
 Torbicki Adam 24
 Trautman Andrzej 18
 Trojanowski Tomasz 23
 Trzonkowski Piotr 24
 Turala Michał Marian 18
 Turlejski Krzysztof 22
 Turnau Katarzyna 22
 Tylikowski Andrzej 19
 Tymowski Michał 17

U

Uchman Alfred 22
 Udalski Andrzej 19
 Undas Anetta 24
 Urbańska Krystyna 29
 Uruszczak Waclaw 17
 Uspienski Boris A. 26

V

Valde-Nowak Paweł 17
 Vehviläinen Olli 27
 Venclova Tomas 30
 Verkhratsky Alexei 30
 Vesole David H. 30
 Vizi Sylvester 30

W

Wachs Israel E. 28
 Wadström Torkel 30
 Waltoś Stanisław 16

Wasylikowa Krystyna 22
 Waszczyszyn Zenon 18
 Weiner January 21
 Weiss Szewach 27
 Welser Rudolf 27
 West Stephanie Roberta 26
 Wetzel Andreas 29
 Węgrzyn Grzegorz 22
 White John E. C. T. 26
 Wicherek Stanisław 29
 Wierzbicka Anna 26
 Wierzchowski Kazimierz
 24
 Wiesinger Peter 26
 Więcek Andrzej 23
 Wilczek Frank 28
 Witkowski Andrzej 19
 Witt Michał 24
 Włodarski Maciej 15
 Wojakowski Wojciech 24
 Wojcicki Stanley George
 28
 Wojtkowski Maciej 19
 Wołęski Jan 16
 Woyciechowski Michał 22
 Woźniak Zenon 16
 Wójcicki Ryszard 17
 Wróblewski Andrzej Kaje-
 tan 18
 Wszolek Zbigniew 30
 Wunsch Thomas 27

Wydra Wiesław 15
 Wyka Marta 15

Z

Zajadło Jerzy 17
 Zakrzewski Jakub 19
 Zaleski C. Pierre 28
 Zalewska Agnieszka 18
 Zalewski Kacper 18
 Zanussi Krzysztof 25
 Zarnecki Jan Charles 28
 Zarzycki Kazimierz 21
 Zawadzki Roman Maria
 15

Zemann Josef 29

Zembala Marek 23

Zembala Marian 24

Zemła Kazimierz Gustaw
 25

Zielinski Christoph 30

Ziemba Antoni 15

Ziółkowski Marek 17

Zoll Andrzej 16

Zrałek Marek 18

Ż

Żernicka-Goetz Magdalena
 29

Życzkowski Karol 19

Żylicz Maciej 22

Polska Akademia Umiejętności
Kraków 2023

Obj.: ark. wyd. 14,20; ark. druk. 19,38